VAJDA JÁNOS
KÖLTEMÉNYEI

VAJDA JÁNOS
KÖLTEMÉNYEI.



VAJDA JÁNOS

KÖLTEMÉNYEI.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1895.

KISEBB KÖLTEMÉNYEK.

A VIRRASZTÓK.

(1855.)

Itt a nagy halott előttünk,
Kiterítve mereven.
A hideg, a téli éjben,
Csillagoltó sötétségben
Mi vagyunk még éberen.

A sirásban elfáradt már
Valamennyi jó rokon.
Talán mi se volnánk ébren,
Hanem mert a torban, éhen,
Rágódunk a csontokon.

A csontokon sem rágódnánk,
De hát — ez a kenyerünk.
Nem maradt ránk dús örökség;
Fizet minket a nemzetség,
Ha sirunk, énekelünk.

Már maholnap ez se kell majd.
„Elég volt a gyász, a dal.
A mi megholt, föl nem támad.
Haszontalan minden bánat!
Haj rá étel, dal, ital!“

Ilyen szelet hallunk is már.
Ki legtöbbet örökölt,
Annak van a legjobb kedve;
Ott van a mult elfeledve,
És eladva az a föld,

Hol pihennek a nagy ősök,
Kik szerezték vérökön
Azt is a min ők mulatnak...
Idegenek jól aratnak
Vérben ázott térökön.

Ők alusznak szépen, mélyen:
Ébren már csak mi vagyunk.
Ők alusznak s nem álmodnak:
Mi virrasztunk ébren, haj csak
Ébren is mi — á l m o d u n k.

Álmodunk mi hihetetlent,
El se merjük mondani.
A holt szeme félig nyitva;
Hátha meg nem volna halva,
S lehetne még valami...

A nagy tenger éjszakába
Ki-kinézünk olykoron.
Mert nem tudjuk, hány az óra,
Hallgatunk a kakas szóra,
Merengünk egy csillagon,

Jó reménynyel, vak reménynyel,
Hogy ha megvirradna már!
De a hajnal csak nem pirkad,
S a mit látunk, az se csillag:
Bolygó fény, vagy fénybogár!

És csak oly csöndes ne volna!
De ez ugy fojt, ugy ijeszt...
Dalunk is már egyre fárad,
Alig ad még bátorságot...
Égen földön semmi nesz...

Szempillánk is csuklik immár....
S ha az álom elnyomott,
S mi is alszunk, boldog Isten!
Akkor aztán késő minden —
Mozdulhat a tetszhalott!...

Keserű órában.

Én sem éltem egészen hiába:
Fáztam és koplaltam eleget.
Szenvedésim nyomorú dijába
Szánakoztak rajtam emberek.
Nem maradtam adósuk magam sem:
Szerettem e szánó tömeget.
És mivelhogy nem volt egyebem:
Oda adtam érte lelkemet.

No de egyet fordult a kerék.
Lett gunyám, megevő falatom.
Bezzeg ölt kiált a csőcselék,
Fölakad a kenyér torkomon.
A kik előbb szerettek, hajgálnak
Kövekkel . . . És már most mit tegyek?
Legjobb lesz tán, ha a kutyáknak
Vetem e panaszos kenyeret?!

Hajótöröttek.

(1858.)

Egy búborékkal kevesebb
Az örök semmi tengerén.
A sír egy lábbal közelebb,
És távolabb egy szép remény.
Álljunk meg egy kissé, barátim,
E zárt sziget mentében itt;
Nézzünk be jól a végtelenbe:
Nincs egy hajó, mely közelít?

Az ég borult, s szél még se leng;
Az ég villámlik szárazon:
Ha üt, nem hallja senkisem;
Mézharmat csillog a gazon.
A habok oly halkan susognak,
Mint a haldoklók ajkai,
Kik jobb világ titkába látnak,
De nem birják kimondani.

Mentő hajót várjunk-e még,
Ha durva szirtbe ütközött?
Választanánk — ha nincs egyéb —
Halál és őrület között?
Óh a vihar, mely összetört, széjjelszórt,
Kerülne vissza legalább,
És ölne el szépen, dicsőn, mig
Nem őrjit meg a némaság!

De nincs remény, de semmi jel!
Biztatnak még bátor szivek,
De már magok se hiszik el.
Mindegyre fogynak a hivek.
Nincs mért keressen föl a kalmár,
S rablócsapat ha ránk talál,
Csak rabul vinne: a mi ránk vár,
Koldus halála — éhhalál!

Idő mulik, nap áldozik,
S szép ifjuságunk oda van,
Iszap beföd, viz elborit
És elenyészünk nyomtalan.
Ajk nem mesél, s mit írna föl könyv?
Hogy vérünk is volt — hamu lett —
Ah a bitó is szebb, hisz arról
Valaki még példát vehet!....

Washington.

Háboru van Amerika földjén.
Két hires nép: angol s franczia
A népeket konczokul tekintők.
Szokás szerint marakodnak rajta.
Megesküszik Amerika népe,
Hogy szabad lesz, bármi legyen ára.
Megválasztják Washingtont vezérül,
S szót fogad honának jó polgára.

Áll a harcz, s az együgyű szerencse
A zsarnok-erőre mosolyog.
Nemes harag s szégyen futja végig
Az ifju vitéz tábornokot.
Be akar rohanni a halálba,
De föltartja néhány jó barátja.
S szót fogad, — mert népe úgy akarja —
Amerika legnemesb polgára.

És mig a tél sötét fátyolával
Elaltatta ellenségeit,
Ő szent buzgalommal készitette
Győzelemre elszánt hőseit.
És mire a szép tavasz megtermé
A koszorut győztes homlokára,
Amerika szabad volt! — Legyőzte
Zsarnokait legnagyobb polgára.

S elnökéül a szabad hazának
Megválasztják polgártársai.
Kétszer elfogadta; harmad ízben
Nem találták őt barátjai.
„A hazának gazdálkodni is kell
S fölépitni mit ledúlt csatája.“
S szántott-vetett, épitett békében
Amerika legnagyobb polgára.

— Ezerhétszáz kilenczven kilenczben,
Bevégzendő a nagy századot,
„Fáradt vagyok“ — gondolá magában —
„Itt a percz meghalni,“ és nyugodt
Elégülten saját két kezével
Elsötétült szemeit lezárta,
S meghalt, rá se gondolván, hogy ő volt
Amerika legnagyobb polgára!

LUZITÁN DAL.

Midön vezéreik a rómaiaknak meghódoltak.

I.

Hazám, hazám, minö uton jársz?
Mit tartsak immár felüled?
Szeresselek-e ezután is,
Megengedi a becsület?

Szerettelek gyász-napjaidban,
A mig szerencsétlen valál,
El nem riasztott oldaladtól,
Bár rémitett börtön, halál.

Szegény valál bár, koldus és rab,
De bár maradtál volna az:
Szenvedtünk volna még tovább is,
Nem jött ajkunkra vád, panasz.

Mert a mi szint' oly drága, mint te,
Mi szentebb még tán, mint magad,
Mi nélkül hitvány rongy az élet,
S haszontalan minden javad:

Megvolt egy kincsed, egy jutalmad,
Egy csodatévő bűvszered,
Mi ismét mindent helyrehozhat,
Mikor már minden elveszett.

Becsületed' — e legfőbb kincsed',
Mit vissza nem hoz semmi sem! —
Eszeveszetten oda dobtad
A szabadulás percziben!

Legjobbjaid hiába kértek,
Hogy várakozz' még keveset:
„Nincs veszve semmi sors alatt az,
Ki soha el nem csüggedett."

Nem hű fiaid hagytak cserbe,
Te hagytad cserbe azokat.
Ellökted őket, s felölelted,
A kik szerezték gyászodat.

És elcserélted özvegy fátylad',
Mit tisztelet, dics övezett,
A mennyezettel, haj! a honnan
Elköltözött a becsület..!

— Oh én hazám, boldogtalan hon!
Bukott hölgy, eltévedt anya!
Hősök szülője, elkeritett
A sok hazudozó banya!

A keblet, mely tejével táplált,
Fertőzi undok idegen;
S ne fussak a födél alól, mely
Szégyent, gyalázatot terem!?

— — — — — — — —

Oh én hazám, minő uton jársz,
Mit tartsak immár felüled?
Szeresselek-e ezután is?...
Megengedi a becsület?...

II.

Oh honfi, a ki leborulsz
Az oczeáni partokon,
Felénk tekintesz és gyötör
A hazavágyó fájdalom;

Kit nem csábitnak el ama
Szebb, jobb világnak bájai,
Hogy ne ohajtsd, köztünk, velünk
Bilincseinket hordani;

Kinek keblében a remény
Elfáradt, a hit megtörött;
Ki itt nem életet keressz,
Csak véreid közt sirgödört;

Oh honfi, immár légy nyugodt,
S ha menhelyed, újabb honod
A föld legmostohább zuga:
Ne hagyd el azt és halj meg ott!

Öljön meg ott a fájdalom,
Mert itt a szégyen ölne meg.
A hon, melyért szived sovárg,
Az a hon — volt, nincs, elveszett!

A nép, a melyért vérezél,
Megtagadá önnönmagát,
Nem hordja már rablánczait,
Mert s z o l g a lett és hord igát.

S ha tán a mult emléke hí,
Azt is hijába keresed.
E meggyalázott földbe' már
Apáid hamvát sem leled.

Mert nem nyughattak abban ők!
Az ősök, a nagyok, dicsők,
Fölkeltek sirjaikbul, és
Most szerteszét bolyongnak ők.

Bolyongnak éjjel nyugtalan,
Keresve egy-egy szent helyet,
Hol jeltelen temetve van
A számüzött honszeretet.

És a mikor rájok virad,
E földbe rejtik arczukat.
Hogy meg ne gyúljanak azok
A szégyen és harag miatt...

Oh honfi, csak bolygj hontalan,
S ti koporsótlan szellemek.
Ha már elég nagy átkotok,
Még vissza se tekintsetek.

Ne lássatok nagyobbat itt:
A megőrült becsületet,
Mit a helóta ivadék
Gúnykaczaja közé temet....!

Búcsu.

Az itélet szól a tornyon:
Üt az óra, fönn a horgony;
Menni kell — Isten veled.

Utójára most csókollak . . .
Oh hogy most érzem, tudom csak,
Mennyire szerettelek!

Néma ajkad oly beszédes.
Soha se volt olyan édes;
Olyan édes — és ugy fáj!

Elhagyom én e vidéket;
De el nem föd soha téged,
Nincsen az a messze táj!

A hajón a könnyü podgyász,
A szivemen a nehéz gyász,
Az égen sötét ború.

Most csöngetnek utójára —
Az itélet trombitája
Nem lehet oly szomorú!

JÓ BARÁTOK.

Jó barátok voltak mindig,
Maradtak is úgy a sírig.
Két evője egy falatnak.
Együtt éltek, együtt haltak . . .

Sok dicsőség napsugára
Szállt a bátor bajnokpárra.
Két fiatal sas a napban
Száll magasan, magasabban.

Egy a másikat hirére
El-elhagyta, meg elérte;
Nem irigyelték meg egymást,
Jó barátok voltak folyvást.

Hol egyik ért, hol a másik
A vivott vár kapujáig.
Visszajöttek érdemjellel,
Mellen égő piros sebbel.

Egyszer átrohan az egyik
S a kapunál összeesik.
Rokon nép van a városban,
A kapunál összerobban . . .

Tesz nagy esküt s összefogva
Az őrséget lekonczolja . . .
Szabad a vár, nép és sereg
Diadalban ölelkeznek . . .

Szép leányok fölemelik.
Puha karjaikba veszik
Kemény testét a halottnak.
Sebeire csókot nyomnak.

Koszorút tesznek fejére
És úgy viszik térről térre;
Vére közé sebeibűl.
Szép leányok könnye vegyül . . .

Hangzik a diadalének
Az elesett hős testvérnek:
Éljen a megszabaditó!
Olyan eget hasogató . . .

Jó barát, ki vele küzdött.
Haldokol a többi között.
Neki válik a halálnak.
De neki nem sebek fájnak.

„Isten veled, Isten veled!
Soha se voltam irigyed . . .
Nem voltam az, jó barátom,
Az leszek a más világon! . . .“

A KIÁLLHATATLAN SZÉPRŐL.

(Töredék.)

Messze, messze, napkeletnek,
Merre nyári felhők mennek,
Madarak elvándorolnak,
S halni járnak a fuvalmak;
Kék hegyen túl, tengeren túl,
Kiérve a szivárványbúl,
Át ezen s a másik égen,
Töméntelen semmiségen,
Valamikor hajdanában,
Mátyás király fénykorában,
Mikor még a földön
Laktak a tündérek,
Karmazsinban jártak
Sarkantyús vitézek;
Holtig hün szerettek
Asszonyok, leányok:
Akkorában réges régen
Ragyogóbb nap járt az égen,
Rózsa virult minden ágon,
Sok megesett a világon.
Ritka volt a szerencsétlen,
S ha valaki az volt épen,
Szomoru lett a nótája,
Mesélt róla a nép szája,
Sokáig, sokáig,
A mohácsi csatáig.
Ottan aztán vizbe halt...
Ott halásztam én e dalt...

Nektek adom. hagyva rátok. —
Ha van benn' — a tanulságot.

*

Egyszer volt egy számadó.
Annak volt egy szép leánya.
Kit neveztek országszerte
„A kiállhatatlan szépnek."
Annak kelle őt nevezni,
Mert valóban olyan szép volt,
Hogy nem állhatá ki senki.
A ki egyszer rá tekintett.
Ragyogó szemébe nézett.
Azt szemével ugy megverte,
Megigézte, megbűvölte,
Hogy az ilyen szerencsétlen
Azután csak neki váltott
Rengetegnek, rónaságnak.
S addig epedt, sirdogála,
Mig szivét mind elsohajtá,
Két szemét mind elkönyezte,
S „Árviola" névvel ajkán
Valahol rideg magányban
A hol érte vég órája.
Kilehellte árva lelkét.
Oh ha én azt elmondhatnám.
Hogy ha ilyen, hát milyen volt?
Mi csodás az a bű és báj,
Melynek fénye épen olyan
Égetőn ragyog. mint a nap?
No de Isten jól akarta,
Hogy halandó ember ajka.
Teremtő művész ecsetje
Lenne arra képtelen mind.

Mert jaj lenne akkor nektek,
Mai gyönge nemzedéknek!...
Mint a vézna, vad sikárfű
Vizmosott hegy oldalában
Nyárközépi napsugártól:
Gyöngyfekete szép szemétől.
Annak olvasztó tüzétől,
Csak ha róla álmodnátok.
Elégnétek. hervadnátok!
Oh higyjétek el nekem. hogy
Mint a kora hajnalfényben
Fehér liliomlevélen
Ragyogóan rengő harmat:
Vagy miként a gyöngytengerben
A kristályfehér tajtékhab.
Melyet csöndes éjszakákon
Fölmerülő kősziklákon
Titkon a szerelmes holdnak
Epedő sugára csókdos:
Olyan szép volt, és ugy fénylék
Makulátlan szüz keblének
Szemvakitó fehérsége:
És ki azt pihegni látta,
A mikoron egy-egy fürtje
Éjsötétséges hajának
Ott pihent két halma közt, mint
Koromszárnyu hamvas lepke,
Kit szegényt, erősen édes
Illatával széditett le
Gondtalan víg röpte közben
Szerelemvágyat lehellő
Nyilni vágyó rózsabimbó:
Mondom nektek jó lélekkel.

A ki látta e fürt árnyát
Visszatükröződni hónál
Habnál is fehérebb, fénylőbb
Keble rengő tükörében:
Azt lecsattanó villámként
Járta át a gondolat, hogy
Itt e szép kerek világon
Százszor élni és születni,
Dárius kincsével birni,
Seregeknek ura lenni,
És azután üdvözülve
A felséges mennyországban
Isten trónja mellé ülni,
Ott örökké fényben élni —
Ah! távol se érne annyit,
Mint e gyilkos szép szemeknek
Ragyogó mosolytüzében,
Itt ez izzó lávaajkak
Velőforraló hevétől,
Ezek közt a Karrarának
Minden márványát sötétre
Szégyenitő jégkarok közt
Isteni gyönyörüségben
Elszédülni, elalunni,
El-elhalni, ... és azután
Akár végkép meg is halni...
Mit is érne fölébredni?
A mennyekből földre esni!
De mit mondok, mit beszélek,
Mi hijába toldom a szót!
Elég volna mondanom, hogy
Fényes tüzes nyári délben,
Mikor a hűs réti érben

Itatgatta kis libáit,
S maga is lenyujtogatta
A kristálykavics fenékre
Gömbölyded szép tejhablábát,
És a viz mohón kavargott
Körülötte s szédelegve
Keringett, forgott az örvény:
Maga a nap is megállott
Csodájára s láthatólag
Reszketett minden sugára,
Mint a nyárlevél, a kéjtől...
De minek is űzöm-fűzöm...
Száz szónak is egy a vége:
Gyönge ember, anya szülte
Hogyha látta, ki nem állta.
Hire is ment és kerülte
E világi anyamagzat
Mint bűbájost, megigézőt.
Mert ha a közel határon
Szolgagyerek avagy urfi
Utnak indult, édes anyja
Igy intette, ótta szóval:
„Eregy, szolgám, jó cselédem,
Járj a bölcs Isten hirével,
És ne félj rúttól, gonosztól:
Mert hatalma nincsen annak
Az Istennel járó ellen.
De kerüld el messze, messze
A kiállhatatlan szépet,
A ki őriz túl az éren:
Mert az ellen nincsen mentsvár.
Ha tanyát ver a szivedben,
Ki nem űzi senki onnan.“

Ilyeténkép egyre messzebb
Félemlitő híre terjedt
Árviola szépségének,
Veszedelmes szép szemének.
Volt azonban és pediglen
Csak a tőszomszéd határban
Egy kicsinyke csordapásztor,
Egy apátlan árva gyermek.
Ki ugyan magát vallotta
Bandinak, de kit mindenki
Csak ugy szólitott: te füttyös!
Mivel olyan nagyon szépen
Különösen fütyörészett,
Hogy magához csalna véle
Minden nyájat és előtte
Mindennemü lábas jószág
Ugy javult, akár a gőböl;
Ennek, hogy nem volt ki ójja,
Ki eszölje: nem is félté
Senki a veszedelemtől
A sinlődve serdült árvát.
Ez oly elszánt vakmerő volt,
Hogy benéze Árviola
Tűzszemébe bizton-bátran.
S rajta nem fogott a bűbáj.
No de már gyerekkorában
Oly erős volt, hogy magánál
Kétszer akkorától nem félt ... stb. stb.

ÁRTOR ÉS ÍDA.

I.

Oh kedves az élet, szép a világ:
Itt hagyni nehéz nyarad', ifjuság . . .
De szép Ida nélkül nem élhetek . . .
Világom, éltem, Isten veletek!

Pokol az éden is pár ne'kül:
Le a sírba, le, csak ne egyedül!
Kevély, daczos Ida ott lesz velem;
Egyszer halok, egyszer megölelem.

Kértem, könyörögtem; kinevetett.
A halállal szóltam; megegyezett.
Csak vigyem el, ugymond, majd összeád;
Öleljem örökké szűz derekát.

„Ölelni fogom szűz hóderekát,
Csókolni tüzes parázsajakát.
Rongy életemet igy jól eladom,
A halált, a rondát kikaczagom."

II.

A sirbolt zárva, a kulcs kihajítva.
„Ketten valahára, ketten Ída!“

„„De Isten a harmadik, tudd meg, p ó r!““
„S mi mindaketten csak hamu, por!“

„„Itt esküszöm, őseim hamvaira,
Hogy meghalok inkább!““ — „Hahaha!

Hisz magam is épen ugy akarom.
Szerelmet ad ajkam, halált karom.

Ragyogó szép tested ugy égetett;
Ki nem állhatom már; legyen hideg!

És lelkedet, azt magamba szivom,
Hogy el még a halál se válaszszon.“

Sírmécs oda fönn, aludj ki hamar;
Hóváll ne remegj, az éj betakar.

III.

Tizenkettőt ver az óra.
Vigyázzatok házatokra.
Atya, fiu és szent lélek!
Mondja minden jótét-lélek.

Dúl, ful a szél, szaggat fákat,
Mint valami dühödt állat.
Ablak, ajtó zörg; a sírbolt
Egyszerre csak nagyot sikolt.

Hirtelen megállapodék
A szél, mintha hallgatóznék.
Még egyet nyög, egyet sóhajt.
Mit jelenthet? kéjt-e vagy jajt?

IV.

Szivében a tőr, de az ajk meleg
Egy perczig: ez Ártor, ez a tied!

Csak perczig, ugyan minek is tovább?
Több kéjt az öröklét maga sem ád!

S gyult ajka halóéhoz közelít;
De holtat a holtak nem engedik!

Egyszerre, holott mi zörej se volt,
Valamennyi előtte áll, a holt.

A lányra eresztik pókkarjokat;
Nem húzza ki száz ló egy ujjokat.

Rángatja el Ártor, sehogy se megy.
Megkondul azonban fölötte: egy!

Eltünnek a vázak, de már mit ér?
Még tüzel az agy, de már fagy a vér.

És üthet az óra akár hatot,
Mindegy nekiök: az utolsó volt.

V.

Hova lett a kisasszony s a vadász?
Túrt hangyaboly, zúg, forr a grófi ház.

Egyházfi le-föl lót-fut; mi baja?
Orsó a szeme, gereben a haja.

Házát keresi, nem tudja melyik.
Hebeg, sokat is; nem érteni mit.

Kezében a kriptakulcs: oda hát!
Le a baktert, a szolgált katonát.

Lemegy az, föl is ér; beszélne már;
De néma örökre, szegény; mi kár!

A diák, pedig olyan jó feje volt,
Esze nélkül jött föl: tébolyodott!

Megy harmadik is, nagy igéretért;
De mi haszna, az meg már föl sem ért.

Ne senki be többet! Hivnak papot,
Beszenteli ujra a templomot.

A kriptagarádot befalazák.
Azóta, kié volt, kiholt az ág.

Halasztva a pör, temetve titok.
Ugy várja be a vég-itéletnapot.

S csak sejti ki hallja, mit beszél,
Mely szökdös az ablakon át, a szél.

Meghasonlás.

(1849. végén).

A világ hogy elsilányul!
A zaj, mely megkábitott,
Azt hivéd, hogy harcz, pedig csak
Halál vonaglása volt.
Fönn az égen, lenn a földön
Semmi sincs tökéletes.
Hitvány volt és lesz az ember . . .
Egyél, igyál és nevess.

Mit törekszel jobbra, szebbre
Erőszakos útakon?
Öldöklésen vett szelidség:
Káron vásárolt haszon.
Minden ugy van jól a mint van,
Semmi sincs fölösleges.
Bűnnel telhetetlen ember,
Egyél, igyál és nevess.

Vágysz alkotni maradandó
Hibátalan műveket?
Melyeket a mulandóság
Jó előre kinevet!
Mig föléje az irigység
Keze szemfödőt keres . . .
Bélpoklos, gyógyithatatlan,
Egyél, igyál és nevess.

Egy magad törekszel arra:
Boldogitni milliót?
S ugyanaz terít a földre
Kinek vágyol tenni jót.
Jobb bizony, gondolj magadra,
S végső nyughelyet keress,
Hova el ne érjen e hang:
Egyél, igyál és nevess.

ÉDES ÁLOM, BOLDOG ÁLOM.

Koldusok istápolója,
Nyomoruság takarója,
Egyetlen egy jó barátom,
Édes álom, boldog álom. . .

Könyörülj, végy föl karodra,
Tarka képes országodba,
Mutass egy szebb, jobb világot,
Mire lelkem mindig vágyott.

Vezess engem szép leányhoz,
S ha ugyan van, olyformához,
A ki ilyen magamféle
Szegény legényt is szeretne.

Vezess aztán korcsomába,
Jó fajta kompániába:
Ha ugyan van korcsma nálad,
Hol nekem még kontóznának.

Mutass nekem boldogságot,
Valódi tündérvilágot,
Hol kész sonkák szaladgálnak,
Vége nincsen a kolbásznak . . .

Hol a szép leányok, hölgyek
Cserebogárként röpködnek,
S ha az ember kedve tartja,
Kalapjával elkaphatja.

Gondod legyen a klímára,
Avagy gyújts be a kályhámba:
S átalában adj meg minden
De minden jót, a mim nincsen . . .!

A GYILKOS.

Fúj, nyargal a szél hegyen völgyön át.
A bérczi tölgy veszt köntöst, koronát.
Sikolt az ablak, bömböl a völgy.
Megölte benne valaki magát.
— Mért nem kacsintasz, illegsz, oh hölgy?
Az árok búg, a barlang csuklik.
Hess áruló, gonosz kuvik!

Fúj, nyargal a szél árkon berken át.
Hogy földhöz vágta egy fa ott magát!
Olyan sudár, oly fiatal volt.
De még mozog, még fenyeget az ág.
Nem örömest, de mégis megholt.
Bolyg a haraszt, mindent beföd majd.
Ordas csiba! ne fájjon a fogad.

Üvölt, fuj a szél tüskön, bokron át.
A nyár, az ősz elhordja majd magát.
A hó alatt elalszik a föld.
A dühödt lég hadd törje ki nyakát.
Ki érti meg, ki tudja, mit nyög?...
Valami elsuhant emitt fenn...
— Jár a halál, ha kell, ha nem...

Üvölt, fuj a szél a sövényen át.
Megunta életét a vén világ.
Szerette a napot a golyhó.
Pedig feküdni a lebujba járt.
Ragyogni fenn, alunni lenn jó.
De még a napsugár se szebb, mint a vér...
Ma csak ma, de holnap mi ér?!...

Egy szolgalelkü poetára.

I.

Fölrugják az ebet, s hizeleg; te hizelgsz, ha fizetnek.
Benned az is vétek, a mi kutyában — erény.

II.

Hogy ha „megénekléd", díjul még pénzt ad a léha.
Én valamit vetnék, hogy soha „meg ne — ugass."

Boldog szerelem.

Kedvesem, gyönyörüségem,
Könyörülj már rajtam, kérlek;
Én kimondhatatlanom, hogy
Nem tudok eltelni véled!

Nézlek, bámullak, csodállak;
Szemeim kéjtelve usznak
Bájaid fényözönében,
A mig végre belefulnak.

Mert hiszen ki tudna nézni
Hosszasan a fényes napra?
Megvakulok igy hát én is
Egy pár perczre, pillanatra.

Szépségednek örvényétől
Elkapatva, fuldokolva
El-elmerülök, azonban
Fölvet a hab, félig halva.

Azután eszemre térek,
Az hogy elnyom enyhe álom.
Haj de ott is megjelensz te,
S nyugtom abban sem találom.

Fölébredve, rád pillantva,
Bájaid megint gyötörnek;
Alig birom már a terhét
Ennyi isteni gyönyörnek.

Mert, én édesem, szerelmem,
A mi sok, az mégis csak sok;
Ha a mennyország szakad rám,
Az alatt én leroskadok.

Karjaid közé fonódom . . .
Arczodon ég a hivó pir;
Fürteidnek denevére —
Szívom ajkad, mint a vampir...

És ölellek,és csókollak,
Besohajtlak, belehellek;
S nem elég! Ugyan mondd, édes
Hová legyek én már veled?

Székesfehérvárott.

(Aug. 11. 1869.)

Hát ez ama hely, a holott
Az Árpádok laktak?
Ez a hamva leviharzott
Nyolcz. kilencz századnak?

Valóban, az ős nagyságnak
Itt még romja sincsen.
Képe a mulandóságnak!
Hamu és por minden.

Elnézek a pusztaságon.
Ez utczákon végig.
Régi dicsőségnek — látom —
Csak a búja él itt.

És mint a hű méh sokáig
Ama lomb körűl jár,
Honnan a raj anyja pedig
Régen elszállott már:

Ugy a rege jár e tájon,
Mult idők regéje;
Alig érthető immáron
Annak is igéje.

Csak a késő honfi-bánat
Érti még panaszszát,
Midőn a bús éjszakákat
Együtt átvirrasztják.

És egymás karján bejárják
Az egész vidéket:
És egymásnak mutogatják,
Hogy itt mik történtek.

Itten állott az Elsőnek
Apostoli trónja;
Jeruzsálemi Endrének
Itt a koporsója.

Ős dicsőség, ősi nagyság
Kezdete és vége!
Itt minden fűszál, kő, virág
Régi szent ereklye.

Hol e ködös szentegyház van,
Lépdele Szent László.
Aranyos himes palástban,
Körüle sok zászló.

Felhő árnya, szél zugása,
Csörgése az érnek,
Csöndes, méla siratása
Elmult szép időknek.

E hallgatag utczákon itt
Nagy árnyékok járnak;
A harangok nevét zengik
Szent István királynak.

Ezek a fák, melyek itten
Búsan hajladoznak,
Hogy elmúlik végre minden!
Arról álmodoznak.

Nagy királyok széke hajdan
Ős Alba Regia.
Kegyeletes emlék mostan,
Hamvadó múmia.

Itt e vén torony előttem
Már inog is, látszik;
Egy sóhajtás még belőlem —
S a fejemre omlik . . .

GYERMEKLEÁNYOK EMLÉKKÖNYVÉBE.

I.

Minden szépség annyit ér csak,
Mire becsüli magát;
Ne add magad egy világért,
S többet érsz mint egy világ.

II.

Tanulj korán számot vetni;
De ha majd egykor szived ver,
Halgass rá! — a zérusoknál
Valámivel több az ember.

Nem ugy van ám…

(1864.)

Nem ugy van ám az, mint mondják.
Sokat beszél a rosz világ.
Mint a nap a felhők közül,
Az igazság majd kiderül.

Szegény haza, te jó anya,
Elámított a sok banya.
Igérgetnek, jövendölnek
— Csak te fizess! — eget-földet.

De ha majd kifogysz a pénzbül,
S csak vér menthet ki a vészbül:
Bezzeg akkor mind eltágul,
Egy se lesz a sok czigánybul!

Én teremtőm, én Istenem,
Engedd ez időt megérnem;
Akkor, hazám, megismered,
Ki jó fiad, igaz hived?

Memorandum.

(1864.)

Csordultig telve az ürömpohár.
Nyugodni menni — jobb is volna már!
De nem mehetek, mert adós vagyok;
S én várok, mert fizetni akarok.

Egy csillagom biztat még, a tudat:
— Nem olthatá ki annyi kárhozat —
Hogy feljön egyszer még az én napom;
Számot vetek majd én is akkoron.

Ellenség, jó barát, ne féljetek.
Nem maradok adós, megfizetek.
Kinek mivel, jó-rosszal, fogadom.
Bár későn, dús kamattal megadom.

Addig csalékony tenger, sokaság,
Nyelved foroghat! — akar üld vagy áld,
— Ez elégtételt kéri tudatom:
Válaszra egyiket se méltatom.

S ti mai naphősök, széltrombiták!
Babérotok: csinált hamis virág.
Gúnyolódástok közönyös nekem,
S dicséreteiteket — megvetem.

TAVASZ FELÉ.

Én már kijártam, elvégeztem
Az egész életiskolát.
Komédia csak már előttem
Maga a zord valódiság.

A nagy természet csak diszitmény,
És zenekar — az elemek:
Az élők benne szerepelvén,
A hogy szerzék az istenek.

Nem ismert más világ lakói:
Ezek a tisztelt publikum.
Egy-egy halál a bemenetdij.
Örökre — nem sok: — bum bum bum!

Itt egy vigjáték, ott bohózat:
Választja, a ki mit szeret.
Abban csak illőn mosolyognak,
Ebben röhögni is lehet.

Majd vadregényes rémtörténet,
Hajszálmeresztő szörnydarab.
A főzsivány bitóra köttet
Kontár, szegény tolvajhadat.

Van opera és látványosság.
Villám megüt egy gyereket.
Hol benne a felsőbb igazság?
Koholj ki rá — vagy ne keresd.

Ha vége van a fölvonásnak,
Az éji kárpit leesik.
A nézők bölcsen kritizálnak.
Oszt' az egészet feledik.

Másnap megint csak az a játék.
Hirdetnek uj komédiát,
Pedig csak névben a különbség:
S ez igy halad tovább, tovább.

Boldog, ki mindig ujnak látja.
S nem lát a szárnyfalon belül.
Kit csalogat a színi álcza:
Ki a játszókkal sír, örül.

De engem már többé nem ámít
Rémes homály, csalóka fény.
A titkos, örök lény sugásit
Jól hallom a szín fenekén.

Örömnek, fájdalomnak könnye.
Vér, mely ártatlan ömlik el —
Ki van csinálva mind előre:
Mert ennek mind igy lenni kell!

Sejtem, hogy eszközök vagyunk csak,
S e gyarló élet nem a czél.
De átka van csak e tudatnak;
Tovább. jobb hitre nem segél.

Mert semmi sem tökélyes itt lenn,
És igy lemondásom sem az.
Érzés, tudás bevégezetlen:
A mit beszéltem, sem igaz...

Hiába mondom: semmik vagytok
Hirfény, dicsőség, hatalom;
Hogy már szivem csak gazdag sirbolt,
S e féreglétet rég unom...

Hiú szenvelgés, balgatagság,
Hogy már szivemre mi se hat;
Hogy a mi volna benne hivság,
Kiűzi gúnyos gondolat...

— Ah, mert ha járok a tavaszban,
És látom, hegy völgy mint virul;
Szűz rózsabimbó szép hajnalban
Hogyan nyilik ki, hogy pirul:

Eltörpül szégyenkedve minden
Hiábavaló bölcselet.
Mint aeolhárfa. emlékemben
Zendül bübájos éneked —

Tündérvilág, bezárult éden:
Gyermekkor, első szerelem!
S egyszerre csak fáj, fáj a szivem,
És könybe lábad a szemem...

TÖMLÖCZTARTÓ LEHETETT...

Tömlöcztartó lehetett az
A ki a sírt föltalálta;
Vak sötétség kedvelője,
Szolgalélek, vakandpára...

Legyen bármi a halálban,
Semmivélét avvagy álom:
A halált nem, de azt a szűk
Sötét börtönt én utálom.

Adjatok vadállatoknak,
Vessetek ki a tengerbe,
Avvagy hagyjatok szabadban
Magas hegytetőn, heverve.

Tegyetek le egy örökzöld,
Ringató fenyő bokorba,
Hol fölöttem tölgycsoportnak
Koronás királya szólna.

Mulandóságról, viharról...
A mély völgybe lebámulva,
Hova ő is minden órán
Leszáll örök nyugalomra.

Körülöttem születnének
Földet ingató villámok,
Még föl is ébresztenének
Egy-egy perczre csattanások.

— Költőnek, ki egyaránt élt
Hol a földön, hol az égben,
Volna-e szebb sírja mint ott
Ég föld közt, a fellegekben?

Csapongás.

I.

Csak hallanám örökké hangodat:
Elfeküdném a koporsóban, élve,
Behúnyt szemekkel, némán, mozdulatlan,
Sötét, hideg sirbolt alatt,
Örökkön örökké,
Világok keletkeztétől, egyik
Itéletnaptól másikig,
Kimondhatatlan, szakadatlan kéjben:
Hogy nem irigyelném magát
A felséges atyát,
Kinek dicsfényben melengő szent arczát
Hattyúnyakú, választott angyalok,
Hold fényeként rezgő, szelid,
Elringató éneke simogatja...
Mig én oly édes örömest
Feküdném ott a koporsóban,
Behúnyt szemekkel, némán, mozdulatlan,
Örökkön örökké —
Csak hallanám szünetlen hangodat!...
S ha — ölelhetném karcsú derekad,
Ha csókolhatnám édes ajakad?
Szeretnék úgy meghalni ott,
Hogy föl se költsön engemet soha
De soha semmiféle itéletnapi
Mennyekbe hívó trombita.

(Hisz ilyen kéj után
A mennyei lét maga: unalom!)
Hadd semmisülnék én meg egyedül,
Végkép, örökre, még emlékem is,
Hogy az ne háborgassa és
Elhervasztó irigységgel ne ölje
Az örökkévalóságot magát:
Mert volt egy lény, ki nála többet élt
Egy percz alatt, és igy kijátszta őt...
Ah oly örömest halnék meg ott
Megsemmisülve mindörökre, hisz
Átélném én egy percz alatt
Az örökkévaló időt,
Ha ölelhetném karcsu derekad,
Ha csókolhatnám édes ajakad!

II.

Oh szépséges szép kedvesem,
Már igazán nem is tudom,
Mim vagy te én nékem?
Galambom, szentem, angyalom?
Vagy szegény szivemet szünetlen
— Legkiváltképen álmaimban —
Fojtogató kis boszorkányom?
Oh gyönyörüségem, gyötrelmem,
Felséges kis tündérkirályném,
Házi oltárom, szentségem,
Mindennapi lelki kenyerem,

Te te, te te
Tündérregebeli csodakalácsom,
Kit egyre eszlek (...fájdalom! csak
Szemeimmel!) — s még se fogysz el...
Ugyan mit mondjak már neked,
Minek nevezzelek,
S egyátalán —
Mit is csináljak már veled?
Gyöngyöm virágom, csillagom,
Ládd én azt gondolom,
Mégis talán nem bennem a hiba...
Hisz én, ha csak rád gondolok,
(Hát még ha szemtül szembe látlak!)
Ugy remegek, mint nyárlevél,
Ha forró déli nap süti...
S te csak nevetsz,
Mert — nem szeretsz!
Ez itten a dolog bibéje.
Hej, kedves, édes szép leány!
Szeretnél egy kicsit, csak
Egy szempillantatig:
Majd tudnám én, hogy mit tegyek...
Tán nem hiszed?
Ugyan kisértsd meg, édesem,
Meglásd, egyszerre minden jól megyen...

Költő barátomhoz.

I.

Nem mondom, hogy barátod vagyok,
Te se mondd azt soha énnekem.
A mi a gyöngék közt esküszó,
Legyen az közöttünk sejtelem.
Ne legyen szivünknek czégére,
Mint akármi hitvány korcsmának,
Mit a szél elhord, mit pajkosok
Göröngyökkel, sárral dobálnak.

Hidd, hogy a világ rossz; de ne hidd,
Hogy ne volna párod erényben.
Meg ne állj sötétült utadon,
Mig egy csillagot látsz az éjben.
Gyönge lelkek vétkes ürügye:
A világ, az ember hibája.
Nem a föld sötét, beteg szemük
Von fekete fátyolt reája.

Kiket hűn szerettél, emberek
Hagyjanak el bár mind hűtlenül:
Hidd, hogy él egy távol, ki igaz;
S ha hited van, nem vagy egyedül.
Ha szeretsz és nem tudod, miért?
Elhihedd, hogy igazán szeretsz.
Legyen őrzött, szent ez érzelem!
Boldogságod drága gyöngye ez.

És ha — mint e fájó életü
Kishitű csoport hireszteli —
Volna e világ valóban oly
Elvetemült, bűnökkel teli:
Mi magas, nagy volna a tudat:
Nála jobbnak lenni, jó barát!
Egyedül kilátszani a bűn
Özönéből, mint egy Ararát!

Egy az átok, egy a szenvedés,
Mely kisérend életünkön át;
És ha egy a sor, mely szétszakít,
Mint az égbolt két szép csillagát:
Legyek csillag, mely ragyog, a mig
Sötétség borítja az eget,
S örömömben elhalványodom,
Ha te majd a hajnalt hirdeted!

II.

Nem ért minket soha senki!
A mennyit mi gondolunk,
Mind kevés az, amit abból
Kifejez a mi dalunk.
A minek örülni tud más,
Szánjuk vagy nevetjük azt;
S a mi nekünk fáj, nem értik,
Dehogy értik a panaszt.

Nem ért minket soha senki.
Mind hijába dalolunk.
Barátom, mi e világon
Mindig egyedül vagyunk.
Forró vulkán a mi szivünk,
Fagyos hóhegy a fejünk.
Jaj a földnek, ha kitörnénk;
És hahogy nem, jaj nekünk!

Nem ért minket soha senki!
A mennyi a mi bajunk,
Csak ugy lehet elviselni,
Hogy magunk rá — kaczagunk.
Az igaz, hogy e kaczajtól
Megőrülnénk annyiszor!
De hogy igy se boldoguljunk,
Átokúl azért a bor!

Nem ért minket soha senki.
Bujdosunk mi, mint a szél;
Mint az elátkozott lélek,
Mely se nem hal, se nem él.
A viharban, a felhőkben,
A felzúdult tengeren
Hallják a mi hangunkat, de
Még nem látnak sohasem...

Annak sirján, kit ő szeretett.

Ki nem irigyeltem királyokat,
Irígyed voltam, jó halott.
Kit egyre csalt az élet, a halál
Nekem elégtételt adott.
Régen por és árnyék vagy már, a ki
Szeretve voltál általa;
Koporsód nyilt meg épen, a midőn
Nyilt volna mennyed ajtaja.

S én, mint a győztes ellene fölé,
Sírodra téve lábomat:
Én élek, és te halva vagy! sivár
Diadalom e gondolat...
És mégis...hogyha tán szivembe lát
Köröttem lengő szellemed,
És látod benn a kétely ördögét,
Mely gúnyosan vigyorg, nevet:

Úgy szánakozol e diadalon!
Mig bujtogat a gyáva ész,
Szivemben őrjöng ádáz bosszuvágy,
Kétségbeesvén, hogy nem élsz!
Oh szólj, felelj, oszlasd el kételyem!
Sirodba zárva a titok.
„Ki hallgat, az megegyezik“... De nem!
Hiszen nem szólhat a halott!

Ó por, hamu e koporsó alatt…!
Szél, mely suhansz e hamuval,
Fű a holt ajkból, ha az összeért
Az ő legédesb ajkival:
Im itt egy ifju élet, az enyém!
Ha elcserélhetnők a sort:
Éledjetek föl, s legyek én a por,
Mit a mohó szél messze hord!…

Liszt Ferenczhez.

(1857.)

Kit hord örök hír s diadal,
Kiben szivünk ver s zeng a dal,
Mit idő el nem öl:
Honod, mely büszke rád s szeret —
A Hunyadiak, Zrinyiek
Hazája — üdvözöl!

Légy büszke rá, és ne feledd:
E föld, mely szülte bűszered,
Hősök, csodák hona;
E népnek, mely hord néma bút,
És örömében sirni tud,
Nincs párja, rokona.

Ó jer közénk, maradj velünk,
Kik még hiszünk, még szeretünk,
Bár reményünk — titok.
Zengd te nekünk a csodadalt,
Mit nem mondhatnak el szavak,
Csak sejtnek milliók....

Vagy ám ha mégysz — hi a világ —
Vidd a haza határin át
E nép hirét tova;
A nép, melynek dalaiban
Nagy, halhatatlan búja van,
Nem halhat meg soha!

SIRÁMOK.

I.

Száll a hegyre barna felhő:
Zúg alatta már az erdő.
Észrevétlen langy lehellet
Rázza a faleveleket.

Hajaszáli a vadonnak.
Hervadt levelek szállongnak.
Fecske földet szántva röpdes,
Minden oly merengő, csöndes.

Erdő, mező, merre nézek,
Egy nehéz, bús előérzet.
Hosszu árny kisért a réten:
Szél sohajt az erdőn, mélyen...

Valami nagy rejtett bánat
Fogja el az egész tájat:
Az a bánat, mit az ember
Érez és nevezni nem mer...

Az a nagy bú, a mely téged
Vádol, örök nagy természet:
Mely kiégett szivvel kérdi:
Mért születni, minek élni?...

II.

Szól a zene, harsog
Mint diadalének...
El innen, el innen!
Ne őrüljek még meg.
Ne halljam azt, a mi másnak
Dicsőséget hirdet;
Nekem halált, vagy a mi több:
Feledékenységet!

Oh hogy a mit egykor
Oly igen szerettem,
A mi vigasztalt, most
Az is ellenségem!
Mintha ebek csaholnának,
Mire a vadállat
Sebeivel neki ront a
Legsűrűbb magánynak.

Hova nem hallatszik
Semmi hír harangja,
Ebek vonitása:
Néma sivatagba
Rohanok én; de mi haszna?
Nyugtom nem találom;
Mit ér, hogy nem látok embert,
Ha — magamat látom...

Szól a zene, harsog
Mint diadalének...
Én oly búsnak érzem,
Mintha temetnének;
Mintha temetnének ifjú
Koránhunyt halottat:
Mintha hallanám zörögni
Saját koporsómat!...

III.

Föltámadni, mint a felhő
Mely az égre derülten jő.
Azután könyekre törve
Száll alá a szomju földre!

Mint a szellő bujdokolni,
Mást altatva nem nyugonni;
Nyomoruság ablakában
Siránkozni — mindhijában;

Megfejtetlen, mint egy álom,
Átsuhanni a világon,
Kinevetett, ismeretlen
Fájdalomtól üldözötten...

Ugy-e keserü egy pohár?
Itta ezt több jó bolond már!
S mind azt hitték, üdvözitnek:
— Nekem már e hitem sincs meg!

IV.

Hova lett a nap az égrűl?
Hirtelen hogy elsötétűl!
Mintha állana itélet,
Valakit kivégeznének…

Hideg szellő száll a fákra,
Tövig átborzadnak rája;
Mintha hóhér keze volna,
Mely szemeiket befogja.

Halálcsöndesség az erdőn:
Néha hull alá rezzentőn
Egy-egy levele a fáknak,
Mintha könnyet hullatnának…

Mit sirnának, könyeznének?
Hiszen ők virultak, éltek.
Az, hogy mostan elhervadnak,
Hogy szerettek: jele annak.

Volt bimbójuk, volt viráguk,
Szerelemnap sütött rájuk;
Ölelkeztek a szellővel,
Susogtak az éneklővel…

Kétségbeesetten arczra
Hullok én is a harasztra;
Száraz haraszt, födj el engem!
Volt nyaram, s én — nem szerettem!…

V.

Mily vidám, örömtelt
A nap nyugovása!
Talán most pillant be
Abb' a szebb hazába?...

Fekete rom néz le
A hegy tetejéről;
Ijesztő kisértet
A mult éjjeléből.

Ülj fel, ifju ábránd,
Arra a sugárra,
Menj el innen, menj el
Boldogabb határra...

Vörös az ég alja,
Szélvihar lesz holnap:
Azok a vén romok
Mind mind leomolnak...

VI.

Érezem, hogy sírni fogok egykor,
Majd midőn a kihült képzelet
Együtt látja mind a boldogságot,
A mit nem birt, s mégis elveszett...

S ekkor, miért becseréltem minden
Igaz életkincset botoron:
A koszorút, a gúny koronáját
Összetiprom és megátkozom!

S érezem, hogy örülök majd egykor,
És hajamat tépvén, kaczagok;
De e kaczajon — ha volt, ki engem
Igazán szeretett — sírni fog!...

VII.

Én a borjunak megint
Paripája lettem.
Taliánország felé
Mentem mendegéltem.

Oly nehéz volt vállamon
Puska és tarisznya.
Veritékem volt a só
Sótalan marczimba'.

De szivem még nehezebb
Volt a balfelembe',
Kedvesemnek képe volt
Ebb' a kis szekrénybe.

Mindazáltal pörg a dob,
És a dobszó mellett
Csatatér és győzelem
Képein merengek.

Mint egy új Napoleon
Verem a világot;
Fülemen véres babér
Koszorúkat látok.

Majd lecsöndesül a dob;
A hegy oldalában
Ringatón zörgő malom
Dörömböl magában.

Távolabb füves lapon
Kecskék fürge nyája.
És a kecskepásztor egy
Bogárszemü lyánka.

S mintha e kis lyány az én
Szeretőm lett volna . . .
Isten veled csatatér
Fényes koszorúja!

Golyó ide vagy oda.
Tovább nem mehettem.
A kicsiny malomba én
Legénynek szegődtem.

Feleségem lett a kis
Kecskepásztor, és én
Lettem vó'n legboldogabb
A föld kerekségén.

Megtanultam a való
Élet bölcsességet:
Megtanultam, miből áll
Boldogságod, élet!

Elfeledtem s tán azért
Birtam a világot.
Elfeledtem, a mi több,
A mulandóságot.

Mulandóság és világ,
Ah ezek jó népek!
Feledékenységemért
Nem is nehezteltek.

Ah de még ezek fölött
Nagyobb hatalom van:
A katona-fegyelem!
E miatt lakoltam.

Felfödöztek: dördül a
Halálos itélet
Szerelemtől lángoló
Szivem közepének . . .

— Oly nehéz és mégis oly
Édes volt ez álom.
Valómat egy nyomorék
Koldusképnek látom . . .

Szerelemmel halni is
Sokkal többet érhet;
Nem szeretve senkitől
Mit ér ez az élet? . . .

VIII.

Elhallgass, mert zivatar van,
Mert alattad ing az ág?
Dalod' a vihar túlzengi.
Nem figyel, nem ismer senki,
S gúnyol a hideg világ?

Dalnokok martir halála
Éhhalál vár egykoron;
És a mi teremti a dalt,
Mit dalod kért, lesz-e az majd —
Szerelem — a jutalom?

— Csak dalolj! Szerelem és dal
Önmagának jutalom.
És a világ? — Majd megtapsol,
Koszorut ad — ottan a hol
Nem kérsz enni — sírodon! . . .

IX.

Mikor a nap süt az égen,
Kigyó jár a zöld levélen,
És irigyen sziszeg alant;
Búg fölötte a vadgalamb.

Mikor nyári nap süt rátok:
Szedjétek meg a virágot,
S élvezzétek — nem gondolva
Se tövisre, se kigyóra . . .

Elmegy a nap — melegével,
Megjön a hűs őszi éjjel;
Kigyó nem lesz a virágon,
De galamb se szól az ágon . . . !

X.

Viszonszerelem! te égből
Lelkeinkre hulló csillag!
Nem örültem, s ne örüljek
Soha égő sugaradnak? . . .

Czéltalan bolyongjam én át
A sivatag életet —
Te lehulj és elenyészszél —
S ne találj meg engemet?

Szerelem átka.

I.

Én gyötrelmem, szép leányom!
Hogy te mint a nap, olyan vagy,
Oh az való! — de nem csupán
Mivelhogy szépséged oly nagy.

A te pályafutásod is
Ahhoz olyan hasonlatos:
Szeszélyesen derüs borús,
Egynek égő, másnak fagyos.

És mint a nap, midőn fölkél,
Lenyugszik egy más világnak:
Mikor nekem föltámadtál,
Lenyugodtál — hűtlen! — másnak!

II.

Szeretlek én téged nézni.
Mikor észre nem veszed:
Ha máson merengve, rajtam
Feledkezik el szemed.

S benne egy édes titokra
Megvillámlik az öröm...
Egy-egy tőr minden sugára,
S én azt szivembe töröm.

Szeretlek én téged nézni
Mikor észre nem veszed:
Hogy szivem mélyére látva
Meg ne tudd, mit érezek.

Ne tudd, hogy szerelmem olyan,
Mire nem vagy érdemes.
Ha magam' ki kell nevetnem,
Legalább te ne nevess.

Szeretlek én téged nézni.
Oly szép lánggal ég szemed;
Eloszlatja búmat, mint a
Nap a sötét felleget...

— S e szép szemek napvilága
És ez izzótűz-ajak,
Mindezek a bitorolt kéj
Oltárán lobogtanak?!...

Hazudság, kaján hazudság!
Hol venné e fényt szemed?
A teremtő nem hazudhat,
Hazudnak az emberek!...

Én hiszek szemed tüzének,
Mely hajnalfényben ragyog.
Vagy van ember, a ki most is
Megrabolja a napot?...

És ha mégis, és ha még is! —
Oh ez átkos gondolat.
Mint a villámlás az éjben
Fölriasztja a vadat,

Midőn az kétségbeesve
Szöki át a völgyeket.
De mi haszna, bárhová fut.
Ég, lobog a rengeteg:

Úgy e gondolat szünetlen
Űzi hajtja szivemet —
Oh hogy még enyim se voltál,
S még is későn féltelek!...

Nem voltál — és nem lehetsz már
Soha enyim, jól tudom:
Oh tudás, megátkozott fa!
Elveszett paradicsom!...

III.

Van-e még egy oltár, van-e még egy bálvány,
Hova térdepelvén, buzgón imádkozván,
Kétségbeesésem enyhülését várnám?

Mit én épitettem, ékes templomodat,
A hol szinről szinre imádtam arczodat,
Haragod üszkével magad fölgyujtottad.

Ég az isten háza magasan lobogva,
Hitszegő bélpoklos hiveid csoportja
Kárörvendve nézi és egyik sem oltja.

Oh hogy az embernek, gyarló halandónak
Sarától magok az istenek sem óvnak!
Oh, hogy az égiek magok is csalódnak!

Kihozom, megmentem képed a lángokbul,
Elhajtom a füstöt fényes homlokodrul —
Oh hogy rajt' a szégyen ujra lángba borul!

Hallod-e, hallod-e kaczaját azoknak,
Kik téged megcsaltak, engem megraboltak? —
Ők most téged szánnak, engemet gúnyolnak!..

IV.

Látlak én még s látni foglak,
És szünetlen gondolok rád.
El nem válok soha tőled;
Mégis, mégis... isten hozzád!

Oh nem a könyörtelen sors,
Nem a beérhetlen távol,
Nem az élet, nem a halál,
Nem az választ el egymástól...

Van reménye a távolnak,
A halálnak van emléke:
Hit vigasztal a balsorsban...
— Ennek is mind vége, vége.

Mondd nekem majd, hogy enyim vagy,
Hogy szeretsz: leborulok rád
Véghetetlen fájdalommal...
S azt felelem: isten hozzád!

Feltámadás van a sírban,
Újulás a természetben;
Csak az halt meg mindörökre,
A mit benned én vesztettem.

S én elhagyni mégse tudlak!
Hozzád járok és rád nézek
Szótalan és iszonyun, mint
Gyilkosára a kisértet...

S valami fáj mindkettőnknek:
Neked a bűn, nekem a vád.
Pásztoróra kéje helyett
Szellemóra!... Isten hozzád!

V.

Szeretlek, szeretlek régen.
Meg kell végre vallanom:
Szeretlek, bár téged-e, vagy
Érted a kínt? nem tudom.

Bár a hideg ész pirongat,
És kigúnyol, kinevet,
S annál hangosabban, mennél
Szentebb az, mit érezek:

Nincs ok a teremtő észben,
Égen földön hatalom,
Oly erős, mint a mit érzek
Miattad, a fájdalom.

Szeretem éretted a kínt,
S viselem a gúnykaczajt,
Mint a harczos a rongyot, mit
A csatagolyó szakajt.

És hiába félek tőled,
Hiába kerültelek;
Bármit tettem, végre megvan,
Miről már nem tehetek.

Mért kerülném még tovább is
Mindenhatóságodat?
Egyszer látni nem elég-e,
Hogy örökké lássalak?

Szeretlek — bár tőlem e szót
Nem fogod te hallani;
Hogy te ezt nem értenéd meg,
Súgja nekem valami.

A mit a te szived óhajt:
A diadal, győzelem,
Arra elég hideg szó is —
Mit neked az érzelem!

Minek mondjam, hogy szeretlek?
Ha szived örülni tud
Hizelgőn csengőbb szavakra,
Tudva jól, hogy mind hazug? . . .

Minek mondjam, hogy szeretlek?
Jobban szánlak, érezem.
Örömiden szánakozom
Jobban, mint gyötrelmiden.

Nézz tükörbe mosolyogva,
Tekints végig magadon —
Gyönyőrü vagy... az vagy, az vagy...
Oh hisz én jobban tudom.

„Szebb vagy a csillagos égnél.
Szemed oly szépen ragyog.
Tán az égből is miattad
Hullanak a csillagok...

Szép ajakád ingerébe
Belehal a gondolat.
Legszebb vagy a teremtésben.
Azért nincs rád hasonlat."

Tetszenek a czifra bókok?
Látd, mi könnyük e szavak;
Mi sokat akarnak, mégis
Mi keveset mondanak.

Tán magam is tudnám ezt, mint
Holmi udvaroncz legyek.
De nem fáj, vagy nem tudod tán,
Hogy mindez nem a tied?

Nem kérdéd-e még szivedtől,
Van-e benne érzelem?
Boldog vagy boldogtalan bár,
De — egy, örök szerelem?

Halavanyul majd a szép arcz,
Elvirágzik a tavasz:
Érzed majd, hogy a mit érzünk,
Az mienk, csupán csak az . . .

De késő lesz minden immár.
Mit majd akkor érezesz,
Az a késő megbánásnak
Keserü fájdalma lesz.

S én nyugodt leszek már, mint a
Tűzhegy, mely maga mögött
Üszkeivel betemette
Mindörökre a mezőt . . .

Te előtted pedig a mult,
Mint hazajáró halott
Emelkedik rémes váddal —
Keserű lesz hallanod . . .

S egyedül lészsz, elhagyatva;
Csak e vád ül le veled
Szembe . . . szörnyü számvetésre
Az elmult idők felett.

Mondja majd: a tavasz elmult,
Hol belőle a virág?
És a meleg nyár gyümölcse —
Tolvajok megrabolák?

Szeretlek . . . de van erőm rá,
Hogy ne valljam meg neked.
Ápolod te hiúságod',
Én meg — büszkeségemet.

Szép ajkad egy mosolyával
Őrültté tehetd fejem;
De azért nevetni nem fogsz
Oktalan érzelmimen.

Az én átkom, hogy szeretlek,
Még sem olyan mostoha,
Mint e szót igaz kebelből
Meg nem hallanod — soha!

Szeretlek, mint egy szép szobrot,
Mit a lázas szenvedély
Átölel, de szerelméről
Vele sohasem beszél . . .

VI.

Mint egy szép halott élsz
Emlékezetemben,
Kit sohasem birtam,
Még is elvesztettem.
Éjjel fönn virasztlak,
Nappal megsiratlak!

VII.

Ne huzzátok, ne huzzátok!
Nekem minden hangja átok.
Átok nekem az is, a mi másnak áldás —
Legyen áldott a kéz, a mely nekem sirt ás!

Virrasztok az éjszakában,
Sötétségben, némaságban.
Sötétség, némaság . . . menyországa soknak;
Szivemben lobogó lángja a pokolnak!

Mi történhetett a nappal?
Talán soha sem lesz hajnal!
Oh ha vele volnék, talán imádkoznám,
Hogy akár a hajnal soh'se virradjon rám!

Hajnali szép édes álom —
Ideje már — légy halálom.
Ne ébredjek én föl, róla álmodozva,
Hadd vigyem el képét magammal siromba!

VIII.

Jár utánad, jár a képzelet,
Mint szivárvány után a gyerek.
Ölelő karoddal
Oly közelre látszol:
Mért vagy nekem mégis
Elérhetlen távol?

Ugy tetszel valóban énnekem,
Mint egy szép szivárvány keleten,
Mely vidám derűt fest
Sötétült vidéken,
Jobb reményt elbúsult
Emberek szivében.

Jár utánad hegyen-völgyeken
Fölhevült lázongó képzetem.
S majd ha mély örvénybe
Hull alá imádód,
Tova tünsz, s hogy érted
Halt el — azt se látod!

IX.

Nem szeretlek... mért hazudnám,
Hitegetném magamat?
Ohajtlak, de nem szeretlek:
És szivem majd megszakad.

Elhamvaszt miattad a vágy,
Megtébolyít a titok,
Mit nem bírok már viselni,
És ki még sem mondhatok.

Ugy szeretnélek szeretni!
De nem szabad, nem lehet:
Te nem érted, mit jelent ez:
Te e kínt nem ismered.

S ha ismernéd, kinevetnéd:
És mint égő napsugár
Fáj, ha a még nyitva álló
Be nem forradt sebre száll:

Mosolyod ugy fájna nékem,
S volna gúnyod mosolya
Keserü, de gyógyító ír:
Ne gyógyuljak én soha!

Oh hogy a láz, a halálos,
Midőn végkép elgyötör
— Mert utolsó a mit érzünk —
Már utóbb az is gyönyör.

És van elme, a mit mégis
Józan, épnek mondanak,
Rajongóbb a lázasénál,
Örültnél oktalanabb!...

Jól tudom, hogy nincs a földön
Hatalom, mely betemet
Multakat és nem történtté
Teszi a történteket;

S érezem, hogy vágyaimnak
Nincsenek reményei;
Jövöm üres végtelenség —
S nem tudlak felejteni!

Nem szeretlek... édes volna
Ezt elötted mondanom;
De mit érne? lekaczagná
Szavamat a fájdalom.

És te mégse hinnéd el, hogy
Büszke lelkem e szava
Több, mint minden „szeretlek", mit
Hallani fogsz valaha.

Nem szeretlek! de ne tudd, hogy
Drága ez a diadal,
És rövid — hogy ebbe lelkem
Előbb-utóbb belehal...

X.

Nem tudok én semmit rólad,
Csakhogy szép vagy, szép nagyon.
Szépségedet látom én csak,
Szivedet nem kutatom.

Feledem vagy nem is hallom
Mit beszél a sokaság:
Szép vagy, arra gondolok csak,
S a szépség tündérvilág.

Nézd az égen a borúból
Kimosolygó csillagot:
Még előbb felhő takarta,
S még is oly szépen ragyog!

Láthatom-e ott a multat,
Hol vakító a jelen?
Gondolhatok-e jövőre,
Ha lázban szédelg fejem?

Szép vagy, azt beszéli rólad
És imád mind, a ki lát;
De hogy milyen szép vagy — oh azt
Még sem tudja a világ!

Hogy mi szép vagy, azt hiszem, hogy
Én — csupán én tudhatom;
És oly édes — bár egyetlen —
Szivemnek e jutalom!...

Oh e kétszinü világ, mely
Még bűnöket emleget
Szépséged napfénye mellett —
Mi hideg, vásott lehet!...

Szegény volt örömben, és tán
Az is marad életem;
De ez alakos csoportot
Szánom én és megvetem!...

Marczangolja széjjel a vágy,
Feszítse meg szivemet —
Oda adom... de belőle
Ki nem tépi képedet...

Ne tudjak én semmit rólad,
Csak hogy szép vagy, szép nagyon;
Szépségedet lássam én csak,
Én szived' nem kutatom.

És szeretlek ismeretlen
Tégedet és a napot;
Egyitekben sem kutatva:
Mi lakik benn, mi ragyog?

GINA EMLÉKE.

I.

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már —
S ha nem — szeretsz-e valaha?
Forró-é a nap keble, vagy csupán
Visszaverődő sugara?

Lehet-e az, hogy csak egyet szeress
Te, kit egész világ szeret?
Talán — talán — hisz csak az bizonyos:
Szeretni nem fogsz engemet.

Méltatlanabbat fogsz szeretni majd,
Mint ez történik rendesen;
Ez átok az, mi végett soha nincs
Egész mennyország ide lenn . . .

Ha engemet szeretnél! — oh hisz ugy
Kijátszanád a végzetet:
Az örökkévaló is irigyel
Ilyen mulandó örömet! . . .

II.

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már,
S ha nem — szeretsz-e valaha?
Oly pazar a fény arczodon! — s nekem
Valami súgja: nem, soha!

Sötét, de édes a tapasztalás,
Mely vigasztalja vágyamat:
Te senkit sem szeretsz — oh mert hiszen
Hideg a sziv a fény alatt . . .

III.

Elfogy a nap, az én napom . . .
Közeleg a sötét óra . . .
Oh ne kérdezz, mi bajom van?
Oh ne nézz most homlokomra!

Szép vagy és hatalmas — hányszor
Mondtalak mindenhatónak!
Üres bók, édes hazugság . . .
Menj, kerülj, hogy el ne hervadj . . .

Ne tudd, hogy ez óra ellen
Tehetlen minden bübájod;
Hogy van a mi nagyobb annál:
A lelkemen fekvő átok . . .

Ne kutass, ne nézz lelkembe . . .
Isten őrizzen meg attól!
Légy kaczér, víg, csapodár, csak
Óvd magad a gondolattól!

Nézd a jégfelhőt az égen:
Észrevétlen hideg árnya
Halványan száll a gyanutlan
Örömben égő virágra;

Keble áthül, megrázkódik . . .
Alig sejti, hogy mi érte;
Ragyog a nap, ragyoghat már!
A virágnak vége . . . vége . . .

Őrizkedj a gondolattól!
Ne nézz most lelkem mélyére:
Ha forrong, ha zúg a tűzhegy,
Vigyázz, hogy ne menj szélére . . .

Ne fürkészd baját, epéjét.
Kétségbeejt a sötétség —
Rémeitől megőrülsz, vagy
Előbb megfojt a nehéz lég.

Álmodozzál, ábrándozzál,
Szemlélődjél, csak ne kérdezz:
Alkoss magad uj világot.
Csak ne kérd: hogy mind miért ez?

Hull a levél, hull a csillag,
Még se fogy el, tele föld, ég;
Mi közöd van hozzá féreg!
Hogy mi végre teremtették?

Ne játszál a gondolattal!
Ha bejársz e rengetegbe,
Benn egy kérdő szörgyeteg van;
Ne kerülj — vigyázz — elejbe.

Meg nem fejti soha senki,
A mit e szörny kérdez tőled,
Bár izenkint, apródonkint
Szíja el fájó velődet.

Isten veled szép sudárfák
Andalító suhogása!
Árnyatokban volt szivemnek
Annyi édes álmodása!

Árnyatok sötétül egyre,
Közeleg az éj immáron!
Kiszenvedve, tévedésben
Fáradottan itt bevárom.

Adtál mézet, virágot is:
Megátkozzalak-e téged,
Hogy te sem adsz ingyen semmit;
Ernyőd ára: kigyó, méreg . . .

— Légy hiú én gyöngyvirágom,
Légy hamis, begyes, rátartó:
Nyujtsd magadra fejecskédet,
Szökdelj mint egy kis pillangó;

És ne kérdezz, mit morogtam;
Badar beszéd . . . kaczagj, kérlek . . .
— Ah! ha birhátnám ki üres
Boldogságos fecskédet!

IV.

Ver az isten engem
Mind a két kezével.
Tüzes ostorával.
Tüzes szerelemmel.

El nem gondolhatom.
Mivel érdemeltem:
Csak szenvedtem eddig
Ebben az életben.

Szerelem: mennyország:
Legalább ugy mondják.
Én csak azt tudom. hogy
Nekem mártiromság.

Két szép szemefénye
A csalóka méreg:
Olyan erős, mégis
Olyan soká éget.

Akár hogyan éget.
El-elnézegetem:
Hogyan lehet oly szép s
Mégis oly kegyetlen?

Én uram teremtöm
Ijesztenél rája;
Tedd szivére szivem
Csak egy minutára:

Tudom, ugy hozzá ég
Egyszerre az övé:
Magad sem veszed le
Soha onnan többé!

V.

Tied a dicsőség, hatalom;
Csak mulass emésztő kinomon.
Kegyetlen fény ragyog szemedben.
Halálra itélt rab — szerelmem.

Rab vagyok én, rab, de olyan rab,
A ki zsarnokánál szabadabb.
Enyim az igazság s szenvedés,
Tied az önkény s a büntetés.

Szenvedek, de nékem nyugtot ad
Vigasztaló csöndes öntudat.
Téged fogva tart a nagy világ
Enyim az örökkévalóság.

Összetépted az én szivemet,
A magadét el nem tépheted.
Megmarad az igaz birónak,
Szerelmemért bosszuállónak!

VI.

De azért ne hidd, hogy nyugtot ad
— Oh nagyon is fáj a gondolat.
Hogy te magad, édes kedvesem,
Hogy te sem lész boldog sohasem.

Nem tudom én, hogy mit gondoljak?
Örömest látnálak boldognak.
Fájna szivem ugy is: de talán
Csak a magam baját siratnám.

Alig merem én azt mondani,
Azzal ijeszt, üldöz valami:
Boldog lesz majd egykor kebleden
Más valaki — csak te magad nem.

Legyen átkozott e sejtelem!
Mint a szív az, melyben megterem,
Szívnek, melyet bánt e gondolat,
Maga a halál csak nyugtot ad!...

VII.

Oh ha bájaidat szereted,
Szeress, kérlek, akkor engemet.
Mert hiszen legszebb vagy lelkemben,
Mint a nap a kristálytengerben.

Napvilágom, kelj föl én fölém!
Nézd magadat lelkem tűkörén.
Mint a nap a miljom habokban,
Képed ragyog minden dalomban.

— Vagy igen — csak menj az utczára,
Ismerj rá e hitvány világra;
És azután vesd meg a sarat,
Mely nem fogja föl a sugarat!

VIII.

„Légy vidám, kétségbeesve;
Maradj büszke, megalázva.
Légy hideg, ha lánggal éget
Átkos szenvedélyed láza.“

„Meg se rezzenj, ha velődbe
A féltés villámi ütnek.
Maradj józan, mikor ég föld
Tánczol és forog körülted.“

„Fojtogasd el minden üdvöd’,
S ha tudod, felejtsd el őket,
Mikor éjjel siránkozva
Szellemeik hozzád jőnek.“

„És örökké sírod ássad
S mégse halj meg!“ Én gyötrelmem,
Mert ohajtlak, mert szeretlek,
Ezzel átkoztál meg engem?...

IX.

Mivel engem megátkoztál,
Viszont én megáldlak téged.
(Csak elmondom, hogy mi sors ér
Vágyaid ha mind beteltek.)

„Érjen annyi jó szerencse,
Hogy ne tudj örülni rajta.
Környékezzen oly magas fény,
Hogy szégyeld magad miatta.

„Majd ha szived lángért lángol,
Hideg kigyó érintsen meg.
Ne gyötörjön féltés másért,
Féltsd magadat, gyúlt szivedet.“

„Láss körülted boldogságot,
S érezz gúnyt magadra benne.
Keress a multban vigaszt és
Ne találj emlékezetre.“

„Ohajts örök életet, ha
Majd jövődet halva látod“...
— Oh szeress! és átveszem mind
A mi ez áldásban átok!...

X.

Szegény öreg koldus . . .
Csak az inség tartja.
Könyörülő világ,
Könyörülj meg rajta!

Valakinek csendül
A lélekharangja.
Könyörülő Isten,
Könyörülj meg rajta.

Az én szép szeretőm
Kiadott én rajtam.
Könyörülő halál.
Könyörülj meg rajtam!

XI.

Legyek lealázva a porba.
Ottan elgyötörve, tiporva.
Akkor sem tiéd a győzelem;
Büszkén emelem föl még fejem'.

Élj örömben, én meg bánatban;
Kedvnek, búnak egyszer vége van.
Azt tanitják mind a vértanúk:
Halhatatlan az, ki halni tud!

XII.

Szól a zene, olyan szépen szól,
Csodálatos búból bánatból.
Oly szomorú, mint az őszi szél.
Fogy a sugár, hull a falevél.

Honnan e bús hangok, mely tájról?
Messze, nagyon messze világból?
Fekete és gyászos üzenet.
Vége immár, vége mindennek!

Nem is szomorú már, de szilaj;
Nem is sohajtás, de kínos jaj;
Szivem' tépik, fejem' ingatják,
Mint a szél a fának sudarát.

Ide hamar azt a poharat!
Egyre vadabb, egyre szilajabb . . .
Majd sikoltva fölkaczag, nevet —
Egybe szétveti a fejemet.

Most megint oly csöndes búsan szól
Mintha jőne mélyből, föld alól.
Oh, de mért is marad életbe'
A ki egyszer el van temetve! . . .

XIII.

Egyszer megölelni,
Egyszer megcsókolni ;
Örökké ölelni,
Örökké csókolni !

Mit nekem e rövid
Elmulandó élet ?
Örökkévalóság !
A mit tőled kérek.

Kedvesem, szerelmem !
Az élet mulandó —
Játszuk ki a halált,
Az örökkévaló.

Ölelj meg, csókolj meg,
S élek beléd halva —
Örökké ölelve,
Örökké csókolva !

XIV.

Szerelem, szerelem . . .
Édes ölő méreg;
Mulandó istenség.
Halhatatlan féreg . . .

Ég vigasztalása:
Gyönyörű szivárvány ;
Teremtő láng hidja.
Rajt' a földre szállván . . .

Balzsama a sirnak.
Mely az enyészéttel
Egy percz üdve alatt
Mindent kiengesztel —

Áldott az a szál is,
Melyet emléked sző,
Sírba koporsónkat
Szeliden eresztő.

Szerelem — örök nap,
Öröme mindennek —
Egyedül szivemben
Ostora istennek! . . .

XV.

Mint az erdő napsugártól,
Én szemedtől meggyuladtam:
És elégek mint az erdő.
Melynek lángja olthatatlan.

Láttatok már erdőt égni?
Oh ez igen ritka látvány.
Szikrafényes füstje fölszáll,
Magasan mint a szivárvány;

És a fojtó füstborúban
Ezer a sikoltás, a jaj.
Fészke fölött vijjog, rí a
Kétségbeesett madárraj.

Oda minden, oda minden!
Annyi boldogság reménye.
Maga a nap sirathatná,
Mennyi kárt tesz örök fénye . . .

A hol egykor a vidámság
Édes epret szedett volna,
Kérlelhetlen mérgű tűzláng
Legel a gyepen ropogva . . .

Erdő, erdő! nem marad-e
Égett fádnak egy zöld ága,
Hol egy madár eldalolja:
Átkozott a nap sugára!

Átkozott a romboló láng,
Mely nem úgy hervaszt el kéjben,
Együtt élve, ott elhalva
Virágaid mézkelyhében.

S minden önző és hiú fény,
Mely nem érez, mégis éget,
Nem érez, hogy ragyoghasson:
Legyen átkozott tevéled!

Erdő, erdő! fiatal szép
Égő erdő, hamvadozó!
Hozzád én szivem, szerelmem,
Be hasonló, be hasonló! . . .

XVI.

Oh hagyj békét a húroknak!
Ne is érintsd ujjaiddal.
Ha velőmet meggyujtottad.
Ne éleszd a szélviharral.

A te zenéd épen átkos,
Legalább nekem magamnak.
Tán a húrok ujjod alatt
Elváltoznak, elkárhoznak…

Mikor a te zenéd' hallom.
Velőm ég. de szivem megfagy;
És egy gondolat rohan meg.
Mitől ugy fáj a szegény agy.

Mert ki-utat. szót nem lel rá,
Csak ugy zsong, mint a szélhárfa.
És talán jobb! — sejtem, e szó
Vég gyászt hozna a világra.

Mintha a vén idő mélyen
Azt sóhajtaná el benne:
Elég volt már! és azután
Többé a nap föl nem kelne!…

XVII.

Mikor éj van, sötét néma —
Oh gonosz, oh szörnyü átok! —
Senki sem lát, senki nem hall.
Csak én hallok, csak én látok!

A mi van, azt látom, hallom,
De nem az fáj, nem az gyilkol.
A mi nincs, az kisért engem.
A mit izzó velőm gondol.

A pillangó szárnya rezdül,
A virg kelyhében alva.
Azt gondolom, ő sohajtott,
Gyönyörökben haldokolva...

És fölöttem a sötét ég
Ketté hasad, nagyot csattan.
Üt a villám egyre másra
Vétkes, átkos gondolatban.

Megnyílik a föld alattam.
A pokol rám ölti nyelvét.
Azt a lángot, mitől ugy ég
Lélek és test, — de el nem ég.

Leggonoszabb, legfeketébb
Ördögei a pokolnak,
Kínaimhoz vad zenéül,
Szintúgy harsog, úgy kaczagnak...

Hívok istent, hívok embert,
De nem segít rajtam semmi.
Egy szelíg hang szól a mennyből:
Higyj! — de én nem tudok hinni...

— Oh mért nem mered meg a föld,
S rajta minden ugy a mint van,
Pillangó, virág maradna
Mindörökre mozdulatlan!...

XVIII.

Ha istenben hinni tudnál,
Mondanám, hogy isten áldjon;
De az ugy sem hallgat már rám.
Mert te vagy az én bálványom.

Mit kivánjak én neked jót? —
Hogy beteljék legfőbb vágyod?
Isten őrizz! — Én tudom, hogy
Az a legsötétebb átok.

Oh, pedig áldásom fogna,
Érezem, hogy fogna rajtad.
Minden Isten meghallgatja
Áldását a haldoklónak.

Megbocsátnám, hogy hideg vagy,
Mig szivem érted elvérez;
De hiába áldanálak:
Hogy azt érezd, a mi érez.

Mégis, ha áldásom nem kell,
Vedd bucsúmat, vég bucsúmat;
Azután menj, rátapodva
A vérre, mit szivem hullat.

Majd ha egykor körülötted
Rád nevet és gúnyol a fény.
Fagyosan, mint most te engem:
Akkor jussak eszedbe én.

Ha gyémántod mind elszórtad.
S megátkoztad mindazokkal.
Kik hazudták. hogy szeretnek.
Istenkáromló ajakkal:

Ha majd egykor egy igazán
Hűn szerető szivre vágyol.
S keresed, de nem mutatja.
Sem a közel, sem a távol:

Akkor emlékezz rám! s jőjj el
A hová engem temettek.
S hallgasd ott, mit suttog a fű:
Szerettelek, szerettelek.

XIX.

Én nekem már nem fáj semmi,
És örömöt semmi nem ád.
Csak emléked fáj még… oh hogy
Örökké emlékezem rád!

Elfeledtem én már mindent.
Forog velem ez a világ,
De én nem is mozdulok, csak
Örökké emlékezem rád.

Oly homályos nekem minden,
Mint a ki nehéz álmot lát,
És tünődik, ha való-e?
Örökké emlékezem rád!

Mintha erdőn járnék, éjjel;
Előlem futnának a fák,
És csak egy csillagot látnék…
Örökké emlékezem rád.

Néha kérdem, vagyok én még?
Álom-e ez, vagy valóság?
És tán nem is élek én már —
Csak a sírból emlékszem rád!…

XX.

Indulnak már a barna felhők,
Az ég maholnap tiszta lesz.
A nap kisüt, és örömében
Csorogva sír a házeresz.

Majd eljön a víg fecske, gólya
És föllármázzák a falut.
Majd verni kezd az erdő szíve,
Csörg a patak, szól a kakukk.

Majd jelt ad a kis dalkarmester:
A csalogány a lombokon;
És szól a dal. és égen földön
Áll a közös lakodalom.

Majd belerikkant a rigó is,
És mondja: Rajta, rajta, mind.
Siessetek szeretni, élni,
Hamar, hamar, tél lesz megint!

S majd illatoznak a virágok,
Szeretnek mind az emberek:
Szeret majd minden nyakra-főre,
A pillangók és a — legyek. . .

És ennyi szerelem, gyönyör közt
Csak búsabb számüzött leszek.
Vigasztalan nagy bánatomnak
Nem találok csöndes helyet.

XXI.

Eltakartam képed', mint kit elitéltem
S emlékezetemből haragom kivégzett.
Gyarló emberboszu igaz istenségen!
Hogy örökké éljen — föltámad emléked.
Hiábavalóság alakoskodásom.
Játszhatom-e hűtlent, ha szivem reped meg?
Nem, nem! Te vagy igaz, egyetlen bálványom;
S én vagyok, én, a ki csak téged szeretlek!

Leveszem a fátyolt ujra és örökre
Fenséges képedről — álljon az oltáron.
A melynek forrását bűnbánat feltörte.
Elfojtott könyeim, hulljatok immáron.
Szeretsz vagy nem szeretsz, megbocsátsz szivemnek,
Látlak-e valaha? — nem tudom, nem kérdem.
Azt se tudom, látsz-e, a hogy itt térdelek;
Nem tudom, hallod-e: itt vagyok, megtértem!

E világ — hiuság örök csatatére! —
Zajával engem is soká fogva tartott.
Biztam magamat is forgó szerencsére,
A világ szájából véve a parancsot.
Napja elvakitott! — oh én nehéz vétkem:
Nálad jobb szeretni a szátyár világot!
Hogy hiuságomnál kisebb volt szerelmem,
Kezed rá örökkön égő sebet vágott.

S mégis most, midőn már, tudom, késő minden,
Jól esik bánkódva megütnöm mellemet.
Panaszszal, kinokkal ugy teli már szivem,
Hogy uj seb fájdalma nyujt csak egy kis enyhet.
Leégett hiuság hamva homlokomon,
Szivemben aljas kéj büszke megvetése.
És ha vérem lángol: rólad gondolkozom, —
Tündért vesztve, nem kell földi ölelése!

A tömeg nevessen — akár megszakadjon! —
Megnyugtat, ha látom, hogy csak addig boldog,
A meddig nem érti fájó gondolatom,
A meddig csak sejt, de egészben föl nem fog.
Egyedüliségem zordon átkát higyjék
Mesének, — maradjon az titok előttök.
Ne lássák a sugárt — még meg irigyelnék! —
A te emlékedet — mely engem éghez köt.

Oh mert bármi nagy is fájdalmam utánad,
Vigasztal, hogy csak én tudom, mit vesztettem;
Hogy tündérvoltod is titok a világnak,
Hogy az való csupán az én szerelmemben.
Akármerre jársz-kelsz, csak embernek néznek. —
Imádhatja benned a föld legszebb lányát;
Imádsága egész földi nemzedéknek
Föl nem éri tündér látományom báját.

Oh maradj erős és le ne szállj a porba!
Fáj nem birhatásod, de hitem vigasztal:
Hogy rútul hizelgő hazugok csoportja,
Üres kirakványok álfénye meg nem csal.

Tekintsd, hogy eléggé meg vagyok büntetve,
S ne boszuld meg rajtam magad' — megalázva!
Feledd el sértésem, törd nemes szivedbe.
Nem éget úgy még sem, mint bünüzlet máza.

Oh mert, bárha tündér, hogy te is csak nő vagy!
Kire mig bukás is ejt parányi mézet,
Szégyenkínja mégis férfiszivben oly nagy,
Minőt az magára maga nem tetézhet!
Vaj, mi haszna volna képed letipornom,
Megátkozván rajt' az olthatatlan foltot?
Hogy e folt lángjától őrült homlokomon
Kaczagjon, ki rajtad diadalmaskodott?!

Oh ég, véghetetlen! nap, te dicső, fényes!
Magasban szeliden mosolygó csillagok!
Mért hogy a mint létem, vágyam is nem véges?
Noha elismerem: gyarló, szegény vagyok . . . .
E határtalan láng mardosó gyötrelmét
Mely kétségbeesik, hogy sebére nincs ír,
Mely itt vigasztalan átkozza lételét,
Mert jogos boszúját csak gúnyolja a sír:

Ha ti oltottatok belém, halandóba
Indulatot, a mely végtelen s tehetlen:
Ugy-e nem hagytok ti engem itt a porba,
Hogy siromon békén kaczagjon ellenem? . . .
Ha követve magas fényetek intésit
Én e lomban sárban el nem tántorodtam:
Nem hagyjátok cserbe zászlótok vitézit,
Ha e földi hüvely majd lefoszlik rólam?

Ugy-e, szép csillaghad, azért vagy számtalan,
Hogy e lélek benned menhelyre találjon?
Dicsőséged, ó nap, azért homálytalan,
Hogy megaranyozd, mi folt van e világon? . .
S te nagy ég, azért vagy ugy-e véghetetlen,
Hogy ha testem sem nyer e földben nyugalmat,
A hol a csábitó és a hűtlen pihen:
Csontjaim hamvát is kivesd, szélylyel szórjad?

XXII.

Oh hogy panaszkodnak, hogy bizalmaskodnak,
Szerencsétleneknek hogy vallják magokat
Ezek az egyforma többi emberek.
Pedig bizonyos, hogy megvigasztalódnak,
Gyógyszerét találják az ismert bajoknak: —
Mert magára isten senkit nem hagyott.

Hallgatom, és látom könnyebbülésöket,
Tudja ég, hogy én nem irigyelem őket
A megenyhülésért, örömeikért.
Jól esik ha látom ujjongni az embert,
Kit a végzet ugyis annyi bajjal megvert,
Örülök, látván, hogy egy jó perczet ért.

Nem gyűlölöm én az embereket, nem, nem!
(Vajha okom volna, magam' jobb szeretnem,
Ám erről már sem ég sem föld nem tehet.)
De miért tagadnám — balgatagság volna —
Hogy a mások annyi apró baja-búja
Az, mit tőlök mégis ugy irigyelek.

Azok a fájdalmak, a kinszenvedések.
Miket földi sorsuk sziveikbe vésett.
Azok a nagy s mégis szokott panaszok.
Melyeket bús szivök enyhe siralmával.
Könyeik áldásos nagy ajándékával
Keblökön ringatnak. oh azok, azok.

Melyeket lelkemmel szomjazok s ha hallok.
Gondolom magamban: mi parányi bajok!
Milyen keserédes jótékony sebek!
Különböző. mégis mind rokon egymással.
Megenyhithető egy kis vigasztalással.
Vagy egy két kapa föld alatt beheged.

Oh mind. mind e testvér kínok szövetsége
Kárhozott szivemben ha pokolt cserélne
Azzal, a mi ottan testvértelenül.
Vigasztalhatlanság bizonyosságával.
Zordon egyetlenség szörnyeteg átkával
Örökös tanyát vert egyes egyedül:

Teremtőjét magát kaczagván szünetlen,
Mért hogy ellenében még az is tehetlen,
Mert a már megtörtént nemmé nem lehet...
Ha mit lehetlennek hiszek, ez üdv érne:
Borulnék az első ember kebelére,
Mondván, bajom társa, szenvedek veled..

Halld az én panaszom, mondd el a tiédet,
Értem én is' te is az enyimet érted:
Folyjanak hát egybe rokon könyeink.
Higyjük a szent multat, szeressük a jelent,
Reméljük a jövőt, imádjuk az istent,
S haljunk meg nyugodtan, ha enyészet int...

— Ah, de mind nem igy van, s nem is lehet soha.
Mint két különböző égi test lakója
Élve egymással nem ölelkezhetik:
Ugy választja ketté az embervilágot
Közöttem iszonyú változhatlan átok,
Melyen semmi égi erő nem segít.

Mert e nagy világon mindennek van mása.
A bolygó csillagnak lehet holdja, társa;
Gondolatok közt van rokonság, tudom:
Társtalan, magában, egyes egyetlenben
Csak két dolog van a szörnyü mindenségben:
Égben egy úr, földön az én bánatom!..

XXIII.

Sokat gyötörtél, öltél engem,
S én csak nagyon szerettelek.
Halálos a tőröd szivemben,
Mit vértanudként viselek.

Egyetlen zsarnok, szép, dicső vagy,
Kit imádnak alattvalók,
Te ünnepelt, mindenható, nagy,
S én csak szegény hived vagyok.

Dicsőségednek mása nincsen,
Te uralkodol egyedül,
Egy nézésedre hódol minden
Kész örömest, föltétlenül.

Hiába verseng veled a nap,
Pazarol fényt, meleget;
Holt rétegen uralkodik csak;
Te szellemek, élők felett.

Te szép vagy, édes, mondhatatlan;
Imádott, szeretett, csodált.
És mégis — istenem! — magamban,
Ha nézek elmerengve rád:

Mint fáklyaillat temetőből,
Egy gondolat mély gyászba von,
Megered rá a köny szememből,
S én szánni kezdelek nagyon.

Mindent felejtek; megbocsátom,
Hogy elhamvasztod szivemet;
Ah, mert hiszen mi az én átkom,
Ha képzelem a tiedet?!

Nem is nekem; — a legdicsőbbnek
A legnagyobbnak végzete:
Bukása magas isteneknek
Nem oly siralmas, fekete . . .

Mert semmi sem mulandó, minden
Csak ismétlés, elváltozás.
Mi jó, nemes, föntartja itt lenn
Emlékezés, utánozás.

Mi vagyok én te hozzád képest?
Mi szegények e dalok itt!
Hogy irhatnék rólad tökélyest,
Kit ragyogásod elvakit?

S mégis, ha nálamnál is gyarlóbb,
Dicsőit majdan a tömeg,
S mig koporsómat dulják pondrók,
Kimélik rimelményimet.

Mindennek, a mi itt remek volt,
Emléke, nyoma fönnmarad.
Ki mi nagyot tett, szépet gondolt,
Örökké él, mert egyre hat.

Maga a rosz, selejtes földben,
Kiirthatlan, mint a taraczk.
Istenről, ördögről, eszményben
A rege képeket maraszt.

Örökre, végkép, menthetetlen
Te mulsz el egyedül magad,
A halhatatlan egyetemben
Mindent fölérő áldozat!

Tán mert irigyed e tárgy-limlom,
A nap legforróbb sugarát,
Fehér arczát a szende liljom,
A rózsa tündér illatát —

Mind követelik vissza tőled,
És vissza kell adnod nekik.
Az ellened lázongó földnek
Zsákmányul trónod elesik.

Hóditó szépséged csodája
Még rajtad, élőn, elenyész.
Arczod tündöklő szinpompája
Végkép, örökre odavész.

Hóhér idő, ádáz kezével,
Letörli ajkad bíborát.
Bepókhálózza csuf redővel
Fölséges arczod himporát.

Szépséged oltárából, melyhez
A dicsőség hódolni járt,
Gyászával intő pelengér lesz
— Számodra, újabb ifjuság!

Mind, a mi égi egyezményben
Benned remekké egyesül,
Eloszlik, mint felhő az égen,
Örökre föllelhetlenül.

Ledőlt bár, él a képzeletben
Kartágo, fényes Ilion:
Csak szépségedről nem marad fenn
Megközelítő fogalom!

Shakspere, Homér lángszellemének
Kincsei örökkévalók,
Olcsóság: élik ezredévek,
Használják embermilliók.

Csak bübájod, mi mindezeknél
Valódibb, édesb, istenibb:
Tünékenyebb, semmibb a szélnél,
Mely elhal, alig születik.

Halhatlanság, haszontalanság:
Ne tudna rólam senkisem,
Csak szemeidet ragyogtatnád
Odább egy perczczel, édesem!

O szörnyü törvény, gyászitélet!
Mit senki nem kerülhet el.
Hogy itt születni oly nagy vétek,
Miért mindennek halni kell.

Hogy az idő, szemed lángjától
Nem ifjodik egyszerre meg:
El nem feledkezik magáról,
S nem örökíti kellemed!

Hogy isten alkotód, ki benned
Fölülmulá egyszer magát,
Nem szán megsemmisítni téged,
S nem osztja véled trónusát!

— Oh csak gyötörj, csak uralkodjál,
Meríts ki minden örömöt.
Feledj, élj, csak ne gondolkozzál,
Soha se lásd meg gyász jövőd'.

Tépd a virágot és tipord el.
Hisz uj tavaszra kivirul!
Játszál sohajjal és könyekkel,
Mind csak kéjért cserébe hull.

Ne szánd e korcs, önző világot;
Marczangolj emberszíveket.
Nevetik a mulandóságot,
Hervadni látván tégedet!

Minden bünös, hibás e földön,
És semmi sem lakol meg itt.
Mert hogy te elmulsz mindörökkön,
Eltörlöd a lét bűneit.

És nem marad fen semmi rólad,
Csak dalomban eszméd, neved.
De, mint az istent, föl nem fognak,
S imádnak bár, nem értenek.

Elmulsz, eláradsz a mindenben.
Csillagba, napba visszatérsz.
Majd látni fogunk részeidben;
Egészben, ah, többé nem élsz...!

S müvészet, képzelet tehetlen,
Hogy örökítse alakod.
Ki festené való szinekben
Verőfényével a napot?

Megosztozik majd ég föld rajtad,
És szebb lesz, ifjabb a világ.
Hőbb a sugár, fénylőbb a harmat,
Illatosabb lesz a virág.

S csak sejtenek majd téged abban,
Midőn már én is hamvadok;
Mig szemed fénye szép csillagban
Siromra sírva mosolyog...

XXIV.

Mintha örvény fölött járnék,
Vagy elfödne sötét árnyék;
Egem végig beborulva
Haragosan villámolna:
Virágok és falevelek
Ijedtökben reszketnének;
Rám fekete felhők közül
Űzve gonosz sejtelemtül
Integetve, esdekelve
Rémült angyalarcz meredne;
És azonban ember, állat
Szédelegve futosnának,
Kézkulcsolva, nyöszörögve;
Távol orkán már hörögne;
Iszonyú nagyot csattanva
Az égbolt ketté hasadna.
S hullana a kénkőzápor...
Ah pokolkín-kéjes mámor!
És én ezt mind, mind átérzem,
Valahányszor rád emlékszem...

Mégis mindig rád emlékszem!

XXV.

Találkozunk majd még mi jókor,
Még ide lenn a földön, sokszor.

Ha majd virrasztva őszi éjen,
Hallsz lépteket a falevélen,
Holott alaktalan bus árnyak
— Sír rabjai — sötéten járnak:
Lombkarjai a gyászfüzeknek
Feléd hivólag integetnek:
Ásitozó sötét odúkból
Kelő nehéz, fojtó illattól
A rózsa, liliom megcsapva
Szomoruan fejét lehajtja:
A nagy, döbbentő némaságból
Hozzád rejtelmes szellemhang szól.
S merengve, ringva bús sejtésen,
Gondolsz magast, érezve mélyen;

Ha végre hosszu vándorlásból,
Éjfél után, sötét borúból,
Nagy, tarjagos felhőknek ormán,
Mint fehér szűz a zárda tornyán,
Előjön a hold, s meg-megállva,
Merengve néz a keresztfákra,
Mint csöndes őrült, ki andalgva
Magához jő egy pillanatra,
És széttekintvén, a mit lát, hall,
Lelkét betölti borzalommal:

Elméje, sebtelt szive fájdul,
És könye sűrűn megered, hull,
Hull egy hideg fehér halottra,
Mint holdsugár a sirszoborra;

Aztán nem tudni merről és hol
Valami régi, régi dal szól,
Cseng-bong agyadban és szivedben,
Talán csak ugy az emlékedben . . .
És tépelődöl, hogy mi nóta?
De egyre távozik, halódva,
Mint búcsuének a tengerben;
És csak azt érzed a szivedben,
És mind azt sugja vándor felhő,
Hogy a mi elmult, vissza nem jő:

Majd éjfelenkint, ilyen perczben,
Látsz megjelenni közeledben,
Merengve, emlékezve, szótlan,
A messze multba varázsoltan;
S én majdan ujra elmélyedve
Az egykor gyilkos szép szemekbe,
Hol máskor a dölyf lángja égett,
Ott majd csalódott büszkeséged
S egy késő gondolatfény csillog,
És ajkadon lebeg hogy elmondd;
S holdfénykarod kitárva indulsz,
De szived oly nehéz, aláhuz,
Alá, alásülyedve lassan,
A hol csöndes, hideg, sötét van . . . .

Mert letelik a szellemóra —
Le, vissza! le a koporsóba!

HUSZ ÉV MULVA

(Gina emlékkönyvébe.)

Mint a Montblanc csucsán a jég,
Minek nem árt se nap se szél,
Csöndes szivem, többé nem ég:
Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
Versenyt kaczérkodik, ragyog,
Fejemre szórja sugarát;
Azért még föl nem olvadok.

De néha csöndes éjszakán
Elálmodozva, egyedül —
Mult ifjuság tündér taván
Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szivem kigyúl,
Mint hosszu téli éjjelen
Montblanc örök hava, ha túl
A fölkelő nap megjelen . . .

Végtelenség.

Ha járok a sírok között,
— S mikor nem ott jár a halandó?
Van-e a földön talpalatnyi tér,
Hol sirhalom nem domborult?
Van-e füszál, virág a réten,
Mely hulla nem volt egykoron,
S ki tudja hányszor, mily alakban,
Mily szörnyü lét után?
Mert hát mi volna itt lehetlen
Az örökkétartó időben?

. . . .

Örökké, mindörökkön, mindörökké!
Mily iszonyú, rettentő eszme!
Igen, ha járok a sírok között,
E feneketlen, pokolfekete
Borzasztó eszme mély örvénye
Széditi képzetem,
Kétségbe, rémületbe ejt.
Valóba', nem az elmulás, enyészet —
Az örök létnek gondolatja az,
Mi borzalommal tölti lelkem' el . . .

O ember, ember! ki szeretteid
Emlékkövére, temető-kapukra
Aranybetükkel írod s hirdeted
Vigasztalásképen: „Föltámadunk!“

A melyre azután, hited szerint
Az örökkévaló élet következik;
Ember, boldogtalan szegény féreg te,
Meggondolád-e, mit jelent e szó,
E gondolatkisértet, fogalomszörny:
Örökkévalóság, halhatatlanság?
Meddig hatoltál, esve kelve e
Kétségbeejtő eszme gádorán,
E végtelen, sötét, vak folyosón?

Nem gondolád-e meg, hogy az idő,
Az örökkétartó idő kohója
Mindent megolvaszt: a kínt, a gyönyört,
A menyországot, poklot egyaránt?
Hogy ezeket ugy összekeveri,
Ki-kicseréli, mint álomtalan
Játékos a kártyát, melyet kiosztott?
Van-e öröm, gyönyör, mit az idő
Unottá, gyötrelemmé, — s fájdalom,
Mit megszokottá, kéjjé nem tehet,
S annál előbb pedig, minél nagyobb az?

Azt a vérforraló gyönyört, a mely
A holt anyagba életet lehell,
Tedd örökkévalóvá s ezredév
— Az öröklét egy röpke pillanatja —
Mulván, talán előbb, gyehennai
Kiállhatatlan kinná változik.

Igaz, hogy áll ez megforditva is.
És e szerint a kín is megpihen.

De hajh! minő vigasztalás! Megunni,
Megszokni a pokol tüzét! A kínt,
Melyből most, ebben a kegyelmesen
Mulandó létben, e kivánatos
Utóbbi tünde életváltozatban
Egy pillanatnyi is könyörülő
Halált hoz, — ezt a száraz vén dadát,
Ki mozdulatlan, néma és sötét
Sírbölcsejébe rejt, hol egy időre
Elring a fájdalom, elalszik a
Vergődő öntudat s szünete van
A kétségbeesésnek. —

Ugyan úgy-e?
Elring? – Vajon? — És egy időre bár?
Ki mondja ezt? — A hitvallás, a vak,
A tudománynak, e világtalan
Koldusnak, a ki kéregetni
Jár a sirokhoz és be-bekiált;
De hasztalan! nem kap sötét
Űrökből egy szikrányi fényt soha.
Hiába járok én is itt. Hiába
Bolyongok éjjel nappal hallgatózva,
A sír füvére hajtva fejemet.
Hiába vájom körmeimmel a
Penészes hantokat, virrasztom a
Boncztermek büzhödő halottjait,
Vigyázva, lesve választ, jeleket,
Hogy van-e bennük képzelem, tudat . . .?
Hallgatnak vérfagyasztón.

És csak egy
Az, a mi bizonyos, kétségtelen,

S hajh! ép ez egy, a mi kétségbejt.
Az, hogy vagyok, leszek. Nem létezővé
Immár nem válhatok többé soha.
Történhetik velem, mit agyvelőm
Gondolni képtelen; lehet belőlem
Örök zsidó, Prometheüsz, pokol
Tüzére, miljom esztendőkön át
Halálkínokra ítélt szenvedő.
Csak egy dolog, a mi bizonyos itt:
Hogy többé meg nem semmisülhetek.
Örök s végetlen e habarcz világ.
Nem veszhet el belőle semmi sem.
Minden, mi megvan: megvolt és marad.
Elváltozunk; forgunk, keveredünk
E nagy kazánban, sülve főve, majd
Láthatlan légparányokká oszolva;
Rohanva a szelekkel, megpihenve,
Suttogva búsan, földieknek
Megfejthetetlen tulvilági nyelven,
Zokogva rablétünk panaszait,
Hogy lenni, lenni kell szünetlen;
Hogy nem örök a sír, nincs benn örök
Nyugodalom: nem menhely az, csupán
Szemfényvesztő csalárd sülyesztő
A világegyetemnek szinpadán.
Hogy a mi itten leltározva van,
E lomkamara lajstromábul egy
Láthatlan porszemet ki nem vakarhat,
El nem sikkaszthat maga a mindenség
Mindenhatónak vélt leltárnoka.
Mert hát a végtelenség itt az úr.
Bár önmagával ő is tehetetlen.
Hajh! rettentő nevét, természetét

Ha akarná sem tagadhatja meg . . .
Igen, igen, nincs másként, nem lehet.
A végtelenség maga itt az úr,
Vagy ám ha tetszik, úr a végtelenség.
És eszerint teremtés, alkotás,
Teremtő, alkotó nincs, nem lehet.
Ha volt öröktől fogva e világ,
Azt akkor senki nem teremtheté.
S ha volt öröktől fogva önmagától,
Örökké tartónak kell lennie.
Mint semmisithetné meg önmagát?
Mi végtelen, az csonka nem lehet;
Annak, természeteskép, vége nincs,
Sem itt sem ott, sem hátul sem elől.
Ha végtelen a kezdet, végtelennek
Kell lenni a következésnek is.

S mi nem történhetik meg és mi nem
Történhetett meg már velem ezen
Neveket, számokat, ember fogalmat
Kinevető, e kifejezhetetlen
Időben? Ám képzeljük el kitöltve
Földünk s a szélső naprendszer közét
Esztendőszámok millióival.
Az egyetem széditő üreit
Megannyi miriád évezredet
Jelentő összegekkel, és ugyan
Hová jutottunk el . . . mi áll előttünk?
Az örökkévalóság összegének
Egy észrevétlenül parányi . . . az hogy
Egyátalán mit sem jelentő száma
A melylyel ama kifejezhetetlen
Összeg se több, se kevesebb . . .
Irtóztató, irtóztató!

Mivé leszünk, hová leszünk? Mi van
A koporsók, a sírok fenekén?
Nem csal-e a halálnak látszata;
Nem álnok tettetés-e a merev
Élettelenség? Vajjon a halál
Nem oly szünetidő-e, mint minőt
A vallató biró kínpadra vont
Vonagló rabnak ad, hogy ujból
Életre hozza, s gyógykezelteti,
Jól tartja, hogy kínképessé tegye?
Egy ellenőrizetlen kényerő,
A mindenség hatalmában vagyunk.
Tehetlen birkák a vágóhidon,
Kik jótevő kegynek tekinthetik,
Hogy nem tudják, mi végre vannak ott?

Igen, mi végre, mi jogon leszünk
S alkottatunk megkérdezetlenül?

Mert szép e földi lét, tagadhatatlan.
Van itten szenvedés, sok itt a baj,
De mennyivel több a bű és a báj!
Tündérvilág ez, és kivánatos
E siralomvölgy! Vajh ki nem maradna
Itt még jóval tovább? Mily iszonyú
A léttel szemben a halál! mi szörnyű
Az arany napvilágból a sötét, szűk
Féreghazába szállni le! Ki nem
Ragaszkodik e léthöz görcsösen,
Habár elaggott, bár szerencse nem
Mosolyg reá, mezitlábas, szegény?
A mindenség itt összehalmozá
Csecsebecséinek szépét javát:

És oly rövidre szabta és csalókán
Hajszálra függeszté ajándokát,
Hogy, már ha egyszer itt vagyunk, szeretnénk
Tovább maradni, és egyszerre fáj a
Halál és öröklét eszméje is....
És a midőn átéltük életünk
Tündöklő délszakát, a sirhoz érve,
Kétségbe, őrületbe ejtő kinnal,
Villámcsapásként járja át velőnket
A gondolat, hogy mégis jobb leende:
Nem lenni, nem születni sohasem!
Vagy hogy ha már meglettünk, itt vagyunk:
Elmulni, elenyészni mindörökre,
Mind, mindörökre!... Sirba szállani,
A honnan többé nincs föltámadás;
Hol nincsen érzés, nincsen gondolat
És öntudatra ébredés soha —
Soha, soha!

De hát mit ér, mi haszna
Kopognom a lehetlenség konok
Vaskapuján? mi haszna verdesem
Fájó, törékeny fejem' e kemény,
Áthatlan óriás aczéltömegbe?
Szétzúzik ottan észrevétlenül
Mint egy galambtojás, mit a magasból
Ragadozó vad ejt le kősziklára.
Hiába, minden lehetséges itt, csak
Nem lenni nem lehet. Voltam, vagyok
Öröktől fogva, és leszek, parányi
Porszem, de egykoru magával az
Örök idővel, a csodálatos,
Megfoghatatlan véghetetlenséggel.

Hurczol, ragad magával egyre, lobogó
Sörénynyel, mint az elragadt fiut
Eszeveszett vad paripa, szünetlen
Világok és idők tünedező
Rengetegének tüskén bokrain...
S mert útjának határa nincs sehol,
Nem állapodhatik meg, nem pihenhet,
Nem fáradhat, nem ülhet el soha.
Mint léglakó parány...

És e szerint
A sírhalom, e forgó gömb sömörje,
Mely itten domborul, meg elsimul, mint
Egymást üző, egymásba olvadó
Tünékeny játszi hab az oczeánon:
E sír örökkévalósága csak
Fiókja a nagy véghetetlenségnek;
Csak felvonásköz ama nagyszerű
Drámában, melynek vége nincs, a melynek
Szerzője ismeretlen, és a kit
Hiába hívunk, ő meg nem jelen...
E sírnak éje hát csak emberi
Szük látkörü szemünk előtt örök, holott
E nagy világon semmi sincs örök,
Csak maga az egész, az egyetem,
Az idő és az anyagmennyiség.
Minden, mi ennek része, alakot vált,
Szerepet, életet cserél, időben
S térben kimért létfordulójaként...
Születnek, halnak csillagok, napok,
De eltünésük még nem elmulás,
Csupán az anyag s alakváltozásnak
Nagyobb idő s térközre mért neme

Annál, melyet saját testünk parányi
Mindenségében végbemenni látunk...

Igen igen! jó jó! tudom, tudom...
Ez igy van, igy lehet; de hát mit ér?
Mi mindezekben a megnyugtató?
A végtelenség kinja e szerint
Csak az egészé volna hát csupán, a
Végösszegé, a mely nem változik.
A részlegek számára megnyilik
A siri ágy hosszan pihentető,
Létfeledő, jótékony éjszakája.
De hajh! igen, megnyilik, az való;
És hosszu is lesz annak éjjele;
Több mint elég, hogy benne a vonagló
Kétségbeesés kinos görcseit
Gyönyörré változtassa át örök
Egyformaság unalma; ki felel,
Ki mondja meg, hogy mi történik ott,
Ama sötét üregben azután
Hogy koporsónkra hányják a göröngyöt
S magunkra hagynak onnan távozó,
Siránkozó szeretteink? Ki mondja meg
Mi van a sirban, a halál után?

A sir mélyébe hasztalan kiáltasz;
Hiába itt minden rimánkodás,
Sirás-rivás és fogcsikorgatás... e
Gyógyithatatlan siketnéma hallgat.
A tudomány tántorgva, szédelegve
Tapogatózik ez örök sötétben.
Olthatlan szomja kutatásra készti

A világrend még föl nem fedezett
Nagy titkainak hegygerinczein;
Mig végre ismeretvágy, mint merész
Szirtkalauz fölviszi őt oda,
A végtelenség örvényszélire,
A honnan aztán azon az uton,
Melyen fölért, nem térhet vissza már…
És ekkor aztán martaléka lesz
A kétségbeesésnek, és csupán csak
Egy menedéke, visszautja van:
Ha megragadja azt a kötelet,
A melylyel a vakhit kinálja meg,
És leereszkedik rajt a sötéten
Tátongó mély örvény fölött, a szűk
De biztos, csendes völgybe, honnan a
Magas égboltra van csupán kilátás,
A melynek aztán nem kutatja többé.
Csupán imádja titkait, belátva, hogy
Korláttalan hatalmak a tehetlen
Lényektől, kik még el sem érhetik,
Föl sem foghatják őket, egyedül
Föltétlen megadást fogadnak el.
Hisz és remél tehát föltétlenül,
Megnyugszik és ugyanazon kötélen
Ereszkedik le boldog áhitattal
Sírjába, melynek éjjele előbb
Kétségbeejté a kételkedőt.

Hajh, hát igen, nincs visszavezető
Ösvény egyéb számomra sem, sehol!
Haszontalan és hiábavaló
Minden halandó emberi törekvés:
Bevenni ama titkok várait,

A melyek kapuin kétségbesés,
Halál és őrület vad szörnyei
Riasztják vissza véges emberi
Elbizakodott képzelem merész,
Öngyilkos rohanásait....

El, vissza innen, e réműletes
Széditő meredélynek pereméről!
Inogni érzem a talajt, — megindul
A föld alattam; forog a világ;
Szakadozik az égbolt, hullanak
És lenn a mélységben tündöklenek
A csillagok és integetnek
Fenyegetőleg: ember, ember,
Ki ide tévedél, ragadd kezedbe
A hit koporsókötelét szilárdul,
S el ne bocsásd többé soha!

A KÁRHOZAT HELYÉN.

Ez a terem, a melyben történt.
Mondják, beszélik a falak.
Látom forogni a vad örvényt,
Mely elmerített, fényalak!
A teremtésnek delelőjén
Itt született a pillanat,
A mely után visszafelé mén
A lét, s hasonlót már nem ad.

S hajh! mielőtt aláhaladna
— Hol majd a zűrbe nyugoszik —
Az örökkévalóság napja
Mintha megállott volna itt:
E perczet élem szakadatlan;
Agyamban ez a jelenet
Kering szünetlen, változatlan,
Mint befagyott emlékezet.

Itt, eme függöny éjjelében,
Mint egy-egy villogó gyilok,
Röpködnek, fuldokolva kéjben,
Tüzet lehellő sohajok.
Megelevenül tőlük itten
S remeg minden butordarab;
Árulkodik, suttog szememben,
Hátam mögött föl-fölkaczag:

„Hogy gyalázatfolt ég a napban,
Virágkehelyben ronda pók.
Nincs szemérem a csillagokban,
Zsibáru lett a szűzi csók.
Hogy koldussá szegényült a lét;
Leélte tündöklő nyarát.
Üres a végetlen mindenség,
Ki van rabolva a világ!“

— Ah, úgy van úgy, itten veszett el
A második paradicsom.
Szép Éva, téged csábitott el
Ott egy kigyó, itt egy majom.
Igen bizony, hitvány majom volt;
God dam! vörös frakkot viselt.
Chic-kel kötött nyakára csokrot,
S ezzel Waterloot nyert e helyt.

Ugy kell neked, szivem! mit fellengsz?
Ez itten a világfolyás.
A fellegekben a mig jársz kelsz,
A virágot letépi más.
Mért nem tanultál Jupitertől?
Elég fényes példát adott:
Ismerve Európát, cselből
Előbb ökörré változott.

A VAÁLI ERDŐBEN.

Odabenn a mély vadonban,
A csalános iharosban,
Félreeső völgy ölében,
Sűrü árnyak enyhelyében;

Oh milyen jó volna ottan,
Abban a kis házikóban,
Élni, éldegélni szépen,
Békességben, csöndességben!..

Nem törődni a világgal,
A világ ezer bajával.
Meggondolni háboritlan,
A mi immár közelebb van . . .

Illatos hegy oldalában,
A tavaszi napsugárban,
Nézni illanó felhőkbe,
Mult időkbe, jövendőkbe . . .

És azután, utóvégre,
Észrevétlenül, megérve,
Lehullani önmagától,
A kiszáradt életfáról . . .

S ismeretlen sirgödörbe'
Elalunni mindörökre . . .
S ott egyebet mit se tenni,
Csak pihenni, csak pihenni . . .

A NYUGTALAN ZARÁNDOK.

Amoda a kék hegyekbe'
— Utasok mondják remegve —
Kerülve embert, világot,
Él egy nyugtalan zarándok.

Mintha félne önmagától,
Futna ki e nagy világból,
Mig lerogy kétségbesetten:
„Oh hogy vagyok, oh hogy lettem!“

Meredek szirt hasadéka
Sirja inkább, mint hajléka.
Ott beszélget rémes éjjel
Egy kiásott halálfejjel.

Kopogatja, kérdezgeti,
Esdekelve térden neki.
Rá-ráhajol és hallgatja:
Nincs-e vajjon „gondolatja?“

Egyetlen butora, olcsó
Ágya egy fenyőkoporsó.
Beletekszik szemlehunyva,
Födelét magára vonva.

Ki-kifut a temetőbe,
Bekiált a sirgödörbe.
„Sötét űr, van-é hatalmad:
Adni örök nyugodalmat?!“

Éji szellő kél zokogva.
„Ez az idő monológja.
Mit sug a virág fülébe?
Van-e neki, van-e *vége?*

Mennyi bolygó egy rakáson!
Örökké forog a nyárson?
Rajta ember, állat, féreg.
Meghal-e vagy ujra éled?“

— Pajkos gyermekhad, nyomába,
Nevet halk, szelid szavába:
„Őrizkedjetek betűktől:
Gyilkol ez, hajh! és még sem öl.“

Az öregek félnek tőle,
Messze térnek ki előle.
Mély fohászszal: „Igy jár itten,
Ki nem hisz a jó istenben.“

Oh mi bántja, háborgatja,
Mi lehet a „gondolatja?“
Ismeretlen sírja halma
Vajh — ha tudja — nyugosztalja!

VÉGE VAN . . .

Vége van, mindennek vége.
Oh lelkem gyönyörüsége,
Boldogságom menedéke,
Szülőföldem szép vidéke —

Szép fiatal sürü erdő,
Illatot, bübájt lehellő,
Tündérek, csodák tanyája
— Oh hogy bánt most a pompája!

Egykor itten, réges régen
Hogy örültem, hogy reméltem!
Gyöngy a füben, lomb az ágon,
Csupa öröm a világon.

Most is ugy van, minden ugy van,
A hogy akkor, változatlan.
Csak az ágon a madár szól
Elveszett tündérországról! . . .

Nem is arról, a mi meg volt;
Az egészen többé nem holt.
Szeget vert a mult időbe,
Él az ottan mindörökre . . .

Ifju erdő, arany keret,
Benne édes emlék helyett
Kisértetek, hazajárók,
Soha el nem ért ábrándok:

Álmaikban meggyilkoltak,
Le nem zárt szemü halottak.
Elszalasztott óra üdvét
Meg nem hozza egy öröklét!

Vége van, mindennek vége.
Be oda a sürüségbe —
Leborulva, elfeledten
Megsiratni, hogy születtem!

ŐSZI TÁJÉK.

Az égen a felhő egymást üzi hajtja.
Suhogva a parton hajlong a sikár.
Csóválja fejét a hegyélen a makkfa:
Hogy oda megint az örömteli nyár!
Gyülemlik a holló, varjú kavarogva.
A czinege fázik a tüskebokorba'.
A kerti haraszton zokogja a szél:
Elhervad a rózsa, lehull a levél.

Elhervad a rózsa, lehull a levél!
Ezért születünk hát, ez az életi czél?
Csak eddig a pálya, semmit se tovább,
Vagy itten az ember csak öltözik át?
Mi itten örök: a halál-e, vagy a lét?
Hol itten a kezdet. hol és van e vég?
Mi itt a csalódás, hol itten az álom,
Vajh innen-e. avvagy túl a határon?

Az égen a felhő egymást üzi hajtja.
Bujdosni a tarlón indul a katang.
Elnémul az erdő, elszállt a galambja.
Siránkozik a falubéli harang.
Mezőkön az árnyék, tengereken hab
Mulik, születik, mint mára a holnap.
A szemfödelet rángatja hideg szél:
Elhervad a rózsa, lehull a levél.

Elhervad a rózsa, lehull a levél!
Hiába hisz ember, hiába remél?
Hát semmi, de semmi, a mi vigasztal
Ott túl amaz árkon ujra tavaszszal?
Ereszkedik a ravatal a gödörbe.
Dörögnek a hantok: örökre, örökre.
A sírra borul le hű szerető:
Semmit soha vissza a temető?!

Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
Lemegy a nap. A nyáj hazatér.
Távolba vesz el halk, méla kolompja.
Kiált a kuvik, száll a denevér.
Sirhalmot ölelve az anya zokog.
— Majd kigyul a csillag, kisüt a hold.
S ott fenn a keresztfán suttogja a szél:
Kinyílik a rózsa, kihajt a levél!

A VÁROSLIGETBEN.

Ha a városligetben járok,
S az ég derült, a nap ragyog,
Oly szépnek látom a világot!
Oly boldog, oly vidám vagyok.

Mint hánytvetett hajós a révben,
A gyermek anyja kebelén,
Sebzett vad a tó gyógyvizében:
Magamat itt ugy érzem én.

Itthon vagyok; ez az én fészkem.
Füpamlagomra heverek.
Olyan vagyok, (és voltaképen
Ki boldogabb?) mint a gyerek.

Egyszerre örülök a létnek,
És szinte nem fogy a csodám:
Hogy is láthattam oly sötétnek?
S magamba gondolom, no lám.

Van, van igazság mégis itten!
A földi sors mértéke jó.
Bár neked itten semmid sincsen
Mindabból, a mi elmuló;

Sajátod e véges határban
Nincs egy arasznyi földdarab:
A mindenség közbirtokában
Mégis te vagy leggazdagabb.

Tán a vagyontul függ itt minden,
Hogy a mivel birsz, mennyit ér?
A telekkönyv itt sziveinkben;
A fő, hogy abba mennyi tér?

Mi haszna süt a nap a tóba,
Ha ronda, sáros a szine?
Mit ér a vaknak a szinpompa,
Süketnek öszhang, dal, zene?

Minek neked parányi részlet,
Ha tied az egész világ?
Téged, felséges szép természet,
Oly dicsőnek, mint én, ki lát?

E tiszta sziv kristálytükrében
Te örömest nézed magad.
Gyönyörködöl, hogy olyan épen,
Oly hűn, a mint vagy, visszaad.

Nem, többé nem panaszkodom rád,
Hogy mért nevelted fiadat
Olyan hasonlatosnak hozzád,
Oly nyilt, igaznak, mint magad.

Az élet álnok versenyében
Volt e miatt sok, sok bajom.
De megvan érte, látom. érzem,
A mérhetetlen jutalom.

Mi egymásé vagyunk. Egymásban
Élünk, találjuk örömünk.
Ismerjük egymást; fény s homályban
Találkozunk, ölelkezünk.

Itt van egészen — a szememben
Megannyi gyémánt harmatod.
Aranyhajával itt szivemben
Fürdik, szűz meztelen, napod!

Legdrágább kincseid kinálod,
Szemérmes kebled fölnyitod;
Elrejtett bájaid föltárod,
Nincs köztünk semmi fesz, titok.

Mi értjük egymást: ez az erdő
Az én királyi palotám;
E mennyezetes mohos csertő
Trón, bölcső, páholy, nyoszolyám.

Virág — illatlehelletével,
Fényével a meleg sugár,
Köszöngető lomb néma jellel,
Édes bús dallal a madár;

Ölelgetésében a pázsit,
Pillangó játszi röptiben,
A szél, mely fürteim közt játszik,
Csókjaiban beszél velem.

A nyári égbolt arenája
Vándor szinész felhőivel,
Az üstökös lovar pályája
Tündéri szinműt játsznak el. . .

— Igy mulatunk, igy édelgünk mi
Ketten, magunkban, egyedül;
Vigyázva, hogy ne lásson senki,
És a mulatság sikerül.

Mert persze, persze a ligetbe
Én rendesen korán megyek;
Mikor még nincs megfertőztetve:
Nem járnak ott még — emberek. . . .

HAJÓN.

Ülök a hajófödélen.
Száll a füst, zug a kerék.
Haladunk vigan, serényen.
Fut mögöttem a vidék.

Ringatózom e csalképen
A keringő táj felett.
Hogy sietnek szembe vélem,
S tünnek el fák, ligetek.

Így foly egybe mult, jövendő;
És a lelkem révedez:
Idő, idő, örök idő —
Nem-e a te képed ez?

Hátha nem is az idő múl,
Ez csak ugy tetszik nekünk.
Örök a lét innen és túl;
Elmuló csak életünk.

Hátha csak látásunk téved?
Az idő áll, mint a nap,
S csak a hátán bolyg az élet,
Fölszinén a sugarak?

Hátha az a mulandóság.
Mit mi annak képzelünk,
A valódi állandóság?
S csak a lét játszik velünk?

Hátha ugy van, hátha ugy van. . .
Az idő is, mint a part,
Változik, de mozdulatlan . . .
Mi megyünk csak, ő marad? . . .

ARABELLA.

Mert lelkem oly tükör, a melyben
Legszebbnek látod magadat;
Gyönyörködöl az istenképben,
Minőnek szerelmem mutat;
Mert szép vagy ott, mint a dicsőség,
Hóditó, mint a diadal;
Tekintetedben angyalfönség,
Mitől imává lesz a dal:

Ezért lejársz hozzám az égből,
Hogy ez arany visz-sugarak
Rád özönölve a lelkemből
Füröszszék hiuságodat.
Oh hát e kölcsönös fényesség
Legyen választó átok itt,
Mely arczodon s szivem mélyén ég,
Engem megöl, téged vakít?

Hát csak butor, bár kedves, drága,
Tükröd maradjak én neked,
Kit soha, bármi hőn sovárgja,
Félvén, nem ér lehelleted?
Hát lelkem fénye, tisztasága
Legyen számomra kárhozat,
S ki Isten voltodat nem látja,
Szerelmedet majd annak add?

Ez hát a rend a mindenségben!
Te is olyan vagy, mint a nap,
Tündöklő a végetlenségben,
Melytől minden fényt visszakap;
De kebléhöz nem fér, csak az, ki
Reá homályt vet, léha folt;
Mig hátul a föld megkeríti,
Arczára csúsz a satnya hold?!

Csillagok.

Ha illatos, ábrándos éjen
Elnézem a sok csillagot;
Merengve a végetlenségen,
Elgondolom, döbbenve érzem,
Mi semmiség, parány vagyok!

E ragyogó napok fényteste
Mily óriási, szertelen.
Nagyságuk titkait keresve,
Hogy rémül el kétségbeesve
A legmerészebb képzelem!

Csigává törpülök ijedten;
Féreggé őrl a gondolat:
Mi ez a lét, mi maga itten
E vergődő rabképzeletben
Az öröklét — egy pillanat?

Ti ott a fölséges égbolton
Tündöklő fényes csillagok,
Nagyok, dicsők!... de én azt mondom,
Az én szerelmes kis galambom
Szemében szebb, jobb fény ragyog.

Oh! . . . mikor én azokba nézek,
Hogy éledek, hogy áradok!
Egyszerre nőni kezd a féreg:
Azt gondolom, az égig érek,
S uram bocsá! — isten vagyok!

Enyim e szép világ, mely itten
Én értem, kedvemért forog.
Én vagyok itt czél, központ, minden;
A nap, hold, a tejút, körültem
Csak eszköz, ékszer, butorok. . .

. . . Ti csillagok a magas égbe'
Elbujhattok mind, bujjatok!
Isten jósága, bölcsessége
Az én galambom szép szemébe'
— Higyjétek el, — ott legnagyobb!

A BIKOLI FÁK ALATT.

A kármikor, ha reggel, este,
Maraszt, vonz engem a vadon.
Rejtelmes sugdosásit lesve,
Hő áhitattal hallgatom.

Sok kérdésemre mélyen hallgat;
De a mit mond, az mind igaz.
(Hazudni, csalni, szabadalmad
Csupán neked van, emberarcz!)

Még akkor is, sőt legfőképen
Ha rekkenő a nyári dél,
Álmában, önfeledve, épen
Legmélyebb titkokat beszél.

E szentegyházi néma csöndben
Neszt hallva a falevelen,
Azt gondolom, no most előttem
Az isten egybe megjelen.

Bár hasztalan, mert csak alkatja
Egyetemében létez ő.
Szárnyfal mögött van, nem mutatja
Soha magát a rendező.

Sőt halhatatlan költeménye,
E mérhetlen világ nekünk
Örök talány; főeszméjébe
Nem hat rövid tekintetünk.

Miért vagyunk, mi és e minden?
Hogy véghetetlen, ha egész?
És ha egész, hogy véghetetlen?
Soha nem éri földi ész.

Az ember e világra mért jött?
Mért tűn el oly hamar, hova?
Mi itten a kétségbeejtőbb:
Az örök e vagy a soha?

Elnézek e tündöklő tájon.
Mi szép világ, arany világ!
És kérdezem magamba fájón:
Mért nem maradni itt tovább?

És felel a hegy oldalából
Lezuhanó vidám patak:
Elmúl-e testem e világból,
Mert az Oczeánba szakad?

A lángoló nap elhunyása
Ott ama kék hegyek mögött
Csak földiségünk csalódása.
Rész változik; a mind: örök.

Csak mi maradunk a sötétben,
Mig itt vagyunk, életrabok;
Velünk, amott a mindenségben
A nap örökké ég, ragyog.

...De majd a szélben mely a gallyon,
Suttogva röpked szanaszét,
A bús idő fohászát hallom,
Hogy miért nincs számára vég?

Örökzsidó-szakállát rázza
Ott a sikáros part fölött:
„Az egyetemnek tárházába'
Nincs rém, csak ez a szó: örök!"

És száll a holló éj a fákra;
Holdfényben zörren a haraszt;
Lelkemre gyötrő kétely árnya:
Honnan meritsem a vigaszt?

Egyszerre mintha feneketlen
Örvényed látnám: végtelen.
Leborulok kétségbesetten,
Szivem szorul, szédül fejem.

Majd mintha gyóntató oltárnál
Csak hallok még egy gyönge neszt:
„Erről, fiam, ne gondolkozzál;
Jobb lesz neked nem tudni ezt!"

A SZOMORÚ SZERZETES.

Lenau után.

Svédföldön áll egy ó torony,
Kesely bagoly szállója;
Eső, vihar játékszere
Jó három száz év óta.
Az emberek, kik egykor benne laktak,
Örömmel, fájdalommal — oda vannak

Záporban egy lovag közelg,
Sarkantyut ad lovának.
Merengés közt eltévedett.
Jöttén az est homálynak.
A szélviharban orditozva reszket
A rengeteg, mint megkorbácsolt gyermek.

Elhiresztelt volt a torony.
Hogy fényvilágban, éjjel.
Egy csuklyás szellem jár oda
Oly bánatos bús képpel.
Hogy a ki egyszer a szemébe nézett,
Bú szállja meg — s nem kell neki az élet.

Megy iszony nélkül a lovag,
S a toronyboltozatban
Beállitott lovához igy
Szól könnyeden, vidáman:
„Nos ugy-e jobb itt — jőjjön bár kisértet,
Mint oda künn kiállni a szélvésznek?"

Az ázott nyerget, zabolát
A lovon megereszti;
A zord helyen köpenyegét
A földre leteríti.
S még áldást mond porára a kezeknek,
Kik ily erős egy tornyot épitettek.

És a mint szenderg, álmodik,
Az éjfél idejében
Horkol, kapál ijedt lova,
A torony boltja fényben.
Villog a fal, mikéntha égni látnád.
A lovag szedi össze bátorságát.

Kitágult orral hortyog az
Ijedt mén és vicsorgat,
És nézi a kisértetet,
Hosszú sörénye borzad.
S a mint a lelket a lovag meglátja,
Szokás szerint körösztöt vet magára.

Elébe állt a szerzetes
Panasztelt, rémes halkan.
Némán sirt arczán egy világ,
Oly búsan — o mi búsan!
A lovag nézi mereven e képet,
És szive gyengül, érezőn részvétet.

Nagy, titkos fájdalom, mitől
Átborzad a természet;
Mit sejt egy vérző sziv, a kit
Kétségbeesés kerget,

De el nem ér: e fájdalom jelen meg
Szemében a szomoru szerzetesnek.

„Oh mondd, mi bánt? mi lehet az,
Mi olyan mélyen hat rád?"
Lecsüggő fejjel a barát
Megnyitja halvány ajkát,
Hogy szörnyüséget mondjon el — az útas
Rémülten rákiállt: oh hallgass, hallgass!

— Eltünt a szerzetes, virad.
Tovább halad a vándor,
De többé egy hangot sem ad,
Elmélkedik halálról . . .
A paripának sem kell többé abrak;
A lónak vége, vége a lovagnak.

S midőn a nap nyugvóra száll,
Sziveik elfogódnak.
Minden bokorból a barát
Int, levelek zokognak . . .
Merő sebet lát, jajszót hall a légbe. . .
— A ló betántorg a tenger vizébe. . .

A VÉN MOSÓNŐ.

Chamisso után.

Nézzétek ott a munka mellett
Ama fehér haju anyót.
A mosónők közt legerősebb
És hetven éves már az ott.
Ilyen keserves veritékkel,
Kereste mindig kenyerét,
Betöltve a kört hű iparral,
Mit isten számára kimért.

Mint ifju ő is szeretett, és
Remélt, aztán férjhez mene.
Viselte női sorsa terhét
Gondokkal, bajokkal tele.
Férjének három magzatot szült.
Ápolta hiven betegét,
És eltemette tisztességgel.
És tovább hitt, tovább remélt.

Aztán nevelte a fiúkat;
Jó kedvvel tette ezt nagyon,
Becsületben és fegyelemben;
Örökségük rend, szorgalom.
Aztán megáldva elbocsájtá,
Hogy kenyeret keressenek.
Igy agg korára egyedül lőn,
Csupán jó kedvét tartva meg.

Gondos takargató volt; lent vett,
S átvirrasztván sok éjszakát,
A lent finom fonállá fonta,
Ugy a takácsnak adta át.
Megszőtte az vászonnak, ő meg
Forgatva tűjét, ollaját,
Megvarrta szépen önkezével
A tisztes koporsóruhát!

Ezt a ruhát nagy becsben tartja,
Szekrényében, első helyen.
Ez első és utolsó kincse,
Egyetlen éke ide lenn.
Felölti minden ünnep reggel,
Ebben hallgatja a misét.
Azután ujra beakasztja...
Hogy benne majdan kivigyék.

Oh!... vajha éltem alkonyáig,
Miként e tisztes agg anya,
Megtegyem azt, mit tennem kellend,
Mi tisztem és gondom vala.
Vajh annyi kedvvel üritném ki
Mint ő, az élet poharát,
S nézhetném egykedvün, míként ő,
Előre a halottruhát!

AZ APAGYILKOS.

Hugó Viktor után.

Egyszer éjjel, mikor a sötét ég alatt
Édes álom minden szemet lezár, altat:
Midőn tanuja csak a nagy, a vak éj volt,
Kanut, a mint látja alvó apját, Szvénót,
A tehetlen aggot, őrök, ebek nélkül,
Megölé: „hisz (úgymond) ő mit se tud errül.“
Aztán nagy király lett.

Harczolt, mindig győzve;
Végig a szerencse lett hű követője.
A diadalbabért kéveszám aratta,
S ha magát a vének gyülésén mutatta,
A legzordonabb arcz kiderült, sugárza.
Ős erény, bölcs törvény volt hóditó láncza.
Húsz szigetet, s Fiont, Arnhut, Folstert, Monát
Megvevén, ezekkel nagyobbitá honát.

Hübéri kövekből állitott dicső trónt.
Legyőzött szászt, piktet, vandalt, a mennyi volt,
Le a czeltát, poroszt, és vonagló szlávot,
Erdőkben üvöltő sok vad lakosságot,
Babonás iszonyt és runákat kiirta;
A nagy Caesarról csak „mi ketten“ ugy szóla.
Szerte áradt a fény sarki forgójáról,
Pusztultak a szörnyek ő nagy haragjától.
Husz álló éven át, a meddig uralgott,
Hatalmas ijász és felséges lovas volt.

Lábával tiporta a kiveszett hydrát;
Életét egyszerre rettegék s áldották.
Nemzete sokáig büszkén emlegette:
Azon egy telen át hogy megsemmisíte
Három skót sárkányt s két királyt Skaniában.
Hős volt, óriás volt, s lángész egymagában.
Sorsához egy világ sorsa vala kötve.
. . . Apagyilkosságát azonban feledte.
Meghalt. Tetemét kő ravatalba zárták.
Az árhuszi érsek elmondván imáját,
S hymnuszt énekelvén, akként nyilatkozott,
Hogy Kanut király nagy, Kanut király szent volt,
Hogy emlékezete égi illattá vált,
S hogy a dicsőültet ők, a papok, látták,
Mint prófétát ülni Isten jobbja felől.

Este lőn; csönd gyászolt a templomon belől.
Elhagyván a székes egyházat a papok,
Síri nyugalomban a királyi halott.
Majd azonban fölkél, szemeit kinyitja,
Indul a sírboltból, kezében a kardja,
Mivel ajtó és fal csak köd a léleknek.
Átmegy a tengeren, melyben tükröződnek
Elzenőr-, altona- és árhuszi házak.
A sötét ur léptét figyelik az árnyak.
De ő nesztelen járt, lévén csak egy álom.
Szavo, időrongált bérczhez ért immáron.
Ottan kanut e nagy vadon őshez fordul:
„Te, Szavo hegy, mondván, kit a szélvihar dúl,
Halott-takaróra vagyon most szükségem,
Hópalástodból adj egy darabot nékem.“
Ráösmére a hegy s ellenállni nem mert.
Kanut fogta kardját, az eltörhetetlent.

Összerezzent a bércz az ádáz hős előtt,
S az magának szele havából szemfedőt,
Azalatt igy szólván: „Rosszul látok, öreg,
Szólj hát, az Istenhöz merre vón közelebb?"
A szakadt bordáju, rekedt torku szikla,
Sötét felhők örök fátylával boritva,
Sötéten szomorún, nem tudommal felelt.
Fagytól gémberedve Kanut csak tovább ment,
Emelt fővel, fehér leplében, fehéren
Haladott Izlandon és Norvégián át,
Háta mögött eltünt a homályos világ.
Ő az országtalan király, lélek, szellem,
Szemben a mindenség árnyával, mezetlen,
Járt a végtelenben, e rémes csarnokban,
Hol a villám elhal szomorún, lankadtan.
Járt az éjgerinczes sötétség hydráján,
A feketeségben éktelen mozogván.
Csillag sehol; mégis rémlik, mintha rája
A vad, merev zürben valaki vigyázna.
Semmi zaj, csak a mély siket sötétségnek
Végtelen hullámi szomorún rezegnek.
Megy előre, mondván: „Itt ez a sír; ott a
Mindenható" — s hármat lépvén, szólitotta
De az éj oly néma, akár a temető.
Még szemfedőjén sem lebben meg a redő.
Csak előre halad; fátyla fehér fénye
A síri vándornak kalauz reménye.
Mendegél; egyszerre valami a fátylat
Éri, és ott nő mint egy fekete csillag,
Azután szétterjed lassan; tapogatja
Kisérteti kézzel Kanut, s tapasztalja,
Hogy oda vér csöppent; félre kapta fejét,
Melyet meg nem hajta soha féltében még.

Szemmeresztve bámult a vak éjszakába,
De fekete a tér, s csöndes: mit se láta.
„Előre!“ mond, s büszkén felemeli fejét.
Amaz első mellé egy ujabb folt esék,
Az is szétterjedvén; és a czimber főnök
Néz, néz, de csak sürű éjt lát maga előtt.
Mogorván, kutatva, mint csapázó véreb
Megint útnak indul; és a harmadik csepp
Hull a takaróra; még sohase hátrált,
De most abbahagyja egyenes irányát,
S kardos jobb karával fedezőbe fordul.
Álmodik-e vajon? Megint egy csöpp vér hull
Fátyolára, keze fejét elboritván.
Ujra s másod izben változtata utján.
Mint ki könyvet olvas, levelét forgatja,
Egyet-egyet fordul, s megindula balra.
Egy csöpp vér esik le fehér lepelére;
Visszarezzen s gondol egyedüllétére.
És már visszamenne kő ravatalába:
Egy csöpp piros vér hull a takarójára.
Most megállapodik, sápad hősi arcza,
S imádkozni készül fejét lelankasztva.
Egy csöpp vér esik rá. Félve imádkozván,
Fuldokló imája rángva elhal ajkán.
Szomorun, habozva elindul lassankint.
S jár e fehér szellem, és pillanatonkint
Leválik egy-egy csöpp vér a nagy homályból
S menthetetlen barnul a fehér szemfátyol.
Remegvén, miként a nyárfalevél, látja,
Hogy terjed el rajt a foltok sokasága.
Egy másik, egy másik, egy más . . . ó gyász egek!
Utja átvöröslik homályán az éjnek.

Fátyola redőjén ezek a vércsöppek
Elkeveredvén, már vérfelhővé nőttek.
Megy, megy ő, de egyre, csöppenkint esik, hull
E vér a végetlen, sötét boltozatrul.
Zajtalan, szünetlen, mint a hogy a vér foly
Bitón függő hulla fekete lábáról.
Hajh! ki sirhatja e rettentő könyeket?
A végtelen. — Kanut többé nem tekintget;
Apály s dagálytalan tengerén az éjnek
Halad széke felé mennyei törvénynek.
A homálygomolyban mendegélvén, végre
Sok járás után egy zárt kapuhoz ére,
Honnan csodálatos napvilág fényle ki.
Itten szemeit föl s fályolára veti.
Az volt ama szent hely, a rettenetes hely,
Honnan Isten csodás fénye szerte lövell.
Belül a hozsannát hallja énekelni.

A lepel vörös volt s Kanut kezd remegni.

És ez okból Kanut visszatántorogván,
Nem mert megjelenni — a hajnaltól futván, —
Isten előtt, kinek homlokán nap ragyog.
Ezért a bús király az éjjelben bolyong,
S nem nyerhetvén vissza régi tisztaságát,
Midőn közelíti ég világosságát,
Mindig érezi a fátylára eső vért,
S járja a fekete, szörnyü végtelen tért.

MAGÁNY.

Az emberek beszélnek fájdalomról,
Rakásra hordva sok bút, bánatot;
És mondja mindenik a magáéról,
Hogy már a földön az a legnagyobb.

Hallgatva némán ennyi bút, keservet,
A magamét én el nem mondhatom.
Keresem a magányt, a véghetetlent,
Csak ottan önthetem ki bánatom'.

Hol legsürűbb az erdő, legsötétebb,
S a szél elalszik a falevelen,
Mintha megállna perczre idő, élet, —
Leborulok sohajtva: „istenem,

Hát e világon semmi sem tökélyes!
Nincs alkotásod kifogástalan.
Ha fogyatékos minden, a mi véges,
Teljes talán a mi határtalan?

Te a ki ülsz ott arany fellegtrónon,
Teremt, változtat, öl vezényszavad;
Mig lényeid itt hánykolódnak gyarlón,
Elégedett volnál te egy magad?“

És láthatatlan elborul az égbolt.
Valami árny vonul el odafönt.
A mozdulatlan levegő meredt, holt.
Mintha befagyna, dermesztő a csönd.

És mintha megszólamlanék az isten,
És hallanék fohászt, mélyet, nagyot:
„Hozzám hasonló e világon nincsen;
Mindig magamban, egyedül vagyok!“

UTOLSÓ DAL, GINÁHOZ.

Ha eljövend a búcsu-óra,
Ha majd e szív végsőt dobog,
A perczben, mely létem kioltja,
Majd akkor is rád gondolok.

És jól tudom, előre látom,
Mi bú, öröm van itt ezen
S az ismeretlen tulvilágon:
Egyszerre mind átérezem.

Eszembe jut majd minden átok,
Mind, a mi történt s a mi nem;
Mely felgyujtotta a világot,
Mást üdvözitvén, az „igen“.

Mit lelkem eddig félve sejtett,
Előttem áll a nagy titok,
Hogy csak az halt meg, a mi nem lett,
S az él örökké, a mi volt.

És nem tudom, mi fáj majd jobban:
Mi itt örökre elveszett,
Vagy a mi él a multban, s onnan
Kivenni többé nem lehet?

A gondolat, hogy e mindenség
Nem lesz se több, se kevesebb,
S isten se törli azt le végkép,
Mi egyszer itten megesett....

Vagy hogy nem halt meg voltakép itt
Csak az a percz, mely elrepült;
A bimbó, mely nekem ki nem nyilt,
A vágy, a mely nem teljesült?

A FELEDHETLENHÖZ.

Vigasztalást a földön, emberekben
Nem lelve, már az éghöz fordulok.
Hiszen ha örökkévaló, végetlen,
Számomra is kell lenni írnak ott.

De hol van az, ki belőled kitörné
Elmult idő! egy órád', minutád'?
Meg nem történtté tenné, a mi történt?
Mi haszna lenne ujjá a világ!

Mit ér nekem a felséges menyország
Képzelhetetlen örömeivel?
Kétségbeejtő örökkévalóság
Emlékedet nem törülheti el!

Az angyalok nem türnének meg ottan,
Ki nem találnám ott se helyemet,
Siratva amaz örömcsarnokokban
Mi ide lenn örökre elveszett!

PÁROS DALOK.

I.

Kérded: mért kedves a magány,
Mért nem köll a világtól semmi?
Fénynél miért jobb titkos árny?
— Mi könnyü erre megfelelni!

Hát a mi szép elszórva csak van
E nagy kerek világon,
Azt hiba nélkül, egymagadban
Nem mind együtt találom?

II.

Mert hát, való, mindenben, a mi szép itt,
Mi jó, van abba' hiba is;
Folt a napon, rózsán tövis.
— Te benned én nem látok semmit!

. . . Azaz hogy voltakép, hogy ne hazudjam,
Van benned is, megengedem,
Mit rejtegetsz; . . . de hát nekem
— Csodálatos! — ép ez tetszik legjobban . . .

Van árnya is felséges alakodnak;
De a mi ugy vakítana,
Ragyogó fénye, sugara
Nincs olyan a tündöklő nyári napnak! . . .

Ha szépet látok.

Ha szépet látok a világon,
Én mindig csak rád gondolok,
És rád gondolva, napvilágom!
Egyszerre szép minden dolog.

A vadon erdő, virágok, fák,
Magába mind üres keret.
Gyönyörűséges tündérország,
Ha benne látom képedet.

A szép tavasz, a tündöklő nyár,
A fényes ég, mind mennyi kéj!
Hát még veled! mikor, sötét bár,
Ah, kedvesebb tán még az éj!

És nélküled, árván, magamban?
Azok az égő csillagok
Megannyi gyertyafény, mely búsan
A ravatal körül lobog . . .

Szemközt.

A mélységes mély tengerek
Örvénye ugy el nem ragad,
Mint, ha szemedbe mélyedek,
Egy szédületes gondolat.

Mért üdvözithetnél te mást,
Akárkit, csak nem engemet?!
Keresem a vigasztalást,
S ha meglelem, kétségbe ejt.

Vágyamnak, melyet érezek,
Nagysága ép a kárhozat.
Éleszti kis szél a tüzet,
De már a nagy eloltja azt.

Bár szüm sovárgja untalan,
De mert istennek lát szemem,
Hogy mondja neked ajakam:
Jövel, égj, kárhozz el velem?!

Ha birhatnám szerelmedet!
Tudod-e már, mi volna az?
Hogy ez az egy mért nem lehet?
Mert képzelem és szent igaz.

Hogy akkor ott megáll a nap,
S — lélekzet nélkül — a világ;
Az idő még egyet sohajt,
Végsőt: „eddig volt, nincs tovább!“

SIRBOLTBAN.

Elmulás e földön: ébredés a mennyben.
Égiek sorsán hát szivünk mért kesergjen?
Halandó sirassa a halhatlanokat?
Nem mi vagyunk-e itt inkább a halottak?

TANÁCS

ELKESEREDETT, VILÁGFÁJDALMAS LELKEKNEK.

JOVANOVICS JÁNOS UTÁN SZERB EREDETIBŐL.

Élő fájdalom e világ:
Kemény próba test, léleknek.
Nincsen itten békessége
Se városnak, se vidéknek.

Ez a világ örök zsibaj;
Föl se veszi érzelminket.
Boldog a ki elrejtőzik,
Boldogok a szerzetesek.

Amig ifju vagy csak küzdesz;
De midőn erőd elhagyott,
Csodásan, hivogatólag
Szólnak a zárdahangok.

A világ lök, rád nehezül,
Egyre csak sért, gyötör téged;
Hogy ha neki hátat forditsz,
Ki venné rossz néven tőled?

Hát bizony csak fordits hátat,
Hisz ő sem törődik véled;
Ha lát, megvet, és ha dicsér,
Akkor épen megcsal téged.

Ha a terhek összezuztak,
Lelkedre sötétség borul.
Hát csak eredj kolostorba,
— S igyál buzgón a jó borbul.

AZ ÜSTÖKÖS.

Az égen fényes üstökös; uszálya
Az ég felétől le a földre ér.
Mondják, ez ama „nagy", melynek pályája
Egyenes; vissza hát soha se tér.

Csillagvilágok fénylő táborán át
A végtelenséggel versenyt rohan.
Forogni körbe nem tud, nem akar, hát
Örökké társtalan, boldogtalan!

Imádja más a változékony holdat,
A kaczéron keringő csillagot:
Fenséges Niobéja az égboltnak,
Lobogó gyász, én neked hódolok.

Szomoru csillag, életátkom képe,
Sugár ecset, mely festi végzetem',
Akárhová mégysz a mérhetlen égbe,
Te mindenütt egyetlen, idegen! . . .

Megnyugvás.

(Egy költö monológja. Teljesen önálló része egy nagyobb költeménynek.)

„Hiszek az örök igazságban.
Hiszem, hogy ő maga a nap.
Körén örök forgandóság van,
De ő nem változik, marad.

Egy gyűrű ez a végetlenség.
Kerek a sors, a tér, idő.
Csak fejeinkben a képzelt vég,
Az egyetemben nincs meg ő.

Velünk e múló földi létben
Ez a kerék forog, forog;
Korongján mennyi a „föl“, épen
Csak annyi az „alá“ is ott.

Az éjre nap, a napra éjjel,
A télre megjön a tavasz.
Ki elborít keserüséggel,
Ne félj, meg is vigasztal az.

Isten vezérli a világot,
Kinek mindenre gondja van.
Ki rózsabimbót, szép lányt alkot,
Nem lehet rossz, igaztalan.

Te porba vérezőn tiport szív,
Nyugodj meg hát te is, szivem.
Itélet napja, mely előhív
Onnan, rád is virad, hiszem.

Hogy is kivánod, hogy neked már
Itt most igazat adjanak?
A századokba nyuljanak, bár
Létük forgása pillanat?

Van itt igazság e világon;
Arány mérettel egyező.
Vegyétek a jelent, nem bánom,
Enyém a végetlen jövő.

Kik csak azért nem öltök testet,
Mert nincs reá hatalmatok;
Mert biztosabb és nektek édesb
A lelket orgyilkolnotok;

A bujdosóvá lett igazság
Nyomában csaholó kopók;
A józan ész nyaka csigáját
Kitekerő szellembakók;

Országkerítők, népzsebvágók,
Kiváltságolt heresereg,
Fölbérelt becsület-sirások,
A hazugságban mesterek:

Mint déli nap lángözönében
Fönlebegő kevély sasok,
Ti mostan usztok a dicsfényben,
Dúsak, nagyok, hatalmasok.

Arczképetek kirakatokban
Koszoruzottan tündököl;
Robogtok czímeres hintókban,
Rám a sarat, port verve föl.

Titeket bámul kegysovár nép;
Nevetek mindenütt ragyog.
Mellettetek most én csak árnyék,
Vagy annál is kevesb vagyok.

Learattok, habsoltok mindent;
Nyomaitokban nő a gaz.
A szegény, ki nem látja istent,
Azt képzeli, ti vagytok az.

A multakat megtagadjátok
A jelen örömeiért.
Ez a ti istentek, bálványtok,
Az áruló judási bér.

De a jövőt bár gunyoljátok,
Áhitja titkon szivetek.
Ah, ha megvásárolhatnátok!
De mind hiába, nem lehet.

Ez átkotok, ez büntetéstek.
Mi nektek elmulás, halál;
A ponton, hol ti véget értek,
Kezdetre létem ott talál.

Hiába ércz, márvány emléktek.
Lesz rajt' irás, fényes, (hamis;
Jó emberek jó pénzért nektek
Hazudnak még a sirban is.)

De majd ha az ismerettárból,
Hová nevetek halni tér,
A pár sort, mely még rólatok szól,
Kirágta a könyvtár-egér,

S nem lesz e földön semmi többé,
Se nyomotok, se árnyatok,
Mi egykor itten azt jelölné,
Hogy éltetek, hogy voltatok;

A messze, mérhetlen jövőben
Siromon is, rég omladó
Porom fölött, habos mezőben
Dus rendet vág az arató;

A nap alatt, e szép világon
Elváltozik sok minden itt;
„Abroncsszekér“, sok ákom-bákom
Hieroglifjét feledik.

Országhatárok összefolyva;
Sok szer, ma ünneplő divat,
Muzeumok ereklyelomja —
Ott porladoz üveg alatt...

De mig ez a világ világ lesz,
Megújul benne a tavasz,
Emberkebelben egy sziv érez,
És dobban arra, mi igaz;

Erdő a visszhangos hegyekben,
Mezőkön liliom terem:
Lesz illat a virágkehelyben,
És a szivekben szerelem.

És addig élek én is, ottan
E hő szivekben lesz sirom,
Mint illaté az albumokban,
Mit ott hagy egy hervadt szirom;

Mint lánczolat a szellemlétben,
Egy hang, mely örök, mert igaz.
És széllyel omló földi lényem —
Az én lelkemnek része az!

Majd pázsitos ligetnek alján
Patak fölött, előtte könyv,
Ábrándos ifju, merengő lány,
Szivébe' kéj, szemébe' köny,

Velem mulat, rám gondol, lelkén
Mint a villámlás, átrezeg.
Ifjui kor tavaszlehelltén
Mit lelkem egykor érezett.

És elborong, mereng magában,
Elálmodozva széttekint:
Mikor még én e földön jártam,
Minő világ lehete itt?

Mult századok, holt nemzedékek
Szerelme, mint egy távirat,
Rég mult, jövő dalomban élnek
S egymással csókot váltanak.

Ti fényes szappanbuborékok,
Most hát ti csak ragyogjatok;
Kit föld porába letiportok,
Én csak parányi mag vagyok.

De napja feljön, kifakad, hajt
És szerte árad el dalom.
Virágától benépesül majd
Tenger mezőség, völgy, halom.

Oh sok, nagyon sok, mondhatatlan
Mit én e földön szenvedék.
S nincs vigaszom, csak e tudatban,
De legyen! — ez nekem elég.

Pásztortüzednek, hő barátság.
Szép rózsafádnak, szerelem.
Csak töviseit, csak szilánkját,
Bimbóit én nem ismerem.

Bár leghivebbjét, emlőjétől
Gorombán elrugott hazám.
Se baj! azért ne panaszold föl.
Szivem, csak valld meg igazán:

Van-e a földnek annyi kincse,
Mely elbillentse mérleged,
Czim, hatalom, vagyon, miért te
Cserébe adnád e hited?"

BERTÁNAK.

Hova menjek, meneküljek?
Hogy ne lássam gyötrő képed?
Hasztalan futok, kerüllek,
Semmi sem bir már tevéled.

Mint az égő hadi gálya
Minél jobban siet partra,
Belsejét emésztő lángja
Annál inkább terjed rajta:

Rajtam sem segit már többé
A ködös, a mesés távol.
Bübájod' csak ingerlőbbé
Varázsolja kaczér fátyol.

A csodaszép május hóban,
Mikor a zöld erdőn járok,
Szemeiddel hát nem onnan
Integetnek gyöngyvirágok?

Csak rád emlékeztet a nap;
És az éjben, a sötétben,
Mikor minden mélyen hallgat,
Egyedül... ah akkor éppen!

— Elmegyek kétségbeesve
Uram bocsá! szentegyházba,
Perczni enyhülést keresve:
Mind hiába, mind hiába!

Karcsu márványoszlopokról
Gondolatom hozzád téved,
Álmodozva karjaidról,
Melyek szintén oly fehérek.

Oly fehérek s éppen oly szép
Gömbölyüek, oly kemények
S hidegek is szintazonkép...
Tőlük mégis majd elégek!

Hogy fohászaim — oh botrány!
Vágyaimtól meggyuladnak,
S a pirongó szobrok arczán
Lángnyelvükkel csókolódnak.

Mig az egyik szent kezében
Korbács lesz az olajágból,
S mint bélpoklost hevenyében
Kikerget a szentegyházból...

S én rohanva lábaidnak
Oltárához, összeesten
Ott könyörgök, esdek — ah csak
Ne kaczagnál oly kegyetlen!...

ÉLETBÖLCSELEM.

Akármit mondotok, beszéltek.
Tudom én jól, a mit tudok.
Halhatatlanság, örök élet,
Megengedem, mind szép dolog.

De mindamellett én azt látom,
Hogy végre is csak az a jó,
Csak az a drága e világon,
Mi itt örökre elmuló.

Odadnék én jó szivvel mindent,
Mi maradandót nyerhetek,
Szép Éva! csak e földi édent
Veszithetném itt el veled . . .

Az üdv az örök fényességben
Kivánatos, de angyalom!
Ha elkárhoznám szűz öledben,
Jobb lenne, én azt gondolom . . .

Fukar királynál, ki csak gyüjtött
Országokat, kincset, babért:
Egy paradicsomból kiűzött
Mezitlen Ádám többet élt . . .

A BALATON PARTJÁN.

Illanó felhők az égen,
Játszi árnyak a mezőn.
Jár a szellő körülöttem
Szeliden, lengedezőn.

Közbe-közbe sebesebben
Suhan el a habokon.
Odaszólva érthetetlen
Tulvilági hangokon.

Hidegen, verőfény nélkül,
Haloványan, álmatag
Ki-kipillant a felhőkbül,
Majd meg elbólint a nap.

Nézem e játékot, nézem,
Hallgatom e halk morajt.
Mit jelent az árny a réten,
Szél a habra mit sohajt?

Azt jelenti az az árnyék:
Ember, nézz meg engemet.
Földi lét — tünö árnyjáték;
Ma nekem, holnap neked.

Nincsen itten állandóság;
A mi él, mind elmuló.
Csak maga a mulandóság,
Az az örökkévaló.

És az a türemlő hullám,
Kis bujár hab mit gagyog?
„Ember, ember, ide nézz rám,
Lettem és már nem vagyok.“

És a ringó, kergetőző
Millió hab a tavon
Váltakozva majd egy bölcső,
Majd meg egy-egy sirhalom.

És ez igy megy mindörökkön
Mindörökké, föl-alá.
Igy ölelkezik a földön
Születéssel a halál.

És csak egyszer! és csak egyszer?
Az idő, tér végtelen,
S ujra többé itt az ember
Soha többé nem jelen?

Kiderül a felleges ég,
Visszatér a szép tavasz,
S soha e mindenségben két
Falevél nem ugyanaz?

Hát ha mégis, ujra, itten
Igy a hogy most, valaha . . .
Az örök idő-keréken
Visszafordul a „soha“?

Soha többé, soha többé!
Sziv, hogy ezt elviseled!
Emberagy, a „mindörökké“
Őrületbe hogy nem ejt?

Megnyugvást, vigaszt mi adhat?
Kérdezed, mi volna jobb?
De hiába, tenger és nap
Nem felel, csak mosolyog.

Mintha mosolyogna rajtam,
Gondolván: szegény bohó,
Árny után kapkodsz, azonban
Fut előled a való.

Hasztalan a mult, jövendő
Titkait mit keresed?
Feleded, hogy mindakettő
A jelenben csak tied.

A teritett asztal itt áll,
Rajta a sok jó malaszt:
Lesve várva, jön-e több tál?
Még utóbb éhen maradsz . . . .

OTTHON.

Panaszra mék a természethez.
Hol legsötétebb a vadon,
Föltárva keblemet, mely vérez,
Minden sebét fölszaggatom.

„Ti lenge fák, ti völgyek halmok,
Ti napsugáros ligetek,
Kik lelkemet elringattátok,
Ti csaltatok meg engemet!

Ti engemet fölnevelétek
Szent együgyük, ártatlanok,
Oly nyilt szivünek, öszinténék,
Épen miként ti magatok.

Táplálva csókkal, tejjel, mézzel,
Megtöltve csordultig, hiven,
Az igaznak szeretetével
Gyanútalan, mohó szivem:

Nem sejtve hajh! hogy több leende
Nekem e jóbul kevesebb,
Nem volna ütve most szivembe
Világ kezétől annyi seb!

Hogy tanitnátok a hazugság —
Szerencse-hajhász emberek
Ez átalános tolvajkulcsát?
Ha magatok sem értitek!

O szent természet, szép szülőföld,
Feledtél volna bármi mást,
Csak ne egészen — a mi legfőbb —
A szinlelést, képmutatást!“

S a lenge fák, a völgyek-halmok,
A napsugáros ligetek,
A réten legelésző barmok
Szeliden rám tekintenek.

És kérdik bus panaszszal eltelt
Beszédes néma szemeik:
Hát kellett a világba menned,
Nem jobb leende neked itt?

Emlékek.

I.

Mikor ottan andalogva
Álmodoztunk a ligetben...
Bár felednem jobb is volna,
Mind hiába, nem felejtem.

Ugy néztél rám, oly szerényen,
Mintha mégis ember volnál...
És ha tündér? — voltaképen
Jobb a többi halandónál.

Jól esett igy édelegnem;
Bár utólag egyre bánom,
Hogy — ha már ily Tamás lettem —
Nem volt annyi bátorságom:

A kis gödröt ajakadban,
Játszi fürtöd' a hó vállon
Miért meg nem tapogattam;
Hogy mi vagy, való, vagy álom?

II.

Csak ki vele most szaporán,
Ez a titkos hajnalóra.
Most megy a tündérkirálylány
Megfürödni le a tóra.

Orgazdád lesz a sötét lomb,
És ne félj a kerge széltül.
Fű, fa, levél mind megbomlott
S reszket az mind esze nélkül.

És a viz vonagló kéjjel
Csókolgatja holdfény-testét.
Te se nézhedd ép elmével...
És ez lesz még a szerencséd.

Elnémulva, bámészkodva,
Mint a többi kövült béka —
Legalább nem bőgsz, torkodba
Rekedvén a „Heuréka!“

III.

Az erdőn a csalogányok
Vigan élnek, szerelemnek.
A pipiskék, a sármányok
Az utakon egybekelnek.

A padon, a fasor alján
Üldögél az ifju vándor.
Bólogató levél a fán
Majd leszédül sohajától.

Haja mint a szomorufűz
Lóg alá a somfabotra.
Párzó veréb játékot űz,
Ő meg írogat a porba:

„Kis madárkák, könnyü nektek!
Egyitek sem olyan dőre
Kérdeni: a vőlegénynek
Van-e rangja, kutya-bőre?“

GYERMEKKOROM TÁJÉKA.

Elmennék én még egyszer hozzád,
Ha ujra itt a kikelet.
Még egy utolsó tekintet rád,
És azután — isten veled!

Szeretnék ott megnézni mindent,
A hegyet, völgyet, kis lakot.
Hisz nekem ott mind egyenkint szent,
Csodás a legkisebb dolog.

Majd elmennék ki a csalitba;
Ugy van-e ott még mostan is?
Igaz-e az, hogy a patakba'
Arany-ezüstből a kavics?

Igaz-e az, hogy medreikben
Fölváltva tej, méz folydogál?
És ott a pázsitos ligetben
Selyem-bársonyból a füszál?

Való-e, hogy tündérek járnak
A rejtelmes vadonban ott?
Érezni a szivárvány lábak
Nyomán a bűvös illatot?

Majd leborulnék a határon,
Megállnék uton-utfelen,
És megölelném mint barátom',
Ki találkoznék ott velem.

A kis kertajtót, minden bokrot,
A szederfát az udvaron,
A „Hattyut“, a hü vén komondort,
Ki nekem ugranék, tudom,

És ott maradna a nyakamban,
Belém fogózva hevesen,
És zokognánk mindketten, halkan,
Szótlan, soká, keservesen . . .

Ő tán fölöttem, megörülve;
Én? — sirdogálva magamon,
Hogy elveszitve, semmisülve
Örökre a paradicsom . . .

Mert hasztalan! köny, bú mit érnek?
Nem az már ez mind, a mi volt;
Nekem nem az; nem a tündérek.
Az én szivem, az itt a holt!

Az ég, az most is oly tündöklő,
Mérhetlen arany oczeán.
De lelkem tükörén a felhő,
Viszfénytelen, bus ingovány.

Nem, nem, ne menj, minek? Hiába
Hulló levélnek a tavasz!
Tündérmesés bölcső danája
A temetőnek — fájna az . . .

Elmult az ifjuság, dicsőség,
Az élet ragyogó dele!
Fejed fölött sötétülő ég,
Körülted ősz baljós szele.

A légen át siró harangszó,
Fekete hollók raja száll.
Szárnyuk verésének hallatszó
Ütemje is: halál, halál . . .

Olyan nagyot minek kerülnél?
Előtted a sötét rekesz . . .
Még egy csuszamlás a gödörnél
S mindennek egybe' vége lesz . . .

A LEÁNY A KÚTNÁL.

RADICSEVICS SÁNDORTÓL. Szerb eredetiből

Ahogy tegnap este itten
Egy kis vizet meritettem,
Fürge paripán elém
Fekete szemü legény
Szökken és beszélni kezd:
„Hugom, adj egy kis vizet!“
E szók, nyilak — édesek —
Átverték a szivemet.
Közeledem hirtelen,
Ah, de reszket a kezem.
A korsómat ejtem földre
Három négy darabra törve.
Még mind itt a sok cserép,
Hajh, de hol van ő, a szép?
Jönne bár most ide, hej!
Másik is hadd törne el . . . !

Körúton.

Csupa öröm a stajer föld,
Hogy ha rajta utazol.
Erdő mező ilyen szép zöld
A világon nincs sehol.

Változatos a táj képe.
Jó a hintó, jó az út.
Becsületes, jó a népe,
Csak a himje szörnyü rút.

Tartsa isten valamennyit,
'Sz ép igy jobb ez is talán;
Mert, mivelhogy . . . tudniillik —
A stajer nő kedves ám.

Mikor még leány kiváltkép,
Arcza mint a liliom.
Hogy ez a virág milyen szép,
Igazán csak most tudom.

Hol az erdők boltozatja
Mint egy isten-trónterem,
Nap is lopva kacsintgatja —
Ily virág csak ott terem.

Szemeit oly áhitattal
Oly szeliden emeli,
Mintha csupa imádsággal
Volnának mindég teli.

Csupa ábránd, mint az erdő.
Kenetes ajkán a hang,
Mint a völgyből égbe rengő
Mélabus, halk estharang.

Szép stajer leány a boltban,
Szivem édes kinja nagy.
Szép hazádnak te valóban
Leghivebb eszménye vagy.

Egyet mondanék; tudod mit?
— De mi haszna, oh mi kár!
A kegyetlen, kósza sors int,
Künn a postakocsi vár . . .

Menni kell, hát isten áldjon!
Kéjkörútas végezet:
Au revoir jövő nyáron!
Addig add — fényképedet . . .

Vasúton.

Megindult a föld alattunk,
Vagy magunk előre hajtunk?
Hol vagyunk most, a pokolban?
Hosszu barlang szája horkan.
Csattog, fölsikolt a sárkány.
Tarjagos füstfelleget hány.
Rajzik a szállongó szikra.
Hogy forog az izzó szikla!
A sötéttel küzdve langal
Végig a függő bazalt fal.
Mintha régi füstös képek
Alakjai élednének...
Angyalok, kövült barátok
Morogják a miatyánkot.
Olvasót pörgetve ottan
A meredek szirttorokban.
Vagy talán csak víz esése
Bércz öléből a mélységbe?

Most a sikra eresztettünk.
Mi robog, zúg el mellettünk,
Vissza őrülten mi csörtet,
Összeláncolt sor kisértet?
Mi jövünk magunkkal szembe,
Megfordulva vagy kerengve?

Itt egy város, ott egy zárda
Tornyai rohannak hátra.
Milyen álom, milyen élet!
Hogy szorulnak perczbe évek!

Hallga, hóha! most megállunk.
Itt kiszállunk, ott beszállunk.
Tölgyei a rengetegnek
Álmaikból fölrezzennek.
És a csöndes erdőn a fák
Mélabúba
Összesúgva
Társaiknak mondogatják:

„Hegyeink méhéből — kérded —
Hova lettek a tündérek?
Gnómok, rémek, gyiksárkányok,
Óriások, tüzet hányók?
Szörnyeinkről már maholnap
Még a dajkák sem danolnak.
Emberek nyeregbe fogták,
Nézzed — imhol lovagolják...“

Panaszok.

I.

Ha csak szeretsz, bár viszonzatlan,
De térdelhetsz hő áhitatban
Bálványod lábai előtt,
S hogy végtelen szereted őt,
Hogy érte élsz, bevallhatod:
E sorsodat még áldhatod.

De ha szeretsz, s nincs egyéb vágyad,
Mint Neki e forró imádat
Elmondani egy pillanatban,
És azután meghalni ottan, —
S még ezt is tiltja csillagod:
Hogy mi az átok, tudhatod.

II.

Nem birok már a szivemmel,
Ugy teli van szerelemmel.
Ha valahol ki nem öntöm,
Maradásom nincs e földön.

Elmegyek a zöld erdőbe,
Bekiáltok a sürűbe,
Vigasztaló szóra várva;
De hiába, mind hiába!

Fái némák a vadonnak,
Szelid őzek szánakoznak.
S utjain a rengetegnek
A verebek kinevetnek…

III.

Sugalmas, rejtelmes éjjel.
Kéjtől rezzen a bokor.
Fönn az égen bűvös fénynyel
Robban el a meteor.

Ámulattal nézve rája,
Elmerengsz, gondolkodol.
Bölcs, tudós ki nem találja,
De szivem rég sejti jól.

Csillag az, fut végzetétül,
Mely mint kárhozat, sötét.
Szív, melyben reménység nélkül
Olthatlan vágy tüze ég.

Lény, kit egy kimondhatatlan,
Elviselhetlen titok
Addig égetett, mig ottan
Darabokra szakitott...

ÉJJELEK.

I.

Végetlen, örök éj!
Az utczán méla csönd.
Fülembe égi kéj
Tündérharangja csöng.
Remegve két kezem
Szivem fölé teszem:
Aludj' szivem!

Csillag ragyog, kacsint,
Egymásnak integet.
Mit látnak vajjon itt
E szemérmes szemek?
Mindenki üdvezül,
Csak te vagy egyedűl.
Pihenj szivem!

A sötétség kigyúl,
Elhallgat a madár.
Felhő irul pirul;
Minden vágy telve már?
Mely kéjbe fuldokol,
Az éj neked pokol.
Hallgass szivem!

Az ég, föld egy kerek
Boldogság-oczeán.
Tajtékban fürdenek
Tündérfi, hableány.
Pár mindnek itt akad,
Kintól csak te magad
Szakadj szivem?!

II.

Ti villámlós szemek,
Te csattanós ajak;
Ti delejdus kezek,
Tüzáramos hajak...
Ha csak kisértetek,
Elérhetetlenek —
Mért lássalak?

Ti mondhatlan gyönyört
Lehelő sóhajok:
Vonagló kéjgyötört
Ajkról kelő jajok;
Méhszárnyu gyönge nesz,
Ha mind más üdve ez —
Mért halljalak?!

Kisértetek.

Kik éjfelente sirkertekből
Holt halavány emelkednek föl:
Kik, mert e földön mennyet éltek,
Mint megszedett virágra méhek,
E földre vágyva visszajárnak,
E nyugtalan, ártatlan árnyak,
E létsovár, bolyongó lelkek —
Nem ők, a kik kétségbeejtnek.

Nem azok az igazi holtak,
Kik egyszer itten éltek, voltak.
Nem ugy van az, mint hiszik, tartják.
A porban a halhatatlanság.
Nem vész el innen semmi, semmi.
Csak a mi nem birt megszületni.

Üdvözitő csók, mely elcsattan,
Mi megesett, lett, halhatatlan.
Csak a testet nem öltött ábránd,
Be nem telt vágy, el nem lobbant láng,
Az elszalasztott meddő óra
Nem fordul itten vissza jóra:
Csak az van halva itt örökké,
A mult nem hozza vissza többé.
Soha többé!

Ha van tudat a tulvilágon.
Én mindig ezt az órát látom.
E hézagot a mult időben,
Mit ki nem tölt a teremtő sem,
Mely visszaásit onnan rája,
Mint a halott leesett álla . . .
És látom, hogy vigyorgja a szót,
Mit a halál belé fagyasztott,
Gunynyal, kárörvendőn, örökké:
Soha — tudod-e? — soha többé!

Kit örök ifju hajnal képe,
Megujulás bibor mezébe
Öltözködő vidám tavaszszal
Az ébredés meg nem vigasztal:
Ha fényes égen ragyogó nap
Arany szegélyt fest a lomboknak,
S alattuk néma a madár,
Mert vágya, üdve telve már,
S csak néha tör ki kebeléből
Egy halk nyögés a fojtó kéjtől;
Ha lábhegyen jár, hallgatózva
A titkokat rejtő bozótba'
A hőn sohajtó lebke szél,
És mint a méz a méheszárnyon,
Már csak az ingó játszi árnyon
Szállongó illatár beszél
Az isteni gyönyörről, melybe'
Erdő mező alél pihegve;

Ha attól. a mi neked fáj itt,
Emléked egy nagyot villámlik,

S egyszerre mind föltünni látod,
Mit elveszitett ifjuságod;
A tünde lényt aranyhajával,
Halhatlanitó ajakával,
Honnan feléd mosolygva, nyitva
Az örök üdv csodája, titka;
S a vágytól, mert azt el nem érted,
Ujból, örökké forr a véred,
Forr itt a földön, lenn sirodban,
A menyországban, a pokolban;
Csillag, nap válnak porló röggé,
E tüztől nem menekszel többé;
Ha vagy, ki földön e sort érted,
Im, ládd, mi az örök kisértet . . .

JUBILATE!

Minő világ, mi nép! Örök hatalmak!
Mint hazatérő csürhe, hogy rohannak —
Moslék szagát ha szél orrukba hozza.
Egymást elütve, síva, orditozva,
Hogy ki legyen előbb a vályunál,
A melybe aztán menten beleáll;
Mert neki asztal-, honyhahulladék,
Tányérnyál mind nem elég ronda még.
Beléfürösztí mocskos körmeit:
Füszere a piszok, mely édesít —
Rohannak ezek is, pedig talán
Ugy látom, emberek; és mi után?
Kenyér, fügelevél, tápszer, ruházat?
Hisz neki ebből van több, mint elég.
Mind szükséges dolog; piha, gyalázat!
Keresse ezt a pór, hitvány cseléd:
De pár hüvelyknyi hitvány rongy után.
Mely még hitványabb rongy szivét takarja,
És neki büszke kiváltságot ad,
Jogot: megvetni mélyen másokat,
Kiknek „komisz" dologban fárad karja.

Mert ásni, vájni a termő talajt,
Hogy mindennapra lenne bő falat:
Megvédni vérrel azt az ellenségtül,
Meghalni névtelen, dicsőség nélkül,

Izzadni másokért — igavonó,
Buta baromnak, parasztnak való.

S a veriték is büzlik, becstelen;
Tenyér, ha kérges, szalonképtelen.
Vad, hosszu körmöt sem nevelhet rajta
— Előkelők mellőzhetlen divatja —
Mit annak jelvényéül visel ő,
Hogy ime ő is munkakerülő...

Minek keresse ő azt, a mi van?
Dicső, nemes csak, a mi hasztalan.
Kenyér? Fi donc! ebe sem rágja azt.
Keressen a kinek nincs, a paraszt.
De egy szalag, csillaggal vagy kereszttel,
A mellre tüzve, ah! ez megkeresztel
Előkelővé, a kinek szabad
Kergetni, a mi még szebb föladat,
Mert hát bizonynyal még érthetlenebb:
Gázolni azt, mit a szegény vetett,
Vörös kabátban, — nemde martialis?
S novemberben! kaphatnának náthát is! —
Egy falut érő drága paripán,
— S ha ez kidől, az még a „stikli“ ám —
S ugyan miért? Miért! hát csak keresd,
Mi semmitérőbb, mi fölöslegesb,
És megtalálod: egy leharapott
Megtépett róka- vagy csak nyulfarok!

Ti gyermekded olympi istenek!
Mik voltatok ti? Ide nézzetek!

Nem érzitek, hogy le vagytok pipálva?
Im a nagyuri juxok ne továbbja!

Nos, szív, hazafi-szív, te telhetetlen!
Nem hiszed-e, hogy győzni fogsz e jelben?
Vagy nem tudnád, hogy mit jelentene:
Hogy im hazádnak van már mindene!
Vasút, országos és családi — „görbe“ —
Mint mondogatják némely „mokra“ körbe';
Közép-, fő- és népiskolád, a melyben
Tanitanak három-, négyféle nyelven,
Megannyi szebbnél szebb hazafiságot;
Több nem lehet már államadósságod.

És a mit nem látott még a világ,
Országod őrzik idegen fikák;
S még önmagadtól is nem véd-e meg
A németül vezényelt hadsereg?
Van mindened, népem, vagy még se látod,
Hogy csak a nyúl és rókafark hiányzott?
Hát ezt meg ők — bár átkozottul drága —
Leteszik ím a — haza oltárára . . .

Csak ne legyünk durae capacitatis!
Nem pártfogolják ők már a czigányt is?
Rajzot, festészetet a makaón,
A mozgó plasztikát a szinpadon;
A klasszikust, a meddig meztelen,
Megtoldva azzal még, hogy eleven;
A könyvet? — annak két hibája van:
Hogy nem mulékony, nem haszontalan,

És a mi fő, hogy olcsó is neki,
A dsentri, polgár is megveheti.

A dsentri, úgy-e? a nemes gyerek?
Ábrándozó szegény! Nem ismered
Ezt a kamasz növésü napraforgót,
Kinek létczélja: nézni Maxi grófot,
Hogy mit, hogyan csinál? Eltört a lába?
Mankón biczegve megy az uri bálba?
Megvan! hahó — mankót vesz mindenik.
A tánczterem sántával megtelik.
S van, a ki, hogy legyen komoly fitor,
Ép lábát eltöré — excelsior!

S a polgár? Ah, de hát van ez? Barátom,
Harminczhat éven át aludtál, látom.
Van itt, ki mondja büszkén: ő paraszt.
Hajh! e hazában ez az egy — igaz.
És voltakép, nézvén nyugot felől,
A többi is csak még nagyobb, belől;
A különbség csak, hogy van czimeres,
És a kinek még ez nincs, erre les...

Megérthetetlen, fölfordult világ!
Majom utánoz embert legalább;
Itt egy majom a másikat majmolja,
Az hogy nem is — ha még csak ennyi volna!
De fényözönből porba száll a sas,
Nem kell neki a fenséges magas.
Ott fürdik mint a csirpelő veréb.
A költőnek babérja nem elég.

Eszét veszíti elsőrendű csillag:
Egy fénybogár után eped, kacsintgat.
Elhagyja dicskörös helyét, nem boldog,
Mig nem kap innen egy fületlen gombot...
Abdéra ez vagy Sodoma förtelme?
S én, — én is! — élek, élni tudok benne?!

De hát nem volna itt már semmi ép?
Az nem lehet! Van, igenis, a nép.
A nemzet ős fájának törzse még jó,
Csak lombjait pusztitja ronda hernyó,
Mit megnövelt a mostoha idő.
De kertészkés levágja majd, s kinő...
Vagy eljövend a jótékony vihar,
Élősdi férget letipor, kimar;
Az ezeréves tölgy ki hajt még ujra,
Egy fényesebb, dicsőbb nagy fordulóra.
Virulni fog a második ezerben,
Meglombosodva gazdagabban, szebben...
— Hazám, eged bár egyre csak sötétül,
Én nem tudok meghalni e hit nélkül!...

A VÉGRENDELET.

A főuri kör diszépületén
Zászló bejelent nagy gyászt feketén:
Hogy sirhat a nemzet, mert ime holt,
Ki köztük a jobbak egyike volt.

A nagy ur után se kicsi se nagy.
Vajh ennyi vagyont ugyan kire hagy?
Bizonynyal urává teszi e hont,
Hiszen ő a jobbak egyike volt.

Előveszik a végrendeletét.
Szabályszerű az, rá ütve pecsét.
Sugallta nyugodt órán hideg ész.
Tanuk előtt. Csak két sor az egész.

Forgatja a jegyző a levelet.
Nem volna egyéb? az nem lehet!
Fürkészi papirját ablakon át.
De többet ugyan nagyitón se lát.

„A melyben a rókát kergettem én“
— Kárminnal irott pézsmás levelén
Ez villog elő, mint Mane Tekel —:
„Vörös frakkomban temessetek el.“

És ezzel vége; se több, se kevesb.
Szegény haza testén ezernyi seb
Fölsajg ujolag, alig födi rongy.
Rángatja sok éhes, árva poronty.

Igy ő a nemes, a dús, a dicső.
Utána özönvíz — bánja is ő!
A frakk, a vörös frakk, s benne maga —
Egyetlen, utolsó gondolata.

Mig uj Európát rázza kaczaj,
Itt honfi kebelből nem fogy a jaj.
Ajkába harap Budán a király.
Kör tagjai mondják: „ah, zseniál!“

NYÁRI LES.

Immár a hegyélen száll le a nap.
Fák árnyai nyulnak előre.
Rejtek sürüből most indul a vad
Ki, párja után, legelőre.

Most egybe az erdő, mint a pokol
Rémmel telik el, besötétül.
Mint síri lehellet, száll a bagoly,
Káprázat a lég denevértül.

Bus éji királyné, fénymezü hold
Ül trónra, lenézve merengőn.
Ébrednek a lelkek, mozdul a lomb.
Lovagolnak az árnyak a szellőn.

Vig torku rigó most bujva elül.
Ökrészfiu füttyöt eresztget.
Tévedt utazó bolygván egyedül.
Bezzeg veti most a keresztet.

De az ördögtől sem fél a vadász,
Ő egymaga áll ki merészen.
Némán egerész, neszelve vigyáz,
Nem ötlik-e vad ki a résen?

Rí a csalogány, — ott valami jár . . .
Hah végre, szerencse . . . talántán . . .
Ugy ám . . . de elugrik az őz, mi kár!
Hogy a menykő szántson a hátán:

Ott jár a dezentor, félve kitér
Előle parasztgyerek, asszony;
Szegénybe' pedig meg-megfagy a vér,
Ha zörren a szél a haraszton . . .

ALBUMBA.

Szép leányok, kedves hölgyek.
Kik egy lelkesítő csókot
Nem adnátok a költőnek,
Mégis egyre ostromoltok

Pár rimelt sorért, emlékül
Fehér könyvetekbe irva.
Minden édes emlék nélkül —
Mire jó e száraz firka?

Mi rimelne össze szebben.
Mint két szivnek dobbanása?
A költő csak énekeljen,
És a mennyet soh' se lássa?

Csak a mi a szívbe irva
Szerelemben égő vérrel,
Az a halhatatlan szikra
Még a sírban sem enyész el.

Elmosódik emlékünkben
Minden bölcs irásunk, tettünk;
Csak az óra feledhetlen,
A melyben — elfeledkeztünk . . .

De profundis.

Mint az árva holt anyára,
Ugy borulok rád, hazám.
Hideg vagy, fekete, sárga:
Alszol-e, vagy valahára
Meg vagy halva igazán?

A csatában el nem estél,
Csak leraktad fegyvered.
Jó sokáig szenderegtél:
Halkan álmodban beszéltél,
Látva fényes képeket

Eljövendő nagy napokról . . .
„Leszen ugy mint régen volt.“
Vagy talán már nem is alszol,
Csak pihensz, vársz, hallgatózol,
Hogy ki hived, árulód?

Fiaid már vetköztetnek,
Osztoznak ruháidon.
„Ez az enyim, ez a tied“
S e fölött hogy verekednek! —
Vagy talán én álmodom?

Neked éltem, érted éltem,
Önfeledten, igazán.
A mi tüz, láng volt szivemben,
Oltárodon elégettem;
Mindenem föláldozám.

Jutalmul mást nem kivánva:
A te dicsőségedet.
Szenvedésem mind nem fájna;
A csalódás, hogy hiába!
Őrüléssel fenyeget.

A nagyobbak, erősebbek
Tőled eltaszítanak.
Álomporral hintegetnek,
Altató dalt zengedeznek,
Hogy ne halljad hangomat.

Kétségbeesett örjöngő
Sikojával költelek.
Félek, minden órán késő . . .
Kapzsi, éhes, prédalesső
Banda élve eltemet.

Még azt mondják, hazudozzák,
Hogy magadnak gyönge vagy.
De ha kell harczolni másért,
Szolgai liberiáért —
Erőd óriási, nagy!

Önjavadra semmid sincsen.
Idegennek telivér.
Meztelen vagy, mint az isten,
Kinek testét eszik itten,
És a papja mind kövér.

De mig élek, én remélek,
Hiszem az istenemet:
Leszáll az a keresztfáról,
S ujra egyszer elkorbácsol
Templomábul titeket.

— És ha meghalsz, ha csalódom,
S szellemed elköltözött:
Tetemeden, koporsódon
Mint a féreg, nem rágódom,
Ott halok tested fölött,

Megkövülve, mindörökre,
Aeolhangu sírjeled' . . .
Zengve ős dicsőségedről,
Legalább a feledéstől
Megmentem hired, neved . . .

Fürdői emlékek.

I.

Az emelvényen, simitványon
Találkozunk minduntalan.
Nézlek sováron, szólni vágyón,
De mindamellett szótalan.

Ha eltűnsz egy-egy pillanatra,
S nem látlak, majd elolvadok.
Szemeidet rám ragyogtatva,
Ajkam, szivem dermedt, fagyott.

Irígylett, boldog átlag lelkek
Vesznek körül, — könnyű nekik!
A vallomást, hogyan szeretnek,
Levelező könyvből szedik.

Mit mondjak én?! — Oh e dolognak
A vége még botrány leszen . . .
A lábaim már úgy inognak . . .
Atlas se birja el szivem'!

Kétségbe esve, elbolyongva,
Hol senki nem jár, egyedűl,
Szerelmem a sűrű vadonba
Vigaszt keresve menekűl.

Csöndes, homályos rengetegbe
Egy régi várnak romja, im
Leülök a profán jelenbe
Mélázó omladékain.

Elmélyedek a messze multba,
Midőn telt szívü lovagok
A szépek lábához borulva
Nyögték: szeress vagy meghalok!

És elég volt a szépnek ennyi:
A lovag is czélt ért vele.
Ki nem nevette érte senki,
S a rendőr sem fülelte le . . .

II.

Szegény fejem, mit is viódol,
Hogy honnan e nagy fájdalom?
Hisz tudhatod te azt nagyon jól,
Mi voltakép az én bajom.

Hogy nem tudok szeretni lanyhán,
Csak szertelen, szörnyen, nagyon.
Úgy ég a vérem, mint a kátrány
A tengeren kigyúlt hajón.

Mint a salétromos rakéta,
Mely égbe vágyva, sustorog.
Erőlködését mosolyogva
Nézik le fényes csillagok,

A kiket meg se közelíthet,
S még le sem ért, elég a láng . . .
Elvesztve üdve az egeknek
S a földi kéjnek egyaránt . . . !

N. N. EMLÉKKÖNYVÉBE.

I.

Ledér pillangó a betelt vágy;
Hálátlan és hamar feled.
Sokszor tovább emlékezik rád,
Ki hőn sovárgva egyszer meglát,
S aztán — nem is szólhat veled . . .

II.

A tisztelet-disz, a babér
A nép kezéből sokat ér.
Kegyeleted, csodálatod,
Szívedben hogy ha nincs egyéb,
Úgy érzem, mint a legnagyobb
Szégyen, gyalázat bélyegét.
Magasban, örök hó alatt
Eper se rózsa nem fakad.
Adnál fejemre háló-sipkát,
Adj papucsot, nem bánom, inkább;
S ez átkozott nagy tiszteletről
Örökre bár, feledkeznél el . . .
Egy szekér borostyán nem ér föl
Egy kis maroknyi szerelemmel.

Idyll.

Szobánkban heverészve pihenünk.
Az etikett most nem parancs nekünk.
Künn zúg a téli szél; magunk vagyunk.
S ott a sarokban egy pár czirmosunk.

Egymással ők is épen játszanak.
Nem látnak ők se most, se hallanak.
Nézzük csak mit csinál e két hamis.
Vagy nem tanul-e holtig a pap is?

Majd szembe áll, hemperg, majd megszalad,
Pofozkodik a hím az ágy alatt,
De oly hizelgőn, kérőn, kecsesen . . .
— Ha mi is igy? mit gondolsz kedvesem?

Csak nincs is édesb lelki élvezet.
Mint megfigyelni a természetet.
Tanulni tőle filozófiát:
Mienk, mig elfeledjük, a világ!

Az állatokban is, ha nyár, ha tél,
Hozzánk az isten példákkal beszél.
Gyönyörüen dalol a csalogány,
Azért szeretni nem csak ő tud ám.

Szivünk gyönyörrel oly teljes tele,
Hogy szinte elfáradtunk már bele.
Mit most nekünk a más izlése itt?
Kövessük, a mi nekünk jól esik.

Mi mindent nem miveltem már veled!
A szemeimmel majd megettelek;
Aztán izenkint harapdáltalak.
És rágicsáltam a kis ujjadat.

És mégis érzem, ez mind nem elég!
Jó volna tán egy kis keserüség?
Jer kis bolondom, jer hamar, te kis
Cziczus, pofozzuk egymást el mi is!

TÜNEMÉNYEK.

Puszták örök lakója néha lát
Feje fölött, tündöklő légen át,
Vonulni egy különös madarat,
Minőt nem látott még ez ég alatt.

Jó ismerőse mind a mennyi van
Erdőkön, lápok ingoványiban.
Egyszerre kitalálja név szerint,
Melyik mi fajta, hogy ha rátekint.

De ezt az egygyet — ezt nem látta még.
Sovár kiváncsin lesi várja rég,
Hogy ha fölötte ujra elhalad,
Megnézi jobban, megcsodálja majd.

És várja, várja sok, sok ideig,
Mig maga is beléöregedik.
Hó a szakálla már, gyér fürtje len,
— Az a madár többé meg nem jelen.

Eszébe jut, álmában látja még;
Nincs lelke tükrén már csak ez a kép.
S végperczein, midőn már szinte holt,
Csak akkor tudja meg, mi *ritka* volt.

*
* *

A költőnek, ti többi emberek.
Emelni szobrot ne siessetek.
Mert úgy lehet, még áll a büszke emlék,
Midőn dalát már régen elfeledték . . .

Halhatlanok birája az idő.
Csak akkor tudjátok meg, hogy mi ő,
Ha elmerültek hosszu századok.
S hozzá hasonlót még nem láttatok . . .

A KÖRÖNDNÉL.

Ünnep délután van; nézem,
A szegény nép hogy mulat.
A ligetben, forgó gépen
Hogy üli meg a lovat.

Pörg a dob, cseng a réztányér;
Boltinas, szobaleány,
Cselédség, ki most mind ráér,
Lovagol faparipán.

Alakok vigan, gond nélkül
Váltakoznak, és pedig
Többnyire mind beleszédül,
Mig az óra letelik.

Eltünődöm, e dologban
Mi lehet a czél, a jó?
Végre meggondolva jobban,
Az egész nem oly bohó . . .

Vagy nem igy kering-e itten
Ez a nagy, kerek világ?
Földi élet, nem e épen
Ez a te komédiád?

Az idő, mint e nagy orsó.
Forg, de nem halad tova.
A jelen egy csodakorsó,
Fogy, de nem fogy el soha.

Csillagok, felhők, világok
Jönnek, mennek szüntelen.
Csóválgatja, mint egy zsákot,
Ismeretlen ős elem.

És letünnek, ahogy utjuk,
Létük egyszer véget ért:
S róluk is csak ugy nem tudjuk,
Mint magunkról, hogy miért?

Lenni vagy nem lenni.

Ó népem, jó magyar nép, drága vérem,
Mit kell felőled hallanom, megérnem!
Kik tégedet uraltak egykor, mind a népek,
Most mit beszélnek, vagy nem is beszélnek?!
Hogy te vagy az utolsó: mind szabad már.
Csipetnyi szerb, rumán, az lesz a bolgár,
S szokás szerint segited is majd őket.
Nem nézve, hogy mi vagy, mi lesz belőled?
Te egymagad vagy itt inas ruhában.
Pedig ahol ezer veszély, halál van,
Te jársz elől, dicsőséget, hatalmat
Szerezve másnak, rablánczot magadnak.
Immár nem is magyar, csak István-ország.
Zászlódat horvát csatlósid tiporják.
Ős czimered, szineid' megtagadva.
Nem a magad nevével indulsz hadba.
S hogy lelkesülj, első parancsolat:
Hazádnak nyelvén szólnod nem szabad!
Érthetlen, természettelen világ!
Ilyet mesében is vajon ki lát?
Oroszlánt, melynek abba teljék kedve.
Hogy a szamárbőrt hordja tetszelegve?
S te tűröd ezt mind, tűröd, viseled.
Tehet akárki akármit veled.
Veled, kit egykor oly dicsőnek láttam
Világszabadságért vivott csatákban.
Midőn nagy lelked oly lángot vetett.
Hogy bevilágitotta az eget.

Mely már nyugotról végig besötétült,
Az emberek lelkén zsarnok lidércz ült . . .
És ébredezve a nyomás álmából,
A névtelen hősök csatazajától,
Megszégyenülve, álmélkodva néztek
Köröskörül rád mind a többi népek,
A hiresebb, erősebb, rátartóbbak,
Kik mindazáltal már megfutamodtak
S a szabadság, dicsőség lobogóját
Mikor már ők, a nagyok, sárba dobták,
S vészkiáltásaikkal fölkeltettek —
Te egymagad azt onnan fölemelted,
Mezetlen, puszta kézzel, készületlen,
— Fegyvert, ugy mondád, azt hoz majd az ellen —
És kapva lóra szőrén, a kezedbe
Karikás ostoroddal, kieresztve,
Vagdaltad őket képen, s hajszolád,
Mint pásztor a tilosba ment gulyát.
Gyalog ha voltál, a lovast kergetted,
Te fogtad el, a kik bekeritettek.
És dárdaerdőt, ágyusort, várbástyát
— Soha világ nem látta ennek mását —
Ököllel ostromoltál és vettél be . . ,
Mi vagy te most? Im a szerep cserélve:
Az adja a höst és huzatja a tust,
Kinek te mondád: ik huszár, du Hanswurst . . .

Ó népem, mit gondoljak már felöled,
Higyjem, ne higyjem áhitott jövődet?
Meg vagy talán most rontva, babonázva,
Vagy alkotását Isten meggyalázza?
Urrá leszen, mert szapora a féreg?
Turul, kesely szolgája a verébnek?

Nem járna többé a szabadban, pusztán,
Csak rabkalitban csenevész oroszlán?
Vagy csak pihen a sivatag királya,
Mig sorlövők csapatja körülállva
Rettentő fekhelyét rezgő inakkal,
Gunyolja, szidja, eleinte halkkal,
Majd önzajától neki bátorodva,
Arczátlanabbá válik bősz csoportja;
Dobálja és ingerli mindenképen,
Ki ereje — méltóságérzetében
Oda se néz hitvány beszédnek, kőnek;
Nem mozdul ő, a mig belé nem lőnek,
De akkor azután van ne mulass!
Hiába ottan puska, dárda, vas,
Egy-két golyótól ő mindjárt le nem dől.
Egyszerre vérzik bár tizenkét sebből,
Jaj annak, a kit ő letenyerel.
Egy pofonátul tizen esnek el.
Van, a ki megmered tekintetétül;
Legokosabb, ki elfut esze nélkül,
És valahol, valami zsibvásáron,
Megveszi a bőrét fölvert nagy áron
A rettegett, a nagyszerü állatnak,
Kit éjnek idején verembe csaltak,
És viszi el, nagy messze, mutogatja,
Hogyan esett remek lövése rajta?

Világbiró nagy ősök nemzedéke,
Én nemzetem, ez a te *multad* képe.
Hogy szám szerint kevés vagy, ritkaság,
Meg-megrohant a gyáva sokaság.
Hogy kis szigetként állsz e néptengerben,
Páratlanul, rokontalan, egyetlen,

Segitve még mást, soha senki téged —
Ha még is élsz, ez méltó büszkeséged.

De hajh, mi írva a *jövő* könyvébe?
Ki a nemesnek voltál mintaképe,
Im ellened fordult idő, világ.
Mi ős erényed volt, az most hibád.
Vérmes hited, pazar nagylelküséged'
Titkon nevetve zsebelik üzérek.
Nem nyers vitézség dönti a csatát:
Géppé fegyelmezett nagy sokaság,
Hangyák erénye, munka, szorgalom.
Kalmár a hős a világszinpadon.
A csatatér koczkája voltaképen
Előre már a béke versenyében
Mindenfelé azok javára dől el,
Kik előkészitették jól a rőffel.

De hát ha igy van — s igy tagadhatatlan —
Ki nagy valál, hol halni kell, a hadban,
Gyöngébbek most a könnyebb föladat:
Lét küzdterén rajtad kifogjanak?
Ne tudna győzni itt erős karod,
A munka versenyén, ha akarod?
Ki a hazáért bőven ontod véred',
Ne tudnál adni érte veritéket?
E kirabolt, de ifju szép anyát,
Ki szégyenkezve, esdve néz reád,
Mint kéregető özvegy utfelen,
Mert harczban elrongyollott, meztelen,
Felöltöztetni *uj divat* szerint,
Hogy irigyen csodálják őt megint,

Kik most lenézik, piperés banyák, —
E föladat méltó ne volna rád?
Ha e magasztos czél nem lelkesít,
Élned tovább vajh érdemes-e itt?

Benépesitni a vadon pusztákat,
Hol most rideg tanyák, bitófák állnak,
Mosolygó kertek, nyájas kéjlakok
Végetlen gyöngysorával, és amott
Bozontjait a Kárpát és Bakonynak
Hol most bün, inség férgei bolyongnak,
Fésülve, mosva, kivasalva szépen,
— Völgyén csatorna; mozdony a hegyélen —
Gyárak sugár minaretjeivel
Megannyi templommá avatni fel,
Hol messze zúgva a gép orgonája
Arany esőt hullajt alá a tájra . . .

Ah ugy van, ugy lesz, ugy kell lennie!
Beteljesülni látlak jós ige:
„Nem volt, de *lesz*.“ S rá a *királyi* szót
A Phönix hamvain „és *szebb lesz mint volt!*“
Én nemzetem, napod még fölragyog.
Nem tudsz te tenni, csak mindig nagyot.
Közelre várni ellenségidet,
S a saját fegyverével verni meg.
Hát munka kell csak? furfang, lelemény?
Csodát mivelsz te ott is, hiszem én.
El-elpihen, szenderg önérzeted.
El kell magad kissé szégyenlened.
Sőt néha, bizván szertelen magadba,
El-elmaradsz, megkésel készakarva.

Fölbátorodni az ellent hagyod,
Diadalod hogy lenne még nagyobb.
De ha megindulsz telivér hevedben,
Nincs akkor, a ki neked állna ellen.
Világhires, félelmes rohamod
Egyszerre lép át egy félszázadot.
Kit el nem öltek karddal óriások.
Fogd meg sörényen a kapát, az ásót.
Dologra is, ha *ember* kell a gáton,
Te légy az első az egész világon!

AZ ÁLLATKERTBEN.

Szűk palotáddal szemben meg-megállva,
Elnézem olykor szenvedésedet,
Állatvilág nemes, fogoly királya!
Amint szabadulásod keresed.

Jársz kelsz, forogsz alá föl szakadatlan,
Fürkészve egyre a nyilásokon,
Mint befogott ló a száraz malomban,
Nem tudva megnyugodni sorsodon.

Vigasztalódjál . . .! itt e földi létben
Megannyi élők mind rabok vagyunk.
Mint neked itt a vég, nekünk meg épen
A végtelenség gyötri bús agyunk.

Gyorsabban mint te ádáz börtönödnek
Rázod kérlelhetetlen rácsait,
Képzelmem rezgő szárnyai verődnek
A halovány tejút határaig.

És még azon túl, messze, mondhatatlan
Távolságok felé röppenve el,
Kérdéseimre, hol a vég azokban?
Kétségbeejtő némaság felel.

És mégis, tudva bár, hogy mind hiába,
Elátkozott lélekként, hittelen,
Rémtelt, örök, siket vak éjszakába
Űz hajt a kétely, fojtó sejtelem . . .

Míg mindenütt szédűletes örvényszél
Ásít felém, ijesztve: ne tovább!
— Lelkemnek, im ládd, a te rekeszednél
Nem tágasabb e mérhetlen világ!

Pásztor-órák.

Már igazán dühbe jövök
Szépséges kedvesem, miattad,
Hogy kerek ég és föld között
Nem lelek tárgyat, hasonlatnak.

Hiába, szó ide oda,
Végtére is csak azt kell látnom,
Te vagy a legnagyobb csoda
Ezen a szép tündér világon.

Mint igazi mohamedán
Próféta szent könyvéről tartja:
Te vagy előttem a Korán;
Minden szépségnek foglalatja.

Mi itt körültünk egyedül,
Külön-külön, megfoghatatlan:
Mint ellentét mind egyesül
Benned, csodálatos összhangban.

Szemedben, mely felém ragyog,
Együtt van éjfél és a hő dél.
Szebb vagy, mint mind az angyalok,
És csábitóbb az ördögöknél.

A vállad oly hideg, fehér,
Mint a szüz hó a Kárpátokban.
És mégis gyújt, ha közel ér,
Perzsel, mint villám olthatatlan . . .

Bájad nem ismer éjt, napot.
Hatalma nincs rajtad sötétnek.
Sötétben is . . . ah, még csak ott!
Úgy sütsz, lobogsz, hogy majd elégek.

S az üdv izzó kohója, hol
A csók terem, mi bűvösb annál?
Az tüzesebb, mint a pokol,
És édesebb a menyországnál . . .!

NÁDAS TAVON.

Fönn az égen ragyogó nap.
Csillanó tükrén a tónak
Mint az árnyék leng a csónak.

Mint az árnyék olyan halkan,
Észrevétlen, mondhatatlan
Andalító hangulatban.

A vad alszik a berekben.
Fegyveremmel az ölemben
Ringatózom önfeledten.

Nézem ezt a szép világot.
Mennyi bű báj, mily talányok!
Mind a mit körültem látok.

Nap alattam, nap fölöttem,
Aranyos tüzes felhőben,
Lenn a fénylő víztükörben.

Itt az ég a földet éri.
Tán szerelme csókját kéri . . .
Minden oly csodás, tündéri.

Mi megyünk-e vagy a felhő,
Vagy a lenge déli szellő,
A szelíden rám lehellő?

Gondolatom messze téved
Kék ürén a semmiségnek.
Földi élet, hol a réved?

Szélei nádligeteknek
Tünedeznek, megjelennek.
Képe a forgó jelennek . . .

Most a nap megáll az égen,
Dicsőség fényözönében,
Csöndessége fönségében.

S minden olyan mozdulatlan . . .
Mult jövendő tán együtt van
Ebben az egy pillanatban?

A levegő meg se lebben,
Minden alszik . . . és a lelkem
Ring egy méla sejtelemben:

Hátha minden e világon,
Földi életem, halálom
Csak mese, csalódás, álom? . . .

Szobrok.

I.

Az egyik ül, a másik áll;
Ez harczra hí, az békét prédikál.
El van találva egyik, mint a másik,
Csak mindegyiknél valami hiányzik:
Amott a lábviz és a hálósipka,
Ennek nyakából a — koldustarisznya.

II.

És lásd a legnagyobbat érczben itt,
Amint kinálja eszmekincseit.
Alatta egynehány fura
Madár ijesztő figura
A messze Hellaszból, holott
Oly közelről kinálkozott
Az a bitó, a mely alatt
A vármegye hazafiak
Nagy szelleme termékeit
Szitkok között megégetik . . . .

A MEYERLINGI HALOTT.

I.

Egy királyfi, szép, jó, kedves,
Eszményképe ifjuságnak,
A minőt olykor szerelmes
Szűzek álmaikban látnak . . .

Ép, erős testben lélekben,
Leventék virága, éke,
Sok nagy ország, nép egyetlen
Reménysége, büszkesége.

A mi drága e világon,
Mit kivánhat epedő szem,
A mi sok másnak csak álom:
Birja mind valóban, bőven.

Szép fiatal felesége
Szende, mint husvéti bárány,
Egy kis lány repes feléje,
Angyal, templomok oltárán.

Gazdagsága mérhetetlen,
Fellegvára, palotája
Édeni kert közepében
Annyi, hogy se szere száma.

Ott az arany, ékszer, gyöngysor,
A sok gyémánt szemfényvesztőn
Ugy hever, mint jó terméskor
A vadalma, tilos erdőn.

Ott a koronák csoportja,
Bűvös fényt lövellve szerte.
Ha tizenkét feje volna,
Jutna egy-egy mindegyikre.

Látva ezt, fáján merengőn
Hajh mi sokan elgondolják:
Van bizony, van itt e földön —
Nem mese a tündérország.

S ennyi kincsnek, földi jónak,
Dicsőségnek öröklője,
— Ó csodája szörnyü sorsnak! —
Halva fekszik im, megölve.

Halva fekszik a királyfi;
Öngolyója furta testét.
Népek vándorolnak látni,
Hogy valóban elhihessék.

Ó csak jertek is, csak jertek,
Nézzétek meg e koporsót,
Dús, szegény, aggastyán, gyermek,
Világbölcsek és tudósok;

Megtanulni, megkönyezni,
Hogy mi hát e földi élet?!
Van-e sír, hol dics, fény, ennyi
Összeomlott, semmivé lett?

S jertek ide sorba mind ti,
A haláltól kik irtóztok.
És aztán nevessétek ki
E kimerült vén birkózót,

A ki itten eljátszotta
Legmerészebb mutatványát:
Kinek eztán a kunyhókba
Hanyatlását csak kaczagják . . .

Nézzetek e hamvvederre
És ha jön a végső óra,
Jusson e kép eszetekbe,
S haljatok meg mosolyogva . . .

II.

Egy nagy név, utána pontnak
Egy golyó, és ezzel vége.
Ennyi áll majd irva rólad
A történetek könyvébe.

De azért nem lészsz feledve.
Csak dohos sirbolt a könyvtár.
Múmiát rejt pergamenje.
Szebb, dicsőbb sor, a mi rád vár.

Hogy kifosztva egy félszázad.
Hadd sirassa a történet
Veszteségét a világnak —
De te örvendj a cserének.

Szárnyain tündérregének
Neved a földet bejárja.
Rólad zúg majd a szeleknek
Méla bánatos hárfája.

Költők énekelnek rólad
Versenyezve váltig, dalban
S a kit emleget dalnok-lant.
Az igazi halhatatlan.

Boltozatos titkos erdő
Halkan csörrenő patakja
Zengedez majd rejtelmedről
Szaggatott hangon, zokogva.

Arató lányok, legények
Haza menve éjszakára,
Adogatják át regényed
Unokáról, unokákra.

Mialatt a nyári égen
Hallgatózó csillagoknak
Reszketeg szelid fényében
Nagy, nehéz könyek ragyognak.

Várak omlanak, bedőlnek
Koronás fejek kriptái;
A rege még szól felőled:
„Egyszer volt egy szép királyfi,

Kinek ágyát rózsakelyhek
S líliomokból vetették;
Kinek oly korán meg kellett
Halni, mert nagyon szerették“. . .

Borongás.

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangu zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép egygyet amarra,
És tolja odább a perczmutatót,
Mig teljes a kör; aztán üt az óra,
És kezdi, a hol végzé, ugyanott.

A szél odakünn dul ful szakadatlan;
Sebes eső veri a födelet.
Mint nyáj, ha komondor űzi avarban,
Szaladoznak a hamvas fellegek,
Egymásra nyomulva, eltünedezve,
Mint lelkemen át a gondolatok . . .
És nézem az ingát, hallgatom egyre,
Nem szólal e benne egy nagy titok?

Szirmok, levelek röpködnek a légben,
Körtánczban az élet és a halál,
S e nagy mindenség végtelenében
Soha egyenlő két gyönge füszál!
Végkép elenyészők csak mi vagyunk hát?
Jár, jár az idő és még se halad,
Csak tolja muló létünk mutatóját,
S lejárja, de ő maga helybe marad.

Viódik a fény a homálylyal az erdőn.
Egy percznyi derűt vált hosszuború.
Sikoltva a szél üzenget a kürtőn:
Akár a kuvikhang, oly szomorú!
E földi világon, fellegeken túl
Halhatlan az, a mi soha nem él.
Mi lett, született, mind eltünik, elmúl:
Ember, fű, virág: árnyék, falevél . . .

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangu zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép egygyet amarra,
És tolja odább a perczmutatót,
Mig teljes a kör, aztán üt az óra,
És kezdi megint, hol hagyta, amott . . .

Sodoma.

Javában áll a vásár; a zsivajban
Megsiketűl a lelkiismeret.
A czég föloszlik; im végeladóban
Árverelik a kerületeket.
Kapós az áru: hogy ne? sokat ér.
S potomság, mit a boltos érte kér:
„Ki hazudik nagyobbat?“ E sivár
Föltétel a kikiáltási ár.

Föl és alá ki tud hizelgni szebben
A mennynek és pokolnak egyaránt?
Ah könnyü sor! mi drága még részletben —
Egészben szinte semmit ér hazánk . . .
Lemondott róla régen mindenik,
Adó, vevő, hivén, hogy sirba tért.
Csak még a bőre! ezt adják, veszik,
Igaz, hogy olcsón: egy üveg borért . . .

Mint mikor a hajó a viztölcsérben,
Haj rá, neki! hol a pezsgős palaczk?
Pokolba őrült becsület, szemérem!
Föl a kabinba, hol a szűz ajak?
Nyerít a kéjvágy, bőg a hiúság,
Vonít az írigy önzés éhesen.
Itt már hiába átok és imádság!
Én már csak a kénkő esőt lesem.

És eljön az, hah, itt is a határon;
Én látom azt, mint Lót, rég, egyedül.
De nem megyek, nem mozdulok... bevárom...
Hiába a sugallat: menekülj!
Kéj lesz nekem e gyilkos tűz-zuhany;
Szemlélni, hogy réműl a gyáva gaz!
Diadalom, ha ők mindannyian
Látják, hogy hal meg köztük egy igaz.

Mint egykor Herkulanum és Pompeji
Végnapján, láva-temető alatt,
Volt még egy hű, valódi római,
Ki mozdulatlan, őrhelyén maradt;
Ha majd kiásnak a hamu-özönből
Álmélkodó késő évezredek,
Találnak ott — s majd rám ismernek erről —
Egy fölemelt főt s egy üres kezet! . . .

UTÓIRAT.

Bezárom én is már a boltot.
Napomnak vége; kész a mérleg:
Nem maradok, hazám, adósod.
Mi tőlem telt, megtettem érted.

És te nekem nem adtál semmit.
Bár csak szivem volt minden kincsem,
De azt od' adtam kicsinyenkint.
Ott már, ugy tetszik, semmi sincsen.

Kimért, inséges volt a kosztod.
Mint fegyenczházi gazdasszonynak.
Frankfurtiakban ettem kóczot,
A melylyel puskát tisztitottak.

Nem tartozom leányaidnak,
Kiket dicsőiték versekben.
E földi édenből enyim csak
Ugy festve volt s azt — megfizettem.

Aszúd helyett, mitől a holtak
Egy pillanatra föltámadnak,
Ihattam rendszerint csak ollyat,
Mitől gyöngébbek szörnyet haltak.

Szó a mi szó, tagadhatatlan,
Nem kényeztettél semmiképen.
Azért ki még se fogtál rajtam:
Nem renditettél meg hűségben.

De engedd, adjak egy tanácsot.
Kinek mit adsz, tartsd jobban számon.
Mert végre, nem lehetlen, mások
Elrettenhetnének példámon.

Hogy ugy eresztesz el magadtól,
Mint gazdag ház fukar gazdája,
Ki a szegény utast még egy jó
Pohár borával sem kinálja . . .

———

AZ ELSŐ.

Egyszer, vadász-asztal körül,
Hol tréfa, élcz közt folynak perczek,
Egygyé kerül, véletlenül
Sok fejedelmi vérü herczeg.

Nagy házak sarja és komák mind,
Bár trónjuk másfelé ragyog.
Leülnének, ám a bolond int:
„Hohó! de melyitek nagyobb?“

Terítve dúsan, ékesen,
Mint ez magától értetődik.
De éhesen bár, sebtiben
Kell dönteni, ki ül elől itt?

„Hát, — szól az egyik kérkedőn —
Az én családom a legrégibb.
Király volt ősöm, még midőn
Csatlósok voltak a tiéid.“

Szomszédja spleenes göggel ásít:
„Ki úr a legtöbb nép fölött?“
Dörmögve vágja rá a másik:
„Egy tagba' nálam több a föld.“

Így árverelnek egyre-másra.
És már elhűlne a leves.
Mert már csak épen egy van hátra.
De szólni már most ez se rest.

„Szó ami szó, csak teremtmények
Jött-mentek vagytok jó urak.
Nektek fölmondnak mint cselédnek,
Mint a ruhát fölváltanak.

Sok népetek, nagy földetek:
De meg volt már előbb, s úgy látom.
El is lehet nélkületek.
Ha megunva a járom.

Ám a dolog fordítva nálam.
A melyen én uralkodom.
— Ez a különbség köztünk — házam
Szülötte az egyuralom.

Népek tejutját egyedül.
Tartjuk, mint Atlasz az eget.
Házam nekül úgy szétrepül.
Mint az anyányi verebek.“

Összenéz a víg komaság:
Ez a beszéd sehogy se döre.
A legidősebb fölkiált:
„Öcsém kerülj elöre.“

A LEGSZEBBNEK.

Szép nyári éj. A parkban ültünk.
A mennybolt ragyogott fölöttünk.
Sürű jegenyesor, platán
Csoport nézett le ránk középen,
Nyugalma, csöndje fönségében,
Sötéten, mint a Notredame.

Az égi tündöklő betűkben
Sokáig némán elmerülten
Kutattuk sorsunk titkait.
Hogy vaj mi rend, mi törvény ottan,
Az-e, vagy más a csillagokban,
Mint a mi itt uralkodik?

Elmélkedénk a távolságról,
A melyről a számtudomány szól
Dadogva, miglen elakad,
Mint gyermek, ki az éjszakába
Csodás, kisértő rémet látva,
Ajkára fagynak a szavak.

Szédítő mélyein az űrnek
Parányi emberértelmünket
Erőltetők, — mi haszna van?!
Minél tovább elévelődtünk,
Annál sötétebb lett köröttünk,
Ijesztőbb a határtalan!

Mig végre aztán észre jőve,
Szemedbe néztem eltünődve,
S a kérdés egybe oldva lőn.
Minden világos lett előttem.
Ez egyetemes kis tükörben
Láttam, mi írva oda fönn.

Különböző csupán a méret.
Nagyban, kicsinyben a ledérnek
Áll a világ, most már tudom!
Az égen, földön egy a végzet.
Állhatlanok szedik a mézet;
A hiveké a fájdalom.

Ha majd a kik bübájaidnak
Üdvözitő fényéből ittak,
Rég elfeledt a léha had;
Kinek elérhetlen vagy, messze,
Lelkében mint halhatlan eszme
Emléked él és fönnmarad.

Ez a világi sor! Ha egyszer
Elmult, kihalt egy-egy naprendszer,
És udvarának keretén
Boldog, kegyelt holdak csoportja,
A kikre lángját pazarolta,
Függnek kihülten, feketén;

Hová egy eltévedt sugára
Az ég egy árva csillagára
Reménytelen, későn hatott:
Az a sugár e mérhetetlen
Távol bolyongó égi testen
Még azután soká ragyog . . .

Szerelem hatalma.

Hiába lettél nagy, dicső hős,
Padisah vagy orosz czár, dölyfös,
Ki nabucoi érzetében
Nem tudja már, hogy hova lépjen.

Szivedben ujuló tavasszal
Találkozol egy gyermekarczczal,
Ki rózsaláncczot vet nyakadba,
Bár láthatatlant, 's meg vagy fogva.

Ki ura vagy a seregeknek,
Kit népek, országok rettegnek,
E szép szemeknek sugarától
Remegsz, a földön csúszol-mászol.

Nyögsz térdre esve, jársz négy-kézláb.
Nyom a fejedre csörgő sipkát.
Csinál belőled nagy bolondot,
És okosan, mert így vagy boldog.

Ne bánd, akárki vagy, barátom,
Hogy így van itt e szép világon.
Hogy e kicsiny bársony kezecskék
E földön sorsodat vezessék.

Hogy egy parányi, láthatatlan
Szikrában oly nagy hatalom van.
A dinamitnak egy morzsája
Nagyobb úr, mint a Himalája.

Tövébe, hogy ha akna fúrva,
Egy öntudatlan gyermek újja
Érintse meg és hurrah, egyben
A Csimborasszo légbe röppen.

ŐSZI HANGULAT.

Vége már a szép napoknak.
A virágok hervadoznak.
Bágyadoz a nap sugára.
Lombjai a rengetegnek
Mélabúsan integetnek;
El kell menni, úgy-e, nemsokára?

Közelebb megyek hozzájuk,
Hallgatom a suttogásuk,
Ha nekem is felelnének.
Ülök a füves bozótba.
Mint ki virraszt, hallgatózva,
Ágya mellett vonagló betegnek.

Az erdőnek érverése,
Hegyi patak csörrenése
Egyre lágyabb, egyre lankad.
Odafönn a gyászfelhőbe
Készül már a szemfedője,
És egyszerre majd eláll, elhallgat.

Elmerengve tépelődöm,
Mi az ember itt e földön,
És a nagy rejtély, a lélek?
E csodás, e képzelhetlen
Vég nélkül való mindenben
Elenyész-e csak e percznyi élet?

A levegő halkan mozdul.
És a haldokló falombrul
Egy levélke hull a földre.
Ez talán az égi válasz.
E halott kép, néma, száraz?
Hátha mégis . . . nézem eltünődve.

Mintha irva volna rája:
E világ egy játék kártya:
Elkeverik, meg kiosztják.
Porszem, ember, falevél, mind
Megannyi pillangó lény itt.
Ujulásban forgó mulandóság. . . .

EMLÉKKÖNYVBE.

(Rögtönzet.)

Az óriás nap képe elfér
Egy harmatcsöppben, hogyha tiszta.
Ágaskodó, hánykódó tenger
Egy sugarát nem adja vissza.

Tanulj az égi, szende gyöngyharmattól!
Csak egynek add át szerető szived'.
Lehetsz egész világé, ámde abból
Egészen semmi sem lesz a tied.

HALÁL.

Beszélhet a hit és a bölcselet;
Rút a halál, szépítni nem lehet.
Undort, iszonyt kelt borzasztó alakja.
'S ki tudja, vaj' mi lappang még alatta?

Álom talán, tudat- s álomtalan;
Embernek végre csöndes nyugta van?
Örökre, minden elmult, elenyészett?
Szomoru bár, ez voln' a jobbik végzet.

De hátha újabb gyötrelem, pokol;
Az ember még aztán is fuldokol;
Egymásután, lassankint, atómonkint
Szenvedve át tovább a haldokló kint?

Fekete sárga rém, ádáz halál,
Rejtély, mit földi ész ki nem talál;
Istennek büntetése vagy kegyelme,
Jó vagy gonosz, meg kell nyugodni benne.

De lenne bár a legszörnyűbb eset:
Utálatosabb, rémületesebb.
A mit belőle emberek csinálnak:
Az ágy, amit kezük vet a halálnak.

Oh hogy az ember élve szolga, rab,
Még hullájában sem lehet szabad!
Hogy nemcsak a lét versenyén egymásnak —
Még a halál után is vermet ásnak!

Mert nem elég ijesztő a halott;
Megörökítik e rémalakot.
Hallhassa, tehetetlen, mozdulatlan,
Mint rágja undok féreg, őrli halkan.

A tömeg haza várja lelkedet.
Hogy mint kisértet kelj föl, eltemet.
Leszögeli, lezárja koporsóba
Magát az istent, a ki megváltotta.

Gyógyíthatatlan, rögzött bárgyuság!
Nem fog ki rajta a nagy tanuság,
Hogy a ki mint hős halt meg a kereszten,
Nem birt maradni e sötét rekeszben.

Oh boldogok, kik a máglyán elégtek,
Mint visszaröppenő láng, szálltok égnek,
A végtelen, szabad légoczeánban,
Hol örök fény, örök világosság van!

Oh mily dicső, mi fönséges lehet
Ragyogó ég, penészes rög helyett!
Megtérni egyenest, egyszerre abba,
Mely minden éltet, üdvöt oszt, a napba!

. . . . Ti emberek, ti többi emberek!
Vesszőfutás volt létem köztetek.
Mi enyhitett, fönntartott életemben,
Csak a saját lelkemből meritettem.

Ha majd megölnek a kapott sebek,
Maradjatok következetesek.
Egyetlen egyszer, a nagy pillanatban
Tehettek jót velem, bár akaratlan:

A keveretlen öröm, nyugalom
Szűz mosolyával dermedt ajkamon
Égessetek meg, mint egy átkozottat —
És legyetek mindannyian áldottak! . . .

———————

Messze innen!

Oh hogy én e förtelmek helyéről
Nem tudok elmenni valahára!
Ide vagyok én bősz végezettől
Tolvajok, csalók közé bezárva.

E tömegben nincsen mit keresnem,
Hajh, hogy immár késő is belátnom . . .
Futni kedvem nincs e bünversenyben,
S nincs hitem forditni e világon.

Mire várni itt? — Vad állatokba
Menekült az egyenes jámborság,
Kerge gőg, hitványság összefogva,
A szerény igazt lábbal tapossák.

Itt, hol őrjöngő hiúság szörnye
Agyarát egymásra csattogatja,
Itt vagyok én igazán, e körbe
Egyedül, magamban, elhagyatva.

. . . Lombos erdők ábrándos homálya,
Áhitatra késztő csöndessége;
Rajta átlövellő nap sugára . . .
Ott, csak ott a sebhegesztő béke.

Boltozatos, titkos sürük mélyén
Háboritlan alacsony kis hajlék;
Oh, ha ottan élhetném le békén,
A mi napjaimból hátra van még!

. . . Homlokát omló hajába rejtve
Ama sziklán ül a méla bánat,
Téveteg szemekkel, elmerengve
Képein az elmulandóságnak.

Ott lehetnék én jó társaságban.
Hallgatózva, mit beszél az Isten
Suttogó szellőben, illatárban . . .
— Mással úgy sincs immár számvetésem.

S álmadozva álmodó virággal,
Hervadozva hervadó levéllel,
Mig fölöttem elhaló madárdal
A bucsuztató imát zengné el:

Ott, hol a világi lárma elfogy,
Várni rád utolsó, örök álom . . .
Elfeledve végkép teljesen, hogy
Emberek is vannak a világon . . . .

Mákszemek.

I.

Ez a világ, e földi élet
Mi más az ifjunak s a vénnek!
Előbb arany, utóbb csak talmi,
S a vége az, hogy meg kell halni…

II.

Szomoru-vigság földi létünk!
Csak akkor lettünk boldogok,
A midőn épen elvesztettünk
Egy földi paradicsomot . . .

III.

(V. Georginának.)

Ugy tetszik, mindent elfeledtem.
Mögöttem minden ellapult.
Ha visszanézek, egy kietlen
Szomoru sivatag a mult.

Csak a te képed él még benne
Csodás, ködös távolba, mint
A Saharában, messze, messze,
A még kilátszó piramid,

Mit el nem ér a fáradt vándor.
De képe lelkén megmarad
Még akkor is, ha teste már por
A föveny szemfödél alatt . . .

Elmult idő.

Mikor a szél a hüs észak felül
Az erdőn oly szomorun hegedül,
Hogy a fák borzongnak, a gally remeg,
Tánczolnak a légben falevelek;

Mikor az égbolt felhővel tele
Egy leszögelt koporsó födele;
Miként ha az idő, az ég, a föld
Kétségbe esnék önmaga fölött;

Kiviszem a szabadba szivemet,
Hogy a mit emberek közt nem lelek,
A messze ég alatt találhatok
Az övénél is nagyobb bánatot.

A fák alatt járok, találgatom,
Miért zokog, mit nyög e zord vadon?
A suhogó avarba borulok.
Multat, jövőt, mindent elgondolok.

Hogy minden elmúl, elmult Napoleon . . .
És elmulunk mind innen egykoron . . .
Megfeszitették az isten fiát!
El van hibázva az egész világ . . .

Te elhaló, megújuló sohaj.
Nagy az bizonynyal, mit siratsz, a baj.
De még is egyet mondok én neked,
Ha volna arra nálad felelet.

Lehet-e nem történtté, a mi lett,
Betöltve mással *az* a jelenet . . ?
Muló idő, lehet-e mutatód
Előre hátra igazítni, mondd?!

Tábládon égni látok egy sebet,
Törülhető-e, a mi megesett,
Mitől az égi zárdaszűz, a hold
Izzó haragra lobban, az a folt?

Lehet-e szűzzé ujra az ajak,
Megtér e vissza az a pillanat,
Mi nekem akkor . . . ottan . . . elveszett?
Tehetlen ebben isten, végezet?

De hasztalan kérdezgetek tovább,
A felelet dermesztő némaság,
Mint az adós, fizetni képtelen,
Szégyenkezőn süket a végtelen.

S hozzá az éj is társul érkezik,
Kárpítja lassan rám ereszkedik,
S gyászom diadalában egymagam
Állok reménytelen, vigasztalan . . .!

II.

Képzeljetek csak lángoló napot.
Hogy nincsenek körülte csillagok.
Mi haszna ég el benne annyi láng?
Neki sötét gyász a kerek világ.

Nem ragyoghat a fény, nem melegít,
Ha mások azt rá vissza nem verik.
Viszhangtalan az üres végtelen . . .
— Ez a te földi átkod én szivem.

S ha a ligetbe kimegyek veled.
Mit sugnak ott a hulló levelek?
Hogy nincsen erre más vigasztalás.
Mint bús enyészet, örök elmulás . . .

Várhadd te már — hiába — a tavaszt!
Neked virágot többé nem fakaszt.
Megsemmisülni! rád ez volna ír:
De hajh! ki fejti meg, mit rejt a sír?

Nem csalfa hazug álarcz a halál?
A lélek él, nyugalmat nem talál.
És visszatér a bősz emlékezet
Az üdvre, mely örökre elveszett!!

Sajgó szegény szív! im hogy cserbe hagy
Erőködő, vergődő emberagy!
A végtelen világ, az egyetem
Hallgat közömbösen, részvéttelen.

Tehetlen, véges minden gondolat.
Teremts magadnak egy istent magad,
S higyj benne buzgón, esztelen, vakon.
— A teremtésben nincsen irgalom . . .!

Emléksorok.

Elmulni ily pillangó lét után!
Eltünni és nem tudni, hogy hova?
Megsemmisülni, mindörökre tán:
Nem látni többé a napot soha!

Ember, mulandó, koldus vagy király,
Emeld föl és hordd magasan fejed!
Hős vagy, fenséges, mind, ki a halál
Gondolatát agyadban viseled! — —

Harmincz év után.

Mi hátra volt még, elkövetkezett.
E földi létben gyász sorunk betölt.
Találkozunk — irgalmas végezet! —
Utolszor, egyszer még, a — sír előtt.
Hittem, hogy lesz idő, midőn megösmersz,
S helyet cserél bennünk a fájdalom;
És folyni látom, majd ha már késő lesz,
A megbánásnak könnyét arczodon.

Mert a mit én vesztettem, óriás,
Hozzá az ég adott erőt nekem.
Én látok itt olyant, mit senki más;
Csodákat mivel emlékezetem.
A multból fölmerül egy pillanat,
Mint oczeánból elsülyedt sziget:
És látom ujra ifju arczodat,
Mikor még másért nem dobbant szived.

És e varázslat rád is visszahat.
E lélek a te Veszta-templomod.
Oltára képében látod magad;
Mi vagyok én neked, most már tudod:
Ha majd e földi élettől megváltam,
Imába, dalba foglalt szerelem
Örökkévalósága a halálban . . .
Az ég, ládd, mégis eljegyzett velem!

Ki bájaidból méltatlan vadakra
Pazaroltál nem értett kincseket:
Én, a hideg bálvány vezeklő rabja,
Ki minden kéjt szivébe temetett:
Most itt ülünk, siralomházi lelkek.
És nézzük egymást hosszan, szótalan . . .
Tekintetünkben hajh! nem az elvesztett —
Az el nem nyert éden fájdalma van.

Igy űl a hold ádáz vihar után
Elcsöndesült nagy, tornyos fellegen.
És néz alá a méla éjszakán
Bánatosan, de szenvedélytelen,
Hallgatva a sirbolti csöndességet
A rémteli sötét erdő alatt,
Amig a fákról nagy, nehéz könnycseppek
Hervadt levélre halkan hullanak . . .

CREDO.

Ha neve sem lesz régi vármegyének:
Kerületek-körökről szól az ének,
Melyek közérdeküleg mért határát
Már nem „bogár“ után keringve járták;
Lesz ki parancsol és ki megfogadja,
Törvénynek átalános foganatja;
A szolgabírók rémmesében élnek,
Mágnás nem áll fölötte a törvénynek;
Az árvapénztárnok többé nem sikkaszt,
Mert cselekedni már nem úri „sikk“ azt;

Ha az adó lesz kétszerannyi mint ma,
De kulcs, arány csaladkozhatlan minta,
És e cserével mindakettő jól jár:
Hatalmas ország és jó módu polgár;
Mert államát igaznak, szentnek tudva,
Adózó mit keres, el nem hazudja;
Munkás jutalma méltó bér, dicsének,
Közmegvetés árnyéka a herének:
Rangot, czimet nem koldult rend szalagja:
A szellem és erkölcs fensége adja;

Ha mint megannyi Cortez Nándor, multunk
Hajóit eltökélten fölgyujtottuk,
Hogy itt ez uj világot, melyhöz értünk,
Meghóditjuk, de vissza már nem térünk;

Nem pislogunk a sirba dicsőségér';
Csak szent ereklye már az ősi czégér.
Eltünt s uj diszbe öltözött a puszta.
Szebb délibáb — jólét fényébe uszva:
Kinvallató pandur s futó betyár
Helyén sürün a mozdony griffje jár:

Ha németek hozzánk tanulni járnak,
Magyar leányt keresnek gouvernantenak:
Csikós mulat vasárnap frakkot öltve.
Utolsó antisémita kitömve;
Nadrágszij, csáti bot, czigányok sátra.
Nemesség bibliája: ferbli kártya,
És — tisztesség nem eshetik kimondva —
Rojtos gatya . . . kerülnek muzeumba:
Akkor telik be jós igéd, Széchényi!
Dicsőség, boldogság lesz itten élni . . .

Nyári éjjel.

I.

Innen föl a Szírius csillagáig,
E képzelemfárasztó messzeség,
Mely már előttünk végtelennek látszik,
E napszögekkel kivert ives ég,

E szörnyü távol a nagy egyetemben —
Mi ez egyéb? — egy kulcslyuk, melyen át,
A mindenség titkát fürkésző lelkem
A megfoghatlan végtelenbe lát.

S mit látni ottan? — Csillagok napoknak
Megszámlálhatlan tündöklő raját,
Amint az ürben forgva vándorolnak
Egymás körül s együtt, tovább, tovább...

Mennek, menelnek, mint a fővezéri
Szemlére kivezényelt hadsereg.
Kisebb nagyobb közökben egymást éri
Dandár, hadosztály, zászlók, ezredek.

Mennek külön-külön, kimért ütemben,
Egy egy vezér után minden csapat,
S mind valamennyi egyfelé, szünetlen,
Fagyasztó fegyelemben, hallgatag.

De hát hol a fő, mely vezényel itten?
Pásztortalan nyáj volna a világ?
Ki tartja fönn e szörnyü méretekben
A rendet, mely hajszálig összevág?

E szakadatlan haladó gomolyban
A seregeknek ura, a király
Bizonynyal a középen, mozdulatlan
Nyugalma fönségében, ottan áll . . .

Keressük ottan, ott lesz ő, az Isten . . .!
Képzelhető-e bárhol egyebütt?
— De hát a térben, melynek széle nincsen,
Hol a közép? — Sehol, vagy mindenütt? . . .!

II.

Elmulnak majd mind e világok;
Egy ravatal lesz az ég boltja.
Egymásután e sok gázlángot
Egy láthatatlan kéz kioltja.

Az életet, az „Úr“ vetését
„Halál“ szolgája learatja.
Ugarrá vál a nagy mindenség
E — nekünk végtelen — darabja.

Világtalan napok csoportja
— Üres halálfejek — dermedten
A sötét éjszakában bolygva
Kisértik egymást, jéglepelben.

Sokáig nem lesz itten nappal;
De örökké sem tart az éjjel.
Előbb-utóbb megjő a hajnal
Életre keltő fényességgel.

Egyszer csak a nagy éjszakába',
Mint a mindenható kezétől
A végtelenbe lökött fáklya,
Csodálatos jelenség tün föl:

Az égnek a mérhetlen léget
Átnyargaló fürtös csillagja
A sötétségben alvó réteg
Lámpáit sorra gyujtogatja.

Aztán megint lesz itten élet,
Teremtmények, kisebb-nagyobbak.
Az emberek hisznek, remélnek,
Halhatlanságról álmodoznak.

És forg tovább, miként az orsó,
Világi rendnek körhintája.
Bölcső, menyasszony-ágy, koporsó...
Enyészet, élet egymást váltja.

Karácsonyesti ólomöntők
Játéka hát a nagy mindenség?
Méret szerint hangyák, földgömbök
Rendeltetése buboréklét...?

Alakok, tömbök mindig újak
Jönnek, suhannak mint a felhők.
Örök a léte a salaknak,
Elmulandók csupán az élők?

Ez öntudatlan zagyva minden,
Ez volt, van és lesz mindörökké.
Gondolkozó lény perczig itten
Él, meghal, aztán — soha többé?...!

III.

Elindul im egy árva lélek.
Előtte a nagy pusztaság;
Az úttalan végetlenségnek
Kétségüzötten neki vált.

Mint a fogoly vad mély veremben.
Hol menthetetlen vége van,
Kisérli a szökést szünetlen,
Bár látja már, hogy hasztalan:

Vergődő lelkem is magába
Csak jár, kutat, bár tudja jól.
A mit keres, föl nem találja,
Hiába fárad, fuldokol.

Szeretné tudni, hogy kit szolgál;
Hol itt az úr, ki ő, mi ő?
Keresse fönn a csillagoknál?
Vagy ő az, az örök idő?

Itt mindenütt, bennem, fölöttem
Merő csoda, titok, homály.
Ide mi végre, honnan jöttem?
Miért e lét, mi a halál?

Eszmék, megfoghatlan fogalmak!
Sötét, ijesztő kételyek!
A mulandóság lehangol csak,
Az öröklét kétségbe ejt.

E földi élet kínja hagyján;
Elvégzi majd egy pillanat.
De túl a néma sírok halmán —
Mi rejlik ott, a föld alatt?

Elmulni innen, mindörökre!
Mi szomorú, gyász végezet!
Rohadni, lassankint, büzhödve.
Mig jajgat, a ki szeretett . . .

És mégis így jobb, hogyha így van,
Oh add, uram, hogy így legyen.
Legyen a vég örök a sirban,
A rög maradjon végtelen.

Örökké élni; élni, élni,
Lét kínja bármi szaggató;
Soha soha meg nem pihenni...
Irtóztató, irtóztató!

Im itt vagyok a sötétségben,
Tehetlen, árva, elhagyott.
Nem hogy kié, de voltaképen
Azt sem tudom, hogy mi vagyok?

Teremtmény, jószág, ismeretlen
Erőnek rabja, eszköze.
Nem magamé se testem, lelkem
Egy mozdulata, egy ize.

Ki tudja, mit hoz a jövendő,
A közelebbi pillanat?
Mesébe, dajkadalba illő
Beszéd a szabad akarat.

O józan értelem csufsága:
Örök világi rend, a hol
Ki ártatlan jött a világra,
Apái bűneért lakol!

Higyjem, hogy üdvözül a megholt,
Ha mind hibás, mi él, mozog?
Ámitanak maguk az égbolt
Szép szemei, a csillagok.

A hajadoni szűz szemérem
Pirjában égni látszanak.
Szép álczák! — tudjuk, voltaképen
Mindannyitok merő salak . . .

A napnak átlopott sugára
Kendőzi, festi testetek',
Holott az oly sötét, akár a
Börtön, mint itt ez a mienk.

Bűn a teremtés, átok e lét.
Becsületes csak a halál —
Talán, talán, ha lelkünk végkép
Megsemmisül, nyugtot talál . . .

Oh hogy ha égi földi itten
Mi kavarog, mind csalfa, gaz;
Szinlés, csalás, hazugság minden,
Csak lenne bár ez egy igaz!

Ölj meg, de igazán, valóban,
Örökre öld meg lelkemet.
Ne keljen gondolat agyamban,
Ne tudja, hogy volt s még lehet . . .

Ez egyben légy, uram, kegyelmes,
És megbocsájtom én neked,
Hogy adtad e nem kért, keserves
Siralomházi életet . . .

Búcsu a naptól.

O fényes ég, o tündöklő nap!
Itt hagyva életet, világot,
Van itt sok szép, sok jó, mitől majd
Megválni igazán sajnálok.

Szép a leány; a szűznek csókja
Édes lehet kimondhatatlan.
De savanyu fürt, ha a róka
Szegény és módja nincsen abban.

Mert nincs e földön semmi ingyen.
Az élet adva uzsorára.
A gazdagé a jóbul minden.
Szegénynek nincsen ifjusága.

S nem elveszitni, a mi megvolt,
— Hisz végre elmúl minden egykor, —
De el nem érni a legfőbb jót,
Ez itten a legszomorubb sor.

És ez volt enyim is. Csalódtam,
Mert a mi földi, jobbnak hittem,
És szebbnek láttam, mint valóban —
Aztán szerettem, önfeledten.

Ugy tettem, mint te. Szórtam lángom'
Mindenfelé, körös-körültem.
A kiadás volt boldogságom;
A bevétellel nem törődtem.

De te, ha emberek megcsaltak,
Keserüségem enyhitetted.
Felhőimet megaranyoztad.
Egedet én láttam legszebbnek.

Én benned éltem, és te bennem.
Te úgy neztél rám, bármi ére,
Mint édes anya az ölében
Reá mosolygó kisdedére.

S láthattad arczod' tisztábban, mint
Tengerszemében a Kárpátnak,
A melybe nyári éjszakánkint
Szűz csillagok förödni járnak.

Te nekem a tündérországot
Mutattad erdőben, mezőben.
Oh, hogy szememből e sugárod
Maholnap elfogy, tova röppen . . !

Mi szép a föld! Van sok jó itten.
Egy epreért a zöld vágásnak
Nagy istenek álöltözetben,
Ismeretlenben le-leszállnak.

És még sem a halál, nem a vég
— Hisz ebben még vigasztalás van —
A szűk sír éje szörnyű. Lennék
Halott, csak szabadban, fényárban . . .

Van fájdalom a gondolatban:
Itt hagyni e virágos völgyet.
Oh mi nagyobb, hasonlíthatlan:
Hogy tégedet nem látlak többet!

De hát eltünni a nagy éjben,
Mindennél, a mi él, a vég ez.
Mennem kell, a hová megy minden;
Ahol csöndes, hideg, sötét lesz . . .

Dicső nap a fölséges égen
Takard el akkor fénydus képed'!
Eltört a kis tükör, a melyben
Magadat oly kedvtelve nézted . . ,

— — — —

„Segitség.“

Mit a szegénynek a dúsgazdagok
Vetnek, megirják a napi lapok.
Oszt másnap az egészet feledik.
Mit koldus a másik koldusnak ad,
Isten könyvébe irva a falat,
És ott marad a — végitéletig.

ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNYEK.

A SZOMORÚ KÖRUTAS.

Egyiptom, Líbia csodái,
A Péter és Pál kupolái,
A karnaki romok alatt
Hideg közönynyel elhalad.
Mindezeket megnézni „chic“,
De megteheti mindegyik,
Kinél sok a pénz, a vagyon,
És neki sok van, sok nagyon.

Saját hajó a tengeren,
A szárazon külön vonat.
Ét-háló-társalgó terem,
Mint világfürdőkön divat.
Orvos, szakács, gépész, hajós,
Bohócz és gyóntató barát,
Tolmács, hierogliftudós
Kisérik a világon át.

Már láta mindent, a mi nagy,
Hegyet, havast, gót templomot,
Mit emberkézzel emberagy
S az ős természet alkotott.
Mindez mit ér? Semmit sem ér.
Csak unalom, teher neki.
Sovárg a közönségesért,
A nagyság átka kergeti.

Őt bántja a világ szeme,
Mely mindenünnen rátapad.
A bámulat, a hír szele,
A merre útján elhalad.
Nem tanulmány, nem látomány,
Nem kéjút, a mit élvez ő,
Nem járni új kaland után:
A czélja épp ellenkező.

Nem a tudásnak szomja bántja.
Hajh! bár a tenger bősz viharja.
A rohanó mozdonykerék,
A recsegő hajói gép
Ki tudná rázni mind együtt,
Mi elméjében összegyűlt!

Kegyetlen vampír a tudás!
Telhetlen szíja véredet,
És annál kétkedőbb Tamás,
A mennyivel többet bevett.

Feledni, elrejtőzni messze,
Zord, laktalan vad tájakon,
Hol semmi emlék ne jelezze,
Mi megsebezte egykoron.
Az ismeretlenség homálya
Sajgó szivére volna ír,
De hát előtte jár s utána
Nyomában mindenütt a hír.

Világra szóló hír dicsfénye.
Mit annyian áhítanak,
Az már családja öröksége,
Mely egy nagy ős névhöz tapad.
Miért népek csatáztak, haltak,
Több mint egy fél évezredig,
Neki teher már a magas rang,
Nyomasztja, ránehezedik.
Ha minden a mi üdvöt ad,
Mit emberek óhajtanak,
Hír, fény, dicsőség, rang, vagyon,
Együtt mind bőven, gazdagon:
Mind ez mit ér, ha fáj neki?
Szivét csak jobban égeti
A gondolat, hogy hasztalan.
Ez neki mind hiába van.

Selyem, biborfény jól mutatja
Hatalmas, hősi alkatát,
De elborult lélek bánatja
Csak láthatóbb lesz azon át.

Utján a szomszéd fejedelmek
Küldöttei ha megjelennek:
A bámuló tömeg ha várja
A lobogódiszes határba:
Mind hasztalan! bár fáj neki,
De nem mehet, nem teheti:
Kitér előlük, más utat vált,
És szép fejét busan lehajtva,
Magában halkan mondogatja:
„Jó emberek, ah hogyha tudnák . . .“

De itten azután egyszerre
Elhallgat, mintha megrettenne,
Hogy megjelen a gondolat,
A szörnyű rémkép, mely miatt
Földönfutó lett, mely elül
Barangolással menekül,
Nem kedvtelésből örömest,
De csak ha elfáradt a test,
Ha kimerült, ilyen nagy áron,
Borúl szemére enyhe álom.

„Mit ünnepély, hivalgó pompa!“
— Gondolja — nézve a távolba.
„Levegő, levegő kell nekem,
A tengeren, a hegyeken . . .“

Bár únja már, gyülöli mind,
Mint ellenségeket tekint
Mindent, mi nagy, fényes, magas,
A csillogó víz, a havas,
Emlékek, városok, romok,
Kéjpaloták, mind megunott,
Átolvasott könyv már neki —
Csak az alacsonyt szereti.

Az alacsony, a közönséges,
Minden, mi egyszerű, szegényes,
Ah ez az, a miért eped,
Az egyedüli élvezet.
Mert ismeretlen, új előtte,
Ez a paradicsom gyümölcse.

De mint az éden kapujánál,
Im itt is egy arkangyal őrt áll.
A magas rang, legmagasabb,
Szól tiltakozva: „nem szabad".

Csak álruhás inkognitoban
Mulathat olykor a tilosban.
Pusztán, vadonban egyedül
Bolyongva néha sikerül
Megcsalni a törvényeket,
Miket szeszélye sérteget.

Igen, ha csöndes völgy öléből,
Erdős hegyoldal rejtekéből,
Országutaktól félre, távol
A kapzsi lármás nagy világtól,
Lakása egy erdésznek,
Mint nyájas föcskefészek,
Lombok közül kikandikál:
Elbámul ott mindig, megáll,
És addig, addig, hogy betér.
A gazdát üdvözölve kér
Egy jó ital hideg vizet;
Azért királyilag fizet,
Mit látva gazda és cseléd
Alig találja a helyét,
És szivesen látott a vendég,
„Nem tudják, hogy kinek tiszteljék."

„Nem tudják, hogy kinek tiszteljék!"
Ki boldogabb, mint ő, ezt hallva?
Bár a falon egy szörnyü fénykép
Az ő hasonmását mutatja.

De hát e jámborok, hogy sejtsék
Azt a csodát, őrült szerencsét,
Hogy az van itt, az, a ki ottan
Babér között, koszoruzottan . . .
Az volna itt, egy földi Isten?
Nem, nem, csak nem kell megijedni.
Nem fogja itt ismerni senki.
Marad bizonnyal ismeretlen.
Betelve vágya . . . Nosza hát már
Bátran vigan; szabad a vásár!

Most ő is ember, mint a többi,
Egy közönséges útas „földi“ . . .
Kirugva a világ alóla:
Ország-világra semmi gondja.
Kezet fog a jó házi néppel
És a lakásban szerte nézdel.
Mély áhitattal, mozdulatlan,
Olyan malasztos hangulatban,
Hogy szinte csuklik már a térde,
Legott omolni a középre
Könnyülten, bünbánón, zokogva
Mint egy vezeklő a templomba' . . .

Mert templom ez, ugy érzi, itten;
Sugdossa azt körülte minden;
Az egyszerűség, mély alázat,
A béke, csöndesség pompája,
Mártir szegénység glóriája
Avatja szentté e kis házat.

A mérhetetlen szörnyü távol
Ama körök magaslatától

A melyben ő élt, élni fog.
Hol éj nap minden úgy ragyog . . .
E szédítő, csodás ellentét
Meghatja elmerengő lelkét.

És gondolataiba mélyed:
Hogy im hát ember itt is élhet!
Ez alacsony kicsiny szobában,
A társaságtól félre, dugva
E temetői néma zugba;
Hirnévtelen, örök homályban
E füstös gerendák alatt . . .
S ki tudja, nem e boldogabb,
Mint sokan ott, hol annyi csáb van,
A Hymalája magasságban,
Hol elvégződik a világ,
Honnan se fölebb, se tovább:
Kezdődik a nagy űr, a semmi,
Lehet csak esni, nagyot esni . . . .

De már tovább nem tépelődik,
Mert már ha igy van, mostan ő itt
A helyzetet kizsákmányolja,
A kisszerűben most van módja,
Most itten ő a szegénységben
Kedvére duskál, kéjeleg,
Tanulmányozza voltaképen
— Mi neki úgy is kötelesség,
Bár tette volna már régesrég —
Az érdekes népéletet,
A házi néppel szóba állva,
Kiváncsi rá, minő lehet
Ez egyszerü ős emberek

Tudása, érzelemvilága?
Kérdez, felelget és im látja,
Hogy a mi nyers: erő van benne;
Bár tanulatlan, szűz az elme,
Ködös tanoktól érintetlen,
Pihent, nyugalmas, józan, ép,
Kevés, de neki jó, elég.
Bár együgyűk, de épen abban
Talál szokatlan kellemet.
És megtörténik a hallatlan,
Jóságos ég! hogy ő nevet.

Majd azután gondol nagyot,
Az hogy parányit, alacsonyt,
Elképzeli, ha kerülőnek
Szegődne el, hogy élne ő meg?
Ám lássa hát, nehéz a munka?
Az udvaron, hol ép a szolga
Tuskót, csomósat hasogat szét,
Kezébe fogja a nagy fejszét,
Neki huzódoz, nagyokat vág,
Ugy széthasít legvastagabb fát,
Hogy messze lódul két darabja,
Az egyik erre, másik arra.
Aprózza a hasábot, rőzsét,
De nem soká tart a dicsőség —
Kifárad: ám de nem hiába;
Sovány ebédjét megszolgálta,
A melyhöz épen most beintik;
És ó csodák csodája, ízlik!

És a mi fő, ó boldog éj,
Utána alszik, mint a téj.

Mint a kidöntött szálfa, télen,
Hó szemfödéllel betakarva,
Mély csöndü erdő közepében:
Nem álmodik, mi sem zavarja.

Folytatva utját a vidéken,
Mindenfelé ellátogat.
Országút mellett, faluvégen
Lát sátoros czigányokat.
Az apjuk épen üstöt foltoz:
Körülte mennyi a gyerek!
Kisebb, nagyobb, egész sereg,
Akár az orgonán a síp.
Mind meztelen, de mind ugrándoz
Fürgén, vidáman, mint a csík.
És kérdve tőle, hogy mit gondol,
Nem e sok is már ez a jóból?
A dáde könnyedén feleli: „hát
Kire maradna ez a nagy világ?"

Majd másszor, hogy kimenekül
Sötét, komor hegyek közül,
A délibábos pusztán járva
Akad megint ujabb csudára.
Nagy tábla kukoricza szélén
Emelkedett kis buczka élén,
Mereven áll, mint a czövek,
Noha pedig már jó öreg,
Egy kis zömök, mándlis paraszt,
Bajusza majdnem egy araszt,
Tekintete parancsoló,
Tüskés szemöldöke alól
Két héja szem villog, ragyog,
Kezébe furkós somfabot,

A melylyel fenyegetve int,
Ha valaki közeledik
S átlépve a birodalom
Ahol övé az uralom.
Vajon ki itten e hatalmas ősz?
Ki volna más? — a kukoriczacsősz.
Kunyhója száraz kukoricza-szár.
A nyári szellő rajta ki s be jár.
Lencsés cseréppipája a fogán,
Tarisznya, benne kostök, vad, mokány
Kapa dohány, de hát ez köll neki,
Szunyog raját ez messze kergeti.
Egy megviselt szűr, czifraságtalan,
No még meg aztán a mi rajta van,
Mindössze ennyi, mi övé, a kincs.
Ezenkivül csak egy kutyája sincs.
Előtte a parázsban, hamuba
Uj kukoricza cséve, burgonya.
Ma ettől, holnap attól — van elég,
Szűk bére mellett ez a „járulék.“
Hozzá bicsakra tűzve süt szalonnát.
A szomszéd csordakutról oltja szomját.
Nagy néha egy ital bor is kerül
(Ajándékképen, melylyel hébe-hóba
Meg-megveszik, ez a világnak sorja!)
Igy éldegél ő itten egyedül,
Szélben, viharban, forró napon át,
Elégedetten, mindig egyaránt.

Ez embert nézi s nem fogy a csudája.
Mi nagyszerűség a kicsinyszerűben!
Egy mikroskop világ a gombostűben!
Vajjon napestig itt egy helyben állva

Mit gondol össze-vissza? — kérdi tőle.
„Hát semmit;“ — ennyi rá a felelet.
(Nem sok, de több még sem lehet,
Mert kell-e több: nem félni attól,
Hogy megőrülhet — gondolattól?)
Eszébe jut Nagy Sándor. A hiú!
És elmerülve mélyen, ifiú
Szemében egy szemérmes köny remeg
S gondolja: „Az vagyok, a ki vagyok,
A föld kerekségén a legnagyobb,
De Isten látja síró lelkemet,
Azt elcserélném, szőrért szőrt, veled.“

S hogy még kivenne többet is belőle,
Biztatja, vajh ha kivánsága van,
Akármi, mondja bátran, kérje tőle,
Ő teljesíti egybe . . . Hasztalan!
Mintegy kikelve kissé önmagábul,
Gondolkozik, a semmiségbe bámul,
S a felelet megint csak az elébbi:
„Mi kéne! Hát mi kéne? Semmi!“

Egy ember, a kinek nincs semmije,
És mindazáltal semmi vágya nincs!
Övé talán a föld, azt véli-e,
És rajta minden, a mi drága kincs?
És kettejük közül, menykőbe, hát
E rongyos emberé a nagy világ?

Im hát most eljutott az *alsó* végre.
A kisszerü, alanti is ki van meritve.
Nincs mit kutatni már tovább.
Ismerve mind két szélén, a világ

Ezentul még unottabb, üresebb,
Szivében egy legujabb, üde seb.
Mi béke, csönd itt lenn a mélyben!
Mi nyugalom, aczélos idegek!
A lélek nem háborg magával, épen
Csak az övé gyógyithatlan, beteg!
Agyában egy bősz, átkos gondolat
Az őrület hazug, *képzelt* veszélye
Fészkelte el magát, megy véle,
S e mérges vad darázs el nem marad,
Átalkodottul egyre ott donogva
Ijeszti el, nem ismert távolokba.

Hát menni kell, fáradni untalan,
Bolyongnia, mint Ahasvérnek,
S jó még, ha egy — sötét — vigasza van:
Hogy napjai majd egyszer véget érnek...
És akkor aztán, majd valamikor,
Ha leomoltak várak, templomok,
Fölszántva kripták, elfeledt romok,
És a profán szél mindent összehord:
Ha az idő, enyészet, a halál
Diadalutján minden elvegyül:
Hamvában is majd akkor egyesül
A kukoriczacsősz és a — király...

ÁBEL ÉS ARANKA.

Mese három részben.

ELSŐ ÉNEK.

Hol, hol nem? talán csak tündérek honában.
(Hogy is történhetnék ilyen mostanában?
Mostanában, ebben a hitlen világban!)
Volt egy szép herczegleány Hortobágyországban.

Szép volt, hej, nagyon szép: no de ez még hagyján.
Szép leány volt mindig, van ma is akárhány.
Hanem ez az egy még nagyon jó is volt ám:
Szép is, jó is, hozzá gazdag is . . . hát aztán,

Mint a csodatévő képhöz, akként jönnek
Követei hozzá sok uri kérőnek.
Kinek hét, kinek több águ is czimerje:
Más ugyan az ilyet kérni hogy is merje?

De biz' utóbb már ez a sok istenadta
Kérő a kisasszonyt annyira untatta,
Jöhetett akár egy királyfi miatta,
Senki fiának ő magát nem mutatta.

Mert hiába, ő már a fejébe vette:
E sok czifra urnak mind hamis a lelke.
Nagy a kevélysége, kicsi hozzá telke,
Bor mellett a koczkán mert elvesztegette.

Ennek nagy a hasa, a lábszára vékony;
Szelekótya esze, szive változékony.
Ez már csinos alak, amaz nagyon is szép,
De azután vége, belül nincs is egyéb.

Itt egy nagy reményü hires ifju bajnok.
Haj, de hogy kivillog szeméből a zsarnok!
Annak láng az esze, istene dicsőség,
De csak szolgálója lenne a feleség.

Van ő neki pénze, magas uri rangja!
Férfiakban ugyan hogy ne válogatna?
Gyönge az ő szive, erős a szerelme;
Ember legyen, a ki őt megérdemelje.

„Ejh! mit járok én itt föl alá, hiába,
Suhogó selyembe', bársonyos szobába';
Fuvalkodva feszbe, aranyos csattokba,
Mint egy kevély pulyka szárnyával kattogva?

„Mi hiába várjam, ha nem jön helyembe,
A kivel én essem örök szerelembe?
Olyan igaz ember, minőre én vágyom,
Ha van is, nem sok van ezen a világon.“

S a hogy elnéz fényes vára ablakából,
Hol kék semmiségbe tünedez a távol,
Ábrándos fejében gondolata támad:
Kedve szerint férjet keres ő magának.

Egy szó, mint száz, ugy lesz. Kinek nagy a módja,
Teljesül szeszélye, alig hogy kimondja.
Miről a szegények csak ugy álmodoznak,
Meghozza a való a dusgazdagoknak.

Ő is álmodott egy kedves eszményt, szépet,
Minőt ő szeretne, egy oly férfi képet.
Elmegy azt keresni, a világ végére,
Hogy ha föltalálja, az lesz az ő férje.

Öltözik szegényes cselédi ruhába.
Igy megy ő el messze, ki a nagy világba.
Nagy csapat libát vesz, hajtja a határra,
Majd egyik vásárról a másik vásárra.

Mielőtt elindult, a tükörbe nézett.
Összecsapta kezét; jaj! hisz igy ő még szebb!
Ez pedig baj lenne. Mit esetlenkednék,
A ki neki nem köll, mindenféle szerdék?

Hol a rongyok alól valami kilátszott,
Termete bübája ottan legsugárzóbb.
Ha csak szédítő volt hosszu ruhaaljban,
Borzasan, mezitláb már kiállhatatlan!

Hát a mint az uton, szép virágos réten.
A hol a libáit pihenteti épen,
Foltot varrogatna a rongyos ruhára —
Ottan akad ám egy szép juhász bojtárra.

No ennek se kell több, oda ül melléje.
Isten jó nap! — egybe szóba ered vele.
Kérdi, hova való? hogy ki a szüléje?
Mintha sejtené, hogy olyan magaféle.

Mert hát biz őt sem a gólya költötte ám.
Hátha ez se olyan igazi pórleány.
Hátha öt is arany bölcsőben ringatták —
Csakhogy az övét is elverték az apák?

Mert hát akkor volt ez, abban az időben.
Midőn sok derék úr volt menekülőben.
A hazának szolgált, a királynak vétett:
Rá is ki volt mondva a halálitélet.

Apja már elvérzett, aztán a mi kis juss
Maradt volna rája, elvette a fiskus.
Mikor iskoláit már félig kijárta,
Ez a veszedelem akkor szakadt rája.

Hogy az üldözői rá ne találnának,
Öltözött parasztnak, szegődött bojtárnak.
Ez a szép cseléd is hát ha uri fajta?
Mintha ilyen tempó látszanék is rajta.

Biz' aligha ugy nincs. Kezén a szegénynek
Nyoma szokott lenni ásó-kapanyélnek.
Ezé pedig olyan üde, mint a harmat.
Kicsi finom lába fehér, mint a vert hab.

Haj de világ szépe, de gyönyörü gyermek!
Csakhogy nem való ez a szegény embernek!
Gondolja magában, keservest sohajtva.
De oly hangosan, hogy a lány is hallhatta.

„Hát“ — feleli ez rá — „biz azt eltaláltad.
Nekem a szegénység legnagyobb utálat.
Ugy vagyok nevelve fényes uri módban:
Nem én vagyok oka, hogy ide jutottam.

„Gazdag volt az apám — szomoru történet —
Mire ép felnőttem, minden semmivé lett.
Ugy biz én, bevallom, magamba föltettem,
Gazdag ember legyen, a ki elvesz engem.“

A szegény legénynek erre a beszédre
A szive tájáig majd befagy a vére.
De meg-meg csak annál nagyobb lángra lobban;
Hideg szél a tüzet neveli még jobban.

Mostan tudja hát már, hogy mi az a vagyon?
Szegénysége most fájt először, de nagyon.
Mostanáig a pénz ő előtte semmi.
Ugy, de hát hogy ezt is lehet rajta venni?!

Kire néznek mind a falubeli lányok.
Kinek üzengetnek uri asszonyságok:
Ő a vidék legszebb, leghiresb legénye.
Egy parasztlánytól igy kifizetve . . . ejnye —

Ugy szerette volna a faképnél hagyni.
Gőgre gőggel, gunynyal fejeljen-e vagy mi?
Menne, haj de mégis csak maradna inkább.
Forog vele, hát csak forogjon a világ!

Vaj mi lelte? meg van babonázva, fogva
Láthatlan fonálból szőtt büvös hurokba?
Legjobb volna tán itt maradni örökre.
E helyen meghalni kinba' vagy gyönyörbe'?!

Hogy Aranka látta a szomoruságot
A legénynek arczán, még inkább vidám volt.
Leolvasta ő jól, ott hány óra vagyon?
Nem mutatta bár, de örült neki nagyon.

S szóla enyelegve hozzá: „Jó barátom,
Hej. szerelmes vagy te, szemeidből látom.
No de hát, azt mondják, nem oly nagy baj ám a.
Annak, a ki se nem buta, se nem gyáva.

„Hát ugyan azok, a kiknek olyan sok van.
Kinek földben. kinek pénzben, milliókban.
Ugyan hogy szerezték! Tán bizony kapával?
Többnyire egy merész tettel, bátorsággal.“

„Ejnye, forgós miljom“ — fölpattan a legény. —
„Mondaná más bárki, — gyáva-e, már mint én?
Mondd mit tegyek érted? megvivok magával
Bár a pokolbéli ördögök hadával!“

„No hisz,“ felel a lány kis vártatra, „ez szép.
Hanem hát ez azért mégis csak szó-beszéd.
Valahány, tudom én, mind ilyen a férfi;
Csak legyen ki higyje, ej, de tud igérni.

„Csillagot lehozni — szájjal, neki semmi.
De siet is árát előre kivenni.
Miért is ne tenné? ha akad bolondra,
A ki mindent elhisz: ez a világ sorja . . .“

A legénynek tetszett, okos volt e beszéd.
Noha pedig ugyan majd elvette eszét,
A mi tüzesebben ragyogott feléje:
Két fekete szemnek bóditó igéje.

Tünődik, viódik magában sokáig;
Majd elüti a hő, majd megintlen fázik.
De bárhonnan kezdi, mindig egy a vége;
Nincs, a minek ő ne állana elébe.

„Már hogy én nekem ne volna bátorságom?“
Igy ő — „a ki még e teremtett világon
Nem akadtam eddig halandó emberre,
A ki a mikor kell, nálam többet merne?“

„No hát," mond Aranka s a távolba mutat,
„Látod a fenyéren azt a keresztutat?
Tulnan azt a tanyát, fala kékre festve;
Jöjj el oda hozzám, holdvilágos este."

Keresztuton járni boszorkányok szoktak.
Nem találkozója szerelmes pároknak.
De azért csak elmegy, mivel megigérte,
Akár a mélységes pokol fenekére.

Ugyan nagy soká lett neki ez nap este.
De hogy alkonyodott, a leány már leste.
Fénylik a hold, de az ő szépsége lángol.
Csak ugy dagadozik ki a szük ruhából.

Megölelni mindjárt nagy lett volna kedve;
De a lány egészen el van keseredve:
„Mit ér ez az élet, ily nyomoruságba'?
Csak baj a szegénynek szép fiatalsága!

„Kiváltkép ily rongyos elhagyott falukba'.
Város a szerencse széles országutja.
A mi itt egy év, ott annyit ér egy óra.
Sorsunk ottan egybe fordulhatna jóra."

Elbeszéli, hogy már egy hete ott szolgál,
Abban a kék házban egy vén számadónál.
Hogy az milyen gazdag, nem hiába fösvény.
„No de az sem jó ám, melyen jár, az ösvény.

„Igaz-e, nem-e, de azt beszélik róla,
A mije van, nagyrészt ugy volna rabolva.
Vagy ha nem, hát rablók hült helyén találva,
A kiket megöltek vagy elfogtak nála.

„Valami a lelkét bizonyos, hogy nyomja,
Mert elolthatatlan bor után a szomja.
Boriszáknak fösvényt valaha ki látott?
Ebbe látom én a tanubizonyságot.

„Hogy pedig mily fösvény, az egész nevetség.
Ha valami törik, fizeti a cseléd.
Egyszer a padláson, a szarufán lógva
Leli és levágja, megmenti egy szolga.

„Hát a kötél árát, mikor vele számol,
Nem lehuzza neki járandóságából?
Az öngyilkosság, — mert ily rosz lábon áll a
Lelk'ismeretével, — szinte szokás nála.

„De a gyávaság meg csak erőt vesz rajta.
Az egészet végre soha sem hajthatja.
És örökké retteg, hogy ha nem egyébtől,
Félti a sok pénzét jótól, rossz embertől.

„Dugja, szedi vedi, majd ide, majd oda.
Ha meg nem bolondul, az lesz még a csoda.
A mi gunyáját ő maga tisztogatja,
Végig ezres annak belső foglalatja.

„S még mi kéne neki! Ez a vén förtelmes —
Hogy is mondjam már no . . . untalan engem les
Egyszer az ajtót is rám zárta, — de jobban
Ki örült meg aztán, hogy kibocsájtottam?"

A hogy ezt kezével lábával mutatta,
Elárulta vele, hogy mily uri fajta.
Mennyi kellem ebbe' a nagy durvaságba'!
Ábel a hogy látta, szinte megkivánta.

„Hogy is volt csak, hogy no" — de hiába kérte.
Hogy csak egyszer is még csinálja meg érte.
Akkor aztán addig incselgett, oly csinyt tett,
Hogy a puha kis kéz reá is legyintett . . .

Igy enyelgve, lassan menve mendegélve,
Egyszer im előttük egy kis kunyhóféle:
A vén számadónak szőlleje, borháza:
A beszakadt tetőn ő maga, elázva.

A bankóval tömött köpenybe burkolva.
Most vele elbánni gyerekjáték volna.
Az egész tájon, mit a hold bevilágit,
Nincs egy árva lélek, senki meg nem lát itt.

A biz a, a biz a, csak egy puska volna.
„De hát hogy ne volna, mikor van?" Azonba.
Hogy igy szól Aranka, hamar egyet fordul.
És egy könnyü flintát vesz ki az árokbul.

Itt feledték náluk járó dezentorok.
Teli van ilyennel lenn a pinczetorok.
Ezt az ő számára ő ide rejtette.
„Kezebelinek jó ez hazamenetbe."

Bár nem mondta, hogy a számadót megölje.
Okos ember mégis érthetett belőle.
Hát ez olyan nagy sor? ha csak ez a baja,
Meglövi ő, hogy a puskaszót se hallja.

Itten oszt elváltak, jó éjszakát mondva.
Hazament a leány, többi az ő dolga.
Haj de furfangos, tán ördöngös egy lélek!
Baj, ha esze is van a fehér cselédnek?

Szemesnek a világ! A ki nem mer, nem nyer.
A becsület sem sok, ha szegény az ember.
Hát ez is hol szerzett annyit, e vén róka?
A tolvajt rabolta, a rablót meglopta.

De mire való is e sok okoskodás?
„Ha én meg nem teszem, megteszi, tudom, más."
Nincs semerre senki az egész környékbe.
Oda hamar neki egyet, aztán vége.

Csak az a fődolog, hogy jól czélba vegye:
Halántéka iránt legyen a cső legye.
Gyönge szél kalapját lebbenti fölötte.
Jobban oda láthat . . . csakhogy, a mennyköbe',

Micsoda arcz! mintha nem is élne már a;
Mint a viasz álarcz (tán az is?) oly sárga.
Ilyen csunya képet halotton se látott;
S mintha a föld alatt csörgetnének lánczot . . .

Vagy talán csak a szél zörög a harasztou?
A hatalmas legény remeg mint egy asszony!
Mi az ördög lelte? Ki nem találhatta.
Soha gyöngeség igy erőt nem vett rajta.

Ha fogyatkozik az egészség, hiába,
Hát biz akkor venni kell a patikába.
Túl amott a dülőn sötétlik egy csárda:
Már oda kell menni, nem marad más hátra.

Haragos is, bus is; berugja az ajtót.
Fölveri a házat. „Bort ide, sokat, jót!"
Jónak ugyan hitvány, soknak talán elébb
Beválik, de fél. hogy ebből soh' se elég.

Hej ha volna most, kit meg lehetne verni!
Hányaveti legény, betyár akármennyi!
Valójában pedig dühös önmagára;
Néha üt is egyet saját homlokára.

Ürül az üveg, már ötödik-hatodik.
Várja várja, kedve mikor csucsorodik.
Ej mit üveg, pohár! Bort neki hordóba!
Ugy iszik belőle a csinjánál fogva.

„No bizony“ — dünnyögi magába — „ereje
Van az ökörnek is; nagyra lehetsz vele.
De mit ér, ha nincsen esze, bátorsága?
Volna csak, bezzeg majd nem fognák igába.“

Hejnye, erre-arra, a ki veri, áldja!
Igaz volna, hogy ő ügyefogyott, gyáva?
No ha az volt eddig, ezutánra vége.
Érzi immár, elmult ez a gyöngesége.

Szeretné azt látni, mi volna az ebbe
A világba, mitől ő most megijedne?
Fizet és megindul; hát im a hogy ott van,
A mi nem szokása, szive nagyott dobban.

Kiveszi a puskát ujra a bokorbul.
Hát a lába remeg . . . no talán a bortul?
Ej mit a láb! Ugy se ott a dolog nyitja:
Fődolog a szív, azt neki csikoritja.

Hallgatózva körülnéz a láthatáron.
Kis tücsöknek hangja rezg a holdsugáron.
Hej a kerek földön mennyi boldogság van
Ebben az órában, mennyezetes ágyban!

Most öleli át a menyország a földet;
Mostan harmatozza rá az örömkönnyet.
Hej ha életében ő is, bár csak egyszer,
Lehetne oly nagyon, nagyon boldog ember!

Ugy egy röpke perczig szemeit bezárva,
Gondol Arankának ölelő karjára;
Parázs-ajakára, darázs-derekára . . .
Övének kell lenni, bármi legyen ára!

Oly szivesen halna egyetlen csókjáért!
Hátha ugy van, akkor ugyan mire vár még?
Hirtelen a puskát kapja a képéhez;
De a homlokán meg most valamit érez.

Csak ugy csurog onnan a hideg verejték.
Ejnye biz igy a czélt eltéveszthetné még.
Háromszor is végig törli az ingujjba.
Mi a mennykő, hogy ez ilyen nehéz munka?

Puska csövén végig fut a hold világa;
Lik iránt van a vad, egészen jól látja.
No most még csak egy kis nyomás a ravaszra,
S meg se rugja magát az a vén orgazda.

Csak egy kis nyomintás, egyéb semmi — aztán
Ő egyszerre gazdag, boldog ember; — az ám,
Csakhogy megint egy kis baj van; mert most meg hát
A mutató ujj megbikacsolja magát.

Mintha a mit borral magából kihajtott,
Egy csomóba egybegyülve volna amott:
Józan esze, egész lelkiismerete;
Az az ujj egészen meg van merevedve.

Leveszi a puskát, meg meg oda fogja,
Jó szorosan, hogy a vége ne mozogna.
De csak mozog biz az, hogy csak ugy kóvályog;
Szemére is mintha ereszkednék hályog.

Melege volt imént, most a hideg rázza.
Nem lehet ez másként, meg van babonázva.
Már nemcsak a lába, a keze is reszket.
Soha ily csodát! — ki magyarázza ezt meg?

Hát az üstökét ki ragadja meg hátul?
Vagy a feje dagad ki a kalapjábul?
Az urat dicsérje mind a jó-tét lélek!
Hajaszála mint a sinszeg áll az égnek . . .

Már nem is egy ujja, de egész termetbe'
Mintha oda volna fagyva, gémberedve. —
Menne is már, de csak áll ott, mint a bálvány;
Csak a szeme forog, ugyan mire vál mán?

Jaj ha már a föld oly erősen lefogta,
Mintha lába volna gyökerezve oda,
Nyelné is el hát már inkább őt egészen,
Emberek láttára meg ne ölné szégyen.

Ha valaki jönne! ez a gondolatja,
A nagyobb ijedség végre megmozgatja.
Legeslegelőbb is azt a puskát dobja,
Honnan elővette, a sürü bozótba.

Becsületes, jámbor, régi furkós botját
Veszi a kezébe, vele egy nagyot vág.
Neki huzódozik, könnyebb teste-lelke;
Mintha nehéz, gonosz álomból ébredne.

Talán álom is volt, bár csak az lett volna!
Az igaz, hogy szörnyen be is volt rugódva.
De hát hogy lehet most igy kijózanodva,
Oly egyszerre? ez a furcsa a dologba'.

Józan, az való, de hátha csak a bortul?
Az a nagyobb mámor hej ha visszafordul!
Pedig a biz ugy lesz, nem is nagy sokára,
A legelső piros hajnal hasadtára.

Haj pedig baj, mert hát annak immár vége!
Nem mer ő már nézni Aranka szemébe.
Jobb ha elmegy innen, hogy soha ne lássa,
Meg ne ölje gúnyos szeme ragyogása.

Igyen évelődik haza ballagóba.
Félvigan, félbusan fekszik a jászolba.
Álmodik, az igaz, nagy nyomoruságról:
No de csak hogy még sem az — akasztófáról.

MÁSODIK RÉSZ.

„Szent Iván nap ide, szent Mihály nap oda.
Követem, tisztesség ha nem esik, mondva:
Majd csak elviselem, a mit a sors rám mért;
Áldja isten hozzám való jó voltáért."

Ilyen emberséggel szólva gazdájának,
Ezzel aztán neki a nagy pusztaságnak,
Égető siványon, süppedő mocsáron
Keresztül botorkál tizenkét határon.

Rászakad az éjjel, nagy a szomja éhe;
Fogyatékán a mi kevés pénzecskéje.
Sötétek a házak, hanem egy még nyitva;
Ablakai sorban kivilágositva.

Udvarán nagy állás, kapuja kitárva,
Czimbalomszó, ének hallik az utczára.
Hátha akad itten valami szerencse?
Már csak ő is benéz, hogy buját felejtse.

Étel ital minden asztalon és kártya,
Durák, ferbli, s egyéb játék nagyban járja,
Helybeli s jövevény, sok utas, vásáros;
Mesterember, kalmár, ki vevő, ki áros;

Görögök. czinczárok. vásárokra járók,
Dióverő babkár, nagyhasu bojárok.
Van itt hajcsár, kinél teli bugyelláris.
Előtte a bankban halom arany már is.

Hogy ő is helyet fog az ajtó sarokba,
Hát a palaczk bort ki hozza neki oda?
Áthül a vér benne végig egyszeriben.
Hiszen ez Aranka! Mit csinál ez itten?

Vendégek közt jár kel, bort az asztalokra
Parancsolat szerint kinek-kinek hordja.
Egyik-másik jaj, hogy csipne egyet rajta!
Neve mindenütt csak: lelkem, eszemadta.

Eleinte menne innen el világgá.
Haj, de mikor ugyis maga előtt látná!
Nem is ugy mint eddig, egyedül magában:
Valami himpellér ölelő karjában.

És ha itt marad, hát mi lesz itt belőle?
Még utóbb, attól tart, valakit megölne.
S azzal is mit érne? — szerelem, szerelem,
Egynek öröm, másnak de nagy veszedelem!

Hogy is menne? Mintha ezer mázsa volna;
Lába oda volna nőve a pallóba.
Pedig az egész ház fölfelé forg véle . . .
— No de lám Aranka oda ül melléje.

Szólogatja vigan: „Hohó, jó barátom!
Elszöktél utánam? no jó, megbocsájtom.“
És beinti, tolja egy külön kamrába.
Hoz elébe egy jó ital bort kupába.

Mert ugy nézzen ám most szemébe, hogy itten
A mi retyemotya, az övé de minden.
Hogy utolszor voltak együtt, jöttek érte
Kocsival, hogy meghalt fogadós testvére.

Jó, hogy itt van, most már maradjon is vélek.
Férfi lesz a háznál, legalább nem félnek.
Majd kiadja őt is közeli rokonnak.
Különben mit bánja, akármit is mondnak?

Tartja szóval, és hogy az időt felejtsék,
Hányja föl a kártyát, mond neki szerencsét.
„Jaj te golyhó — ugymond — hisz neked sok jó áll,
Azaz hogy csak állna, hogy ha ügyes volnál.

„Nyereség, rakás pénz, igen közel hozzád,
S ej, te kópé, egy szép leány is gondol rád.“
Csoda-e, ha szegény Ábel feje szédül
Ennyi kedvességtül, ennyi szép beszédtül?

„Tudom én“, folytatja, „már csak megis mondom,
Hogy szerezhetnél sok, — sok pénzt könnyü módon.
Harmincz falu árán — nos nem elég drágán? —
Megtanultam én mind, a mi fortély kártyán.“

„Kutya harapását kösd be a szőrével.
Nyernök vissza kártyán, mi azon veszett el!
Könnyü dolog ám az, ha fejedben titka.
Zárat a kulcsával gyerek is kinyitja."

S kezdi magyarázni. mutatja is egybe.
Mi különbség óra- és leheletjegybe.
Rá nem jön magától a legélesebb ész:
De igy megmutatva gyerekség az egész . . .

Hogyan kell a nyerőt elkeverés közbe'
Alul a kis ujjal szedegetni össze.
És ha elemelték. hogyan tegye rája,
A másik csomót, hogy ujra föltalálja.

Tartsd magadnak, ha jó van a tetejében:
Alóla a roszat másnak, észrevétlen.
És a többi, szóval, a mi hamisság van.
Megmutatja szemmel látható példában.

És hogy lássa azt is, mennyire nem rege.
A miket beszélt itt. viszi a terembe.
Öltöztetve előbb urias ruhába.
A mi elhalt bátyja után maradt rája.

Ott egy sápadt arczu, nyurga, száraz ember
Hosszu ujjaival épen kártyát kever.
Ez a minden hamis kártyások királya.
Sok azért is játszik vele, hogy csodálja.

Sipkaellenzője huzva a szemére.
Hideg, nyugodt, szótlan, talán nincs is vére.
Nyer, veszít, az mindegy; pénz előtte polyva.
Sőt, ha nyer, még olykor mintha boszus volna.

Óra — gőzhajógép össze nem vág szebben,
Mint ahogy a kártya e száraz kezekben.
Ábel nézi, nézi, s nem fogy a csodája.
Hátha ő is tudná, hátha megpróbálja?

Szembe állott ő már bömbölő bikával,
Vasvilla szemével, nagy füstös nyakával;
De a mit ez ember előtte véghez vitt,
Neki nehezebbnek, nagyobb tusnak tetszik.

Nem telik belé több, háromnegyed óra.
Már a többi játszik csak becsületszóra.
Gyűrü, drágakő már hatszor is zálogba,
A mig ő nagylelkü gőggel visszadobja.

Hát imhol megint egy nála bátrabb ember!
Már megint egy dolog, mit ő tenni nem mer?
Ugy van, ugy, bizonynyal . . . el van ő maradva;
Ez a tapasztalás ejti mély bánatba.

Nem is a nyereség, csapja meg a mennykő!
A mit megohajtott, a mit irigyelt ő,
Az a rendíthetlen, szemtelen bátorság:
Nem fél, hogy a kártyát szeme közé csapják?

Nem meri, nem meri! ejnye a ki lelke!
E szót önmagától hallva sem szerette.
Csak azért is meri . .! neki is megy majd az.
Még Aranka is igy: „Csak ne légy oly mamlasz!“

Neki ül és hévvel, szenvedélylyel folyvást
Tanulja a fortélyt, mindenféle forgást:
Addig-addig, hogy már semmit sem téveszt ő:
Ugy csinál meg mindent, mint egy szemfényvesztő.

Mindazáltal mégis jobb lesz egyelőre
Kezdeni tudatlan, faragatlan körbe.
Van elég iszákos kefekötő, varga,
Kinek feje nehéz, teli van a marka.

Aj, hogy az a kártya hogy áll e kezekbe'!
Mintha ujjuk fagytól volna gémberedve.
Ó szent együgyüség, gyanutlan jámborság!
Legalább a magad lapját ne mutasd hát!

Ki zsebkendővégből, ki harisnyaszárbul
Szedi, a mi kis pénzt hozott a vásárrul.
Ezek előtt ugyan mutathatná bátran,
A mi ördögsége az uj tudományban.

No de hát már most ő ezeket lefőzze,
Pénzüket ily könnyü szerrel szedje össze?
Ugy cselekedjék-e mint a kapcza betyár,
Ki előtt a gazdag, a szegény mindegy már?

Tör a szegény özvegyasszony lakására,
Kinek nyakán öt-hat neveletlen árva,
S nincs egyebe mint egy borjas tehenkéje —?
Ilyen gondolatot forgat elméjébe.

No de legalább csak egy fogást próbára!
Csak egyet, ez elég lenne mostanára . . .
Csak az első lépés lenne most megtéve!
Társainak ugyis nagy a szerencséje.

Tudj' az ördög! nem megy rá a keze sehogy.
Pedig, teringettét, pénze utóbb elfogy.
És a vége az lesz, hogy még kinevetik.
Ez ügyefogyottak, e fajankók . . . ej mit?!

Egyet fordul és megy a másik szobába,
Akad ottan előkelőbb társasága.
Kiket a pénz fölvet, a kiket nem sajnál;
Ha itt a fej, minek kezdje el a talpnál?

Adói vevői hizó gőbölyöknek,
Maguk is a zsirtól csakugy tündökölnek.
Utazó kalmárok, ravasz lócsiszárok,
A lovat két áron adják a császárnak.

A hol oly kövér a test és bugyelláris,
Egy kis köpölyözés még talán használ is.
Hát közéjük ül, csak azért is, hogy lássa,
Lesz-e itt is vajjon, és mi kifogása?

Hát biz itt már nincs, de hogy valami baj van,
Az való; csak hogy mi, az megfoghatatlan.
Eleinte nyer, de megfordul a kerék.
Meleg van, de arczán hideg a verejték.

No most hogy egyszerre sokat tesznek tél-tul,
Kellene segitség a tanult fortélytul!
Most hogy a szerencse amoda csapott át,
Kellene csinálni ügyesen a „voltát“.

A mi legfelül van, neki való volna,
Ügyesen a semmit csusztatná alóla.
Elibe időnként jó piros bort tesznek;
Huzogatja buzgón belőle a „mersz“-et.

No most még csak ez kell, zavarát tetézni!
Aranka is oda áll elébe s nézi.
És pedig oly furcsán . . . ki se találhatja,
Voltakép most róla mi a gondolatja?

A hogy ott egymáson gömbölyü két karja,
Csintalan vonagló ajkait harapja,
Mint az olyan, a ki attól fél, hogy egybe
— Ki nem állja tovább — elfakad nevetve . . .

Szegény Ábel irul-pirul, haloványul.
Szégyene füröszti melegbe pogányul.
Látja maga magát szörnyü ügyetlennek.
Képzeli, most rajta mások hogy nevetnek . . .

Mert hiába minden, a mi nem megy, nem megy;
Nem telik hamisság tőle egyetlen egy!
Nem sül el a fortély, hasztalan tanulta.
Neki ugyan nehéz ez a könnyü munka!

Már csak az a gondja, nézel szemre főre,
Hogy mehetne innen ki a levegőre;
Ki a levegőre, a világ végére,
A hol innen senki nehogy utolérje!

Hát a hogy eluszott utolsó forintja,
Azt a czudar kártyát jól oda suhintja,
Hogy csak ugy repül szét, maga meg kitámolyg.
Nem való ez neki, üsse meg a tályog!

Megy ki a fészerbe, Aranka utána.
Ez a tartózkodást már tovább nem állja.
Olyan nagy a kedve, rakonczátlan, pajzán.
Ugy nevet, hogy könnye csordul a két arczán.

Szegény Ábel ugyan veszi igen zokon,
De belátja, van mit nevetni a dolgon.
A nyájas köszöntés ott reked a torkán,
S utnak ered megint hirtelen, mogorván.

Marasztaná pedig örömest Aranka,
De a nagy nevetés még erőt vesz rajta.
Csak mikor belőle lassankint ocsúdik,
Lót-fut erre-arra, cselédeket lódit,

Hogy keressék, hozzák minden áron vissza.
Megvigasztalódik mégis, abba bizva,
Ha a csaplárnénak nem lesz, kit szalaszszon,
Majd fölkeresteti a — herczegkisasszony.

HARMADIK RÉSZ.

De bizony nem is lett semmi szükség arra,
Hogy tovább utána cselédit zavarja.
Mert alig hogy elment, olyan dolog történt,
Mire Ábel tüstént visszafordult önként.

Mint a villám akként csapott be a hire:
Jön a Lator Bandi, itt van egyszeribe!
Lator Bandi futó betyárok vezére,
Kinek ezer arany tüzve a fejére.

Nosza rajta hamar vasvillára, botra,
Emberek, legények mind katonasorba!
De bizony hogy Bandi eleibük állа,
Az egész kocsmának leesett az álla.

Pedig annak olyan virágos a kedve!
Ujjain ezüstös fokosát pörgetve,
Sarkantyus bokáját össze-összeverve,
Hejjehujja szóval lép ám a terembe.

Három czigány legény a nótáját huzza,
Hogy „nincs édesebb mint a menyecske zuzza".
Hanem hogy belépett, hátra fordul: „ácsi!"
Markol mindenütt a bankba: „Hallja, bácsi,

„Sok lesz ez magának; ad belőle nékem
Parolámra! kölcsön, jó kamat fejében?"
De a zsebekből is mindent kibetűz ám.
„No csak ne legyen oly csiklandós, nem szüz lány!"

Fal mellett a háznép, tizen is egy végben;
Kinek fejsze, kapa, pisztoly is kezében.
Oda szól ezekhez: „Be az istállóba!"
Nosze takarodnak kifelé, kotródva.

Hagyva őrállókat kapun, ajtón kível,
Maga a szobában fura dolgot mível.
Veszi a vendéget párosával sorra,
És a hogy már szemközt kettőnek az orra,

Összeveri őket dévajon egymással,
Játszik, mint a gyerek a piros tojással.
Kiáll a középre, szétterpeszti lábát,
Egy-egy uracsot meg ugy azon dobál át.

Valamennyit pedig a szomszéd szobába
Gyömöszöli mint a sós halat rakásba.
Ugy feküsznek ott mint a buza-keresztek.
— Ábel veszi észre, hogy Aranka reszket.

Ő maga könyökre dőlve egy sarokban,
Ezt a mulatságot nézeli nyugodtan.
Látja talán már, hogy mit csinál ő majd ott?
„Tedd be, mikor intek, hirtelen az ajtót!"

Hát ugy is lett, mert hogy aztán nemsokára
Kivel összeverje, neki nem volt párja,
Rivalkodik Lator: „Odébb innen kóczos!
Téged meg se foglak; ezzel mulatok most!

„Ugy-e tubám?“ s ezzel Arankára kacsint.
S közeledik . . . no de várhat még egy kicsinyt.
„Nem akarsz megfogni? no ha te nem, meg én.“
Mondja neki és áll elébe a legény.

Hogy ültő helyéből Ábel fölhuzódik,
Látja már Lator, hogy melege lesz most itt.
Tekinget is, kapkod, hol van a puskája?
Bezzeg, hogy letette hetykén, most már bánja.

Kerül ő most mindjárt olyan emberkézbe,
Milyet nem fogott még világ-életébe.
Szökdös erre-arra, hederegve hátrál,
Teteti a valót, hogy megijedt, tréfál.

De hijábavaló minden huzavona,
Vasmarokban immár a nyakravalója.
Torkán Ábel ökle olyan csomót vetett,
Nem vesz azon többé soha lélekzetet.

Azután fölkapja, egyet-kettőt fordul
Vele, de ugy ám, hogy az almáriomrul
A sarkantyus lábak mindent — összetörve —
Sebes lódulással levernek a földre.

„Jaj az ibrikeim!“ fölsikolt Aranka,
De ha ugy nem félne, biz inkább kaczagna…
Noha majd meg inkább sajnálkozni látszott:
Soha, soha ilyen fura csárdás tánczot!

Azután kezéből hogy kiszalasztotta,
Szegény Bandi ugy elrepül egy sarokba,
Hogy a vaskemenczét beütötte háta,
S ott meg is lett fogva mint egy kalitkába.

Ott azután magát csöndesen meghuzza;
Persze hátgerincze végig összezuzva.
No ennek elég; ez nem eszik több levest.
Hanem azért Ábel még ezután sem rest.

Asztalon a betyár pisztolyai töltve.
Kapja föl, az ajtón hirtelen kiszökve:
No gazemberek most vessetek keresztet!
Durr, durr! vetik bizony azok a bukfenczet.

A másik kettőnek volt már annyi esze,
Hogy keresse, innen merre van a messze.
Ez ugyan jó munka; kész a diadalma,
De bizony övé lesz már az arany alma.

Hát azután még a ráadása ennek!
Soha ennél édesb malasztja a mennynek!
Nem is igen van már több odáig hátra,
Menni a zsákmánynyal vármegye házára.

Rakja hosszu vendégoldalos szekérre,
De hogy aztán a sok pénzzel hazatére,
(Sietett is, de meg röpitette hamar
Sok szép sárga csikó: ezer darab arany.)

Hát bizony a háznál megint egy kis baj van;
Nagynak is beillik néha, tagadhatlan.
Hólyagos himlőben fekszik ott Aranka.
Jaj hogy ne is lássa, arcza betakarva.

Már ugy is hiába, ha megél is, vége!
A miért szerette, oda már szépsége.
Mint a jég a vetést, elverte a ragya;
Jobb ha őt most mindjárt örökre elhagyja.

Ej no, történt volna már egyéb akármi,
Hogy nem tudott e baj se késni, se várni. —
„Roszkor jött biz e most“ — a fejét vakarva,
Ábel igy — de azért nem jött ám zavarba.

„Igy a lakodalom késik“ — ugymond — „halad;
Azért mégis meglesz, ha ma nem, hát holnap.
Hiszen van már pénzem, veszek rajta földet.
Jó az Isten, adhat még idővel többet.

Mindig azt hallottam, csak az első ezer
Megszerzése nehéz; ha megvan ez egyszer,
Itt van a pénz anyja; csakhogy ezt megfogtuk,
Tojik ez mindennap, mint a jó kotlós tyúk.“

Igy reménykedik jó Ábel, de Aranka
Egyre csak azt hajtja, könyekre fakadva,
Hogy az olyan arczra, mit a himlő ránczol.
Jobb az apácza-, mint a menyasszony-fátyol.

„Ejnye ejnye“, — feddi, vigasztalja Ábel,
„A sirást, ha ugyan mittam, hagynád el.
Mert biz arra vetek, hogy a mi csapás ért,
Nem is értem bánod oly igen, de másért.

„Én igy is szeretlek, igy is szépnek látlak.
Tetszeni akarsz tán az egész világnak?
Ha igy van, hát jobb, hogy megfogyott szépséged:
Legalább igy tán majd velem is beéred.“

Arankának itt már végre elég ennyi.
Alig képes tovább magát türtőztetni.
Mint a fulladozó rab, ha a börtönből
Szabad levegőre kéredzik, dörömböl:

Ugy dobog a szive, hogy a két kezével
Fogja le, egy kicsinyt ne árulná még el.
A mig Ábel ott künn egyet kerül fordul,
Azután hogy belép, a nyakába borul.

Fojtogatja csókkal: „Jaj te drága férfi!“
Egyelőre ajkán több szó nem is fér ki.
„Jaj hogy ilyen is van ezen a világon!
Jaj hogy épen ez lesz az én életpárom!“

Van öltözve drága ünneplő ruhába.
Ragyogó gyémántból gyöngysor a nyakába.
Mint a nyiló rózsa, olyan az orczája,
Csakhogy egy pár örömkönnye pereg rája.

„Nem vagyok én himlős, nem vagyok én szegény;
Nem hatalmat, rangot, nem pénzt keresek én.
Van nekem jószágom, urodalmam elég.
Palotám falával Dunát rekeszthetnék.

„Kinek szive jóra bátor és nem hamis,
Tenni rosszat nem tud, még ha akarna is;
A minőt én gyermek-álmaimban láttam,
Embert kerestem én, és azt megtaláltam."

Álmélkodva hallja, látja mindezt Ábel;
Hüledez, huzódoz, feje egész Bábel.
Maga körül szerte kételkedve tekint;
Törülgeti szemét, nem-e álom ez mind?

Kérdene, felelne egyetmást, azonba'
Négy lovas hintó áll elő kanyarodva,
Aranyos szerszámmal, kócsagos huszárral;
Repülhetni abban versenyt a madárral.

Hiába huzódik szerényen, szabódva,
Nem használ az semmit, be kell ülni oda.
De hogy is ne? mikor Aranka vezeti.
Már a jóban hogy is állna ellen neki?

Ide is ember köll; nem gyerekség ám az,
Hogy egyszerre a sors rá ennyi jót áraszt.
Elviselni nyugton ennyi boldogságot,
Fejére szakadó egész menyországot.

Voltakép ez ám a legnehezebb próba.
Kit a baj meg nem dönt, ingadoz a jóba'.
De ne féltsük őt, hisz nem egyedül van már,
Kinek oldalán oly fényes őrangyal jár.

De mi baj is érné ezután már őket?
E gyarló világgal többé nem törődnek.
A Tündérországban laknak ők már ketten,
Vagy a tündérország az ő sziveikben.

Mennek-mendegélnek, azaz hogy repülnek,
Viszi a négy sárkány szelek szárnyán őket,
Liliom-erdőn át az ezüst-ligetbe,
Azon át az arany paradicsomkertbe.

Fényben, illatárban, a hol örök nyár van,
Messze kitündöklő alabastrom-várban
Még azon nap ültek boldog lakodalmat,
S tán még ma is élnek, hogyha meg nem haltak . .

ALFRÉD REGÉNYE.

Előre mondom s nem dicsekedéskép'
(Ámbár egyátalán nem lehetetlen:
E vak merényletért vesszőt futok
Az akadémiai kritika
Fegyelmezett rabszolga népe közt,
És e kitüntetés halhatlanithat)
Előre mondom, nyájas olvasó,
S csupán irántad érzett tiszteletből,
(Hogy ajtóstul rohanva a szobádba,
Fölöttébb meg ne lepjelek;) ismétlem:
Meglehetősen különös, szokatlan,
S bizony tán ezzel sem mondok sokat,
Csodálatos történet ez . . . De hát
Én adom úgy, a mint vevém magam.
Mert nem velem történt meg a dolog,
S nem is merőben képzelmem szülöttje.
Alfréd barátom, régi czimborám,
Kaland-vetélytársam beszéli azt el,
A mint viharzó nyári éjjelen
(Jó egy-két évtizeddel azelőtt,
Még arany ifjuságunk korszakában)
Együtt ülénk világos reggelig,
Már mindenen túl, tarjagos csibukfüst-
Felhők között, egy király-utczai
Barlangban, az „örök világossághoz,“
S hogy megszalaszszuk az időt, „zsinórba“

Beszéltük el csodásb kalandjainkat;
S Alfréd barátunk volt (egyébiránt
A legnagyobb kópé közöttünk)
A pályanyertes a következő
Eset történetével, melyet im
Szereplő hőse fölhatalmazása
Folytán, önelbeszélő modorában
Közölni van szerencsém; tisztelettel
Maradván a kegyelmes olvasónak
Alázatos szolgája — —

I.

Fehérek voltak vállai,
Mint a Kordillerák hava;
Szemölde sűrü fekete,
És lobogó láng a haja.
S a többi és a többi, —
Mit nem lehet kimondani . . .
Az a sok mindenféle
Lefesthetlen, leirhatatlan
Csodája a bájnak . . .; valóban
Miként ha tiszta fényből, napsugárból
Lett volna alkottatva . . .
Akár egy fényes üstökös,
Mely fönn az égbolt tetején ragyog,
S a melynek a föld, mint szerelmes apród
Csókdosva hordja tündöklő uszályát . . .
O szép, valóba' nagyon is szép,
Elviselhetlenül, türhetlenül,
Martirrá kinozólag szép volt . . .
Miként ha égett volna szakadatlan,
Mint ama hórebi bokor;
Ugy hevitett, világitott
Éj és nap egyaránt, (a jó nap fénye
Elbujhatott mellette.)
Zsarnok szépsége biztosabban ölt,
Mint egykoron az égből földre küldött
Öldöklő angyal, és halált hozott rád
Szerelme, megvetése egyaránt . . .

A kéjhalált kerestem én is . . . hasztalan!
Bálványom, — földi néven Izidóra —
Szerette a költészetet, de nem
A holt betükben; a valódiságban.
A prózai szegénység vakaródzó
Élczét, nedélyét — könyvben élvezé.
Kunyhó kifestve; népség, sokaság
Háttérül, szinpadon, mulattaták.
De lelkesülni csak Olymp tündöklő
Égboltjaért, bibor fenségeért szokott.
Kastély falun; palota, páholy a
Világvárosban — voltak egyedül
Az őt megillető, méltó keret.
Az embereket illetőleg ő:
Főuri koronáik ágai
Szerint becsülte udvaronczait,
Mint voltaképi „szarvas" állományát.
Hja, már ez így van és volt mindörökké . . .
Aranyba kell foglalni a gyémántot!

„Képzeletem mindent megaranyoz!"
Mondám kevélyen. Átható kaczaj,
Mely szivemet fagyasztá, mig velőmet
Villámként égeté, volt rá a válasz.
Hogyan, már nem tudom, csak távozám,
Minden bizonynyal némán, szótlanul, mert
Agyamban kővé vált a gondolat.
Szerettem volna, ha a föld alattam
Megnyílik és elrejti égő arczom'.
A tornyok szédelegtek, templomok
Tánczoltak, mint a szél dobálta gályák.
Ah, hogyha vége lenne a világnak!

E gondolattal hajtám fejemet
Párnámra búsan, egyszerü lakomban,
Mely most először tünt föl oly szegénynek.
Szűknek, mint faragatlan közkoporsó,
Melyben közkatonákat hordanak ki és
Forditanak le éjjel, fütyörésző
Közönynyel néma, jelöletlen sirba,
Mint urasági béres a szemét-
Gödörbe az istálló-almot . . . El
E tartományból, e birodalomból!
El e veszettségében forgolódó,
Féreggel eltölt bujdosó csillagról
Egy laktalan, kiadó légsziget
Magánya s csöndje menhelyébe, hol
Ne lássak gúnyos emberarczot; — ah
Hogy ki nem irthatom e fajt egy lábig! . .
Ily hánykolódások közt tölt az éj;
Az hogy biz az nem tölt, egyátalán;
Ily gondolatok közt megáll az és
Nem mozdul; a könyörületes
Álom tündére is rémülve röppent
Odább, ha olykor pilláimra ült.
Mig végre egyet gondolt, fölkarolt
És észrevétlen átsuhant velem
A lélek napja s éje közti vékony
Hajszál határon és (megeshetett
Rajtam szegénynek áldott jó szive)
Meghordozott bűvös, határtalan
Országa legszélső határain.
Megmutogatta sorra titkait.
Föltárta minden rejtekét és végre
Csodát mivelt, a legnagyobb csodát!
Meggyógyitotta lelkemet, kiűzve

Belőle egy mindent kimagyarázó,
A rejtelmet fölfejtő látománynyal
A szenvedély bélpoklos ördögét,
E kályhafűtő bőszült ördögöt.

Hah, milyen álom! Kész hősköltemény.
Alakot ölte benne bősz dühöm
Sugallta képzetem legfeketébb
Eszméje, minden ádáz ötlete.
Először is a közvetlen valót,
Mintegy az ébrenlétet folytatólag —
Belépe hozzám a halál.
„Hát Izidóra?“ Kérdezém azonnal.
Velem jön ő is? Minden okvetetlen.
Ne birjam én, ne én se, soha inkább,
Csak más se, senki, senki e világon . . .!
Ez itt a fődolog halál barátom.
O engem hasztalan hurczolsz magaddal,
Hiába gyursz le mélyen szorosan
A földtekének kellő közepébe,
Ha őt itt fenn hagyod, meghallom én
Szűz ajka első csókja csattanását;
És tudd meg azt, sugám fülébe
Rémes rejtelmesen, fenyegetőleg,
Hogy ekkoron föllobbanó szivem,
Mint millió mázsányi dynamit,
Ugy szanaszét föcscsenti birodalmad',
E possadó palozsnát, hogy maga a
Mindenható Isten se rakja össze
Morzsáit egy hamar, s bizony bizony
Eltelhetik egy kurta miriád,
Hogy magad is hoppon maradsz, kicsöppensz,

És kujtoroghatsz erre arra, mint
Szegény kóbor vadászlegény, kopogva
A légür egyik másik csillagán,
Keresve hivatalt, de mindenünnen
Elutasitva . . ." Mit gondolhata
Vendégem, nem tudom; nagyot nyikorgott
Az állkapczája, és zörögtek
S mint nyárlevél remegtek csontjai.
Vagy kaczagott, vagy megijedt; elég az hozzá,
Kezembe nyomta rémséges kaszáját
S ágyamba dőlt, helyemre, mintha ezzel
Azt mondta volna: nesze hát, csináld,
Végezd magad s hozd ide őt, hisz úgy is
Te vagy a mester, én csak inasod
Lehetek legfölebb . . . s piquét teritőm
Fejére vonva, kimerült agárként
Egyszerre mély álomba szenderült.

Mohón rohantam — volna a kaszával,
De az megnőtt kezemben akkorára,
Hogy a lépcsőtorokban fönnakadtam . . .
Ki az emelet ablakán hamar!
S mint hosszu póznán leereszkedém
Nyelén az utczakövezetre. Hah!
Hol kezdjem el? Hol legsürűbb az ember?
No hát mit vétett a rakparti „pálya"?
Ezt eltaláltam. Épen jól beértem
Széltében az egész járdát a partig,
S kaszáltam itt az embert, mint a szénát.
És a kövér rend hullott a dunába,
Mely itt a szélén kipirult végiglen,
S hármas szinében lentebb a vidéken

Játszhatta kortesül a „nemzetit.“
Öltem, temettem. Ez jó munka volt.
A váczi utczán vissza. Ezalatt
Megtelt amott a pálya ujra, és ez
Igy ment egymásután, mig egyszer
Előttem álla Izidóra! . . És még
Minő nyugodtan, büszkén! — megvetett
Szivem fölötti mindenhatósága
Mi biztos, messze fénylő tudatában! —
A kasza kiesett kezemből . . . A halál
Boszúsan kapta föl s mint a ki gyilkos
Élére méltatlan vagyok, nyelével
Ütött hátamra megvetőleg, és
Azzal tovább suhant, ezuttal
Zörgés, nyikorgás nélkül, zajtalan
— Inkább repülve, észrevétlenül, mint
Az éji pille, vagy a nagy fejű
Suholy . . . S jutalmul, koronázatul
Megint egy gúnykaczaj czikáza át
Izzó velőmön. Izidóra hangja!

De hát mi ez? Mért épen engem ér
E természetellenség átka? Mért
Hogy Isten épen engem ostoroz
Sajátkezűleg? kérdezém vonagló
Szerelmi bú s szégyenkinok között,
Mig ott feküdtem, lázasan, habozva,
A „pálya“ égő aszfalt kerevetjén.
Mert ez valóban oly megfoghatatlan,
Hogy olykor alig ismerek magamra,
S döbbenve kérdem, én vagyok-e az,
A ki vagyok? Való-e, nem csal-e
Öntudatom? Nem nő-e ő vagy én

Ne volnék férfi, én? A föld legelső
Királyleánya ifju targonczásra,
Zultána a heréltre nem tekint
Oly dermesztő közönynyel, mint e hölgy
Reám. Fölségét sérti, hogy merem
Szeretni őt — s ép e kétségbeejtő
Dölyfével önt olajt tüzemre, mely
Olthatlan, mint a ház, a melyet Isten
Haragja üt meg durrogó viharban.
Miként a két ellenkező elem:
Sötétség, napvilág nem egyesülhet,
S egymástól mégis elválhatlanok,
Egymást üzik nyomon, mint összelánczolt
Két rabja a mindenség börtönének:
Ugy tetszik, mintha irva volna és
Olvasnám a rettentő végzetet, hogy
Nem egyesülhetünk mi sem soha . . . soha!
S csodálatos, mondom, csodálatos —
Ép e lehetlenségnek látszata
Tesz konokká, vakká, átalkodottá!
Ha másnak is, ki földi szülemény,
Mindenkinek elérhetetlen volna!
De még maguk az isteneknek is
Ha elragadnák, azt kiáltanám:
Miért mutattátok meg őt nekem?
Hát még halandó földinek! S csupán
Nekem maradjon ő elérhetetlen?
Nem mondhatok le róla más,
Csupán a sír számára, legalább a meddig
Egy ember él e föld szinén. Ne lássák,
Ne legelészszék fajtalan szemek;
Ne csuszsza mászsza buja gondolat
Felséges tagjait, — s egyáltalán

Mért él e földön ember kivülem?
Vagy nem eléggé nyomorék-e még, hogy
Veszszen ki egyig? — Majd ha azután
Ketten leszünk, csak ketten, egyedül.. hah!
Paradicsommá, szűzzé lesz a föld,
S mi vesztjük azt el majd megint egy oly
Órában, melynek kéjeért kilencz tíz
Évezredig korbácsolják, verik
Haragra lobbant irigy istenek
Az embermilliókat. Ugy van úgy,
Csak addig szép e föld, csak addig éden,
Mig rajta egy pár ember él csupán. —
Hárman sokan vagyunk... Vesszen ki hát
Ez a bünös, elaljasult emberfaj . . .
Valóban úgy is itt az ideje.

E pillanatban és egyszerre, mintha
Hetet havat repültem volna át,
Éjféli villámlás gyanánt hatott
Lelkembe a sugallat, mely szerint
Vágyam körülbelül már teljesült:
Elpusztul e föld, közelít a vég!
És mintha visszalépett volna az
Idő, mint támadásra készülő
Ragadozó vad, ugy rémlett előttem,
Miként ha napok, hetek óta már
Romlásnak indult volna a világ.
Miként ha, a mi józan ember ész
Előtt lehetlen, éket vertek volna az
Időbe, és ezen hézag története,
Ellépdelő katonaság gyanánt
Vonulna át emlékezetemen.
Miként ha egy időre koponyámba

Ütötte volna föl vezéri sátrát
A világeseményeket vezenyelő
Parancsnokló tábornok; minden ugy
Történt amint akartam; és legott,
Képzelmemet' (mit szerfölött csodáltam
Mert mindig azt hivém, hogy ez lehetlen)
Képzelmemet követni birta a
Való. Amit gondoltam, azt azonnal
Egymásután beteljesedni láttam.
S elgondolám, a mit kivántam épen.
(Dühöm vadkanja makkal álmodott) hogy:
Lejárt a föld pillangó élete;
Föloszlik és mint a selyemgubó
Uj keverékbe tömörül s szinén
Épebb, üdébb, szebb állati-
És emberivadék keletkezik.
Ez már kétségtelen s mi engem illet,
Erős hitem volt és förödtem ennek
Leirhatatlan gyönyörében, az: hogy
E nagyszerü játék központja, czélja,
A jövendő, uj emberivadék
Leendő őse, első embere,
Apajelöltje, a megifjodó föld
Uj paradicsomának második
Ádámja én vagyok... Hisz ez nem is
Lehet másképen... E kiforditott,
Eredetétől messze távozott, a
Természet ősanyát megtagadó —
Aranybálványimádó, csenevész
Korcsfaj lejárta léte fordulóját.
Megváltozott, fölfordult itten a
Természet rendje. Erkölcs és anyag
Egymással összezavarodtak és

Nemi viszonyba elegyedve, fattyu-
És üszögivadékkal töltik el
A föld szinét, a melynek érdenébe
Uj paradicsomi kigyó szökött,
S a régi éden almáját rohadtnak
Csufolva, meddő vert aranyt kinálgat.
E természettől elrugaszkodott kor
Üzér szerelmi vásártérein,
Nyilt árverésen, jelenünk hiu
Éváinak s szép Ilonáinak.
S ezzel karöltve jár szemlátomást
Az anyagi világ romlása is.
Kirúgva már e gömb szokott futása
Vágányiból; elhagyta rendes utját...
A jégcsapos tél, e goromba pór
Beront a nyárba, betolakodik,
S kérges saruival tiporja össze
Annak virággal ékes termeit.
A nap rendetlenül kél s szélvihar
Porába burkolózva, fénytelen,
Sugártalan csüng ottfeledve a föld.
Tányérja szélén, mint lenyakazott
Embernek porba hullt véres feje.
Az égen ismeretlen csillagok
Tévedt, zavart csoportja tünedez föl
A majd rövid, majd végtelennek tetsző
Szeszélyes éjszakában, mig közöttük
— Rettenetes, de csodálatosan szép,
Imára késztő, térdre ejtő látvány! —
Gyorsan növekvő fénynyel megjelen, mint
Az elitélt világ közelgő végét
Hivatalosan bejelentő hirnök:
A rémületesen fölséges, fényes,

Utján világokat fölforgató,
Aranyhajú nagy üstökös királyné,
Kinek uszályát sorba hóditott,
Trónvesztett napkirályok emelik;
Kinek palástja a zür éjszakája,
A melyben a megbontott csillagtábor,
Mint a rekeszeiken átereszett
Fenevad-állatok sereglete,
Egymást tiporja össze, zúzza, marja . . .

E zür kengyelfutó árnyéka már
A földre is legyinte egyet és itt
Fölforditotta a természetet.
Folyók, tavak kicsapnak medreikből.
Naptárak, órák józan emberekként
Ütköznek össze a részeg valóval.
Őrjöngenek az ép elméjüek;
Nyugodtak s józanaknak látszanak
Csupán a tébolydák kiszabadult
S immár a szellemrokonult világ
Rendes lakói . . . Égen és a földön
Egyátalán minden megváltozott,
Ellenkezőre fordult. Idegen,
Más légi test köréből érkező,
A magasból mint karvaly lecsapó,
Fákat tövestől, szentegyházakat
Fájó fogakként fundamentomostól
Földből kiszaggató és a homályos,
Fojtó, vakitó porfelhők közé
Hintő szelek dühöngnek szakadatlan . . .
Beteg földhólyagunk hártyája, melynek
Egynémely pörsenését Chimborasso
Vagy Himalaya név alatt csodáljuk,

Ugy borzong, össze-összerázkodik,
Mint a vadult mén oldalbordabőre,
Ha nyári délben marja a bögöly.
A templomok inognak, dőledeznek,
S fülökben összecseng-bong a harang:
Legjózanabbul élő tisztelendőt
Szent szónoklása közben megzavarva,
Szégyenbe s illetőleg tengeri
Kinokba, az alatta térdeplőket
Veszedelembe ejtve. Majd azonban
Kőszent atyák is leugorva a
Fülkékből, tánczra kelnek a középen.
Az oszlopoknak térde sorba csuklik:
Tündöklő kúpolák, miként a terhes
Felhők a szélben, szerte szakadoznak;
Márvány- és vászonangyalkák a légben
Elszéledeznek árván, szétröppennek
Mint az anyányi verebek; a nép
Kétségbeesve, lobogó hajakkal
Rémülve ront ki és viszi magával
A templomajtót — de mi haszna, ott meg
Ketté hasad hosszában egy-egy utcza,
A mint vonítva, hörgve ásitoz
A föld: s lángnyelvét öltögetve, fojtó
Párát lehelve tátogatja száját
Az éhező pokol . . . De mindazáltal
Kelete van még a templomromok
Egy-egy falának, oszlopának is.
Ugy csúszsza-mászsza a sok ájtatos,
Akár a májusfát vetélkedő suhanczok. —
Vad rémület görcsétől rángatott
Szederjes arczczal, reszkető ajakkal
Nyalják harapják szobrok lábait.

De mind hiába, nincsen irgalom.
Agg emberek hörgésszerü imája,
Bontott hajakkal szerte futkosó,
Könyörgve térdeimet kulcsoló nők
Sikoltozása, jajja nem hatott meg.
Mindenki, látva, hogy nyugodt vagyok,
Megkönnyebülve érezé magát,
Ha rám tekinte és belém fogódzott,
Mint bátorságot áruló szatócshoz,
Tódult elém csoportban a tömeg,
A rémület nyavalyatörtjei,
Egy garasáru sziverősitő
Tekintetért. Csak Izidóra nem jött . . .
S ismét a féltés, e kigyófejü,
Tigrisszemű szörny kezde marczangolni . . .
Hiszen még annyi ember él . . . S ki tudja,
Ha nincs-e még a földön kivülem
Egy másik őstermészet embere,
Kinek szivében Izidóra tündér
Szépsége azonos csodát mivel:
Hogy rendületlen nézi a világ
Bomlását, mint valamely szinpadi
Földindulást? . . . S e gondolat nyilával,
Kéjvágy tüzétől lángoló szivemben
Immár nem is egykedvüen, közönynyel:
Poklot megszégyenitő kárörömmel
Szemléltem a borzasztó pusztulást,
Mohón sovárgva, lesve várva, hogy
Hadd jönne már, hadd jönne már a végpercz!
Mint násza éjén boldog vőlegény
Ohajtja titkon, vajha hordaná el
Magát a dőzsölő vendégsereg;
Hadd lenne vége már a lakomának.

Hogy alugyék ki még az éji mécs is,
S maradjanak sötétben, egyedül . . .

És hála égnek — avvagy a pokolnak?
Nem, nem; csupán az égnek, az igaz,
Kemény birónak a felhők fölött! —
A nagy tragédiának vége már
Rohamosan közeledett. A merre
Haladtam a düledező romok közt,
Mindenfelé több volt már a halott
Mint a haldokló. A kéjnek, reménynek
Gondolatával nem találkozám.
Borzasztó siketitő csattanással,
A melynek óriási czápatorka
Benyelte mind a többi hanghullámot,
Ketté hasadt, megnyilt a föld alattam,
S egy darabig sülyedtem; majd miként
Kilőtt golyó furódtam át a légen,
Mig a birokra kelt szelek közé
Szorulva, lengedezve, megpihenve
Lélekzetet vehettem . . . Dübörögve
Jött ezután egy darab oczeánnak
Csörgőkigyófarokként mérgesen
Az égre csapkodó, tajtékozó
Hulláma és hátára kapva vitt
Tovább-tovább, lassudva egyre, mig
Gondos figyelmes anyaként alám
Gyöngéden csusztatott száraz sziget
Lágy pázsitvánkosára fektetett.
Az óriási bombaként az ürben
Szétrobbanó földgömb egy-egy darabja
Forgott körültem, mint betanitott
Vérengező vadak a szeliditő

Mester körül, kimélve óvatosan engem;
Miként ha mélyebb rendszer volna e
Borzasztón nagyszerü keveredésben
S központja volnék eme látszatos
Zürnek, zavarnak. Napvilág, sötétség,
Tüz, viz; hideg, meleg; szirt s jéghegyek,
Füst, hamu és porfellegek csoportja
Váltotta gyorsan üzve, hajtva egymást.
Láttam korommá égett ős vadont,
Aljában összesült embercsoportok
Fekete hullahalmai feküdtek
Alig ismerhetőleg, mint kirántott
S a szakácsné gondatlansága folytán
Szálkástul összeégetett sügérek.
Szétrobbanó röppentyü tarkabarka
Sziporkarajjaként forgott körültem
Az elemeknek zagyva keveréke.
A tűzre víz, a vizre tűz; fölváltva,
Ellensulyozva ereimben egymás
Hatását: lökve-kapva engemet,
Egymásnak adogatva kézről-kézre
Mint kerekesdit játszó iskolás
Fiúk a lapdát; edzve testemet,
Mint a kovácsok szokták a vasat.
Tüzes felhőkre zúgva-búgva, mint
Ezernyi vad bölény felbőszített
Csordája, jött a tengerár, tajtékzó
Hullámsörényét rázva, eltiporva,
Hátára kapva, keresztül kasul
Dobálva rajta embert, állatot.
Palota és templomtetők verődtek
S mint a tojáshéj töredeztek össze.
Nyilván való volt, hogy közelg a zűr

Teljességének tizenkettedik.
A tökéletes elsötétedés
Öldöklő s uj világot alkotó
Órája . . . Összevissza keveredtek
Apróra már az elemek maguk.
Forrott az uj világ, mint óriási
Hordó szüretkor s szórta sürüen
Magábul a seprőt, sarat, sokáig;
Mig végre aztán kezde üllepedni,
S egy-egy kimért központ körül, miként
A méhraj a megszállt anya körül,
Elkezde tömörülni a világ.
Alakot öltve rendre sorakoznak
A dolgok, mint szilárd zászlók körül
Pèle mèle roham után a katonák.
A viznek árja száll alább-alább
S mint egykor Afrodíte a habokból.
Merül föl a már medreikbe térő
Vizekből az a föld-oáz, az a
Tündérsziget, mely irmagul maradt
. . Paradicsomkertnek talán . . számomra . . ?
Hah! Végre valahára hát?

Igen.

Kétségkivül. Hisz egyedül vagyunk.
Tudnillik egyedül . . . Izidórával!
Hiszen mindegyikünk csupán csak egy fél
Magában; a két fél tesz egy egészet.
Mely egymást sokszorozva adja majd
A milliókat késő századokban.
(Álomvilág. tündérvilág csalóka,
Mindenható szeszélyes szabadalma:
Határtalan, merész, bohó remények!)

Még éj homály köpenybe burkolózva
Szenderg az uj világ, mint szüz leány;
De már közelg szerelmes vőlegénye,
Az üdve érzetében ragyogó nap,
S kéjvágytól reszkető biborsugár
Ujjaival tapogatózva, lopva mind
Fölebb fölebb lebbenti, tolja az
Ingerlő bájakat fedő lepelt . . .
Épen miként magam — a jó- és rosz-tudás
Fájának ernyő ágait, melyek
Közül, mint éjből a Kaukazus
Hócsúcsai, midőn a hasadó
Hajnalnak első lángja önti el:
Fénylett ki Izidóra pongyolája,
S a lángoló fürt hattyuvállakon . . .
Mert notabene — meg kell vallanom —
Egy kis különbség volt a biblia
S uj édenem közt; nevezetesen
Az érdekes fügefalevelet,
A cselszövő kigyót, és átalán a
Szaloni öltözéket illetöleg. —
Ugyanis a fügelevél helyett
Virághimes hálószövet födé
Féltékenyül az idomok csodáit.
A lég, az most is balzsamot lehellt.
Fölséges, ünnepélyes volt a táj;
Szent volt a béke, mint a szentegyházban.
Az ébredő madársereg dala
Mint hálaima áhitatszerűn;
Szüzen fogant virágok illata
Mint áldozattömjén szállt égfelé . . . Ah
Még most is reszketek minden tagomban.
Még most is érzem a kéj borzadályát,

Mely mint az egykori, az első éden
Kigyója járta át egész valómat.
Valóban, itt nem volt kigyóra szükség;
Ellenkezőleg . . . mintha láttam volna.
Sőt pláne tán hallottam is suhogni
Fejem fölött a fenyegetve, intve
Esdeklő cherubok lángpallosát... de épen
E rettenetes tilalom, ez az
Irtóztató nagy büntetés, a táj
Szentsége, csöndje, szűz ártatlansága:
A gondolat, hogy mekkora lehet
A kéj, a melyet ekként tiltanak
S az örök kárhozat pokoltüzével
Fenyítnek istenek — nyilván mivel
Ezzel magát a hetedik eget,
Annak legdrágább rejtekét, legédesb
Mézét rabolja szemtelen halandó —
És végre Izidóra ittasitó,
Rohamra lelkesitő bájai
Fényének égő napszurásai
Megkábitottak és már-már tilos,
Szentségtörő merényre bőszitettek.
S csak egy kis játszi szellő mente meg;
Tán sóhajom, fojtott lélekzetemnek
Mintegy utolsó lobbanása — mely
Majd vágyban égő lelkem tépte ki —
Lebegteté a finom és ezernyi
Legfényesebb pillangó szárnyiból
Szövött lepelt, midőn alatta, hah!
Szentséges ég! — bősz rémület fogott el —
És mint midőn a kitörő Vezúv
Parázsszerü láváját még sürűbb
Jégzápor oltja el s mereszti meg:

Fagyasztá jéggé még imént tilos
Kéjvágy tüzétől forró véremet
A gondolat, rettentő sejtelem,
Hogy Izidóra halva van, megölve!
A sziv mögött, vagy kissé tán alantabb,
Nagyságra, szinre egy epernyi bimbó,
Egy tőrszuráshoz teljesen hasonló! —
Meghalt! Megölték... irigy istenek...
Mint tiszta égből hirtelen, váratlan
Lecsattanó villám hatott velőmbe
E gondolat és szintoly hirtelen
Ijedten s fájdalomtól görcsösen
Vonagló ajkaimmal csókolám
A sebnek vélt jelet, midőn alig hogy épen
Örömlövésként dobbanó szivemmel
Fölismerém a végzetes csalódást,
Szégyen s haragtól villámló szemekkel
Ijedt föl Izidóra éleset
Sikoltva .....

— —

II.

Hah! mi különös, csodás,
Mi bűvöletes álom! Kusza bár,
Öszhang s aránytalan, mint minden álom;
De mennyi és mily élénk látomány!
Minő világos láthatár; mi mély,
Valóhü érzés, indulat... valóban,
Alig hivém egy darabig, hogy ébren,
Hogy most van ébren lelkem, oly közel járt
Vagy épen össze is ölelkezett
És tánczra kelt az álom a valóval.
De csakhamar jelentkezett a zord
Való — a fájdalom nyilában, melyet az
Ártatlan és boldog szivek barátja,
A lelkiismeret gyötörtjei,
Az elitéltek, földi kárhozottak
Siralomházi porkolábja lőtt
Vérző szivembe... Oh igen, a hajnal,
Az öröm és boldogság istennője,
A tiszta szivüek, ártatlanok
E bölcsőringató szelid dajkája:
Kérlelhetetlen vallató birája,
Kinpadra fektető hóhér legénye
A bűnnek, fájdalomnak egyaránt. —
Első sugára, mint a hentes kése
Hatol be a szendergő öntudat
Szivébe s onnan visszaröppenőben
Lerántja róla a könyörülő
Álom nyugasztaló lágy szemfedőjét.
Eszembe hozta nekem is azonnal

Elátkozottságomnak tudatát.
A tegnap átkát, Izidóra gyilkos
Gúnykaczaját, halálitéletem',
Mely mint a cherubim lángpallosa,
Viszonozatlan epedés pokol
Tüzére — tán örökre — kárhozottat
Űzött ki a szerelem édenéből.
De nem, azért sem. Ah, az nem lehet . . .
A szenvedélynek, mely határtalan,
Áldása, átka, elmaradhatatlan
Barátja a határtalan remény,
Mely bár uszitja, bátoritja is;
Nem engedi lemondani, de másrészt
Kétségbeesni sem . . . Vérmes szivem
Legmélyebb rejtekében, nagy titokban
— (Elbújhatott, hisz egy kis szikra volt csak)
Élt egy kis törpe tündér, hallgatag
(Mert félt szegényke untalan, rideg
Elmém leharsogó gúnykaczajától) —
Mely nem hitt a csodákban — másokért;
De hogyha bajba estem, mély örvénybe,
A melynek szélein megállt a bokros,
A gyáva ész, s elhagyta kaczagó
Kedélye, nem találva ki utat
S kész volt lerakni fegyverét föltétlen;
Ilyenkor aztán ő volt a legény,
S a rémülettől megmeredt érzékek
Köznémasága közben megszólamlott.
S merészen sugdosá: „bátorság, hit, remény!
Csodálatos az úrnak utja olykor.
S ha másként nem lehet, ha csoda kell,
Ha soha másért nem történt csoda,
Hát most történik az s megmenekülsz;

Hanem azért mozogjunk ám magunk is!"
Nos ez a kis szikrányi gnóm előállt
Ezuttal is és egyre sugdosott:
„Ne hagyd magad, még minden jóra válik!"
S én letörülve a halálveriték
Jéggyöngyeit arczomról, eh bien!
Mondám magamban, a dologra hát.
Ki tudja, hát ha mégis, mindamellett?
S elvégre, voltaképen, s a mi több.
Hát mit vétett ez álom? Nem elég-e
Csodának már ez is?

Igen, igen . . .
Mire való is volna még tovább
Csürnöm, csavarnom? Ugy van, úgy,
Ez álom itt bejátszott a valóba;
Ezen fordult meg a dolog, övé volt
Az egyik főszerep, a cselszövőé,
Vagy ám ha központnak magam tekintem,
A megmentőé . . . Nem sejtém ugyan,
Midőn leirtam, hogy miként, mi lesz,
S egyátalán ha lesz-e fejleménye?
De meg nem állhatám, hogy le ne irjam,
S ha már leirtam, hogy felolvasom
Izidorának — gondolám — hisz ez
Ha nem egyéb, jó tréfa lesz; nos aztán
Ebből következett a többi: — el tehát —
Minél előbb . . . ugy, úgy, hanem . . . hanem

Izidórához? Hát igen, bizony!
Ohó, de ez nem ment ám oly hamar.
Elindulék, hányszor, magam se tom.
Utközbe' rendesen kitört a nyilt

Belháború lelkemben, s féluton
Tökéletes fejetlenségbe ment át.
Megsértett büszkeségem lázadott föl.
Ez a halálosan sebzett oroszlán,
Uralkodó szerelmem törhetetlen
Zsarnok szeszélye, bősz önkénye ellen.
„Gyalázatos, bélpoklos, szemtelen,
Kiebrudalt tolakodó!“ — kiáltá.
„Te mesebeli fölfuvalkodott
Tehetlen béka!“ — felelé amaz.
S igy mint a kit két egyenlő erő
Ellenkező irányba vonz, se té-
Se tova nem mehettem, s végre is
Valamely idegen segélyerő —
Külső hatalmi beavatkozás —
Véletlen, meglepő találkozás,
Sürgős teendő, botrány, csődület
S egyéb esetleg mente ki a bajból . . .
Igy folyt ez a szerelem és hiuság,
Ez a vér és velő közötti harcz.
A szenvedély, e vad haramia,
Ez esztelen, vak, önző kéjdühöncz,
Ki vérbe forgó szemeivel a
Legközelebbi perczet látja csak,
S annak bizonytalan gyönyöreért
Jövőt, ha kell, becsületet föláldoz —
Fenyegetőzni kezde hangosan,
Hogy ha nem enged a makacskodó ész,
E derék várparancsnok, végre ő
Üszköt vet a lőportoronyba készebb
És a romok közé temetkezik! —
S már magam is kezdtem belátni, hogy
E szörnyü belső harczban tönkre megy

Egyéni kis világom, birodalmam,
És már gyűlölni kezdtem Izidórát;
De csak miként vakbuzgó vértanu
A máglya lángját, melyről azt hiszi,
Hogy annak szárnyain az örök üdv
Menyországába emelkedhetik.

Már szinte eltölt egy fél század
— Naptári félhó — e huza-vonában,
Midőn szilveszteréji bűvös álmom
Véglátományán tépelődve, épen
Egy még homályos, névtelen remény,
Mint egy még ismeretlen üstökös
Csillagja tünt föl lelkem éjjelén.
Hah! hátha e jelképes látomány
Valót jelent? Ha Izidóra már . . .!
Ah akkor . . . akkor . . . ő nekem valóban
Meg volna halva! . . . eltemetve, és
Halála fájna már, de csak halála!
És a halál fájdalma bármi nagy,
De elviselhető . . . S én ujra élnék,
Titáni átkos szenvedély nekül,
De boldogan, vidáman, szabadon,
Mint annyi irigyelt boldog filiszter,
Mint más közönséges veréb a tóban,
Mely ingó nádról ingó nádra száll . . .
Igen, e próba nem fog ártani,
Ha nem használna is. El, el . . .

De még mi több? E végzetes napon
Tetézetül egy illatos levelke
Izidórától . . . bár hideg, simán
Udvarias, de mégis kérlelő;

A gunykaczajjal sértett illemet
Engesztelő . . . (tehát nem tégedet,
Sugá még mindig boszulihegő
Önérzetem); kimaradásomon
Sajnálkozó — szellemdus társaságom
Élvét kikérő (mélységes pokol
Emésszе meg a szellemet! Sziszegte
Érzékiségem paradicsomi
Kigyója mérgesen — mit ér, ha tested
Egy ujjnyi íze sem tetszik neki?
Dicsérte volna egy hajszáladat,
Ez többet érne . . .) És hogy mennyire
Ohajt már látni (lábai előtt
Mint Caesar a szinkör viadorát,
Ki halni menve, üdvözölje őt . . .)
De már hiába minden . . . dictum factum.
A vége mégis az lett, hogy hogyan nem?
Egyszerre csak kezemben a kilincs,
Megnyomtam és beléptem . . . ott valék.
Előttem álla Izidóra . . . vagy tán
Én álltam ő előtte . . . nonchalant
Mindketten, mondhatom; ma is csodálom.
Sőt hiszitek vagy nem, de szent igaz,
Még Izidóra is csodálkozott
Előkelő egykedvüségemen . . .
Titokzatos, homályos, ám de annál
Csodálatosb hatásu előérzet
Emelgeté szivem' mint gáz a gömböt . . .
Mint haza járó szellem, drámai
Pathoszt csufolva, mély, kisértetes
Hangból: „Eljöttem látni önt
Még egyszer és utószor, Izidóra!“
Mondám a tréfát megkaczagva végül . . .

Mint a királytigris, mely játszadozva
El-el bocsátja hörgő áldozatját,
Rettenve kap utána, látva hogy
Az még utóbb elmenekül . . . e hang
Meglepte és hökkenté Izidórát.
Az isteneknek s általán a trónok
Lakóinak az égen mint a földön,
Akkép a szépség királynőinek
Véráldozat kell, és ha nem egyébnek
Ennek talán jó lettem volna én is.
S most már nem is vagyok kétségbe esve?
Ez fenyitésre méltó lázadás,
Melynek csiráját el kell fojtani . . .

És mint kelet buja virágai
Üvegházának nyitott ajtaján
Kitóduló, bódító illatár:
Zudult reám a bájok s kellemek
Ármány hadának leverő zöme.
„Kétségkivül jól tölté napjait!
Talán föl is találta végre már
Az eszményt, a ki boldogítni képes?“
„Találni olykor nem is oly nehéz,
Mint a találtat elveszíteni.“
Ekként a szóra szó következett.
Dicsérte verseim, mint rendesen.
A költeményt, ha az nem is egyéb,
Mint magasb széptevés kötött beszédben —
Kedvelte mint a bálzenét, a nélkül,
Hogy tánczra kelni vágynék a zenészszel.
A borban és a versben az igazság.
Ezt tudta jól s kiváncsi volt igen:
Nem fogja-e meghazudtolni jól

Erőszakolt egykedvüségemet
A régi szenvedély a költeményben?

De verseményem pókhálója most
Ez egyszer nem szerzőjét fogta meg.
Ellenkezőleg, kiszabaditott
Szörny szenvedélyem kötelékiből,
Mely mint egy óriás hurokkigyó
Megfojtott volna már előbb-utóbb . . .
Most is, hogy Izidóra angyalarczczal
Sátánkodott, incselkedett velem;
Előszedé szépsége tárházának
Legbűvösebb, rejtettebb kincseit;
Felém legyinte olykor, tiltakozva
Bók és guny ellen gyermeteg makranczczal;
Hozzám hajolt, közel, kiállhatatlan,
Izzón közel . . . hogy láthatám, miként
Vet árnyat a vékony, finom pehelyszál
Fehérlő válla, karja tükörében;
Arany hajának lángja lobogott,
Mint midőn nyári éjben, szakadatlan
Villám tüzében égni látszik ég, föld . . .
Reám eresztě balzsamos lehének
Gyémántszivet megolvasztó kohóját . . .
Egy szóval szédítő volt, mint az örvény
A Lomnicz élén, ezer ölnyi mélység
És ama zúgó Tarpatak fölött,
Mely mint őrült menyasszony a templombul,
Rémes sikoltozással fut ki a természet
E nagyszerü szentegyház-ajtaján . . .
Ezuttal is, mondom, el-elfogott
Az alig visszafojtható gyönyörvágy
Rabláncait tépő tigris dühe,

S csak isten őrizett a gyávaságtól,
Hogy illem- és lovagtörvényt felejtve
Meg nem rohantam, mint egy utonálló
S ki nem raboltam Izidóra tündér
Szépsége rejtett kincseit . . .

Valóba'
Csak Isten őrizett meg. Költeményem
Paradicsomi részletéhöz értem.
A müi szempont és költőszabadság
Ezuttal egy kissé szokatlanabbul
Mint mondják „antik" pőre jelmeze:
A jelenet, az ötletek kisértő
Alkalmisága csiklandozni kezdett.
És Izidóra maga is a tréfát
Fölbátoritó játszi hangulatban
Hallgatta és ugy vette az egészet,
Mint egy mükedvelő előadást,
De mely ezuttal olyan véget ért,
Mint a midőn az egyik főszereplő
Elájul és le kell bocsájtani
Idő előtt a függönyt . . . E soroknál:
„A szív alatt, az hogy kissé alantabb,
Nagyságra szinre egy epernyi bimbó,
Egy tőrszúráshoz teljesen hasonló" —
A katasztrófa bekövetkezett, mert
„Szégyen s haragtól villámló szemekkel
Ijedt föl Izidóra éleset
Sikoltva" — ahhoz teljesen hasonlót,
Mely bűvös álmom ébresztője volt,
Oly annyira, hogy perczig azt hivém:
Tán most is álmodom: mert nem csupán
A hang, de minden mozdulat, arczjáték

És öltözék hajszálig ugyanaz volt . . .
S a babonaság aggodalma szállt meg.
Mi különös, csodás hasonlatosság!
Mondám Izidórának, álmélkodva,
Ki észrevenni látszék a kelepczét,
És hirtelen mosolyt erőtetett;
De hasztalan, mert amint láthatólag
Folyton tünődött, üzve-füzve baljós
Találgatások eszmeszálait,
Mindegyre jobban elborult; egyszerre
Mintegy kétségbe esve, izgatottan,
Haragtól fuldokolva, lángoló
Arczát kezébe rejtve, szótalan
Rohant a váró termen át, a melybe
Ép ekkor lépe gróf Kievszky Oszkár,
Dárdások hadnagya, ki állítólag
Már főhadnagy lehetne régen,
Holott még nagy korát sem érte el —
Ha oly igen veszett fene gyerek,
Párbajdühöncz, botrány és stikli hős
Nem volna és egyáltalán s kiváltkép
Ha kevesebbet lovagolna váltón
Mint séta-ménén, bárha ezzel is
Megszolgáltatja jól az abrakot.

A pillanat eléggé színi volt.
A dárdás hadnagy úr majd kétfelé vált,
Egy kérdő és egy fölkiáltó jellé;
Miként ha mondta volna: Ugyan úgy-e?
S rögtön reá: de hiszen ez lehetlen! . . .
S önhitt, kicsinylő gunymosolylyal ajkán,
De mindazonáltal fenyegető
Pillantást vetve rám, követte Izidórát.

S a szoba, Izidóra harmadik —
(Pipere és háló) szobája — ajtaját
Önkéntelen s tán nem szándékosan
Előttem és maga mögött betette,
Nem sejtve, hogy mi vár ott benn reá:
„Ön nyomorú, aláváló!“ — rezgett ki
A kis szobából Izidóra hangja,
Feleletül a kérdő hadnagy urnak . . .

III.

És én siettem, ki a levegőre,
Minél üdébb, minél több levegőre!
Ki, ki a végtelen égbolt alá!
A Rigi tetejére . . . Levegőt,
Magányt! Ha bár csak egy órára is,
De rögtön . . . És hol, hol nem, tudja ég,
Erdőn, mezőn bolyongtam össze-vissza,
Hogy meddig, azt se tom, csak azt, hogy
Lakomba érve „Gróf Kievszky Oszkár
Dzsidás alhadnagy" névjegyét találtam
Előszobámnak ajtaján, rá irva:
„Sürgős ügy, fontos, becsületbeli,
Holnap tiz órakor — legmélyebb tisztelettel."
Most már világos, teljesen világos!
Álmom való, s most Izidóra azt
Gyanitja, hogy titkát a hadnagy, e
Hiú dicsekedő árulta el;
S ha igy van, akkor mondhatom, hogy: „meghalt
A király, — éljen a király!" Oh akkor
Szabad vagyok s egyátalán megmentve,
S enyim megint e szép kerek világ!
Meghalt a kérlelhetlen szívü zsarnok,
Gyilkos szeszélyü kényuralkodó.
Hideg márványszoborrá változott
Az élve istenített, hőn imádott
Fölséges eszmény — Izidóra, a szűz
Csak annyi már nekem, mint valamely
Középkor bajnokának az a nyíl,
Mely legkegyetlenebbül fájt, midőn

Merész baráti kéz kiszakitotta
Kebléből; és eltette, őrzi bár.
Elrejtve szem elől, ereklyeként,
De nézni, emlékezni sem szeret rá.
Pontban tiz órakor megjött a hadnagy,
Boszú s harag tüzét lihegve, fujva
Mint vezetőtlen elszalasztott mozdony,
Mely törve-zuzva ront a pályafőre.
Én arra voltam elkészülve, hogy
Bevezetésül mindenek előtt
Pisztolyt szögez mellemnek. Hát pedig
Csak megölelt, megcsókolt, jobbomat
Nyájas dühvel megrázogatva, kért,
Legyünk mi eztán te s tu czimborák:
Hisz végre most már boldogtalanok
Vagyunk mi mind a ketten egyaránt.
Azaz, hogy voltaképen azt se tudjuk.
Hogy melyikünk a boldogtalanabb?
Aztán leült. „Barátom, megfulok:"
S nyakkendőjét tágitva, duzzadó
Erére mutatott: Láthadd magad,
Megfulladok, ha még ma nem ölök.
Hogy kit? tudod, söt csak te tudod épen.
Avvagy talán már végezél vele
Bajtárs, magad? Bár nem tudom, csupán
Csak gondolom, hogy, fájdalom! — igen,
Most már azt mondom én is, fájdalom! —
Ö n z ő b b okod hiányzott erre, ámde
Ha jól fogom föl szenvedélyed és
Lovagiasságod' magasb mivoltát . . .
Az sem lehetlen . . . De ha mint ohajtom,
Mert én szeretném vérét ontani,

Mert nekem van sokkal nagyobb szükségem
Vérére gyógyszerül.. ha él, nevezd meg..“

„De kit? nem értelek“...

„De kit? S te még
Ezt kérdezed... De hát — barátom!“ —
Mondá bizalmasan suttogva, és
Közelb hajolva hozzám: „ugy-e bár
Én nem mondtam neked.. tehát ha én nem,
Okvetlen egy más árulhatta el csak
Neked a titkot, Izidóra titkát —
Ama jelet, egy lázas pillanat
Emlékét illetőleg, melyről eddig
Azt hittem, hogy csak én ismerhetem
Egyedül én és senki más e földön. —
És e gazembert, aki üdvömet
S egy nő becsületét rabolta meg,
Patvarba! meg kell ölnöm: ezt, remélem
Természetesnek láthatod magad,
És ugy hiszem, magadnak sem lehet
Okod kimélni és sajnálni őt...“

Igy ő, a kedves hadnagy, voltakép a
Legrettenetesebb „enfant terrible“.
Tehát most már való, kétségtelen....
Mit érezék? Egyszerre szálla el
Szivemből, mint kialvó fáklya füstje,
A szenvedély, e telhetlen kigyó,
Mit javas asszony ördöngös szavakkal
Olvas ki a már haldokló gyerekből.
S beköltözött, fészket rakott helyén
Egy másik, egy még bőszebb szörnyeteg:

A zöldszemü féltés ikernővére,
A meggyalázott, kirabolt, kétségbe
Ejtett, irigy érzékiség boszu
Érzelme... Hah! most már megegyezünk.
Valóban; egy az indulat, a mely
Egymáshoz űz, mint szél a két vihar
Felhőt, hogy villámharczra keljenek.
Az afrikai oroszlánok éhe,
A bengali tigris vérszomja csak
Szunyogcsipés okozta viszketegség
Az irigység és boszuvágyhoz képest,
A melylyel szivemet megmérgezé
A rettenetes gondolat nyila:
Hogy im, ez ember, im e földi lény,
Még csak nem is félisten, legalább
Épen nem annak született, de hajh
Azzá emelkedett, átistenült
A legfelségesebb kéj hetedik
Egében —, és még ő dühöng! Miként
Ha Jupiter dühöngne a miatt,
Hogy vannak istenek mögötte és
Alatta, bár kisebbek és utána
Következők!

Ó szenvedély csodája!
Bámultam ezt az embert, ezt a férget.
Mint egy tündérkirályt. Kerestem arczán,
Szemében, ajkán a gyönyör nyomát,
Feje körül a végtelen, nekem
Elérhetlen szerencse dicssugárát,
Melyet nem adtam volna a tiédért:
Világtörténelem vakító napja.
Legfényesebb költői álmot el-

Homályositó földi nagyságeszmény,
Ifjui dicsvágyat kétségbe ejtő,
Kábitó tünemény. Napoleon!
  Kimondhatatlan fájdalom fogott el.
Mint napfogyatkozáskor, hirtelen
Sötétült a világ . . . Szivemben egyrészt
Sirattam és temettem Izidórát,
Olyforma kínnal, mint erényes, jámbor
Rokonság oly halottját, a ki gyászos
Szégyenhalállal mult ki a bitófán . . .
Majd fölkelt vérbozontos fejjel a
Sértett önérzet, a halálra sebzett,
Kigúnyolt, porba gyúrt érzéki vágy,
Boszút kiáltva, vért szomjazva írul,
Égő sebére.

Igy tünődhetém
Magam elé meredve szótlanul;
És csak midőn egyszerre föltekinték,
És láttam a válaszra váró hadnagy
Szinváltozását, arcza iszonyát.
Csak akkor jöttem észre és gyanitám
Hogy ő viszont arczomról olvasott,
S mindent leolvasott, sőt voltaképen
Még a valónál többet is . . .

Igen,
S ez jól esett szivemnek. S legkevésbé
Sem igyekeztem elszéleszteni
Sötét gyanuja villogó felhőjét.
Hadd marja őt is kétszeres csalódás
Méreg fulánkja, hiszen összevéve
E kettő sem tesz annyit, mint az a
Vigasztalan, egyetlen gondolat,

A száraz lelki fájdalom, melyet
Nem gyógyithat meg semmi, semmi . . .

„Ugy van,
Barátom, igazad van. Ismerem
Én jól e bajt. Ez a vér háborúja.
Egyetlen s némi elégtétel itt, ha
Kivágjuk a vért, hogy folyjon ki ott
Szemünk előtt, hüljön ki és egyék föl
A férgek; sőt én még tovább megyek:
Megölném még a lelket is, hogy abban,
Mint a letört virágnak illatában
Ne élne, örökülne a bünös
A boldog pillanat emléke sem . . .!
Oh hogyha lehetséges volna ez,
Lemondanék az örök üdvösségről,
Mely énnekem már ugy is elveszett.
Sőt kárhozattá változtatta azt az
Eltörülhetetlen emlékezet,
S a rettenetes örök törvény átka,
Hogy a mi történt, azt meg nem történtté
Mindenható Isten se teheti . . .“
Elhallgaték, és a hadnagy se szólt.
Kínos, feszes szünetnek csöndje állt be.
Befagytunk mindaketten csontig . . Végre
A hadnagy kezde felhuzódni lassan
Ültéből és sohajtva, tompa hangon
Kérdé: „Tehát? . . .“

„Szolgálatodra állok.“

„Ma még?“

„Azonnal. Indulunk a svájczi
Határra. Hozz kemény segédeket . .“

IV.

A hadnagy rettegett veszekedő,
Eszeveszett merész verekedő,
Pisztolyra kitünő lövő, de kardra
— Mint a kötekedők legtöbbnyire —
Egyátalán nem volt müvész vivó.
A mérkőzés helyén megfélemlitő
Merészség; testerő, elménczkedő
Hidegvér henczegő fitogtatása;
Csuklókötéstől önhitten lenéző
Vonakodás; állás előtt kardéllel
A levegőt fájdalmas sziszszenésre
Késztő vagdalkozás és több eféle
Legénykedéssel szokta már előre
Kivenni gyöngébb ellenfél szivét.
Mi engem illet, én Keresztessyt
Szorgalmasan, kitartón látogattam
Öt éven át s fölényemért cserébe
Részint feleletül ellenfelem
Üres, hiú hühóira, megjegyzém,
Hogy én csupán kezére dolgozom,
Azonban ő vághat fejemre is.
Kaczajjal utasitá vissza ezt.
De csakhamar megbánhatá, belátva
Hogy ezzel a „hajrá“, saját egyetlen
Előnyét adta föl . . . Növekvő dühhel
Rohant elő vakon, mindannyiszor
Karján az elővágások rovását

Növelve egy ujabbal. A segédek
Megálljt kiáltva közbe vágtak épen,
Midőn kétségbe esve, víszabályt
Mellőzve rám rohant, s mig balkezemmel
Fogtam föl a fejemre mért csapást, ő
Előre szegzett kardhegyembe dőlt.

V.

A hadnagy eltemetve, haj de él
És szerte jár kel bennem „a titok“ . . .
Én azt hivém, hogy Izidóra most már
Egy világrészben sem marad velem.
Kerülni fog, gyülölni mint fegyencz
Kerülni szokta messze azt az átkos
Pelengért, mely előtt egykor pirult . . .
De ép ellenkezőleg! mint az árnyék,
Ugy követett bujós körutamon,
Mit egyrészt kényszerüleg tettem, a
Párbaj következtében, hogy kitérjek
Szokás szerint az álszemérmes törvény,
E sanda csősz elől, ki ily esetben
Nem mindig oda vág, a hová néz;
De néha mégis oda vág . . . Bejártam
Helvétiának „hótakart tetőit“,
Az olasz félsziget virányait;
S a Rigi csucsán a kelő napot,
Palermo partján a lenyugodót
Fosztotta meg bálványozóitól.
Mindenki őt csodálta egyedül.
Magam valék, ki magamat csodáltam:
Hogy többé nem csodálom őt. Azonban
Mégis csak gondosan kerültem őt,
Kerültem illő istenfélelemmel;
Mert végre hátha mégis ... hátha még se ...
Csak jobb a tűzzel még se játszani,
Nem festegetni falra a sátán — nét.

De hasztalan, fölösleg aggalom.
Mert vége volt mindennek, vége, vége!
Elszállt szivemből mindörökre a
Szűz tiszta szerelem fehér galambja.
Leégtem; szén, por és kihült
Korom vagyok: többé ki nem gyuladhatok,
Mig föl nem épit uj tavasz keze.
De végre is miért követ ez a
Kevély hölgy annyi messze földön át?
Vajon mi czélja, avvagy indoka?
Csodálatos! (azonban voltakép
Természetes, mert hát ez a szélsőség
Törvénye, mely a szenvedély létráján
Csak a legeslegfelső és legalsó
Fokon jár) — ez sem érdekelt már többé!
De végre egy ennél hatalmasabb
Törvény, a nő iránti köteles
Illem parancsolt, s ennek szót fogadva:
Egy ragyogó szép nyári délután,
Egy parti sétaerdő fái közt
Találkozánk még egyszer és utószor.
Gyönyörü nap volt; egy oly pillanat,
Midőn az ifju természet maga
A szerelemben üdvözülni látszik.
Maga a nap, mint násza éjjelén
Szűz csóktól ittasult boldog szerelmes,
Ugy szórta égre földre, szerte szét
Dicsfénye aranyát, miként ha attól
Félt volna, hogy megfojtja a gyönyör . . .
Kéjillatot lehellt erdő mező;
Boldogság és örömnek fűszerével
Volt telve s arra ingerelt a lég.
Szerelme üdvösségéről beszélt

Minden köröttünk, arról suttogott
A buja lomb, s a lombon ringatózva
Azt sirta, nyögte csalogány, galamb —
S arról beszéle Izidora is —
Oly édesen, szelid szemérmesen,
Hogy szinte azt hivém, való s nem ármány.
De én ugy érezém, hogy fagyni kezd
S megáll a vér eremben! Mozdulatlan,
Lidércznyomásszerü kinos feszélyben,
Miként egy ősvilági kövület,
Magam elé meredve ültem ott.
Azonban alkonyult. Az árnyak nőttek.
Valahol egy szomszéd falubeli
Toronyban megkondultak a harangok.
Legyőzhetetlen mélabú fogott el.
„Mily andalitó öszhang" — suttogám
Tompán, nehézkesen. „Minő fölséges
Tökélyű négyes hangkar e toronyban! . . .
E föld valóban a dal és költészet
Szülő hazája. Ugy tetszik nekem,
Miként ha e torony négy ablakán
A négy harang mint négy sötét barát
E szörnyü szót zokogná untalan
Egymásután, imaszerün, feddhetlen
Ütemben: „el-mu-lan-dó, el-mu-lan-dó!"

Mint a hózuzmarás virágbokor,
Mit fagyos szél szakit ki, s visz tova,
Suhogva távozott el Izidora.
Majd sebten visszatért és haloványan
Remegve, fuldokolva, önfeledten,
Haraggal, fájdalommal: „Istenemre!
Tudom mit gondol ön. De rút gyanuja,

Az nem igaz! Nem, nem! Csalódik. Ön
Hitetlen, üdvtelen . . . Meg fog győződni,
Tudom, de majd későn" — sugá fülembe
Vonagló ajkkal és egy nagy nehéz
Könynyel szemében gyorsan, hirtelen
Eltünt a fák között . . .

Csak isten őrzött,
Hogy lobbot nem vetett a régi láng.
Mély, ellenállhatlan részvét fogott el.
Elindulék s beérve; „Izidóra!
Bocsánat!" . . . rebegém féltérdre esve.
De ime ő ismét a régi volt.
A büszke, gőgös, a kérlelhetetlen.
Csak erre várt, csak ez kellett neki.
Egyszerre féreggé voltam tiporva.
Tekintetében oly mély, átható,
Uralkodói megvetés nyilát
Lövelte rám. hogy perczre azt hivém,
Oda vagyok szögezve mindörökre,
S föl sem kelek többé soha! . . .

De igy jó. —
„Most már kvittek vagyunk, madame",
jegyzém meg
Mosolygva, s térdemről leverve a port.
Aztán nem láttam őt többé . . .

Találkozások.

Budapesti életkép.

A váczi utczán.

A váczi utczán, fényes délben,
Ugy fél tizenkettő után . . .
— Szép olvasónő a vidéken
Ez prózai neked talán?
„A váczi utczán, hol a sarkon,
Mint jelfa keresztúti parton,
A rendbiztos mereven áll . . .
Haha . . . gyönyörü ideál!“

„És bekiséri kérlelhetlen,
Ha valaki nagyot kiált.
Ugyan mi történhetnék itten
Vasárnap déltájban kivált?
Midőn a boltok zárva sorba,
A tolvaj alszik a lebujba;
Sörházban a filiszterek,
S nem kódorog czipészgyerek?“

Valóban, kedves olvasónő,
Nem vadregényes ez a tér.
A sziklabérczes vadonerdő,
Festőibb szinpadot igér.

De mindazáltal én azt mondom.
Kissé időzhetnénk e ponton.
Mert legyen a keret mi szép,
Mégis csak a mi fő, a kép.

S a vadonerdő s fellegvára,
Ma már csak egy üres keret,
Bősz vadja, hőse — képe tárgya —
Belőle régen kiesett.
A vár mindenható lovagja,
A rengetegnek fene vadja,
A boszorkány- s tündércsoport —
Mind itt ez utczán sürg-forog.

Regénye meg van minden kornak.
Minden tavasszal nyíl virág.
Az istenek polgárosodnak
És szállanak alább-alább.
Olymp szirtorma rég lakatlan;
Éj csöndjét zord lovagvárakban
Kisértetek föl-fölverik,
De már egymást se ismerik.

Csak más a név, a mód s a fegyver,
Csak más az eszköz, a divat.
Alatta mindig egy az ember,
A szenvedély s az indulat.
Diszitmény és jelmezben már ma
Jelleg s alakban más a dráma;
A szakma mindig egyező:
Van hős, szerelmes, cselszövő.

És ezt itt mind együtt találod.
Mily tarka, gazdag változat!
Bejárhadd a kerek világot,
Hasonlót ehhöz nem mutat.
És pedig ép a legszebb czikkben . . .
Nem egy, ki járt az öt földrészben,
Itt széttekintve, fölkiált:
Ah, imhol a tündérvilág!

A párisi kirakatokban
Több fényt találsz, megengedem.
Ez óriási emberbolyban
Az ipar több csudát terem.
Több emberkéz, több emberszellem
Nyomán ott több a csín, a kellem;
De a mit adnak istenek,
Abból meg itt több a remek.

Szép hölgye, mondják, Albionnak,
Aranyhaju Afrodite;
Nápoly körül barnák honolnak,
Az arragóni fekete.
De annyi és oly szép, mint itten
E keringő syrén örvényben —
Akármit mondjatok nekem:
Nincs e világon ide lenn!

Azért hát kedves olvasónő,
Ne kárhoztass el hirtelen,
Ha elbeszélő énekem bő,
Tárgyát ez utczán keresem.

Hol egy király ül, bármely zugban,
Az első hely mindenkor ott van.
A hol a szépség, szerelem,
Költői tárgyam ott lelem.

E zörgelemben, kalmár-zajban,
E síma aszfalt-burkolat
Szalagján egy-egy pillanatban
Ah, mennyi szerelem fakad!
A fogatok vigan robognak,
A kocsisok „EO“-t rikoltnak;
Sok ragyogó szem ezalatt
Javába gyilkol, gyujtogat.

Egyébiránt és utóvégre . . .
Mivelhogy . . . és ezek után . . .
Száz szónak is csak egy a vége, —
Elég is a fenék talán?
Igaz, divatszerübb lehetnék,
Ha kissé én is „szédelegnék“
Ha ütve verve a dobot
Csapnék előre nagy hühót . . .

S szó a mi szó, tagadhatatlan,
Divatnak hódol a világ.
És van valami a dologban,
Hisz a divat is — ifjuság.
Ő mindig a jelen bálványa,
A szerelemnek szobalánya.
S a szobalányok közt akad
— Igaz-e? — hej, sok jó falat . . .

S én hódolok is a divatnak,
Tudniillik a mi benne szép.
De azt hiszem, elöljárónak
Kétszer hat versszak már elég.
Talán sok is . . . pedig fölöttébb
Sokat ne várj tisztelt közönség.
Hiába tervelném, tudom,
Nálunk nem épül kölni dóm.

Tehát elvégre . . . a dologra! . . .
Ünnep, tizenkettő után
Álljunk ki itt e zsibsarokra,
Itt lép el a sok szép leány.
És itt jön ő . . . Segits Apolló!
Szeme bogár, a fürtje holló . . .
De mit beszélek — irgalom!
Hisz ez merő gúny, szidalom.

Holló, bogár . . . hisz feketének
Fekete egykép mindenik.
Hanem bizony némák, szegények,
Már legalább is színeik.
De ezek a fürtök — beszélnek;
E szép szemek tüzet lövelnek.
Mely valamint a csatatüz,
Öl, perzsel vagy rabszijra füz.

Beszélhetnék ugyan még többet,
Leirva körülményesen
Azt a czégéres dús szemöldet,
Mely meghajol szemérmesen,

Tán a fölötti szégyenébe,
Amit elárul sűrüsége . . .
Holott szem, pilla, tűzajak
Már úgy is annyit mondanak! . . .

Beszélhetnék, hisz mindezekről
Ki nem beszélne örömest?
De egyrészt a fönnebbiekből
Láthatni, hogy fölösleges.
Ha csak nem azt, hogy e kis édes
Arcz épen oly igen beszédes,
Hogy maga elmond, hej sokat,
Mit a költőnek sem szabad.

De nem beszélek már azért sem,
Mert bármi bájos, szép ez arcz,
Találó még se lenne képem,
Aligha lenne hű a rajz,
Ha ugy mutatnám őt be nektek,
Mint a ki csak szép, szép a szemnek;
Holott tömérdek kelleme —
Ez mégis a fő érdeme.

Nem; ez a szépség bár vakító,
Ezt jó lélekkel mondhatom,
De még sem olyan vérlázító,
Mint inkább édes az nagyon.
El nem találod — hogy is mondjam —
Szemed vagy szád ingerli jobban?
És hamarjában nem tudod,
Csókolni avvagy enni jobb?

Sőt hogyha már az igazságot
Kimondanom tisztára kell:
Ha volna ép e szabadságod,
Azt sem tudnád, hol kezdjed el?
Öleld-e vagy csókold, s hol és mit?
Kis lábait vagy kezecskéit?
Ez egy kis kellem-tömkeleg,
Hogy nem tudod, hol a fejed?

Ő a virágok seregében
Nem tündöklő kamélia;
De több, mint a bokrok tövében
Illatozó kis ibolya.
Nem királynői lény, uralgó,
Nem ragyogó arany pillangó.
Egy édes mézü kis darázs;
Nem lobbanó láng, hű parázs.

Ma ő uralkodott a „pályán";
De ő nem látszék tudni ezt.
Ő még csak egy kis szende bárány,
Mely már a füre járni kezd.
És ott vigan bár, anyja mellett,
Tünődve, félénken legelget.
Mert sok a nyájban az olyan,
Ki vakmerő és csintalan.

Rá férfiak merőn, bár lopva,
Sováran, hőn pillantanak.
Kisérgetik hátul, titokba,
Suttognak, fölsohajtanak:

Ah, és oh! ejnye, terringettét!
Beh kedves angyal; fölséges, szép!
S ő már tünődik, révedez,
Hogy mi bajuk? miért van ez?

Vajjon ki ő, s hol van lakása?
Ezt volna bezzeg tudni jó.
Divatfi, delfi egyremásra
Kiséri már egy légio.
Egyik kinyaltabb mint a másik;
Mindegyikének foga vásik
A kedves kis galamb után,
Hogy — hátha, mégis, netalán?

A gyermek arcza, öltözéke
És a mamáé szigorú;
A korosabb roué-k szemébe'
A fürt azonnal savanyú.
Egymásra fanyarul mosolygnak,
Föl és alá elsompolyognak.
És észrevétlen elmarad
Az arszlán — az hogy rókahad.

Csak egy van, a ki nem tágúl még.
Talán egy ártatlan bohó,
Kinek szivében tiszta láng ég.
És tisztességes czél?... ohó!
Regényt ki irna most ilyenről?
Nem, nem! Nézük csak őt közelből.
Ő nem közönséges veréb,
Valóban furcsa keverék.

A szőke haj, pozsgás arcz, kék szem
Rosz hirbe jöttek, jól tudom.
Fekete, barna a regényben
Mind valamennyi Seladon.
S a hány ábrándozó, érzelgő,
Légvárakban lakó, képzelgő,
A sírig hű boldogtalan:
Mind szöszke az, s kék szeme van.

Ezekre most nem jó idő jár;
Az ördögnek sem köllenek.
Hütlen s ledérnek áll a vásár,
Ódondásznál penészlenek
A Heloizek, Abelárok;
Tündöklenek a csapodárok.
Szegény Toggenburg lovagon
Nevetnek utczán, szinpadon.

De ám azért ne adjuk őt fel,
Csak türelem, csak bizalom.
Ez ifju itt félszőke fürttel
Sem Abelár, sem Seladon.
Ha dandy-szemmel végig méred,
Hogy nem veszélyes ő, azt véled.
De megcsalódnék benne sok
Bár legerősebb psycholog.

Én nem takargatom hibáit;
Bár volna gyöngesége több!
Nagy bűne, melyről szólok majd itt,
Lehetne ekként menthetőbb.

Volt igen is, volt benne sok szép,
Erő nagy, testi, lelki egykép . . .
Azaz hogy — egyképen? — vajon?
Nem gyül meg e szóval bajom?

Egykép igen, sokáig, szépen,
Mint himbán két testvérgyerek,
Ellensulyozta küzdő szellem
A bőszült szenvedélyeket.
De végre elbillent a mérleg;
Talán utóbbi erősebb lett?
Vagy rá süvöltött sors szele?
Nem bíbelődöm most vele.

Hagyom önökre megvitatni.
Elmondom úgy, a mint esett.
És van szerencsém bemutatni
Ezennel ifju hősömet.
A dolog egy kis bajjal járó,
Mivel hogy ő se gróf, se báró.
Oh botrány, még nem is nemes;
Lehet ily ember érdekes?

De hát lássátok, a természet
Olykor minő játékot űz.
Kik, mint a vérmén, ugy tenyésztek,
Nincs bennetek felényi tűz!
Kik jártok a verseny-porondon,
Higyjétek vagy nem, én azt mondom:
Hogy még halandó emberér
Nem volt ilyen hőn telivér.

Egyszer családfáját kutattam;
Fojtott haraggal válaszolt;
S keserüen, hogy apja vadkan
S az anyja, ugymond, medve volt...
Ez ugy-e bűnös kegytelenség?
De hajh! rettentő nagy a mentség.
Szegény fiu! szánhatjuk őt.
Szülőtelen, sinlődve nőtt.

Szülőit ő nem is gyanitja.
Erdős, vadon bérczek között,
Sanyarra jó korán tanitva,
Pásztorcsalád nevelte őt.
Egy barlang volt az ősi fészek,
Holott a zerge legelészett,
A szarvas a sót nyalni járt,
Nem rettegő a pór-ruhát.

Jégzápor, szélvihar, rettentő,
Nem egyszer utolérte itt.
Miközben a menydörgős menykő
Csapkodta a táj bérczeit.
Furkós botjával egyszer-másszor
A hatéves kis csordapásztor
Sasokkal összeütközött,
Midőn azok fészkébe tört.

Később egy gazdag úr jött erre,
Festői tájat kedvelő.
Kalauzúl föl a hegyekre
Vadászva, járt-kelt ezzel ő.

Egy les után, szép holdas éjen,
Sűrű bozótos meredélyen
Kisértetes látvány elől
Az úr lábáról majd ledől.

Lombok közt, holdsütött nyilásból,
Alakra ember, de nagyobb,
Miként ha vón' izzó parázsból,
Ugy fénylik, füstölög, ragyog.
Az utazó remeg; azonba'
Kezéből földre hull forgója.
A kis fiu fölemelé
S megy vakmerőn a rém felé.

Egy kissé borzongott a háta,
De közelérve fölkaczag.
Nagyot rug a rém oldalába,
Az úr is bátorságra kap.
Taplóvá rothadt cserfa törzse
Holdfényben mintegy füstölögve —
Ez volt a rémes látomány —
Megfejtve a bűvös talány.

A vendég másnap lőtt egy zergét.
Az egy kőszálon fönnakadt.
Első lövése; terringettét!
Hogy a szép zsákmány ott rohad!
A vezető csak szemlélődik,
Vadász még nem járt ezelőtt itt;
De mezitláb egy kis gyerek
A szakadékon átmehet.

S lerugva bocskorát, azonnal
Megindul a merész fiu.
Egy hasadékon, mint kigyóhal
Örvény fölött át és kibú.
Eláll urának szeme szája,
Majd visszahíja, kiabálja.
Csak még egy vészes pillanat,
S már hozza a sűdő vadat.

De a fiunak bátor tette
Szerzett apát, nevet, vagyont.
A gazdag ur örökbe vette
S idővel mindent ráhagyott.
Hozzá még többet is szerzett ő.
Lett gazdag úr: Virányi Ernő.
Hatalmas ifju, óriás,
Országremény, mint annyi más . . .

Országremény, mert hát az ember
Csak a jelen után itél.
De hány kalászt, szép bimbót elver
A lét viharja: szenvedély?
A természet buján fogant ám,
De sors anyó irigy boszorkány.
E méreg- s kártyakeverő
Cselétől vész sok szép erő.

De most csak éljünk a jelennek,
Ne bántsuk a sötét jövőt.
Most még virágokhoz vezetnek
Utai, hát kövessük őt.

Deák-, Hajóstér elmaradnak,
Már-már a városerdőn vannak;
Itt egy kicsiny ház ajtaján
Belép anyjával a leány.

Minő szerencse! kapuajtón
Gyöngéd kezek vonásai;
No majd kap ő a kész alkalmon:
„Két szép lakás, egy utczai.“
Megvan szerencsés apropos-ja,
A többi oszt' ügyesség dolga . . .
De ez a percz nem kedvező;
Néhány nap mulva visszajő.

Közömbös arczczal, mintha őket
Nem látta volna még soha,
Megjegyzi, hogy mily meglepőleg
Barátságos minden szoba.
A mama nyájasan fogadja,
Magát az ifju bemutatja;
Örülnek, örvendeznek, és
Megtörtént az ismerkedés.

Az urnő pamlagát kinálja.
Ő egy karszékbe ül, de hát
Van elegendő oka rája,
Mert a szomszéd terembe lát.
Holott a kis leány magában
Van elmerülve nagy munkában.
Kezében tű és czérna van
És öltöget szorgalmasan.

Redőtlen szürke pongyolája
— A mint feléje háttal ül —
Imitt-amott, hogy rejtett bája
Jobban kitünjék, megfeszül . . .
Ó képzelemgyulasztó látvány!
Hát még a hogy fehérlő vállán
Fekete fürtje játszadoz,
S velőt, vért forró lázba hoz!

A mama nem bánná a „parthie“-t.
Ernő hirét hallotta már.
„Eset“-je volt: megölt egy marquist.
Ilyesmi szájról-szájra jár.
Szép kettes fogatán különben
Megfordult olykor a köröndben,
S ez alkalommal az anyák,
Hogy mije van? — tovább adák.

Van háza, földje, nyaralója,
Ez már ma is csak valami.
Hát ifjusága agiója,
Hogy még lehet — ki tudja mi?
S a mi hazánkban ritkaság most,
Nem kártyás és nem is iszákos.
És ámbár törzsökös magyar,
Csak bőkezű, de nem pazar.

Henyélni nem szeret s bizonynyal
— Ugy vélik — czélja nagy, komoly.
Mulatni tud a mulatókkal,
De szépen ír és szónokol.

Az „Orfeumba" is hogy eljár?
Hja . . . a levegőben van ez már! . .
Olykor ki is csap egy kicsit,
De csak módjával, képesint.

Nem áll ő udvaroncz hirében.
Még érzik rajta a vadon.
Öltözködik tisztán, szerényen,
De nem piperkőcz, nem majom.
Ha, mint ő, olyan az ember mind,
A tébolydába zárják Darvint.
Szóval, mi lényét illeti,
Természetes, eredeti.

Gallérja vagy kendője csokra
Sokszor nem épen comme il faut.
A bókot nem halmozza bókra;
Nem végtelen toasztivó.
Az üres fecsegést utálja . . .
De ennél is nagyobb hibája:
— Ó szörnyü végzet, mostoha —
Tánczolni nem szokott soha!

Ki féltené ilyen lovagtól
A jól nevelt okos leányt?
Ez egyszerű komoly alakból
Ki olvas csélcsap Don Juant?
Mamának is nagy a bizalma,
Hogy Ernő arcza meg nem csalja.
Hisz olyan az, mint szentirás,
Pénzt adna rá az uzsorás.

Vigan csevegnek, élczelődnek.
A lányka néha közbeszól.
Ez a jel kedvező Ernőnek,
És egy-egy bókkal válaszol.
Azokból a dolog kitetsző:
Ez nem lakás-, de leánynéző.
S az anya szól háromszor is:
Legyen szerencsénk másszor is.

S Ernő barátunk menne is már,
De nem tud, szive oly nehéz.
Maga sem tudja, hogy még mit vár,
Csak a szomszéd terembe néz.
Ah! végre megvan! üdv, szerencse!
Maguk maradnak egy-két perczre . . .
Oh! drága boldog pillanat,
Szivrészegitő gondolat!

A szőnyegen halkan, pár lépést
Beközéliti Etikét
(Igy hitták a kedves teremtést)
Oh széditő, tündéri kép!
Kinyilva hűtlen inge fátyla,
És azon át Ernő belátja
Hó melle, válla bájait . . .
— Nap úgy nem éget, nem vakít!

S az ifju, a ki láta vadkant
Csörtetni zörgő fák alatt,
Midőn az ég rettentőt csattant,
Pokolsötét éj meggyuladt;

Ég és a föld egy lángban álltak:
Egymást kereste a vadállat,
S az erdő mélyén egymagán
Istenre gondolt a zsivány:

Most, mint a déli verőfényben
Tündöklő délczeg nyárberek:
Nem tudja, hogy mi félelemben?
De szent igaz, hogy úgy remeg.
Lelkében szörnyü harczra kelnek
Szemérem és bősz szenvedelmek.
S csak tréfa volt szándéka bár,
De vágya többre készti már!

S hogy állna ellen ő e vágynak?
Mi rettentné attól el őt?
Hisz a mélységes Gyehennának
Lángnyelve már nem égetőbb!
Egy csókot e szűz hattyuvállra!
S mint menydörgés a villámlásra,
A gondolat után a tett
Hej! gyorsan elkövetkezett.

A lányka rémülten sikolt föl,
Elsápad, majd meg elpirul.
Rettenve kissé a merénytől,
Ernő bünbánva földre hull.
S mint egy vezeklő búcsujáró,
Kulcsolt kezekkel a hátráló
Leányka lábához csuszik,
S forró szerelmet esküszik.

Mondott sokat, szépet, hizelgőt;
Hogy megérdemli a halált.
És az ne is kimélje itt őt,
Ha viszonzásra nem talált.
Igér hűséget ékes nyelven,
És mind azt, a mit mond e perczben,
Való, hogy mind átérezi,
S hogy meg is tartja, azt hiszi.

De mind hiába, mind hiába!
Kilábolhatlan a hinár.
Csak egy hibából más hibába
Sülyed mélyebb s mélyebbre már.
Etelke arczán megerednek
A könyek és sürün peregnek.
Ez ifju őt — ez fáj neki —
Vajjon minek tekintheti?

És épen ő, ez ifju tette,
Kiről magában azt hivé
Mindjárt az első tekintetre:
„Ez jobb, nemesb a többinél.“
Kiről először gondolt szépet,
És alkotott egy kedves képet,
Melyről, ha jött a holdas est,
Álmodni olyan jól esett.

A jelenet szivet repesztő;
Nagy a kelepcze, a veszély.
Mint tegye jóvá gyorsan ezt ő,
Hogy hozza helyre bölcs eszély,

(Ha birna is e perczben ezzel)
Mit elrontott vak hévvel, tüzzel?
Miként engesztelhesse meg
A vérig sértett illemet?

És mintha éktelen zavarja
Nem volna már több, mint elég,
Tetézi még a sors haragja:
Pour comble a mama belép . . .
A csónak oldva, nyíl kilőve!
Nincsen menekvés már előle.
Megkéri hát a kis leányt,
Hisz úgy is ez, amit kivánt . . .

De tudja, ugymond, hogy lépése
Ily rögtönül, szerénytelen.
Választ azért hát kérésére
Nem is ohajt ily hirtelen.
Ezennel ő csupán kimondja,
Hogy ez komoly, forró ohajja,
S mihelyt Etelke arra kész,
Legyen övé a drága kéz.

Lesimul a vihar; Etelke
Még ujra megbotránkozik;
Mig szép nyakára s a történtre —
Duzzogva bár — fátyolt borít.
Meglepetése, hányatása
Egy indulatból át a másba
Oly ellentétes, hirtelen,
Hogy most itélni képtelen.

Ernő belátja, hogy az óra
Ki van merítve s távozik.
Vágy levegőre s nyugalomra
Közülök egyként mindegyik.
Mámorban ő, Etelke lázban
Tünődnek, önmagukba zártan:
Mi volt ez, álom vagy való?
Áldás vagy — átokfoglaló? . . .

A NYARALÓBAN.

Tehát igen: minden bizonynyal:
Ez elhatározott dolog.
Nősülni fog. Mátkája angyal:
És mind a ketten boldogok.
Oh boldog, édes házas élet!
Tisztesség utja, áldott végzet . . .
Hogy sorsa ezt igy rendelé,
Örömmel néz most már elé.

Mi van becsesb a jó otthonnál?
Mindent, mi kell, föllelve itt,
Felebarátja ablakánál
Az ember nem gyalázkodik.
S eszébe jut önsorsa, átka:
Rideg, kinos apátlansága . . .
Szakadjon magva annak itt,
Hol ő családot alapít.

Elég volt úgy is a kalandból!
Tán sok is a tiltott gyümölcs.
A föld teritett asztaláról
Mitsem felejt ki, a ki bölcs.
Ha még a savanyú is izlett,
Kihagyjad épen a szinmézet?
S hiába! a mézes hetet
Csak feleséggel élvezed.

Hát még ha olyan feleséggel,
Majd a minő Etelke lesz?
E méz-oáz majd este, reggel
Mi végtelen gyönyört szerez!
Már látja édes képzeletben,
Mi jól fog állni neki minden:
Kötény és konyha-marechal-
Pálczája, a —.főzőkanál.

„Kötény, kanál? Fi donc!“ kiált föl
A most divó szokás fia,
Kinek mindjárt az esküvőtől
Külföldre kell utaznia.
S követve e bomfordi bon-tont,
Befutja Svájczot, Párist, Londont.
Megtérve aztán, némelyik
Előkelően kérkedik:

Hogy egy körút, külön, magában
Nem megvetendő élvezet;
A mézes éj, csöndes magányban
Még istenibb gyönyör lehet.
— De ezt a kettőt egybe venni
S egymással őket tönkre tenni,
Igaz, hogy sokba is került, —
De nagyszerüen sikerült.

Minő sivár természetlenség!
— Vándormadárnak szárnya van.
Röpködhet a látképdus kék ég
Mérhetlen távolságiban.

De hogyha párját megtalálja,
Vonul sötét, csöndes magányba,
S elhallgat árnyas ág bogán,
Fészkén a boldog csalogány.

Ernőnek is, ha szép estennen
Nős életéről képzeleg,
Ülvén Etelkéjével szemben,
Lelkén ily ábrándkép lebeg.
Mit csuszsza-mászsza e világot,
Ki meglelé a boldogságot,
S egy kedves lényben föltalált
Mindent, mi földön üdvöt ád?

Szivében ostromállapot van:
Szerelem ott az egyedúr,
E hatalmas diktátor onnan
Minden más érzelmet kitúr.
Mit a világ s bohó divatja,
Hivság s ezernyi indulatja!
Ő majd csak önmagának él,
Ez most az egyedüli czél.

Majd elmegy ő, el messze, messze,
— Itt hagyva e vásári zajt —
Hol vig madár szól zengedezve,
Az erdő illatot sohajt,
Hol pázsitos berek homálya
Álommal a vándort kinálja,
Mely hetedik eget igér:
Súg-búg, cseveg a hegyi ér.

Hol kis lak áll domb oldalában,
És oly vidáman mosolyog,
Hogy azt hivé gyerekkorában,
A tündérek lakhatnak ott . . .
Ott, ama távol kék hegyekbe
Épit magának, mint a fecske,
Egy kicsi fészket, házikót,
S örökre ott fog élni, ott . . .

Képzelt jövőjét rajzolgatva,
Ily szép szinekkel festi ki.
Etelke bajjal titkolhatja,
Hogy mily nagyon tetszik neki.
Pedig titkolni kell okvetlen,
Maradni szigorún egy kedvben,
Sőt épen kinevetni azt,
Mi örömkönnyeket fakaszt.

Hja, Ernő urral nem megy máskép;
Ő csakhamar roszat mivel.
Ismerni kell ám ezt a kópét,
És vele akként bánni el.
Mutatni, hogy hévvel csügg rajta,
Vagy épen el van ragadtatva,
Hogy él hal érte már — ohó!
Ez semmikép se volna jó.

Többé ugyan nem lopja őt meg,
Majd megmutatja ő neki.
Kérlelhetlen szigort erőtet;
A csínyt azonnal bünteti.

Vetemedik illetlenségre?
Egy, kettő — marche! három lépésre.
Amott a szék, a negyedik.
Ugy hát; minek legyeskedik?

Szoktatja Ernőt kurta fékre;
S jól menne a dolog, de haj!
Hisz igy még bájolóbb Etelke!
S most már meg épen ez a baj.
Mi haszna? Ernő ugy találja,
Hog már igy épen ki nem állja,
S most még „maradhatatlanabb";
A mint nyilást lel, csíp, harap.

Már maga Ernő is belátja,
Hogy ez tarthatlan állapot.
S ha tőle függ, perczet sem várva,
Hivatná rögtön a papot.
De hasztalan minden beszédje;
Mig el nem készül a kelengye
Hat-hat párnája paplana,
Addig nem enged a mama.

Hiába emlegette volna
A régi jó szokásokat?
Hogy most, midőn kijött a sorja,
Ő hagyja cserbe azokat?
Mit tudja, hogy mi a tisztesség,
Ez a mai szédelgő népség?
Tanulja ez meg, hogy minő
Egy régi minta házi nő!

Aztán meg — és ez tán a legfőbb —
Etelke is még csak gyerek;
Várhatna még akár esztendőt;
Ám csak hadd epekedjenek.
Ismeretségük is rövid még,
Hadd nőjön az, hadd növekedjék.
Nem tart soká a szerelem,
Sem semmi, a mi hirtelen.

Megmondta. Punktum. És ez ellen
Ernő mit is tehetne mást?
Megnyugszik a kemény végzetben,
S folytat heves ábrándozást.
És ebben ő kifogyhatatlan.
Most egy vadonban él nyugodtan.
Már készen a kicsinyke ház,
Etelke főz, ő meg vadász.

Majd a mérhetlen oczeánnak
Beljén, lakatlan szigeten,
Árnyas, füves parton halászgat,
Holott szélcsöndes éjeken
Holdfényes tengeren oly néma
Körültük minden, néha-néha
Csupán az ő és a habok
Csókolkozása hallhatók . . .

Ő most szeret, nagyon, valóban,
Mérhetlenül; kétségtelen.
A szenvedély, ha lángra lobban,
Ő benne mindig féktelen.

Sokáig alszik az, de aztán
Rettentő, mint az éh oroszlán.
Hogy jó-e vagy rosz végzete? —
Ez már az ő természete.

Ő most szeret, és lánggal égő
Szerelme tárgya nem csupán
Etelke, a gyöngéden érző
Gyöngyharmat keblü kis leány.
Ő még szerelmes egy eszmébe:
A házas élet édenébe.
Ez eszményképbe olvad át
Előtte a kerek világ.

S ő a valódi boldogságot
Csak a magányban képzeli.
A vadon erdőt, pusztaságot
Elragadón ecseteli.
A nagy világban, sokaságban
Hej, ott ezernyi vész, sok csáb van.
Hol csak az isten van jelen,
Csak ott örök a szerelem.

„Ah!“ — szóla olykor, dús képzelme
Ragadván őt, miként az ár: —
„Volnék egy ország fejedelme,
A királyok királya bár;
El-elvonulnék hébe-hóba —
— Legteljesebb inkognitóba —
Magamra öltve pór-ruhát,
Keresni egy csöndes tanyát.

És ottan élnénk, éldegélnénk
Kettecskén egy-két jó napot;
Boltozatos fák rejtegetnék
Világ elől a kis lakot.
A királyné — azaz hogy kérem,
Itt csak az én kis feleségem
Készitené a bablevest,
Lángost, pogácsát izletest.

Oh mennyi kéj van a természet
Kifogyhatatlan kebelén!
Összalkotása emberkéznek
Azokhoz képest mily szegény!
A paloták arany fénymáza
Tehetlenségünket álczázza.
A legtökélyesb műalak
Hiú, erőtlen másolat."

És igy tovább. Igy üzve-füzve
Ábrándja kedvencz képeit,
Tervezgetés, merengés közbe
Egy gondolatja születik.
Mit is csapong itt epekedve,
Hisz, hogyha épen tartja kedve,
— Ugy van — király vagy nem király —
Megtenni azt módjában áll?

Ha „kis lakot domb oldalában,
Mely oly vidáman mosolyog",
Ha ezt keres, csöndes magányban —
Sz' ez igen egyszerü dolog.

Hát mit vétett az ő tanyája,
Hogy ne gondolna egybe rája —
Az allaghi hegyoldalon,
E földi menny, paradicsom?

Van ottan is hegy, völgy, erdőség;
Szól abba vígan a madár.
Elől vidám, habos mezőség,
Sok rajt a lepke, csapodár . . .
Kövér buzában pitypalatty szól
Mondhatlan ízű pillanatról . . .
Patak fölött, tölgylomb alatt
Nyögi szerelmét a galamb.

— E sok csodát, szépséget látni
Etelke is kiváncsi már.
Miért ne rándulnának hát ki,
Most, mig diszében áll a nyár?
Egy szép nap oda künn a villán —
E gondolat gyujt mint a villám.
Etelke tapsol — „ez dicső!"
S a mama? — még tünődik ő.

De majd előrobbantja Ernő
Huszonnégy fontos érveit:
Egy régi jobb kor tisztelendő
Szokásait, erkölcseit.
Nos hát a „háztüznéző" semmi?
Csak nem fogunk ugy ott csöppenni
Vaktába tartva násznapot —
Előbb csak szét kell nézni ott?"

Az istenért! ha meggondolja,
Hisz ott tömérdek a dolog.
Ő már nem látta évek óta,
Tán a vidék kissé kiholt.
Előtte kedves a csöndélet,
De nem ohajt remeteséget.
Mindent, mi jó, ugy véli, itt
E kicsi ponton egyesít.

Legyen körülte egy kis élet,
A ház körül egy kis moraj.
Nem is valódi fecskefészek,
Ha nincs belül egy kis zsibaj.
Ha már lesz egy kis gazdasága,
Legyen meg annak minden ága.
És a mi van, ám hát legyen
Jó karban és kellő helyen.

Ugy szép a ház, ha udvarából
Jár a mezőre fürge nyáj.
A legelőn csikó ficzánkol,
A garmadán baromfi váj.
A macska a padkán dorombol;
Vendég elé fut a komondor.
A tyúk kodál az asztagon;
Ökör, bivaly bőg vastagon . . .

E házias, családias kép
Megszéditette a mamát.
Ez maga a szent egyszerűség!
Ám teljék benne kedve hát.

Mily nagy a lánya szerencséje!
Ha ez sem a jó férj eszménye,
No akkor aztán nem hihet
Már e világon senkinek.

Tehát kimennek. Mindjárt. Holnap.
Szép hűvös hajnalon; korán.
Nagy örömükben úgy se tudnak
Alunni már ez éjszakán.
Egy próbanap a házasságból,
A lét e szép vigjátékából,
A nyár fényébe öltözött
Méltó diszitmények között . . .

Egy óra a paradicsomból,
Midőn az még el nem veszett:
Abból a boldog ártatlanból,
Hol még kigyó nem szerepelt . . .
Ah isteni, fölséges tréfa!
Ádám lesz ő, Etelke Éva . . .
— Ej, ej, a mama fenyeget:
„Tűzzel ne játszék a gyerek!“

No's hát a nap, az áldott jó nap
(Holott már Andor kételye
Nagy volt, hogy mostan elkésik majd)
Elvégre mégis fölkele.
Sőt oly kegyes volt, úgy sugárzott;
A föld egy óriás gyémánt volt.
Fénylett a fű, erdőn, mezőn
Örömtől harmat-könyezőn.

Oh, ez egy szép, egy ritka nap lesz!
Örömteli, minőt talán
A halandó csak egyszer élvez
E föld szinén egyátalán . . .
Ez a teljes boldogság napja,
Szerencse ittas pillanatja,
Midőn a jó mind egyesül.
Minden kivánság teljesül.

Minden kivánság? — Bár csak annyi...
És vajha semmivel se több!
De hátha majd ki fog csorranni
Az a pohár, mely teli tölt?
Ej! gyáva gond! S ha úgy is; aztán
Patvarba! hát baj lenne az tán?
Övé Etelke, kell-e több?
Isten s ha kell a pap előtt!

A tréfa, jó kedv szakadatlan.
A vasderes négyes fogat
A füzeséri nyárasokban
Csillogva nagy vígan halad.
Majd egy félig nyilt völgybe érnek;
Ott, hársöves partján az érnek,
A napsugárban nevető
Szép úri lak tünik elő.

A hölgyek halk ah-ot hallatnak.
Oly kedves a hely, meghivó.
A sűrüből, csalogatólag,
Füttyent eléjök a rigó.

A kémények vigan füstölnek:
Sorfákon a szarkák csörögnek
S a bennlevőket fölverik,
Hogy íme vendég érkezik.

Az Ernő ecsetelte képet
Tetézi dúsan a való.
A „pásztorosdihoz“ keretnek
Ugyancsak úri nyaraló.
„Ez hát a kunyhó? — hisz ez ékszer;
Ah ez aztán „arany“ középszer.“
Körültekintve odabenn,
Ugymond Etelke élczesen.

De mindamellett, tréfa nélkül —
Hisz ő is csak nő, bár ha jobb, —
Büvölten álla csintul, fénytül,
S igy tetszik épen a dolog.
Sőt már nem is palástolhatja,
El van fölöttébb ragadtatva.
S csak fél, hogy álom mindez és
Majd szörnyü lesz az ébredés.

Bejárja, nézi Ernő karján
A selyembársony termeket.
A kertet, majd az erdő alján
Egy vadregényesb részletet.
Im itt egy csöndes hűvös barlang,
Alatta csacska csermely ballag;
Kőpadja lágy moh-bársonyán
A legpompásabb ottomán.

Előtte minden, a mit most lát,
Oly épen kedv szerint való.
Nem mese hát a tündérország,
Lehetne ennyi jó — való?
Van pillanat s hely e világon,
Melyben valósul minden álom?
A dajkadal, pásztorrege
Mind mind beteljesülnek-e?

És maga Ernő, vőlegénye
(Az ő szemében) oly nemes;
Lehet-e férfi s minden ténye
Eszményileg tökéletes?
Hát nem hazudnak a regények?
Volnának még e földön lények,
Minőkről, úgy hivé, hogy itt
Leányi szív csak álmodik?

S ha veszi önmagát, szerényen,
Ő egy szegény polgárleány.
Ő csak szeretni tudna véglen,
Forróan, híven, igazán . . .
Mi több? ő érzi s ez borzasztja.
Bár elhagyatva, megcsalatva,
Már mást szeretni képtelen,
Szerelme egy és végtelen.

És hátha mégis . . . megcsalódik?
Ó szivrepesztő gondolat!
S remegni kezd tetőtül talpig
Mint szél ha rázza, patyolat.

Ah, hogy ha mindez csak káprázat?
S valóban, mintha erdőt, házat
Forogni látna hirtelen . . .
O kínos ádáz sejtelem!

S egyszerre arcza haloványul,
Sötétül, csuklik a szeme.
Talán e gondolat nyilátul,
Mely ugy szivébe lövele?
Vagy tán az uti fáradalmak,
A hegyi lég, erős izgalmak,
Vagy mindezek s rosz szelleme
Esküdtek össze ellene?

Én nem tudom. Elég az ahhoz:
Meglátva a szinváltozást,
Mint a hogy illik jó lovaghoz,
Ernő mit is tehetne mást?
Föllépve mint egy házi orvos,
(Egyébiránt is, — oh fondor sors!
A mama is, én istenem!
Ép itt e perczben nincs jelen! . .)

Szegény Etelkét kapja ölbe.
Ej, édes könnyü volt neki;
Akár csak a gáz a léggömbbe,
Mely azt egekbe emeli.
És viszi, mint a szél a hangot,
Mint kesely a fehér galambot,
Haladva tüskön bokron át,
Hogy majd beéri a tanyát.

És vajha ugy! — Azonba' még se.
Már sorsuk ezt igy rendelé.
Szándék-e vagy véletlenség-e?
Elérnek a barlang elé.
A hűs patak valódi gyógytár,
S holott a jó mohágy is ott vár.
Honn a mamát ijeszsze meg?
Hogy lenne egyből két beteg!

Majd meggyógyitja ő Etelkét;
És ezzel késni nem szabad.
Kár volna mostan minden perczért,
Sürgős az ilyen pillanat.
Ereszti a füzőt derékon.
Föcskendi vizzel halántékon.
Csókkal boritja mindenütt,
Hogy így majd minden bajt elüt.

Füröszti ebbe a gyógyszerbe.
Van nála ebből jó adag;
Hogy attól már utóbb Etelke
Szűz ajka szinte földagad.
S arczára visszatér a hajnal,
Majd föltekint halk ámulattal,
S szeme arkangyal fényitül
Egy perczre Ernő megkövül.

Igen bizony s egy pillanatra
Változnak im a szerepek.
Akár a márvány Ernő arcza,
S most már meg ő a nagy beteg.

Nagy, szörnyü nagy, halálos a baj,
S ez nem szeszély, nem tréfa, ajjaj,
Szörnyet hal ő egyszerre itt,
Ha rajt' Etelke nem segit.

A baj elég komolynak tetsző,
Ernőnek hangja halk s remeg;
Azonba' mégis csak incselg ő, —
Etelke meg már mit tehet?
Haragja harczol a kaczajjal,
De mind hiába, nem bir azzal.
Nagy baj biz ez, de hasztalan,
Igy a tekintély oda van.

Kisül ugyan, hogy voltaképen
S egyáltalán nincs semmi baj:
Sőt már Etelke kérné szépen,
Ha el nem fojtaná kaczaj.
De Ernő tart „recidivátul",
Ki nem vergődik a tréfábul.
Az alkalom jó, jobb se kell:
Ily ürügyöt ereszszen el?

Denique Ernő egyre „golyhóbb";
De hát ily állapot s eset,
Én istenem, hát ennyi s ily csók
Vajh kit nem részegitne meg?
Egyébiránt biz ő nem is szent;
S hiába, a mit ezután tett —
Hja, már ha erre gondolok,
Én magam is dühös vagyok.

De én megmondtam, hogy szivében
Megannyi szörny az indulat.
Hogy izzó láva ég erében
És szenvedélye — fenevad.
A mely nagylelkü, olykor, mondják;
De hogy ha egyszer vért szagolt, hát
Jöhet az isten angyala,
Bizony hamar fölfalja a.

És most a fenevad fölébredt . . .
S Etelke kelté föl, mi több:
Tüzes vasával szépségének
— Kérem — még sütögette őt!
Igaz, hogy tette akaratlan.
És ebben ő szegény, ártatlan,
Hanem, hogy szép volt, szép nagyon,
E bünét nem tagadhatom.

Jóságos ég! örök hatalmak!
Mily szemfényvesztő látomány!
Minő tökélye idomoknak!
Minő csodák a mell haván . . .
Hát még odább . . . de hopp! ne többet.
Hah! mint irigylem a festőket!
Hogy mindezekről szólanom
Nekem megtiltja a szalón!

Egyébiránt . . . bizony sokkal jobb;
Mit is beszélek, henczegek?
Mikor tudom, hogy vannak dolgok,
Miket leírni nem lehet.

Miket sem én magam, belátom,
De te se, mázoló barátom,
Még meg se közelithetünk,
Jobb hát, ha rá fátyolt vetünk.

De végre már időnk sincs erre:
Mert ime jön már a mama,
És hangzik messziről: „Etelke
Hol vagy?“ rettentő szózata
Háromszoros egymásutánban;
Ah, épen mint a bibliában . .!
Etelke is pirul, ijed.
Furdalja lelkiismeret?

A mese a paradicsomrul
Teljesüléssel fenyeget.
Ah, hogyha mindvégig valósul,
S örökre itt is elveszett . . .?
De voltakép mi is az éden?
És hol van az? — Ernő szivében.
S tán onnan csak nem üzi el
Az a kegyetlen Gábriel?

Nevetve fojtogatja csókba
Ernő e bal sejtelmeket.
„Hisz nem is éden az“ suttogja,
„Mit elveszítnünk nem lehet.“
De mind hiába, tagadhatlan,
Föladva, szegve már a programm . . .
Valami abba csuszhatott,
Mi elrontotta a napot.

Immár a pásztorhangulatnak,
Játék-szeszélynek vége van.
Szebb része eltölt már a napnak,
Etelke méla, hangtalan.
Elég is a magányból, csendből!
Ernő is zajt kiván; közelből
Hozat vendégeket, czigányt,
S tölt zene közt vig délutánt.

Igy tölt a nagy nap. És az este?
A nyári éj, a méla hold
Maradjanak kétségbeesve,
Hogy itt mi szerepük se volt?
Nos hát a hold — hogy is felejtem! —
Hazafelé, ünneplő fényben,
Mint tőle várni lehetett,
Kisérte a vendégeket.

Előzékeny galant barátként
Viselte mindvégig magát.
Elő-előrántott időnként
Egy felhőt, s onnan kandikált,
Mig Ernő a bakon használva
Az eltünő borút, futtába
Még egy-egy édes zálogot
Etelke ajakára lop . . .

A SÉTAHANGVERSENYBEN.

Hej Ernő, Ernő, jó barátom,
Patvarba! mit keressz te itt
A váczi utczában, déltájon . . .
Mire való már ez megint?
„A nagy világban, sokaságban“
(És főleg ebben az utczában)
Mondod magad, hogy „sok a csáb“,
Csücsülj te honn — ma legalább.

Jót akarok neked bizonynyal;
Higyj és fogadd tanácsomat.
Lásd, hogy ha ilyen hasonlattal
(Magunk közt) élnem tán szabad:
Mi Angyal Bandinak a puszta,
Az neked épen ez az utcza.
Engedd meg, ámde ez igy áll;
Az alkalom tolvajt csinál.

S csak ma ne mennél, csak ne mostan!
Mig a veszély oly szörnyü nagy.
Ott ama kigyózó sodorban,
Hah, mondtam, ugy-e fogva vagy!
Hja, már most, én édes barátom,
Én hasztalan beszélek, látom;
Én most már nem segithetek . . .
Eszeveszett! ugy kell neked!. . .

Csak ergye hát a magad utján!
Hiszen való, a mi való,
(Gaz kópé! még irigylem is tán)
Hej, ez uton sok, sok a jó...
Kinyilnak a legszebb virágok
Számodra, és övék az átok...
Erős melledben egy tövis
Ha marad, érzed is, nem is...

Hanem virága válogatja...
Nem mind egyenlő a tövis.
Van, melynek méregtelt illatja
Gyorsan vagy lassan bár, öl is.
S engem bősz sejtelmek gyötörnek:
Mi vége sok tilos gyönyörnek?
Minél hőbb, tündöklőbb a nap,
Borul, ha lefelé halad.

Hja, te e „vénasszony beszédre"
Csak jót nevetsz, s tovább haladsz.
Aggódik otthon, sír Etelke?
Baj, baj, de csak rövid baj az.
Nem messze van már a határnap,
Midőn majd összeadja a pap...
S ha szabadságát veszti el,
E kis időt használni kell...

S a perczet épen eltaláltad;
Te köllesz épen most ide.
Uram, dicsértessék hatalmad!
Kezednek mily csodás mive!

Vén őr a városháztoronyban
Verd félre a harangot, tűz van!
Nagy tűz van itt, olthatlanabb,
Mint mit a szél terjeszt, ragad.

És legnagyobb Ernő szivében.
Hej, itt a legtöbb gyúanyag.
Hogy azt eloltsa rögtönében,
Ő arra soh'se volt hanyag.
De hát hogy? A tündéristennő
Mögött a delhad hirtelen nő.
Hah! hogy ha megelőzi más?
Valami vén bankóriás?

Hohó! Bankóriás? Pedig vén?
Mít? Hát afféle lenne ő?
Naiv barátom! A keresztyén
Vénusz tán házi szende nő?
Ki nap lehet, az nem lesz csillag.
Ki egy világot meghódithat,
Biz annak, ez természetes,
Egy ország, bármi nagy, keves,

Oh e napok, e napszépségek,
Ezek ragyognak messziről.
Vakitnak, gyujtanak, égetnek
Száz mérf . . . , azaz lépésnyiről.
Minden parányi ízük lázit;
Ruhájuk élő lénynyé válik,
És suttog és fest, mutogat,
Miket csak gondolnod szabad . . .

És egy ilyen nap, még pediglen
Vakitó nyárközépi nap.
Melynek sugára szüli délben
A földövi orkánokat;
Egyedül uralgó, tündöklő,
Teremtő, éltető, öldöklő:
Mely szerteszét bimbót fakaszt,
Hervaszt, éléget, megfagyaszt; —

Egy ilyen szépség napja kelt föl
És ragyogott már jó korán,
Követve „bolygók“ seregétől
Fővárosunk aequatorán —
A váczi utczán tudniillik,
Hol aloé örökké nyílik
S jár, leskelődik egyaránt
„Oroszlán“, „tigris“, „elefánt“.

Ki ő, mi ő? Ej, mit kutassuk,
Mint valami kis faluba!
Pesten vagyunk; elég ha tudjuk,
Lakása ez s ez szálloda.
Rangját, nevét a szobapinczér
Megmondja egy-két jó forintér;
Sőt már ötért mindent kitud,
Belopja esdő billet-doux-d'.

De Ernőnek még ez se kellett.
Elősegité végzete.
Egy dandy a szép delnő mellett
Csötölt, botolt, tekintgete,

Mint egy dióverő nagy pózna;
Jó egy öl a legénynek hossza.
Monoklijában jelleme,
Hogy nincs neki elég szeme.

Nyilvánvaló volt, hogy ezuttal
A fráter szemtelenkedik.
A hölgy zavart, s tiltó haraggal
Szegzi előre szemeit,
A dandy hosszu fintor lába
Magát pedig mintegy kinálta.
Valaki rálép. Félre néz
S dühös a dandy „Kruczinéz!

És még csak engedelmet sem kér
Ez ügyetlen rüpők!“ — „Ohó!
Ám lássuk, hol hát a nemesb vér?
Uram, ki ön? Jegyét!“ — „No jó!“
És evvel véget ér a botrány.
Jegyet cserélnek ott az utczán.
„Báró Immerfein Anatol“
A jegy e bájos névre szól!

Ernőnek egy hálás tekintet
A bátoritó jutalom.
Sőt már parancsoló a helyzet,
Kinálkozó az alkalom.
Hevélye a szólalkozásnak
Föltünt a kandiak hadának;
S a csődülő tömeg elül
Egy bérfogatba menekül.

„Nevem Leóna. — E kisértet
Krakótól mindenütt követ.
Elém-elém kerül, igérget.
Koptatva bókot, járkövet.
Haha! — Uram, fogadja hálám,
Hogy megmentett; csak azt sajnálnám,
Ha e miatt — de nem hiszem,
Mind gyáva is, ki szemtelen."

Egyszerre kész az ismeretség.
Ernő nehány bókot rebeg.
Minő szerencsés végzetesség!
Bübájos, édes jelenet.
Mi végtelen báj- s kellemhalmaz,
S négyszem között — uram, irgalmazz!
Ne vidd a kisértetbe őt,
Vagy adj neki hozzá erőt.

„De hol van Olga?" — „Nénikéje?"
„Ah nem, nem, ő szegény, beteg.
Szobaleányom Olga, — ejnye!"
De indul a fogat, siet.
Ropogva a házrengetegben,
Mint menydörgés a fellegekben.
Majd végre csöndesen halad
— A gesztenye fasor alatt.

De csak nem a városligetben?
Megbolondult ez a kocsis?
No már pedig ártatlan ebben,
Kétségtelen, az urfi is.

Mert voltakép s egyátalában
Az volt a baj, hogy hamarjában
Nem gondolt erre egyik is,
Nem utasitá a kocsist.

E gaz ficzkó pedig lángész volt.
(Nos, ha Zeüsznek egykoron
Lovaiban félistenvér folyt:
Egy tévedt lángész a bakon
Mért lenne nálunk lehetetlen?
Csak ne legyünk olyan hitetlen!
Vagy nem e földön termenek
A „névtelen félistenek“?)

Tanuja volt a jelenetnek,
S azt gondolá: itt e zavar
Perczében mindegy most ezeknek
Akárhová, csak el hamar.
És a turbékoló galambok
Magányt keresnek, sürü lombot,
Természet pázsitpamlagát;
Mit kérdezgesse — Oda hát!

Erdő a szerelem házája,
Ivadja a nyiló tavasz.
Mint ékes szentegyház imára,
A szerelemre hangol az.
Az ibolyának illatárja
Lelkünket át- meg átaljárja.
Dall a madár, cseveg az ér,
Incselg a fény, eget igér.

Kizöldül a hervadt reménység,
A bú, a gond elrejtezik;
Feltámad a rég holt eszménykép
És ujra él emlékben itt.
Elváltozik, elkorcsul minden,
Mi emberi, mulékony itt lenn;
Maga az erdő mindig az,
Mi volt: örökké szűz, igaz.

Kinek még nincs is szeretője,
Kit szenvedély már nem hevít,
Ha kimegy a szép zöld erdőre,
Szeret, bár azt se tudja, kit.
Az ifju a jövendőt sejtve,
Az agg a multra emlékezve,
Az életunttal fölkiált:
Ah, mégis szép ez a világ!

Még délelőtt, tehát üres volt,
Tehát szép, kedves a liget.
Minden marasztott, kedvre hangolt,
Becsali mind a két sziget.
Integetett a lomb, a pázsit:
No még csak egy szempillantásig!
Hogy fut a vén idő vakon,
Ma már ez is gőzszárnyakon!

A sorvadó kápolna tornya
Mindegyre sűrübben köhint.
Tizenkettő immár az óra,
Minden hazamenőre int.

Aggódik otthon a nagynéne,
S Ernőnek még ma vivni kéne.
Ah drága perczek, — és pedig
„Becsületügy“ nem késhetik.

Bár volna sok, sok mondandója,
Mégis szokatlan hallgatag.
Ajkán egy-egy alkalmi bókja
— Patvarba! — mindig elakad.
Mi máskülönben nem szokása,
Ez egyszer minden udvarlása,
— Min a kaczér hölgy jól mulat —
Sovár, mély, néma bámulat.

Mert hát bizony tagadhatatlan,
Kaczérnak látszik egy kicsinyt.
Sőt kapzsi is tán, mint korunkban
A szép, ha rendkivüli, mind?
És hátha még gőgös, kegyetlen,
Gyönyörködő a vert sebekben?
Szivének ostor kéne — bár
Csak egy ilyent lelhetne már!

Hisz mostanában ez mind divó
Erkölcs, szokás, előkelő.
Ámbár Leona még csak bimbó,
Ernő gyanakszik, ilyen ő.
„Mi vakmerő vágy — mond vidáman —
Egy hónapos padlásszobában!“
(Értvén a bárót ez alatt
A hölgy, s kicsinylőn fölkaczag)

S elmondja itt — már mit titkolja
A különös históriát,
— Volt szó felőle a lapokba,
Ó piaczi prófán világ! —
Vele miként ismerkedett meg
D'Argiro Castro albán herczeg,
Az hogy csupán e név alatt
Egy körmönfont iparlovag . . .

Későn, de részint mégis jókor,
Közvetlen esküvő után
Kisült, hogy a férj egy imposztor,
Egy csavargó pinczér talán; —
Hogy rang, vagyon, név mind hazugság;
Az esetet maguk kaczagják.
Albániában herczegek
Egyáltalában nincsenek.

S most ő ugyan törvény szerint nő,
De voltaképen hajadon.
Szépnek, szeszélyes hölgynek, mint ö,
Veszélyes egy előny nagyon.
Egy angyal ő, ki menyországbul
A földre épen most aláhull.
Boldog halandó, kivel itt
Most először találkozik.

Mint a tavaszi játszi égen
Egymást üzi fény és homály,
E lélek váltakozva minden
Szint egyesít, mint az opál.

Szaka van ottan, mint az évnek,
Hideg, meleg, jó, rosz érzésnek.
Téves, magasztos indulat
Ő benne minden hangulat.

De szép, nagyon szép, mondhatatlan;
És e hibákkal szebb talán.
Foltot mi haszna sejt a napban
Hideg csövén a tudomány?
Ha puszta szemvakitó fénye
Elfödi mind, mi belső lénye;
És mi csak azt érezzük itt,
Hogy ránk világit, melegit.

És hát hol a szeszélyesb bálvány,
Ledérebb, változékonyabb,
Mint a felséges égi trónján
Tündöklő szép tavaszi nap?
Hogy hűtelen, előre tudjuk,
S tán melegét elutasitjuk?
Nem nyilik a virág, habár
Vagy ép mivel rövid a nyár?

Elvégre mit keresne ő itt
Örök szerelmet? 'sz ő sem ad.
Fenyegetőn elébe ötlik
Egy szép kis ujj: „hej, nem szabad!“
No hát nem is. — De hát, hiába,
Holdnál erősb a nap világa.
Elbűvöl az, elandalít,
De haj, emez már elvakít.

A kedves, a jó hü Etelke —
Ez a mindennapi kenyér.
De Leonának egy kegypercze
Egy földi élettel felér.
Egy ölelése mámorával
Kibékit a mulandósággal.
Ki egyszer ily kincset talált,
Kaczagja a sírt, a halált.

Leona szóban, viseletben'
Szeszélyes, mint az oczeán.
Véglen hatalma érzetében
Hanyag, könnyelmü is talán.
Sőt mint kit örök ostrom untat,
Adná is olykor már a rútat.
S mert vérmes: önhitt, gondtalan.
Mind hasztalan, mind hasztalan!

Nincs bün a földön, mit szépsége
Napfénye meg nem aranyoz.
Pajzánságának kedvessége
Egy angyalt kisértetbe hoz.
Ajkán a legszentebb imádság
Sátánt megbotránkoztató csáb.
Örvény, a melybe ha tekint,
Halandó ember veszve mind.

Oda van ő is menthetetlen
Szegény, szegény Ernő gyerek
Küzd szenvedélye szörnye ellen,
Nógatja lelkiismeret.

De végre az torkon ragadja
És egyre jobban fojtogatja.
Féltérden is — ördög, pokol!
Viódik egyre fuldokol.

Immár a szó is elhal ajkán.
Nem látja már a „kis kezet“.
Most Leonáé lesz a bálvány,
A melyre csókot hinteget.
A kéz után a kar, majd végre
Az sem elég az üdvösségre.
De haj! sikertelen a harcz,
A vége Ernőnek kudarcz.

Leona egy tekintetével
— Milyen tekintet, istenem!
Nekem talán nem is hinnéd el,
Szép olvasónőm, képzelem.
De Ernő esküszik rá egyre,
Hogy kővé változott egy perczre.
S tán mindőrökre ott marad
Ijesztő botránykő-darab.

De Leonának ez elég volt.
Neki elég a győzelem.
Ha ellene a porba omlott,
Nemes boszuja kegyelem.
Egyedül üdvözitő ajka
A jelenetet megkaczagja.
És Ernő ujra él. „Mi kár!“
— Mond — „jobb lett volna halni már!“

De mindazonáltal belátja,
Hogy legjobb, a mit most tehet,
Ha átcsap illemes tréfába
S a rosz kártyák közé nevet.
Egyszerre most ő a beszédesb,
Bocsánatért, találkáért esd.
Omol az élcz, a bók, a csók;
Fölkelnek rá a szép kacsók.

S habzsolja, szíjja, iszsza ujra
A fényt, a bájt, mely ingerel.
S talán megest megittasulna,
De szerencsére válni kell.
Az éhsárkányok elrohannak,
És mára vége a kalandnak.
Majd folytatása lesz talán . . .
Most hamar a báró után.

A báró szépen elmotollál.
Lakába érve fölkaczag;
Ölt pőre pongyolát. „'Sz kolosszál!"
Kiált föl. — „Ily eset miatt!"
Ernő segédeit fogadja
A la Mencsikoff, de haut en bas.
Azonban mindent megigér.
„Ám folyjon a polgári vér!"

„Bár ellenfél és ok nem olylyan,
Hogy dicsekedhetném vele . . ."
„Szájhős!" vélék ezek magokban;
Jó ha igaz csak a fele.

„Valami szélhámos tekergő"'
Gondolta róla maga Ernő.
No de se baj: azért lehet
Kemény vivó, kurucz gyerek.

S körülbelül. A végzetes láb,
A száraz, nyurga, hosszu kéz
A bárónak kapós előnyt ád,
Ki egyébként nyugodt, merész.
Jól szenvelgett lenéző gőggel.
Szivarral ajkán vív Ernővel,
Mig „kék" erekből foly a vér,
És ezzel a harcz véget ér.

Az eset a birok körökben
Nagy feltünést kelt, hire fut.
Bezzeg, ha még utóbb, a kőbe!
Hozzá is — toldva még — bejut.
Pedig biz az bejut, hiába;
Etelke sirdogál magába.
Nagy leveleket irogat,
Meg összetépi azokat.

Ernő meg egyre hozzá indul,
Mint illik, rendesen — hanem
Még féluton sincs, visszafordul.
Gondolja: holnap, még ma nem.
Mig végre aztán a sok holnap
Folytán a helyzet bonyolultabb.
Növekedik a bűnrovás,
Nehéz lesz a leszámolás.

Egyszerre majd jóvá tesz mindent,
Majd a midőn esküdni kell,
Majd ott terem, s a kis hitetlent
Oltár elé vezeti el.
Ő lesz az ő kis felesége,
Babája, veszi őt ölébe —
Lecsókolgatja könnyeit,
És ezzel aztán vége — kvitt.

De hát Leona — uj bálványa?
Mi szerepet szánt hát neki?
No hát igen ... ezt ő imádja,
A másikat meg szereti.
Ez üstökös, dicsőbb, fenségesb.
Tünékenyebb ugyan, de fényesb.
Amaz hű álló csillaga,
Akárminő az éjszaka.

A párbaj épen jó ürügynek:
Külföldre messze menekül.
Mindenre jó ez menedéknek,
S levélben adja ezt hirül.
Most meg van rontva, verve szemmel,
Igy évelődik jó hiszemmel,
Hosszu idő, nagy messzeség
Talán segithet rajta még.

De hasztalan, Leona képe
Kiséri, üldi mindenütt.
Nincs gyógyszer a vegetlenségbe',
Rá csak Leona napja süt;

És ez nem nyugszik ám le perczre. —
Mint az a másik minden este;
Éjjel se hagy békét neki,
Sötétbe jobban égeti.

Mint a ki az égő hajóbul
Tenger vizébe menekül,
Uj szenvedélyt keres. Kalandbul
Kalandba vág szünetlenül.
Nappal vadász, jégszirtre mászva,
Az éjet tölti kártyaházba.
Ujabb veszély, baj kell neki —
De a szerencse kergeti.

Megy hangversenybe, operába,
Mindenhová ellátogat;
Szépség megannyi tárlatába:
Befutja mind a bálokat.
De hát mi ez? Isten csodája?
A mennyi nő, mind rútnak látja!
Szerelme egyre lázasabb.
Haza, haza! mihamarabb!

A „vigadó"-ban egy vasárnap
(Közönséges dolog nagyon,
Olcsó mulatság a polgárnak)
Ép' sétahangverseny vagyon.
S minő csillagzat?! Alig lép be,
Épen Leona ér elébe;
Őrhölgye egy kis halovány,
Mint mondja, „nénje" oldalán.

Mint mély, veszélyes örvény sodra
A ringatózó tengeren,
Imádók suttogó csoportja
Tolong körülte szüntelen.
A bámulat — az mérhetetlen.
De néha kissé tiszteletlen.
Igy Ernő épen apropos
Tiszteletet parancsoló.

Leonának hizelg a jó czég,
A félsz nélkül való lovag.
De neki ennél is több kell még,
S kész a szeszélyes gondolat.
S kimondva rögtön a föltétel:
Hogy Ernő ma ne távozzék el
Mellőle semmi szin alatt,
Bár ki fia, lánya miatt.

Valóba különös kivánság.
Látszólag gyermeteg, csekély.
Korán nyilatkozó zsarnokság,
Ifjui tréfa, nőszeszély?
Vagy tán gyülölség rejlék ebben,
Dacz az előkelőség ellen?
Egyik vagy másik, ugy lehet,
Vagy összevéve mindezek.

Az ötlet meglepő, váratlan.
Ernő se volt készülve rá,
Midőn magát meggondolatlan
Igenre elhatározá.

Ő csak a jutalomra gondolt,
És ez valóban nagy, döntő volt . . .
Mit egy tál lencseért kapott
Jákob, hej annál is nagyobb!

Mert hát midőn ezt kérdi Ernő,
Leona sugva: eh bien!
Ugy tetszik ez is elegendő . . .
Ujjongva ez: 'itt a kezem!'
A dolog csak tréfának tetszett,
De Leonának keze reszket . . .
S Ernőnek e jel foglaló,
Hogy teljesen komoly a szó.

Igen, igen, komoly valóba,
Ugy tetszik neki legalább;
De hát mig üt e boldog óra
Nem omlik össze a világ?
Nem esküszik-e össze végzet,
Nem lázad ellene természet?
Ilyen hetedik égi kéjt
Elbir a föld, megenged ég?

Sok ifjunak, ki őket látja,
Egyszerre megfájdul szive;
Az égi osztó igazságba'
Van oka tán kétkednie?
Boldogság, szépség dicsősége,
Mint a verőfény tündököl le
Alakjaikról s gondolák:
Im ezekért áll a világ!

Leóna nem levállazottan,
Mint már szokásban ily helyen,
Öltözve volt elég burkoltan,
S szemérmesen, bár könnyeden;
De öltözéke minden fodra,
Miként egy tőle ittasodva,
Pajzánabb, kihivóbb vala,
Mint Afrodite fátyola.

Ugy járt körül a sokaságba'
Kitündökölve messziről, —
Mint egykor amaz égő fáklya,
Mely Rómát gyujtogatta föl.
Van a ki fölkiált akárhány,
Hogy ennyi szépség — ez már botrány!
S nem is sok híja tán neki,
Hogy forradalom ütne ki.

Ernő szivét csordultnak érzi,
Egyszerre sok, sok az öröm,
Előkelő nyugalmát félti,
Jó lenne tán egy csepp üröm.
Hajh! meglesz az, nincs is már messze.
Irgalmas ég! minő kelepcze!
Igen, igen, ez ő, ez ő:
Etelke s anyja szembe jő . . .

Már észre is vették. A kis lány
Szemeit lesüti hamar;
Irul-pirul, majd meg holthalvány.
De oh a rettentő mama!

Ez nézi őt kérdőn, merően,
Mellette, szótlan, elmenőben . . .
Ernő zavarban — mit tegyen
Köszönti s csak tovább megyen.

Ej, ej, de ez nem jól van ekkép,
Gondolja, a mint elhalad.
Kegyetlenség: több: illetlenség . . .
Fordulna vissza: nem szabad . . .
Leóna s nénje tartják szóval,
És minden ujabb fordulóval
Megint a kínos jelenet . . .
És egyre kényesb, mérgesebb.

Lelketlen, körmönfont szédelgő,
Talán kivágná még magát,
Hazudva jobbra-balra; — Ernő
Nem járta ezt az iskolát.
Kaczagva, élczelődve könnyed,
Felköltené a jobb sejtelmet,
Hogy tréfa, „próba" az egész —
— De hajh! az ő szive nehéz!

Mint a mennykőütötte boglya —
Ha veri bár sürün a jég,
Az meg nem menti, el nem oltja;
A villam annál jobban ég.
Ily szörnyü lelki állapotja.
Bűnvád, gyönyörvágy gondolatja,
Jobb, gonoszabb sugallatok
Rettentő harczot vivnak ott.

Szegény Etelkét szánja-bánja,
A szive majd belé hasad;
Oszt egy tekintet Leonára —
S megint csak ez hatalmasabb . . .
Ejh — már ma ugy se hozza helyre!
El innét el — az étterembe! . . .
Durrogjanak az ütegek,
Cliquotba lelkiismeret!

A zenekar a Traviáta
Pezsgődalát zendíti meg:
A kárhozottság elszántsága
Ragadja meg kedélyüket.
Mulatnak lázasan, sietve,
Mint kik először — még ez estve
Mennek rabolni — az eget,
S még azt is a — hetediket.

S a jó, a szende hű Etelke
Ájuldoz anyja oldalán.
„Egy séta a Margitszigetre,
Az üde lég — jót tesz talán?"
S a „Hattyu" hátán Ernő ujra
Találkozik... a végzet ujja
Még egyszer intve fenyeget:
Még van idő, fordulj, ne tedd!

Ernő hadarg, szorong, használva
A sokaságot, tömeget;
Igy, majd amugy takargatná a
Pirongó illemérzetet...

De hát e szivet szaggató kép
Mindenhová kiséri végkép?!
Nem is valóság az talán,
Csak képzelődés, látomány?

Kimenekülve, bucsuképen
Találkozik tekintetök.
Ah ez a kép feledhetetlen —
Miért nem látta igy előbb?
Tán visszatér — szaggatva kintul;
De a hajó meg tova indul...
Sóhajtva néz utána még:
„Csak még ma, holnap... ója ég!"

A DUNÁN.

A kővé vált barát Szent Gellér
Csuhája szirtredőinél,
A honnan a nap jókor eltér
S árnyékot élvez már a dél;
Hol nyáron át a „Hattyu“, „Fecske“
Röpdös vigan Budáról Pestre;
Csöndesb az éj, üdébb a lég,
Hajszálra nagy város, vidék.

Hol láthatólag forg az örvény,
Sziréni a viz árama;
Hogy az már csolnakászi törvény,
Ha mit a Duna folyama
Lapátot, dereglyét, gerendát
Valahol elcsent éjszakán át,
Ez orgazdánál reggel itt
Keresve mindig meglelik.

Itt még az ős szegetlen parton,
Közvetlen a habok fölött,
Állott a ház, a tágas balkón,
Hová Leóna költözött.
E pont szépsége bűvöl-bájol,
Akár egy kis Kostantinápoly.
Csiláros nyári holdas est
Itt nézi magát Budapest.

Erkély a parti homlokzatban
Kettő van itt egymás fölött.
A második butorozottan
Ernőnek ép kapóra jött.
S én istenem! a kötélhágcsa
Tán csak Velencze kiváltsága?
S jó Morfeusz a néninek
Nálunk talán nem szépeleg?

Viharos volt az éj fölöttébb.
A legöregebb emberek
Nem érték hasonlót ehhöz még,
Ily rettentő itéletet.
Egymásután hatszor ütött le.
Ernő megolvasá, tűnődve,
A mint az erkély pamlagán
Merengve ült éjfél után.

Mint elkésett haragvó pásztor,
Ha nyája a tilosba ment,
Mig őt magát elnyomta mámor,
S egyszer csak arra ébredett,
Hogy hajh! talán már megrabolva
A szűz vetésnek selyme, fodra!
S durrogva messziről, siet:
Jött sebten a bősz förmeteg,

Lobogó sörénynyel vágtatva
Hegy-völgyön, tüskön-bokron át;
Fenyegetőleg rázogatva
Czikk-czakkos villámpallosát.

Lihegve, fujva, mintha volna
Egy legfelsőbb parancs hozója;
Félvén, gyorsitva lépteit,
Hogy hajh, ha későn érkezik . . .

A földi csősz, a fáradt végzet
Elszunditott alighanem;
Maga a gazda, a természet
Kelt föl tehát egyenesen . . .
Mert már az ég lakói kezdtek
Féltékenykedni, s vélekedtek
Imigy: „hát földön ez lehet?
Hja, akkor én ember leszek.“

Mert mint a csillagok pályája,
Kimérve emberek sora.
Van, a ki egymást nem találja,
Polluxnak itt is Castora.
Szivek, kiknek találkozása,
A kéj titáni fokozása;
Égrablás, tiltva földinek,
Nem engedik az elemek.

De hát ugy látszik, a mi itt lenn
Aprólék dolgainkban áll,
Magában a nagy mindenségben
Sincs kivétel nélkül szabály.
S ekként bizony végzet, természet
Ez egyszer egy kisssé elkéstek:
Tombolhat a viharfutár,
Őt Ernő csak mosolygja már!

Ipam uram a menykövekkel
Mi haszna dúl-ful — ő imint
Már a magas menybéliekkel
Atyafivá lett vér szerint…
Most már szakadhat össze ég, föld,
Legragyogóbb délpontja eltölt;
Már ezután ily pillanat
Nem születik e nap alatt…

A nagy világ kijátszott kártya,
A melylyel ép ő nyere itt;
Ily „partie" nem lesz többé már, ha
Csak ujra föl nem keverik.
A mindenség Wiesbadenében
Ő egy merész sou-val zsebében,
Nagybátran va banque-ot kiált,
S övé a tönkre tett világ!…

Fölgyujtott képzelmének lángja
Igy csapkodott az égre föl.
Szélsőségének lajtorjája
Hej! majd annál mélyebbre dől.
Üdvét most olyan nagynak látja,
Hogy a világot mintegy szánja;
Mert annak már mi sem maradt,
És szinte nyomja e tudat.

…Ujjának egy-egy izén kezdte,
És esküvék, hogy ez elég…
Ne többet még ma… szólt remegve,
A lelkem igy is már el ég…

Hajának egy kis játszi bodra
Sok volna, sok a koporsóba;
Hát még e szép világon itt,
S egészen és egyszerre, mind!

S tán még utóbb eláhitozza
A drága, a rövid időt,
Ha meg nem retten, hogy Leona
Szava betüin fogja őt.
A rózsaujjak csókostyája
Belépti jegy a menyországba:
Megállhat-e a küszöbön
Epedve, várva örökön?

Silány a bók, s minden beszéde,
Ugy érzi, hiábavaló.
És utóvégre szerencséje,
Hogy elhal ajakán a szó.
Legékesenszólóbban a szem
Beszél csupán, majd végre az sem,
Csak hő sohaj és csókra csók . . .
Érzések, összeforradók . . .

— De haj, hiába, a mi sok, sok;
És hogy megárt, az is igaz.
Bár végtelennek tetszik a csók,
Nem percze, csak mélysége az.
S a hol a mélység, ott az örvény,
Érvényesül a földi törvény;
Az égi lángért, mit rabolt,
Prometheüsz is meglakolt.

Hja, magas ám ez a menyország.
Innen ha ki alábukik,
Áttörve ezt a földi dongát,
Hull egyenest a pokolig.
A mily vakító fényessége,
Oly megmeresztő sötétsége;
Nagy, rendkivüli mindegyik,
Egyik Nadir, másik Zenith.

Egyszóval, e napszépek csókja
Valóba, mint a napszurás,
Egy perczre égbe ránt, de nyomba
Követi a megkábulás.
Miként ha itt ez egyetlenben,
Mind a mi szép az egész nemben,
Földulta volna percz alatt,
S utánna már mi sem maradt.

Csodálatos, megfoghatatlan.
Mi volt ez? Álom, képzelem?
Fénylátomány hő lázrohamban,
Hogy elenyész ily hirtelen?!
Mint hulló csillag, mely elvérez,
Leérve a föld gőzköréhez;
Az óriási szenvedély
Volt, nincs; elröppent mint a szél!...

Ugy érzi. mintha a tőrt, melytől
Olyan sokáig véreze,
Most rántaná ki szivsebéből
— Tán a való — műtő keze.

És mintha érezné, hogy gyógyul,
De meg alél is fájdalomtul.
És gyötri baljós sejtelem,
Furdalja vád, töredelem . . .

Mintha valamit vesztett volna,
Valami drágát, kedveset.
Nem jól van ez, nem jól, aggódva
Bolygatja lelkiismeret . . .
Mint hazárdjátékos, ki mindent
Megnyert s egyszerre elveszitett,
Önnön magától ijedez,
Döbbenve: hogy mi vége lesz?

A hajnal már hasad keletre,
A szüz, a tiszta, a nemes,
Mint a minő hajh! — *volt* Etelke,
Oly szende, oly szemérmetes.
Előbb üditő fényessége
Most mint a nyil, ugy hat szivébe.
Feddhetlen szigoru biró,
Istennek ujja, vádoló.

Az aranyos felhők csoportja
A derengő égbolt alatt,
Miként ha egy katedra volna,
És abban egy szelid alak.
És mintha ennek biborujja
Egészen a szivéig nyulna,
Megnyomva ott egy idegét,
Talán a lelkismeretét? . . .

És mintha eddig aludt volna,
Egyszerre e kicsike gép,
Mint fölhuzott ébresztő óra,
Elkezd zajongni szörnyükép.
És zsörtölődik véle szörnyen
Durván, kegyetlen, vakmerően.
És mint a bokrot szidja őt,
Uszitva poklot, ördögöt.

„Te bélpoklos, telhetlen d . . . . ó,
Himpellér, járdakoptató.
Haszontalan kenyérpusztitó . . .
— Ah, ah! tehát való, való! —
Ez hát a lángész büszkesége,
Gyermekkorod szép álomképe;
A nagy jövő, mit mutatott,
Hirrel, babérral biztatott?

Anyád, szerencse és természet
Kincsét özönnel hinti rád;
Ha csak játszatnád tehetséged,
Hogyan csudálna a világ!
Ha csak az inged ujját rázod,
Szegény hazádat fölruházod
Több fénynyel, mint vért tőle most
Elszivnak — rablók, koldusok.

Majommá lenni — Don Juanná,
E föladat való neked?
S ha értenél — ha volna hozzá
Üres fejed, sivár szived!

De ime sziv, ész már is benned
Egymásra támad, feleselnek;
Egymást okolja, veri is;
Hát még ha majd a Nemesis? . . .

Egy delleánynak szeme fényén,
Igy szól az ész — ha rád veti,
Ugy megvadulsz, mint egy szilaj mén,
Fülét ha tapló égeti.
„Mire való kezedben a fék?“
Zokogja a sziv bűnbánatkép, —
Mert fáj ez önütötte seb,
Belátja, ő a vétkesebb . . .

És hajh, igaz, hogy ez nem első,
De már utolsó ez legyen.
Ha még talán nem lenne késő!
Ha megbocsájt, ha hisz nekem?
Ó csöndes, édes házasélet,
Egyedül üdvözitő réved,
Hol nincs szyrén a szirteken,
Magányod, az való nekem.

El el, ma még, hozzá, azonnal . . .
Tovább időznöd nem szabad.
Eltelve kétely- s fájdalommal,
E kis galambsziv megszakad!
Csak szóltam —, csak szólhattam volna!
Tán gyanitá frigyünk Leóna?
— Csak tréfa volt! füllentjük és
Sikerül a menekülés.

S indulna épen szökve. lopva
De hajh balvégü fordulat . . .
Egyszerre most meg már Leona
A lángolóbb, a lázasabb.
Miként ha Ernő első csókja
Lett volna zárt hevének kulcsa,
Az most egyszerre lángra gyúl,
S lobogva ég, olthatlanúl . . .

Miként ha kicserélte volna
A pillanat sziveiket.
Először érzi most Leóna,
Hogy igazán, forrón szeret.
S Ernő sivár egykedvüsége
Csak ejti még nagyobb kétségbe,
Holott még azt gondolja csak,
Hogy ez mulékony hangulat.

Nem közönséges tüz-viz harcza
Villámtüz ez, jéggel teli;
Megátkozott, nem hogy fogyaszsza
Egymást, de egyre növeli.
Leóna forró csókmalasztja
Ernő szivét jobban fagyasztja;
S minél nagyobb itt a hideg,
Ott tüzesíti a sebet.

Érzéki szenvedélynek átka!
A mily nagy, oly tünő e láz;
Miintha kicsap a kémény lángja
És egészen leég a ház.

A test, a hajlék porrá égett;
Földönfutóvá lesz a lélek,
És koldul egyre és rabol,
A mint lehet és ott a hol.

Lassan gyulad bár, hej mi más a
Valódi tiszta szerelem.
Ez házi tüzhelyed parázsa,
Mely meg-megújul szüntelen,
És égdegél halkan, lobogva,
Majd nyájasan, majd meg pattogva,
De mindig érted és belül,
Sohasem a házon kivül...

— De válni rögtön még lehetlen,
Még egy napot hát, irgalom!
Együtt bolyongva a ligetben..
No még ha csak az unalom..
Nem volna még nagy áldozatnak;
Oh adna többet, még nagyobbat,
Mély szánom-bánommál teli,
Aggó szivén könnyiteni.

Áldozna veritéket, vért ő
És örömest szenvedne, mint
Bűnbánatos megtért vezeklő,
Böjtöt, sanyart, sok testi kint;
De szerelem, az nincs szivében,
Ő maga is csalódott ebben.
Mit mostan érez: szánalom,
S kételü itt e fájdalom.

Ledér, de szive jó Leon'nak.
Bár volna érzéketlenebb.
Ám lássa őt hitvány gonosznak,
Aztán utálja, vesse meg!
Legyen az első leczke fájóbb,
Kegyetlenebb, de még igy tán jobb.
És egybe ott mindent kivall,
S még toldja is tulságival.

Egyébiránt — mond akadozva —
Ó irgalom, ó kegyelem!
Ő mindenét, ha kell, áldozza,
Hogy lelke igy könnyebb legyen..
Talán ha volna kivánsága,
Egyéb szeszélye, bármi drága,
Szavára, mely parancs neki,
Örül, ha teljesitheti.

Ah! ah!... no még csak ez volt hátra!
Ez volt a kegyelemdöfés.
Ha még előbb csak hiusága,
Most már szerelme sértve — és,
Bár fájt előbb a tiszta mély seb,
Most sütve van rá szégyenbélyeg!
De mért szerette — szereti
Vakon, nagyon? ugy kell neki!

Leona nem szólt; egy tekintet
Két nagy nehéz köny fátyolán,
Mint a milyen tündöklőt, szentet
Ez életben nem sir talán...

Ez volt a válasz; s ez elég volt.
Volt abba mondva, sok, nagyon sok.
A néma, csillagfényes ég
A legszivhezszólóbb beszéd.

„Talán kevés volt a jó bennem,
Erényem árva, meglehet.
Én neked adtam azt egészen,
Te megöléd e keveset.
Jövőmnek utjait kimérted:
Gunyban keresni elégtételt.
Megvetni majd, ki ugy szeret
Engem, mint én most tégedet.“

Szivszaggató e bú, alázat...
Igy nem mehet, maradni kell...
Mért büszkesége föl nem támad
S korbácscsal őt nem űzi el?..
Csak tudna lenni bősz, kegyetlen
Bár egyikök vagy ép mindketten.
Ne fájna ugy a seb, a vád
Adó s vevőnek egyaránt!

„Nem, nem lehet“, — sohajt magába —
„Megcsalni a természetet.
Becsületes szivnek, hiába,
Hálátlan a hazug szerep.
A kinnal, mit egy köny ébreszt föl
Egy csalódott leány szeméből:
Afroditei mosolya,
Kegye nem ér föl, nem soha!

S fogadja ujra eltökélten,
Mint annyiszor, de legalább,
Most komolyabban, őszintébben,
Hogy megjavitja már magát.
Hogy lépve szent, ohajtott frigyre,
Veti magát örök bilincsre.
Dicsőség, munka lesz a czél,
Hazának és családnak él.

De hajh, fogadja ő már ezt rég
És annyiszor haszontalan.
Most végre im betölt a mérték,
Sors íja immár vonva van.
Miként ha érezné előre,
Hogy már fölötte pálcza törve,
Száll a szivére hirtelen
Rémes, fagyasztó sejtelem.

Valami lázas nyugtalanság,
Homályos aggály szállja meg;
Mint a ki eltéveszti sodrát,
S csak bősz sugalmakat követ.
S hogy a kinos fesz véget érjen:
— Leona is óhajtja épen —
„Egy csolnakséta a Dunán
Gyors enyhülést szerez talán.“

Hajnalt csenditnek a Tabánban.
Oly szomorún hat rá e hang;
Mint messze csöndben, pusztaságban,
Ha szólal a lélekharang.

Ily hangulatban egyidőre
A bátor vakmerő lesz, dőre.
Istent kisért, vészt ingerel,
Hivén, hogy most ennek se kell.

Alszél ered, fölágaskodva
Birokra kelnek a habok.
Órája épen arra hozza
A robogó helyi hajót.
Tajtékozón kigyóz utána
S idéz elő hullámuszálya
Kicsinyben tengerzivatart.
Azért is! Ernő arra tart.

Mert már ez óra átkos óra,
Most minden lépte kárhozat.
Mint a ki megbüvölve, rontva,
Balvégü minden mozdulat.
A hajóhoz közel verődve,
Födélzetén, hah! im előtte,
O nyiljatok meg bősz habok:
Megint Etelke álla ott!

Ó földi sors, végzet, véletlen,
Te vagy-e vak, vagy mi vagyunk?
Van bölcseség nagy·mélységedben,
De szédül, fürkészvén, agyunk?
Az égbolt csillag-ostáblája
Kezedben összefüggő játszma;
De mérhetetlen, végtelen,
Hogy át nem éri földi szem?

Majd elhomályosulsz előttünk
S kétely fog el, nem láthatunk.
Majd megjelensz ismét közöttünk,
Hogy szinte kézzel foghatunk.
S hiszszük megint, hogy ugy kell lenni;
Itt nem marad torlatlan semmi.
Csakhogy bizonynyal a nagyobb
Hibást utolsónak hagyod.

Etelke meghal s Ernő él még.
Bár rajta nem mult, az való;
De ah, mi látvány ez, minő kép,
Hogy fesse ezt már puszta szó!
Nincs, nincs olyan! Nincs más mód benne,
A szives olvasó képzelme
Szinezze, egészitse ki,
Mit el nem mondhatok neki.

Bősz kétségbeesés szivében,
Agyában őrületroham,
Vád, halavány tekintetében,
Mély létiszony vonásiban —
Nézett Etelke a habokba
Ernő hivé, hogy látni fogja
A sirig, a sirban és azon
Túl, az utolsó nagy napon!

Kezéből vizbe hull lapátja;
A fölkavart dühödt habok
Mint karikázó kigyó háta
Dobálják a kis csolnakot . . .

Ül ott kövülten, mozdulatlan . . .
Egyszerre légben, hullámokban,
Mint hulló csillagvillanás —
Etelke — ah! — ki volna más!?

Hiszen csak igy egész az átok.
Hisz most a sors kétségkivül
Feledi az egész egész világot,
Ő rá vadász csak egyedül.
Valóba, hát oly szörnyü vétke?
Ám hát lakoljon ő meg érte!
Ha áldozat kell, ő legyen,
Ne az a szent, a védtelen!

És lám a sors ádáz kegyelme!
A viz a testet fölveti.
A „Hattyu“ fölsikolt ijedve,
Szárnycsattogását szünteti.
Az előzékeny örvény fodra
A fuldokló felé sodorja . . .
Még ujjai a viz szinén,
A jegygyürüvel egyikén . . .

De most Leona kitalálja
A szörnyü jelenet okát.
Kétségbe ejti borzadálya,
Sejditve Ernő szándokát.
A rémületnek erejével
Ragadja mellen két kezével,
Hogy ója őt és önmagát,
Vagy vele oszsza a halált.

Barátom mázoló valóba'.
Hogy gondolod, nem illenék
A pokolbeli sátán boltja
Fölé czimernek ez a kép?
A gőzösön, veszendő sajkán,
Ott az anya, itt Leon' ajkán
Versenygő rémületsikoly —
S Etelke, a ki fuldokol...

Az egyik: mentsd meg! azt kiáltja,
S még jobban ezt — saját szive.
Irtózatos gyilkosság vádja,
Hogy azt csak igy veheti le. —
A másik inti ettől, óva
Vele rohanni a habokba:
Ugy fordul, ottan egy helyett
Kioltva három életet...

De mindamellett ugy akarja.
Hiába, máskint nem tehet
Ám vegye éltét sors haragja,
Megmenti a becsületet.
Meghalni, halni százszor inkább,
Mint türni olyan önvád kinját,
Hogy kit halálba taszitott,
Megmenteni szűkkeblü volt.

S még jóra fordulhatna minden...
Ha még talán megmentheti...
De karjai gyöngéd bilincsben,
Durván magát, hogy tépje ki?

A vad habok közt, evezőtlen
Csónakja egyre merülőben,
És ő az élőt hagyja ott,
Hogy mentse, a ki tán — halott?

Iszonyu harcz! és mégis egyre
Küzd lelke, teste egyaránt.
Itten Leona, ott Etelke
Kér életet, keres halált.
Azt lökje a halálba karja,
Ki őt is menteni akarja?
A hab tolul, egy mozdulat
És kész az ujabb áldozat.

S e nő, kit ő csak szépnek látott,
De szépnek csodálatosan,
S ezért felőle jót se gondolt, —
E nőnek ime szive van.
S mert hiuságát ő megölte,
Mert porba letiporva gőgje —
E szivbe most uralkodó,
S kevés bár, mind övé, mi jó.

S először, egyszer életében
Viszont szeretve, igazán,
Maradna boldogabb ösvényen,
S lehetne hű nő is talán?
De eltaszitva — soha többé!
Elkárhozott lesz mindörökké . . .
Hiusága fölül kerül,
S ez lesz szivén úr egyedül.

Mindezt magában elgondolja
Villámszerüleg, hirtelen.
Sok, sok van itten is — latolja —
De több amott a mérlegen . . .
Küzd Leonával, elvadultan,
Hogy gyönge testén vére pattan;
És eltaszitja mégis, — el,
Hálátalan kezeivel!

Egy átkozott elszántságával
A hullámok közé szökik . . .
Szerencse még, hogy Leonával
El nem merült a kis ladik —
Egy pillanatot vet még rája,
Hogyan ül ottan egymagába,
Ügyefogyott bús elitélt . . .
— Ó mily siralomházi kép!

Szánalma, szivettépő kínja
Nem tudja, melyikért nagyobb?
A föld szinén, ugy érzi, mintha
Nem volna lény alávalóbb . . .
Az élet igy előtte semmi.
Most már nemest, nagyot kell tenni.
Önéletét áldozza fel,
Megmentve kettőt is, ha kell.

S erőszakolja, mi lehetlen
A türemlő hullámokon.
Bizakodik nagy erejében.
Borzongva nézik a hajón.

Hamar le a mentő uszályba!
Matrózok rajta mind, utána!
Ez bátorít, az visszaint,
De félti és csodálja mind.

Hajh, bősz a végzet, kérlelhetlen.
Erő, imádság, akarat,
Töredelem — hiába minden,
A sorstól már csak gúnyt arat . . .
Etelke eltűn a habokban . . .
De őt kimentik félhalottan,
Féléberen, hogy lássa még
S lelkére fagyjon az a kép:

Mit látva épen, tán megőrül,
Vagy ujra vesztének rohan,
Eliszonyodva a jövőtül,
A melynek ily örökje van.
De csak miként egy félálomban
Lét nem lét közt, félöntudatban,
Aléltságának hályogán
Rémlett a szörnyü látomány.

Etelke vagy az — isten ujja,
Mi ott a vizből fölmered?
Örvény kavarja, szellő fújja
Mellé az ingó jármüvet?
S Leóna benne, az valóba?
Ki megragadja iszonyodva
A görcsös haldokló kezet,
S feléje egy — hullát vezet?

És épen ottan partra érnek
Mindketten ama ház előtt . . .
— Gúnykoronája végzetének! —
Hol annyi kéjes percze tölt! . .
S aztán Etelke és Leóna
Halálon át még kezet fogva . . .
Csodás, homályos jelenet,
Való, vagy álom, mit jelent?

Jövőmenők csoportosulnak;
Egy drága hullát vinni lát.
Tömeg zaján az ősz anyának
Bús zokogása hallik át . . .
Majd elsötétül, elfogy a nap,
A csillagok mind kialusznak,
Miként ha csak kioltanák;
Egy nagy koporsó a világ!

Soká beteg volt; lázból lázba,
Önkivületbe esve át,
Ébred lakában, ama házba.
De otthon nem leli magát.
Eltépelődve, esve kelve,
Fölvánszorog az emeletbe;
Leon kezet nyujt — hidegen;
Majd visszarántja hirtelen.

Miként ha érezné most ujra
Azt a fagyos, merev kezet,
A fuldoklóét, mely fölnyulva
A hullámsirból integet,

S haláljegével elhütötte
Az ő szivét is mindörökre . . .
És most, midőn már fáj neki,
Még ő is, ő is — megveti! . . .

Tehát igaz, való; ugy történt.
Nem lázas álom, képzelet.
Már látja a mélységes örvényt,
Mely kettejök közt is mered.
Elég, elég: sok, nagyon is sok.
Mit szaporitni az üres szót.
Itt nincs helyed többé soha.
Eredj, eredj; de hajh, hova?

Üres a föld! És legsivárabb,
Hol legzsibongóbb a tömeg.
Idegenek, kisértő vázak
Az ismert arczok, emberek . . .
Víg zeneszó, örömdal, ének,
Mind temetői hang szivének;
Nyiló virágnak illata:
Gyászfáklyafüst fojtó szaga.

Nyomasztja egyedülisége,
Mégis magánya ír-adóbb.
Minél ijesztőbb csöndessége,
Annál szivét nyugasztalóbb.
Vesztett nyomát majd föltalálja
Emlékeinek bősz falkája;
S üvöltve, mint megannyi vád
Csak űzi mind tovább, tovább!

Meg fog-e még és hol pihenni?
Vajh messze még a sirhalom?
És nem gyógyitja őt meg semmi,
Számára nincsen irgalom?
Vagy ama nagy világbirónak
Haragja, kiket alkot jónak,
Erővel, észszel bőven áld,
Kegyetlenebb azok iránt?

Szegény, szegény fiú, megvallom,
Bár nem kicsinylem vétkedet,
Én büntetésedet sokallom
S a gyógyulástól féltelek.
Lelkem kinozzák bősz sejtelmek,
Hogy mért nem haltál, mért éltél meg?
Mi lesz a vég, mi vár reád,
Nincs hátra még tragédiád?

De mindegy . . . legalább nekem már!
Élsz, halsz, beteg vagy óriás,
Hajh, az idő fölöttem eljár;
Jövőd, ha lesz, megirja más.
A föld szinén, vagy bár alatta:
Szivemben el vagy már siratva.
Élő, halott, vagy — rettegek! —
E kettő egyben — ég veled!

TARTALOM.

Kisebb költemények.

	Lap
A virrasztók	5
Keserü órában	8
Hajótöröttek	9
Washington	11
Luzitan dal I., II.	13
Búcsu	18
Jó barátok	19
A kiállhatlan szépről	21
Ártor és Ida	27
Meghasonlás	33
Édes álom	38
A gyilkos	36
Egy szolgalelkü poetára	37
Boldog szerelem	38
Székesfehérvárott	40
Gyermek leányok emlékkönyvébe	43
Nem ugy van ám	44
Memorandum	45
Tavasz felé	46
Tömlöcztartó lehetett	49
Csapongás I., II.	51
Költő barátomhoz I., II.	54
Annak sirján	57
Liszt Ferenczhöz	59
Sirámok I—X.	60
Szerelem átka I—X.	71
Gima emléke I—XXV.	87
Husz év mulva	126
Végtelenség	127
A kárhozat helyén	138
A vaáli erdőben	140
A nyugtalan zarándok	141
Vége van	143
Őszi tájék	145
A városligetben	147
Hajón	151
Arabella	153
Csillagok	155
A bikoli fák alatt	157
A szomoru szerzetes	160
A vén mosónő	163
Az apagyilkos	165
Magány	170
Utolsó dal	172
A feledhetlen	174
Páros dalok	175
Ha szépet látok	176
Szemközt	177
Sirboltban	178
Tanács	179
Az üstökös	181
Megnyugvás	182
Bertának	189
Életbölcselem	191
A Balaton partján	192

	Lap
Otthon	195
Emlékek I, II., III.	197
Gyermekkorom tájéka	200
A leány a kutnál	203
Köruton	204
Vasuton	206
Panaszok I., II.	206
Éjjelek I., II.	211
Kisértetek	213
Jubilate	216
Végrendelet	221
Nyári les	223
Albumba	225
De profundis	226
Fürdői emlékek I., II.	229
N. N. emlékkönyvébe I., II.	232
Idyll	233
Tünemények	235
A köröndnél	237
Lenni vagy nem lenni	239
Az állatkertben	245
Pásztorórák	247
Nádas tavon	249
Szobrok I., II.	251
A mayerlingi halott I., II.	252
Borongás	257
Sodoma	259
Utóirat	261
Az első	263
A legszebbnek	265
Szerelem hatalma	267
Őszi hangulat	269
Emlékkönyvbe	271
Halál	272
Messze innen	275
Mákszemek I., II. III.	277
Elmult idő I., II.	279
Emléksorok	282
Harmincz év után	283
Credo	285
Nyári éjjel I., II., III.	287
Búcsu a naptól	295
Segitség	298

Elbeszélő költemények.

	Lap
A szomorú körutas	301
Ábel és Aranka	313
Alfréd regénye	347
Találkozások	391

FRANKLIN-TÁRSULAT
BUDAPESTEN